ΤΟΥ ΓΑΡ ΚΡΑΤΟΣ ΕΣΤΙ ΜΕΓΙΣΤΟΝ

MAXIMILIANVS AVG

QVINTVS

CVRTIVS DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM.

Cum Annotationibus Des. Erasmi Roterodami

IMPER. CÆS. MAXIMILIANO P. F. AVG. PATRI PATRIÆ. LIBERTATISQVE ADSERTORI. BEAT. RHENANVS F. C.

10

CLARISSIMO PRINCIPI HERNESTO BAVARIAE DVCI ERASMVS ROTERODAMVS S. D.

SI M. Tullius omnium suffragijs uberrimus & inexhaustus facundiæ fons fatetur eloquentiæ uenam facillime inarescere, ni quotidiana legendi, dicēdiq; exercitatione sufficias, Herneste princeps non tantū imaginibus inclyte, q̄d mihi credis accidisse, cui cū uix tenuis quidā orationis riuulus contigerit, iam anni complures in eo studio rū genere consumpti sunt, quod adeo ad expoliendam orationem non facit, ut q̄libet etiam benigne fluentem copiam possit extinguere, ac dictioni quantumuis nitenti, situm ac rubiginem obducere. Quid em̄ inutilius ad tuendam rhetorices politiem, q̄ tumultuaria lectione sursum ac deorsum per oēs authores, eosq; interim inconditos raptari? Quod usq; nobis faciundum fuit, in Nouo testamento, in cudendis ac recudendis Chiliadibus, in instaurandis Hieronymi libris. Proinde quo contractam hisce studijs, orationis uel scabritiem uel inopiam, aliqua ex parte corrigeremus, dum proximo uere Britanniam adirem. Quin. Curtium itineris ac nauigationis comitem adiunxi, qui mihi olim puero lectus, mire candidus ac tersus est uisus, Nec alius sane uisus est ex tanto regustatus interuallo. Dolet Authorem lectu dignissimum ἀκέφαλον nobis superesse, nimirum duobus primoribus libris amputatis, ultimo pluribus in locis trunco mutiloq;. Risimus interea græculam in historia uanitatem, quam tamen. Qu. Curtius subinde temperasse uidetur. Et tamen cum huc omneis Ingenij sui neruos intenderent, ut eximiam quendam & inimitabilem principem depingerent, quid aliud nobis, q̄ toties furiosum, sed ubiq; fœlicem orbis prædonem (descripserunt? Neq; enim ille periculosius erat uino temulentus, q̄ ira atq; ambitione. Et quo fœlicior erat impotentis animi temeritas, hoc erat rebus humanis perniciosior. Mihi certe non magis placet Græcorum Historicorum Alexander, q̄ Achilles Homericus, pessimum uterq; boni principis exemplar, etiam si quæ uirtutes tot uitijs admixtæ uideri possint. Videlicet operæpretium erat Africam, Europam, Asiam, tot misceri cladibus, ut unius furiosi iuuenis animo mos gereretur, cuius ambitioni nec orbis hic solidus erat satis futurus? Bene habet quod illi pesti fortuna, Cæteris in rebus nimiū indulgens, longæuitatem negarit. Locos aliquot obiter annotatos correximus, addito Elencho, qui potissimum indicaret, si quid noue dictū apud hunc scriptorem extaret, ne desit quo placemus λογομάστιγας quosdā, qui ad singulas pene uoces nobis solent obstrepere, Clamitantes apud probos authores nusq̄ in-

ueniri. Hoc quicquid est uel studij, tibi uisum est dicare, quo testaremur nos uel memores esse, principis, cui tum ipse priuatim plurimum debeam, ut a quo fuerim pridem amplissimis conditionibus prouocatus, tum publice debeant omnes bonarum literarum Mystæ, quas tu sic ornas clarissimis maiorum tuorum stemmatis, sic morum integritate commendas, sic benignitate foues, sic authoritate tueris, ut breui nihil sit illis futurum fœlicius, si cæteri principes, omissa bellandi rabie, tuum exemplum æmulentur. Beneuale. An. M.D.XVII. pridie Non. nouembres.

INDEX ANNOTATIONVM IN QVINTVM CVRTIVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

Absuisse pro defuisse 1

Abstergeri, nõ abstergi, ut sit secundæ coniugationis. 80

Acinaces Gladij genus 2,29

Ad noctem, pro usq; ad noctem 1.

Ad teli iactum 7.23.

Ad ultimum pro deniq; ἐντὸς βελῶν 1.

Agere Aestiua pro esse in Aestiuis 33

Agge rare spatium pro aggere complere 12

Anniuersarium sacrum, quod annis recurrens 60

Ante rationem est. i. potior est ratione, siue plus potest q̃ ratio 83

Aptius pro conuenientius 26

Arietat illum in terram, pro præcipitat 79

Auaritia gloriæ p auiditas, ut Horatius, p̃ter laudem nullius auaris. 73

B

Bilinguis non pro ficto, sed pro callente duas linguas 93

C

Castra Alexandri. In Hieronymo legitur Claustra Alexandri, & for

taſſis ſic hoc loco legendum eſt 16
Celeber auditu, pro celebris fama 64
Circa regem pro apud regem 1
Circumiectos campos, pro circumiacentes 1
Circunſedere arcem pro obſidere 1
Circundare uallum, & cir cundare urbem, ut & quod circumponitur, & cui circumponitur aliquid circūdari dicatur 1
Committere pro coniungere, ſiue contiguum facere 1
Con ſultum grauius in illos, pro animaduerſum grauius 32
Conuerſari pro familiariter uerſari 64
Copis Gladij genus 71
Corui bellicæ machinæ 13

D

Dedere urbem, ut non ſolum ad hominem, ſed ad rem referatur 1.
Decernere, pro congredi ſiue confligere 1.
Delicata aqua, ut non dicas ſolum delicatum hominem, aut delicatas aures, aut delicatum palatum 28.
Deſperati actiue, qui deſperant 40

E

Eluuies, terra ui imbrium exhauſta 39.68.
Erubeſcit fateri, pro pudet fateri 60
Erubeſcere fortunæ pro pudere fortunæ 31
Eſtimo pro hoſte, pro habeo pro hoſte 11
Et ſi nihil aliud certe gemitu interpolabo, more grgco εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, 16
Exinanire pro exhaurire 23
Exoleſcere, pro uenire in deſuetudinem 45
Extra teli iactum. ἔξω τῶν βελῶν 12
Extrahere tempus inibi
Extra munimenta ſe euoluit, uidetur extra præpoſitioni addere uerbum motus 1.

F

Facies rerum pro ſpecies 58
Figurare pro fingere & imaginari 48

G

Gerere belli effigiem pro præ se ferre speciem 2
Gratulari uictoriam pro de uictoria 18
Gratiarum actio pro agere gratias 20

I

Iactatio pro iactantia siue ostentatione 19
Iam pro præterea 2
Ignoratio pro ignorata re 28
Imperat socijs naues, noue dixit, sed eleganter 1
Incessit animo pro uenit in animum 1
Inducias pacti, pacisci utrinque dicitur, & qui promittit & qui promissum recipit. 1
In conspectum dedit pro produxit & ostentauit 1
In expedito est, pro in promptu est 1
Inhibere remis nauim, reniti remis ut sistat. Cice. ad Atticum explicat huius uerbi elegantiam 14
Inire numerum copiarum, pro recensere copias 1
In paucis charus pro egregie charus 17
In paucissimis pro rarus & eximius 7
Insederant iugum, pro occuparant, Sic Virg. insistere limen 6
Intefluit urbem 1
Inultus pro impune ac tuto 2
Inulti patebant pro impune 13
Ipsos pro se 11

L

Locum fecit, pro præbuit occasionem 1
Luere Aes Alienum, pro soluere quod alius debeat 84

M

Maiora omnium, pro maxima omnium 75
Multiplicare metum pro augere 30
Murices hamorum genus 23
Mutare exilium patria sede, ut mutetur & id quod pro alio accipitur, Sic Horatius. Quid terras alio calentes Sole mutamus 5

N

Non retinet pro tenet 16
Non cadit in te,pro non congruit tibi 50
Notabile iugum,in bonam partem 1
Nox appparebat.Legendum arbitror nox appetebat 8

O

Obedienter 78
Obloqui,non qui clam obtrectant,sed qui reclamant 84
Obluctari difficultatibus,pro luctari cum difficultatibus 41
Obmoliri pro obijcere,cui contrarium amoliri, pro amouere 41

P

Pari armatu pro armatura 1
Pardalis 27
Patrium carmen,non paternum,sed a maioribus traditum 2
Pendere Tributum pro soluere 16
Permisere se regi pro dedidere se regi 1
Perniciabilis pro pernitiosus 50
Pertinet ad mare,pro spectat ad mare siue pertingit 6
Pijssimi Ciuium.Cum id uerbi Cicero latinum esse neget. 77
Postferendus nemini,pro posthabendus 51
Potiri Asiæ,sicut potiri rerum 1.
Præferre speciem lætitiæ,pro præ se ferre 49
Præpositus regioni,sicut præfectus regioni 1.
Prima pro principijs in Acie 22
Pro comperto esse,pro certum esse 47
Prolatare pro differre 83
Propitiare uictoriam,pro propitiam facere 22.

Q

Quartis castris,pro quarta mansione 22
Quinquagenariæ cohortes,quæ ex quinquagenis constabant 28

R

Reddere speciem cetræ,pro præ ferre speciem 1

Reciprocat mare,pro redit unde uenerat 80.
Recognoſcere pecuniam,pro recenſere 27.
Regioni circa Tyrum pro finitime, ſiue περίχωρος 14
Reprehenſi pro retracti 23.
Reſurrexit pro rurſus erecta eſt 32.

S

Sariſſa haſtæ genus 79
Soporatus dolor recruduit.Soporatus dixit pro ſopitus. 47.
Speciem gerens pro ſpeciem præbens 1.
Speciem inſulæ præbet pro præ ſe fert ſpeciem 1.
Speciem tribuere pro præ ſe ferre 6.
Speciem repręſentare,pro præbere ſpeciem,ſeu potius in memoriã reuocare. 7.
Stata uice pro certis uicibus 80.
Statiua habere pro ſtationes 3.
Strenue pro celeriter ſiue protinus 47
Strenue pro cito 61
Strenuo ſaltu pro celeri 72
Strenuę mortis pro citæ 80
Succeſſit in tabernaculum pro ſubijt 21.
Sum tibi eius rei particeps 41
Super pylas 27

T

Temporale ingenium,pro inſtabili leuiq́ 15
Tertium pro tertia uice 6
Tuo uerberatu,pro tuo impulſu,ſiue te cogente 48

V

Veſtis habitu,pro ſpecie ueſtis,ac mox uulgari habitu 2
Veneti ab Henetis originem ducunt 1
Vice illorum pro cauſa illorum 58
Vltima pati,pro extrema pati 1.
Volui agiq́ pro ἄγεσθαι καὶ φέρεσθαι 34.
Vſu abhorrens, haud ſcio an pro uſu,uiſu legendum ſit 1.
Vt ſi alerentur pro ac ſi 27
Vulgatũ contagiũ,in uulgus ſparſum,ac mox uulgauerat morbos 81
Vtilius quam gratius noua corrigendi forma 51

Q·CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM LIBER TERTIVS.

INter hæc Alexander ad conducendum ex Peloponneso militem, Cleandro cum pecunia misso, Lyciæ Pamphiliæq; rebus compositis, ad urbem Celænas exercitum admouit. Media illa tempestate mœnia interfluebat Marsia, amnis fabulosis græcorum carminibus inclytus, fons eius ex summo montis cacumine excurrens in subiectam petram magno strepitu aquarum cadit. Inde diffusus circumiectos† rigat campos, liquidus, & suas dũtaxat† undas trahens. Itaq; color eius placido mari similis locũ poetarum mendacio fecit†. quippe traditũ est, nymphas amore amnis retentas illa rupe considere. Cæterum quam diu intra muros fluit, nomen suum retinet†. At cũ extra munimenta se euoluit, maiore ui ac mole agentẽ undas, Lycũ appellant. Alexander quidem urbem destitutã a suis intrat. Arcem uero in quã confugerant oppugnare adorsus Caduceatorem præmisit, qui denuntiaret, ni se dederent, ipsos ultima† esse passuros. Illi caduceatorẽ in turrim, & situ & opere multum editam perductũ, quanta esset altitudo, intueri iubent, ac nuntiare Alexandro nõ eadem ipsum & incolas æstimatione munimenta metiri, se scire inexpugnabiles esse, ad ultimũ† pro fide morituros. Cæterum ut circumsideri† arcem, & oĩa sibi in dies arctiora uiderunt esse, sexaginta dierum inducias pacti†, ut nisi intra eos auxiliũ Darius ipse misisset, dederẽt† urbem. Posteaq̃ nihil inde præsidii mittebat ad præstitutam diem, permisere† se regi. Superueniũt deinde legati Atheniensiũ petentes, ut capti apud Granicũ amnem redderent sibi. Ille non hos modo, sed etiam cæteros græcos restitui suis iussum respõdit, finito Persico bello. Cæterũ Alexandro imminens de Dario cura erat, quẽ nondũ Euphratem superasse cognouerat. Vndiq; oẽs copias contrahit, totis uiribus tanti belli discrimen aditurus. Phrygia erat, per quam ducebatur exercitus, pluribus uicis quam urbibus frequens. Tunc habebat quondã nobilem Midæ ciuitatẽ regiam, Gordium nomen est urbi, quã Sangarius amnis interfluit, †pari interuallo pontico & cilico mari distantẽ. Inter hæc maria angustissimũ Asiæ spacium esse cõperimus, utroq;† in arctas fauces compellente terrã. Quæ quia cõtinenti adhæret, sed magna ex parte cingitur fluctibus, speciẽ insulæ præbet†. Ac nisi tenue discrimen obiiceret, maria, quæ nunc diuidit cõmitteret†. Alexander urbe in suam ditionẽ redacta, Iouis templum intrat. Vehiculum, quo Gordium patrem uectũ esse constabat

Marginal glosses:

†i. circũiacentes.
†pro tantum.
†Præbuit occasionẽ
†Pro tenet
†extrema
†pro obsideri
†p̃ deniq;
†nõ solũ solum ad hominẽ sed etiã ad rẽ referat
†Induci as pacti usq; dicit
†dedidere
†interfluit cũ adiõ
†alii utriq;
†p̃ pr̃e se fert speciẽ
†i. coniũgeret, facere contigua

aſpexit, cultu haud ſane a uilioribus uulgatiſq; uſu† abhorrẽs. Notabile† erat uinculum aſtrictũ compluribus nodis in ſemetipſos implicatis, & celantibus nexus. Incolis deinde affirmantibus editã eſſe oraculo ſortem, Aſiæ potiturũ† qui inexplicabile uinculũ ſoluiſſet. Cupido inceſſit animo† ſortis eius implendę. Circa† regem erat & Phrygũ turba, & Macedonũ. Illa explicatione ſuſpenſa, hęc ſolicita ex temeraria regis fiducia, quippe ſeries uinculorũ erat ita aſtricta, ut unde nexus inciperet, quoue ſe conderet, nec ratione nec uiſu pcipi poſſet. Sol uere aggreſſo iniecerat curam, ne in omẽ uerteretur irritum inceptũ. Ille nequaq̃ diu luctatus cũ latentibus nodis, nihil inquit, intereſt quo modo ſoluanť, gladioq; ruptis omnibus loris oraculi ſortem uel eluſit, uel impleuit. Cum deinde Darium regem, ubicunq; eſſet, occupare ſtatuiſſet, ut a tergo tuta relinqueret, Amphoterũ claſſi ad oram Helleſponti, copiis aũt pręfecit Egelogum Lesbum, & Chium, Couq; pręſidiis hoſtium liberaturos. His talenta ad belli uſum quingenta attributa. Ad Antipatrũ & eos, qui græcas urbes tuebanť, ſexcenta miſſa ex fœdere, naues ſociis imperat†, quæ Helleſponto pręſiderent. Nondũ enim Memnonem uita exceſſiſſe cognouerat, in quem oĩes intenderat curas, ſatis gnarus cuncta in expedito† fore, ſi nihil ab eo moueretť. Iamq; ad urbem Ancyram uentum erat, ubi numero copiarũ inito Paphlagoniã intrat, huic iuncti erant Eneti, unde quidã Venetos trahere originẽ credunt, oĩſq; hæc regio paruit regi, datiſq; obſidibus tributũ, quod ne Perſis quidem tuliſſent, pendere† ne cogerenť, impetrauerunt. Chalas huic regioni præpoſitus† eſt. Ipſe aſſumptis, qui ex Macedonia nuper aduenerant, Cappadociam petiit. At Darius nuntiata Memnonis morte, haud ſecus q̃ par erat motus, omiſſa omni alia ſpe, ſtatuit ipſe decernere†, quippe quæ per duces ſuos acta erant, cuncta damnabat, ratus pluribus curam, oĩbus abfuiſſe† fortunam. Igitur caſtris ad Babyloniã poſitis, quo maiore animo capeſſeret bellũ, uniuerſas uires in conſpectũ dedit†, & circundato† uallo, q̃d decem milliũ armatorũ multitudinem caperet, Xerxis exemplo numerũ copiarũ iniit† Orto ſole ad noctem† agmina, ſicut deſcripta erãt, intrauere uallũ, Inde occupauerant emiſſa Meſopotamię campos, equitum peditumq; propemodũ innumerabilis turba maiorem quã pro numero ſpeciem gerens†. Perſarũ erant centũ millia, in quis eques triginta millia implebat†. Medi decẽ equitũ, quinquaginta millia peditũ habebant, Barcanorum equitũ duo millia fuere, Armati bipennibus, leuibuſq; ſcutis cetrę maxime ſpeciẽ reddentibus†, peditũ decem millia pari armatu† ſequebanť, Armenii quadraginta millia miſerant peditum, additis ſeptẽ millibus eqtũ. Hyrcani egregii ut inter illas gentes ſex millia expleuerant equis militatura. Iidem uicies quadraginta millia peditũ arma

Marginal glosses (left): †ſorte uiſu legẽdũ †in bonã partem †potiri Aſiæ pro Aſia †p̃ uenit in animũ — †noue dixit, ſed eleganter — Veneti — †ſicut diximus pręfectus regioni †cõgredi ſiue cõfligere — †p̃ pduxit & oſtẽdit †pro uſq; noctẽ uel uſperam — †pręben̄s †conficiebat — †præſefe rentibus

Marginal glosses (right): †apud regem — †in prõptu — †ſoluere — †defuiſſe — †circumducto — †pro recẽſuit copias — Numerus Armatorum — †p̃ armatura

ti erant,pluribus hęrebant ferro præfixę hastę.Quidam lignū igne du- Lignum
rauerant,hos quoq; duo millia equitū ex eadem gente comitata sunt, igne durā
A Caspio mari octo millium pedester exercitus uenerat,ducenti equi tum
tes. Cum his erant ignobiles Asię gentes duo millia peditū,equitū du- pedester
plicē parauerant numerū,his copiis triginta millia Græcorū mercede Mercede
conducta,egregię iuuentutis adiecta sunt. Nam Bactrianos & Sogdi conducti
anos & Indos,cæterosq; rubri maris accolas ignota etiam ipsi gentiū
noīa festinatio prohibebat acciri. Nec quicq̄ illi minus q̄ multitudo
militū defuit.Cuius uniuersæ aspectu admodū lętus purpuratis solita
uanitate spem eius inflantibus,conuersus ad Caudemū Atheniensem
belli peritū, & ob exilium infestū Alexandro, quippe Athenis iubente percūctari
eo fuerat expulsus,percunctari cœpit,satis ne ei uideret̄ instructus ad
obterendū hostem. At ille & suę sortis, & regiæ superbiæ oblitus, Ve
rū inquit,& tu forsan audire nolis,& ego,nisi nūc dixero, alias nequa
q̄ cōfitebor.hic tanti apparatus exercitus,hęc tot gentiū & totius ori-
entis excita sedib⁹ suis moles finitimis potest esse terribilis. Nitet pur
pura,auroq; fulget,armis,& opulentia,quantā qui oculis nō subiece-
rint,animis concipere non possent. Sed Macedonū acies torua sane
& inculta clypeis,hastisq; immobiles cuneos,& conserta robora uiro
rū teget.Ipsi phalangem uocant peditū stabile agmen.Vir uiro,armis
arma,conserta sunt,ad nutū monentis intenti,sequi signa,ordines ser-
uare didicere.Quod imperat̄ omnes exaudiunt,obsistere,circuire,di- In cornu
scurrere,in cornu mutare pugnam, non duces magis q̄ milites callent mutare pugnā
Et ne auri argentiq; studio teneri putes.Adhuc illa disciplina pauper
tate magistra stetit.Fatigatis humus cubile est. Cibus,quem occupa-
ti parant,satiat,tempora somni arctiora q̄ noctis sunt. Iam† Thessali †pro præterea
equites & Acharnanes Etholiq; inuicta bello manus, fundis credo &
hastis igne duratis repellent̄,pari robore opus est.In illa terra,quę hos
genuit auxilia quærenda sunt.Argentū istud atq; aurū ad conducen-
dū militem mitte. Erat Dario mite ac tractabile ingeniū,nisi suam Na
turā plerumq; fortuna corrumperet.Itaq; ueritatis impatiens, hospi-
tem ac supplicē,tunc maxime utilia suadentem abstrahi iussit ad capi
tale suppliciū.Ille ne tū quidem libertatis oblitus,habeo,inquit, para-
tū mortis meę ultorem.Expetet pœnas mei consilij spreti ipse, contra
quem tibi suasi. Tu quidē licentia regni subito mutatus documentū
eris posteris,hoīes cum se permisere fortunæ, etiam naturā dediscere.
Hæc uociferantem,quibus erat imperatū,iugulant.Sera deinde pœni
tentia subit regem,ac uera dixisse confessus eū sepeliri iussit.Timodes
erat Mentoris filius impiger iuuenis,cui pręceptū est a rege,ut omnes
peregrinos milites,in quis plurimū habebat spei,a Farnabazo accipē
ret,opera eorū usurus in bello. Ipsi Farnabazo tradit imperiū, quod

ante Memnoni dederat. Anxiũ de inſtantibus curis agitabant etiam per ſomnũ ſpecies imminentiũ rerũ, ſiue illas ęgritudo, ſiue diuinatio animi pręſagiẽtis accerſit. Caſtra Alexandri magno ignis fulgore col lucere ei uiſa ſunt, & paulo poſt Alexandrũ adduci ad ipſum in eo ue

cultu

ſtis habitu†, quo ipſe fuiſſet, cum appellatus eſſet rex. Equo deinde ꝑ Babyloniam uectũ, ſubito cum ipſo equo oculis eſſe ſubductum. Ad hęc uates uaria interpretatione curam diſtraxerunt, alij lætũ id regi ſomniũ eſſe dicebant, quod caſtra hoſtiũ arſiſſent, q̊d Alexandrum depo ſita regia ueſte in perſico & uulgari habitu productũ eſſe uidiſſet. Quidã non ita augurabant̃, quippe illuſtria Macedonũ caſtra uiſa fulgorẽ Alexandro portendere, quę regnũ Aſiæ occupare habuiſſent, haud am biguæ rei, quoniam in eodem habitu Darius fuiſſet, cũ appellatus eſt rex. Vetera quoq; omina ut fert ſolicitudo reuocauerant. Recenſebant

Acinaces gladij genus

enim Dariũ in principio imperij uaginam acinacis perſicã iuſſiſſe mutari in eam formã, qua gręci uterent̃, protinuſq; Chaldęos interpretatos, imperiũ Perſarum ad eos tranſiturum, quorũ arma eſſet imitatus Cæterũ ipſe & uatum reſponſo, quod ędebat̃ in uulgus, & ſpecie, quæ per ſomnum oblata erat, admodũ lætus, caſtra ad Euphratem mouere iubet, patrio more Perſarũ traditum eſt orto ſole, demũ procedente die iam illuſtri, ſignum e tabernaculo regis buccina dabat̃. Sup tabernaculũ, unde ab oibus conſpici poſſet, imago ſolis cryſtallo incluſa ful gebat. Ordo aũt agminis erat talis. Ignis, quem ipſi ſacrum & æternũ

Ordo agminis Barbarici

† nõ paternum, ſed a maiorib9 traditum

uocabant, argenteis altaribus præferebat̃. Magi proximi patriũ† carmen canebãt. Magos trecenti & ſexaginta quinq; iuuenes ſequebant̃

Nota agminis deſcriptionẽ

punicis amiculis uelati, dieb9 totius anni pares numero, qppe Perſis q̊q; in totidẽ dies deſcript9 eſt annus. Currũ deinde Ioui ſacratũ alben tes uehebant equi, hos eximiæ magnitudinis equus, quem ſolis appellabant, ſequebat̃. Aureæ uirgæ, & albæ ueſtes regentes equos adornabant, haud procul erant uehicula decem multo auro argentoq; cælata. Sequebat̃ hęc equitatus duodecim gentiũ uarijs armis & moribus.

imortales

† illi & illi, pij & illi

Proximi ibant, quos Perſæ imortales uocant ad decem millia, cultus opulentiæ Barbaræ non alios magis honeſtabat. Illi† aureos torques, illi ueſtem auro diſtinctã habebant, manicataſq; tunicas gemmis etiã adornatas. Exiguo interuallo, quos cognatos regis appellant, decem

Doryphori

& quinq; millia hoim. Hæc uero turba muliebriter propemodũ culta luxu magis, q̃ decoris armis cõſpicua erat, Doryphori uocabant̃, pro ximum his agmen ſoliti ueſtem excipere regalem. Hi currũ regis antei bant, quo ipſe eminens uehebat̃. Vtrũq; currus latus deorũ ſimulacra ex auro argentoq; expreſſa decorabant, diſtinguebant interuenientes

† pſe ferebat ſpecie

Agla aurea

gemmę iugũ, ex quo eminebant duo aurea ſimulacra cubitalia, quorũ alterum in alterũ belli gerebat effigiem†. Inter hæc auream aquilã pin

nas extendenti similem sacrauerant. Cultus regis inter oĩa luxuria no- tabat̃. Purpureæ tunicæ mediũ album intextum erat, pallam auro di- stinctam, aurei accipitres, uelut rostris inter se corruerent, adornabāt, & zona aurea muliebriter cinctus Acinacē suspenderat, cui ex gemma erat uagina, Cydarim Persæ regiũ capitis uocabant insigne, hoc ceru- lea fascia albo distincta circuibat. Currũ decem millia hastatoꝶ seque bant̃, hastas argento exornatas, spicula auro præfixa gestabant. Dexte- ra leuaq; regem ducenti ferme nobilissimi propinquorũ comitabant̃. Horũ agmen claudebat̃ triginta millibus peditũ, quos equi regis qua- dringenti seq̃bant̃. Interuallo deinde unius stadij, matrē Darij Sysigam bim currus uehebat, & in alio erat cõiunx. Turba fœminaꝶ reginas co mitantiũ equis uectabat̃. Quindecim inde, quas armanaxas appellant, sequebant̃. In his erant liberi regis, & qui educabant eos, spadonumq; grex, haud sane illis gentibus uilis. Tum regię pellices trecentæ sexagin- ta uehebant̃, & ipsę regali cultu ornatuq;, post quas pecuniā regis sexcē ti muli, & trecenti cameli uehebant, præsidio sagittariorũ persequente. Propinquoꝶ, amicorumq; coniuges huic agmini proximę, lixarũq; & calonũ greges uehebant̃. Vltimi erant cũ suis quisq; ducibus, qui coge rent agmen leuiter armati. Cõtra, si quis aciem Macedonũ intueret̃, di- spar acies erat, equis uirisq; nõ aurea, non discolori ueste, sed ferro atq; ære fulgentibus. Agmen, & stare paratũ & sequi, nec turba, nec sarcinis prægraue. Intentũ ad ducis non signũ modo, sed etiam nutũ. Et castris locus, & exercitui cõmeatus suppetebant. Ergo Alexandro in acie mi- les non defuit. Darius tantæ multitudinis rex, loci in quo pugnauit, an- gustijs redactus est ad paucitatē, quam in hoste contempserat. Interea Alexander Abistamene Cappadociæ p̃posito, Ciliciā petens cum oĩ- bus copijs regionem, quę castra Cyri appellant peruenerat. Statiua† illic habuerat Cyrus, cũ aduersus Crœsum in Lydiam exercitũ duceret. Ab erat ea regio quinquaginta stadia ab aditu, quo Ciliciam intramus, Pi las incolæ dicunt arctissimas fauces munimenta, quæ manu ponimus naturali situ imitante. Igit̃ Arsanes, qui Ciliciæ præerat, reputans quid in initio belli Memnon suasisset, quondā salubre consiliũ sero exequi statuit. Igne, ferroq; Ciliciā uastat, ut hosti solitudinem faciat, quicquid usui esse potest corrũpit, sterile ac nudũ solũ, q̃d tueri nequibat relictu rus. Sed longe utilius fuit angustias aditus, qui Ciliciā aperit, ualido o- ccupare p̃sidio, iugũq; opportune itineri īminens obtinere, unde inul- tus† subeuntē aut prohibere aut opprimere hostem potuisset. Tũc pau cis, qui callibus prę̃siderent relictis, retro ipse cõcessit populator terrę, quā populationibus uendicare debuerat. Ergo qui relicti erant, prodi- tos se rati, nec aspectũ quidem hostis sustinere uoluerunt, cũ uel pauci- ores locũ obtinere potuissent. Nanq; ꝑpetuo iugo montis asperi ac p̃-

[Margin notes: accipitres aurei; Cidaris; Sysigambis Darij mater; Armanaxæ; Spadones; pellices; Lixæ; Calones; Acies Macedonum; †Stationes; Pylę; †impune aut tuto]

rupti Cilicia includitur, quod cum a mari surgat, uelut sinu quodã flexuq; curuatũ rursus altero cornu in diuersum litus excurrit. Per hoc dorsum, qua maxime introrsum mari cedit, asperi tres aditus, & per angusti sunt, quorum uno Cilicia intranda est, campestris eadem qua uergit ad mare, planiciẽ eius crebris distinguentibus riuis. Pyrrhamus & Cydnus inclyti amnes fluunt. Cydnus non spacio aquarũ, sed liquore memorabilis, quippe leni tractu e fontibus labens puro solo excipitur. Nec torrentes incurrunt, qui placide manantis alueũ turbent. Itaq; incorruptus, idemq; frigidissimus, quippe multa riparũ amœnitate inumbratus, ubiq; fontibus suis similis in mare euadit. Multa in ea regione monumẽta uulgata carminibus uetustas exederat. Monstrabantur urbiũ sedes Lyrnessi & Cebesti, Specus quoq; & Corycium nemus, ubi crocum gignit̃. Cæteraq;, in quibus nihil præter famã durauerat. Alexander fauces iugi, quæ pylæ appellantur, intrauit. Contemplatus locorũ situs, non alias magis dicit̃ admiratus esse fœlicitatem suam, obrui potuisse uel saxis confitebat̃, si fuissent, qui in subeũtes propellerent. Iter uix quaternos capiebat armatos. Dorsum montis imminebat uiæ, nõ angustæ modo, sed plerunq; præruptę crebris oberrantibus riuis, qui ex radicibus montiũ manant. Thracas tamẽ leuiter armatos pręcedere iusserat, scrutariq; calles, ne occultus hostis in subeũtes erumperet. Sagittariorũ quoq; manus occupauerat iugum, intentos arcus habebant, moniti non iter ipsos inire, sed prælium. Hoc modo agmen peruenit ad urbem Tarson, cui tum maxime Persæ subijciebant ignem, ne opulentum oppidum hostis inuaderet. At ille Parmenione ad inhibendum incendium cum expedita manu præmisso, posteaquam Barbaros aduentu suorum fugatos esse cognouit, urbem a se conseruatam intrat. Mediam Cydnus amnis, de quo paulo ante dictum est, interfluit, & tunc æstas erat, cuius calor non aliam magis quã Ciliciæ oram uapore solis accendit, & diei feruidissimum tempus cœperat, puluere ac sudore simul pfusum regem inuitauit liquor fluminis, ut calidũ adhuc corpus ablueret. Itaq; ueste deposita in conspectu agminis, decorum quoq; futurũ ratus, si ostendisset suis leui ac parabili cultu corporis se esse contentũ, descendit in flumen. Vixq; ingressi subito horrore artus rigere cœperũt, pallor deinde suffusus est, & totum propemodũ corpus uitalis calor reliquit. Expiranti similem ministri manu excipiunt, nec satis cõpotem mentis in tabernaculũ deferunt. Ingens solicitudo & pene iam luctus in castris erat. Flentes querebant̃ in tanto impetu cursuq; rerũ omnis ætatis ac memoriæ clarissimũ regem non in acie, saltem nõ ab hoste deiectũ, sed abluentẽ aqua corpus ereptũ esse, & extinctũ, Instare Dariũ, uictorem, anteq̃ uidisset hostem. Sibi easdẽ terras, quas uictores peragrassent repetendas, oia

Pyrrhamus fluuius

Cydnus fluuius

Alexãdri languor

aut ipsos aut hostes populatos per uastas solitudines, etiã si nemo insequi uelit, euntes, fame atq; inopia debellari posse. Quẽ signum daturũ fugientibus? quem a usuræ Alexandro succedere? Iã ut ad Hellespontum fuga penetrarent, classem, qua transeant, quẽ præparaturæ? Rursus in ipsum regem misericordia uersa, illum florem iuuentæ, illã uim animi, eundẽ regem & cõmilitonem diuelli a se & abrumpi ĩmemores sui qrebant. Inter hæc liberius meare spiritus cœperat, alleuabat rex oculos, & paulatim redeũte animo circũstantes amicos agnouerat. Laxataq; uis morbi ad hoc solũ uidebat, quia magnitudinem mali sentiebat. Animum aũt ægritudo corpis urgebat, quippe Dariũ quinto die in Ciliciã fore nuntiabat. Vinctum ergo se tradi, et tantã uictoriam eripi sibi e manib⁹, obscuraq; & ignobili morte in tabernaculo extingui se querebat. Admissisq; amicis pariter & medicis. In q̃ me, inquit, articulo rerũ mearum fortuna dephenderit cernitis. Strepitũ hostilium armorũ exaudire mihi uideor, & qui ultro intuli bellũ, iam ꝓuocor. Darius ergo cũ tam superbas literas scriberet, fortunã meam in cõsilio habuit, sed nequicq̃, si mihi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia & segnes medicos nõ expetunt tpa mea. Vel mori strenue, quã tarde cõualescere mihi melius est. Proinde si quid opis, si qd artis in medicis est, sciant me non tã mortis, q̃ belli remediũ quærere. Ingentem oĩbus incusserat curã tam præceps temeritas eius. Ergo pro se quisq; p̃cari cœpere, ne festinatione periculũ augeret, sed esset in potestate medentiũ. Inexperta remedia haud iniuria ipsis esse suspecta, cũ ad perniciem eius etiã a latere ipsius pecunia solicitaret hostis, quippe Darius mille talenta interfectori Alexandri daturæ se pronuntiari iusserat. Itaq; ne ausuræ quidem quenq̃ arbitrabant experiri remediũ, quod ꝓpter nouitatem posset esse suspectũ. Erat inter nobiles medicos e Macedonia regem secutus Philippus natione Acarnan, fidus admodum regi puero comes, & custos salutis datus, nõ ut regem modo, sed etiam ut alumnũ eximia charitate diligebat. Is nõ præceps se, sed strenuũ remedium afferre, tantamq; uim morbi potione medicata leuaturũ esse promisit. Nulli promissum eius placebat præter ipsum, cuius periculo pollicebatur. Omnia quippe facilius quam moram perpeti poterat. Arma & acies in oculis erant, & uictoriã in eo positam esse arbitrabat, si tantũ ante signa stare potuisset, id ipsum, quod post diem tertiũ medicamentum sumpturus esset (ita enim medicus prædixerat) ægre ferens. Inter hæc a Parmenione fidissimo purpuratorũ literas accipit, quibus ei denuntiabat, ne salutem suam Philippo cõmitteret, mille talentis a Dario, & spe nuptiaræ sororis eius esse corruptũ. Ingentem animo solicitudinẽ literæ incusserant, & quicquid in utranq; partem aut metus, aut spes subiecerat secreta æstimatione pensabat. Bibere perseuerem?

Philipp⁹ medicus Alexãdri

ut si uenenum datũ fuerit, ne immerito quidem, quicquid acciderit, euenisse uideat. Damnem ne medici fidẽ? In tabernaculo me opprimi patiar? Nõ. Atqui satius est alieno me mori scelere, quã metu meo. Diu animo in diuersa uersato, nulli, quid scriptũ esset enuntiat, epistolãq; sigillo annuli sui impressam puluino, cui incumbebat subiecit. Inter has cogitationes biduo absumpto, illuxit a medico destinatus dies. Et ille cũ poculo, in quo medicamentũ diluerat intrauit. Quo uiso Alexander leuato corpore in cubitũ, epistolam a Parmenione missam sinistra manu tenẽs, accepit poculũ, & hausit interritus, tum epsam Philippũ legere iubet, nec a uultu legentis mouit oculos, ratus aliquas cõscientię notas in ipso ore posse deprehendere. Ille epła plecta, plus indignationis q̃ pauoris ostendit, ,piectisq; amiculo & literis ante lectũ. Rex (inquit) semp quidem spiritus meus ex te pependit, sed nũc uero arbitror sacro & uenerabili ore trahit. Crimen parricidij, q̃d mihi obiectũ est, tua salus diluet. Seruatus a me uitã mihi dederis oro, quęsoq;, amissoq; metu patere medicamentũ concipi uenis. Laxa paulisper animum, quem sollicitudine intempestiua amici sane fideles, sed moleste seduli turbant. Non securę modo hæc uox, sed etiã lętum regem ac plenũ bonę spei fecit. Itaq; si dij (inquit) Philippe tibi pmisissent, quo maxime modo animũ uelles experiri meũ, alio profecto uoluisses. Sed certiorẽ q̃ expertus es, ne optasses quidem, hac epła accepta, tamen q̃d dilueras bibi. Et nũc credo te nõ minus pro tua fide, q̃ pro mea salute esse solicitũ. Hæc locutus, dextrã Philippo offert. Cęterę tanta uis medicaminis fuit, ut quę secuta sunt, criminationẽ Parmenionis adiuuerint. Interclusus spiritus arcte meabat, nec Philippus quicquã inexpertum omisit. Ille fomenta corpori admouit, ille torpentem nunc cibi, nunc uini odore excitauit. Atq; ut primũ mentis compotem esse sensit, modo matris sororumq;, modo tantæ uictoriæ appropinquantis admonere nõ destitit. Vt uero medicamentũ se diffudit in uenas, & sensim toto corpore salubritas pcipi potuit, primo animus uigorem suũ, deinde corpus quoq; expectatione maturius recuperauit, quippe post tertiũ diem, quam in hoc statu fuerat, in conspectum militum uenit, nec auidius ipsum regem, quã Philippum intuebatur exercitus, pro se quisq; dexteram eius amplexi grates habebant uelut præsenti Deo. Nãq; haud facile dictu est pręter ingenitam illi genti erga reges suos uenerationem, quantũ huius q̃q; regis uel admirationi dediti fuerint, uel charitate flagrauerint. Iam primũ nihil nisi diuina ope aggredi uidebat. Nam cũ esset præsto ubiq; fortuna, temeritas in gloriã cesserat, ętas q̃q; uix tantis matura rebus, sed abunde sufficiẽs oĩa etiã eius opa honestabat, & q̃ leuiora haberi solẽt, pleruq; in re militari grauiora uulgo sunt, Exercitatio corpis inter ipos cultus habitusq; paululũ a priuato abhorrẽs militaris uigor, qs ille uel inge

Alexãdri cõualẽcẽtia

nij dotibus, uel animi artibus, ut pariter charus ac uenerandus esset, effecerat. At Darius nuntio de aduersa ualetudine eius accepto, celeritate, quanta poterat, tam graue agmen ad Euphratem cõtendit. Iunctoq; eo pontibus, quinq; tñ diebus traiecit exercitũ, Ciliciam occupare festinans. Iãq; Alexander uiribus corpis receptis, ad urbem Solos peruenerat, cuius potitus, ducentis talentis noĩe mulctę exactis, arci præsidiũ militum imposuit. Vota deinde ꝓ salute suscepta per ludũ atq; otiũ reddens ostendit quanta fiducia Barbaros sperneret, Aesculapio & Mineruæ ludos celebrauit. Spectanti nũtius lętus affert̃ a Lycarnasso, Persas acie a suis esse superatos. Myndios quoq;, & Canyndios, & pleraq; tractus eius suæ facta ditionis. Igit̃ ædito spectaculo ludicro, castrisq; motis, & Pyrrhamo amne ponte iuncto, ad urbem Mallon ꝑuenit. Inde alteris castris ad oppidum Castabulum. Ibi Parmenio regi occurrit, quem p̃miserat ad explorandũ iter saltus, ꝑ quẽ ad urbẽ Isson noĩe penetrandũ erat. Atq; ille angustijs eius occupais et p̃sidio modico relicto, Isson q̃q; desertã a Barbaris cœpat. Inde, ꝑgressus de turbatis, q interiora montiũ obsidebant p̃sidijs cũcta firmauit. Occupatoq; itinere, sicut paulo ante dictũ est, idem & author & nuntius uenit. Isson inde rex copias admouit, ubi cõsilio habito utrum ne ultra progrediendũ foret, an ibi operiendi essent milites noui, quos ex Macedonia aduentare constabat, Parmenio non aliũ locum pręlio aptiorem esse censebat, quippe illic utriusq; regis copias numero futuras pares, cũ angustię multitudinem nõ caperent, planiciem ipsis campos q; esse uitandos, ubi circuiri, ubi ancipiti acie opprimi possent. Timere ne nõ uirtute hostium, sed lassitudine sua uincerentur. Persas recentes inde successuros, si laxius stare potuissent. Facile ratio tam salubris cõsilij accepta est. Itaq; inter angustias saltus hostem opperiri statuit. Erat in exercitu regis Sisenes Perses quondã a p̃tore Aegypti missus ad Philippũ, donisq; & omni honore cultus exiliũ patria sede mutauerat†. Secutus deinde in Asiam Alexandrũ inter fideles socios habebat̃, huic epistolã Cretensis miles obsignatã annulo, cuius signum haud sane notũ erat, tradidit. Nabarzanes prætor Darij miserat eam, hortabat̃q; Sisenem, ut dignũ aliquid nobilitate ac moribus suis æderet. Magno id ei apud regem honori fore. Has literas Sisenes utpote innoxius ad Alexandrũ sępe deferre tentauit. Sed cũ tot curis apparatu q; belli regem uideret urgeri, aptius subinde tempus expectans suspitionem initi scelesti consilij p̃buit, nanq; epistola priusq̃ ei redderet̃, in manus Alexandri peruenerat, lectamq; eã ignoti annuli sigillo impressso Siseni dari iusserat, ad æstimandã fidem Barbari. Qui quia per complures dies nõ adierat regem, scelesto consilio eã uisus est suppressisse, & in agmine a Cretensibus haud dubie iussu regis occisus est. Iãq; græ

† mutasset quod accipitur

ci milites, quos Timodes Farnabazo acceperat, præcipua spes & propemodũ unica Alexandri ad Dariũ peruenerant. Hi magnopere suadebant ut retro abiret, spaciososq; Mesopotamię campos repeteret. Si id consilium damnaret. at ille diuideret saltem copias innumerabiles, ne sub unum fortunę ictum totas uires regni cadere pateretur. Minus hoc consilium regi, q̃ purpuratis eius displicebat, ancipitem fidem & mercede uenalem proditionem iminere, & diuidi non ob aliud copias uelle, quam ut ipsi in diuersa digressi, si quid cõmissum esset traderẽt Alexandro. Nihil tutius esse, q̃ circundatos eos exercitu toto obrui telis, documentũ non inultæ perfidię futuros. At Darius, ut erat sanctus & mitis, se uero tantũ facinus negat esse facturũ, ut suam secutos fidem suos milites iubeat trucidari. Quem deinde amplius nationum exterarũ salutem suam crediturũ sibi, si tot militum sanguine imbuisset manus? Neminem stolidum consilium capite luere debere. Defuturos eos, qui suaderent, si suasisse periculum esset. denicq; ipsos quotidie ad se uocari in consilium iubet, uariasq; sententias dicere, nec tamen melioris fidei haberi qui prudentius suaserint. Itaq; Gręcis nunciari iubet, ipsum quidem beniuolentiæ illorum gratias agere. Cæterũ si retro ire pergat, haud dubie regnum hostibus traditurũ. Fama bella stare, & eum qui recedat, fugere credi. Trahendi uero belli insulsam esse rationem. Tantæ enim multitudini uticq; cum iam hyems instaret in regione uasta & inuicem a suis atq; hoste uexata non suffectura alimenta, ne diuidi quidem copias posse seruato more maiorũ, qui uniuersas uires semper discrimini bellorum obtulerũt. Et hercule terribilem antea regem, & absentia sua ad uanã fiduciam elatum, Posteaq̃ aduentare se senserit, cautum pro temerario factum delituisse inter angustias saltus ritu ignobilium ferarũ, quæ strepitu prætereuntium audito, syluarum latebris se occuluerũt. Iam etiam ualetudinis simulatione frustrari suos milites, sed non amplius ipsum esse passurũ detrectare certamen. In illo specu, in quem pauidi recessissent, oppressurũ esse cunctantes. hæc magnificentius iactata q̃ uerius. Cęterũ pecunia omni, rebusq; p̃tiosissimis Damascũ Syriæ cum modico præsidio militũ missis, reliquas copias in Ciliciã duxit, insequentibus more patrio agmen cõiuge & matre, uirgines q̃q; cum paruo filio comitabant̃ patrem. Forte eadẽ nocte & Alexander ad fauces, quibus Syria adit̃, & Darius ad eũ locum, quem Amanicas pylas uocant, peruenit. Nec dubitauere Persæ, quin Ysso relicta, quam ceperant, Macedones fugerent. Nam etiam saucii quidã & inualidi, qui agmen non poterant persequi, excepti erant. Quos omnes instinctu purpuratorum barbara feritate sæuientium præcisis adustisque manibus circumduci, ut copias suas noscerent, satisque omnibus spectatis nunciare, quæ uidissent, regi suo iussit. Motis

Dariĩ clementia

γνώμη

ergo castris superat Pyrrhamũ amnem, in tergis, ut credebat, fugienti-
um hæsurus. At illi, quorũ amputauerat manus, ad castra Macedonũ
penetrant. Dariũ quam maximo cursu posset sequi nuntiantes. Vix fi
des habebat̃. Itaq; speculatores in maritimas regiones præmissos ex-
plorare iubet, ipse ne adesset, an præfectorꝝ aliquis speciem tribuisset† †pre se ut
uniuersi uenientis exercitus. Sed cũ speculatores reuerterent̃, procul in iussit
gens multitudo conspecta est. Ignes deinde totis campis collucere cœ
perunt, oĩaq; uelut continenti incendio ardere uisa, cũ incondita multi-
tudo maxime propter iumenta laxius tenderet. Itaq; eo ipso loco meta
ri suos castra iusserat, lętus q̃d omni expetiuerat uoto, in illis potissimũ
angustijs decernendũ esse. Cæterum ut solet fieri, cũ ultimi discriminis
tempus aduentat, in solicitudinẽ uersa fiducia est. Illam ipsam fortunã,
qua aspirante res tam prospere gesserat, uerebat̃, nec iniuria, ex his quę
tribuisset sibi, quam mutabilis esset, reputabat. Vnã superesse noctem,
quæ tanti discriminis moraret̃ euentũ. Rursus occurrebant maiora pe-
riculis præmia. Et sicut dubiũ esset, an uinceret, ita illud utiq; certũ esse,
honeste & cũ magna laude moriturꝝ. Itaq; corpora milites curare iussit
ac deinde tertia uigilia instructos & armatos esse. Ipse in iugum editi
montis ascendit, multisq; collucentibus facibus patrio more sacrificiũ
Dijs præsidibus loci fecit. Iamq; tertium†, sicut præceptũ erat, signum †tertia ui ce
tuba miles acceperat itineri simul paratus & prælio, strenueq; iussi pro Ter belli
cedere, oriente luce peruenerunt ad angustias, quas occupare decreue- signum
rant. Dariũ triginta inde stadia abesse præmissi indicabant. Tũc consi
stere agmen iubet, armisq; ipse sumptis aciem ordinabat. Dario aduen
tum hostiũ pauidi agrestes nuntiauerunt. Vix credenti occurrere etiã,
quos ut fugientes sequebat̃. Ergo non mediocris oĩm animos formido
incesserat, quippe itineri quã prælio aptiores erant, raptimq; arma ca-
piebant. Sed ipsa festinatio discurrentiũ, suosq; ad arma uocantiũ ma-
iorem metũ incussit, Alij in iugũ montis euaserant, ut hostiũ agmen in-
de prospicerent, equos pleriq; frenabant, discors exercitus, nec ad unũ
intentus imperiũ uario tumultu cuncta turbauerat. Darius initio mon
tis iugum cũ parte copiarum occupare statuit, & a fronte & a tergo cir
cuiturus hostem. A mari quoq; quo dexterum eius cornu tegebat̃ ali-
os obiecturus, ut undiq; urgeret. p̃ter hęc uiginti millia pręmissa cũ sa
gittariorꝝ manu, Pyrrhamũ amnem, qui duo agmina interfluebat, trã-
sire, & obijcere sese Macedonũ copijs iusserat. Si id præstare non pos
sent, retrocedere in montes & occulte circuire ultimos hostiũ. Cæterꝝ
destinata salubriter omni ratione potentior fortuna discussit, q̃ppe a-
lij pręmetu imperiũ exequi nõ audebant, alij frustra exequebant̃, quia
ubi partes labant, summa turbat̃. Acies aũt hoc modo stetit. Nabarza
nes eqtatu dexterꝝ cornu tuebat̃, additis funditorꝝ sagittariorꝝq; uigiti

ferme millibus. In eodem Timodes erat græcis peditibus mercede conductis triginta millibus præpositus, hoc erat haud dubium robur exercitus par Macedonicæ phalangi acies. In leuo cornu Aristomedes thessalus uiginti millia Barbarorum peditum habebat. In subsidijs pugnacissimas locauerat gentes. Ipsum regem in eodem cornu dimicaturum tria millia delectorum equitum assueta corporis custodię, & pedestris acies. xl. millia sequebat̃. Hyrcani deinde Medicꝙ equites his proximi cæterarum gentiũ ultra eos dextra leuacꝙ dispositi. Hoc agmen, sicut dictũ est, instructum sex millia iaculatorũ funditorũcꝙ antecedebant, Quicquid in illis angustijs adiri poterat, impleuerũt copiæ, cornuacꝙ hinc a iugo, illinc a mari stabant, uxorem matremcꝙ regis, & alium fœminarũ gregem in mediũ agmen acceperant. Alexander phalangem, qua nihil apud Macedonas ualidius erat, in fronte constituit. Dexterũ cornu Nicanor Parmenionis filius tuebat̃, huic ꝓximi stabãt Conon & Perdicas, & Meleager, & Ptolemæus, & Amyntas sui quiscꝙ agminis duces. In leuo, quod ad mare pertinebat†, Craterus & Parmenio erant, Sed Craterus Parmenioni parere iussus. Equites ab utrocꝙ cornu locati, dexterũ Macedones Thessalis adiũctis, leuũ peloponnenses tuebant̃. Ante hanc aciem posuerat funditorũ manum, sagittarijs admixtis. Thraces q̃cꝙ & Cretenses ante agmen ibant, & ipsi leuiter armati. At his, qui pręmissi a Dario iugũ montis insederant†, Agrianos opposuit ex Gręcia nuꝑ aduectos. Parmenioni aũt pręceperat, ut quãtũ posset, agmen ad mare extenderet, quo longius abesset montibus, quos occupauerant Barbari. At illi necꝙ obstare uenientibus, nec circuire prætergressos ausi, funditorũ maxime aspectu profugerant territi. Eacꝙ res tutũ Alexandro agminis latus, q̃d ne superne incesseret̃ timuerat, præstitit, triginta & duo armatorũ ordines ibant, necꝙ eñ latius extendi aciem patiebantur angustiæ. Paulatim deinde se laxare, sinus montiũ & maius spacium aperire cœperant, ita ut non pedes solũ pluribus ordine incedere, sed etiã a lateribus circũfundi posset equitatus. Iam in conspectu, sed extra teli iactũ utracꝙ acies erat, cũ priores Persę inconditũ & trucem sustulere clamorẽ. Reddit̃ & a Macedonibꝰ maior, exercitus impar numero iugis montiũ uastiscꝙ saltibus repercussus, quippe sẽp circũiecta nemora petręcꝙ, quantamcũcꝙ accepere, uocem multiplicato sono referũt. Alexander ante prima signa ibat, identidem manu suos inhibens, ne suspensi acrius ob nimiã festinationem concitato spiritu capesserent bellũ. Cũcꝙ agmẽ obequitaret, uaria orone, ut cuiuscꝙ anis aptũ erat, milites alloquebat̃. Macedones tot bellorũ in Europa uictores ad subigendã Asiam atcꝙ ultima Orientis nõ ipsius magis q̃ suo ductu profecti inueteratę uirtutis admonebant̃. Illos terrarũ orbis liberatores, emensoscꝙ olim Herculis & Liberi patris ter-

† spectabat siue pertingebat

† occuparant. Sic Virg. insistere limẽ

minos non Persis modo, sed etiam omnibus gentibus impositurosiu gum. Macedonum Bactra & Indos fore, minima esse, quæ nunc intuerent̃, sed omnia uictoria parari. Non præruptis petris Illyricorum & Thraciȩ saxis sterilem laborem fore, spolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurũ opus. Totam aciem suo pauore fluctuantem umbonibus posse propelli. Victor ad hęc Atheniensiũ Philippus pater inuocabatur, domitæq; nuper Bœotiæ & urbis in ea nobilissimæ ad solum dirutæ species repręsentabat̃ animis, iam Granicũ amnem, iam tot urbes aut expugnatas aut in fidem acceptas, oĩa quæq;, quæ post tergum erant strata, & pedibus ipsorum subiecta, memorabat. Cum adierat Græcos, admonebat ab ijs gentibus illata Græciȩ bella, Darij prius, deĩde Xerxis insolentiȩ aquã ipsam terrãq; postulantiũ, ut neq; fontiũ haustum, nec solitos cibos relinquerẽt, dedita Deis templa ruinis & ignibus esse deleta. Vrbes eorũ expugnatas, fœdera humani diuiniq; iuris uiolata referebat. Illyricos uero & Thracas rapto uiuere assuetos, aciem hostiũ auro purpuraq; fulgentem intueri iubebat, prædam non arma gestantem. Irent & imbellibus fœminis aurũ uiri eriperent. Aspera montiũ suorum iuga, nudosq; colles & ꝑpetuo rigentes gelu ditibus Persarũ campis agrisq; mutarent. Iam ad teli iactum peruenerant, cum Persarũ equites ferociter in leuum cornu hostiũ inuecti sunt, quippe Darius equestri prælio decernere optabat. Phalangem Macedonici exercitus robur esse coniectans. Iamq; etiam dextrũ Alexandri cornu circuibatur, quod ubi Macedo conspexit, duabus alis equitum ad iugũ montis iussis subsistere, cęteros in mediũ belli discrimen strenue transfert. Subductis deinde ex acie Thessalis equitibus præfectum eorũ occulte circuire tergum suorũ iubet, Parmenioniq; coniungi, & quod is imperasset impigre exsequi. Iamq; ipsi in mediũ Persarum undiq; circumfusi egregie tuebant̃, sed conserti & quasi cohærentes tela uibrare non poterant. Simul ut erant emissa in eosdem concurrentia implicabant̃, leuiq; & uano ictu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant. Ergo cõminus coacti conserere, gladios impigre stringunt. Tum uero multũ sanguinis fusum est, duæ quippe acies ita cohęrebant, ut armis arma pulsarent, mucrones in ora dirigerent, non timido, non ignauo cessare tum licuit, collato pede quasi singuli inter se dimicarent, in eodem uestigio stabant, donec uincendo locũ sibi facerent. Tum demum ergo promouebant gradũ, cum hostem prostrauerant. At illos nouus excipiebat aduersarius fatigatos, ne uulnerati, ut alias solent, acie poterant excedere, cũ hostis instaret a fronte, a tergo sui urgerent. Alexander non ducis magis, q̃ militis munera exequebat̃, opimũ decus cæso rege expetens, quippe Darius curru sublimis eminebat, & suis ad se tuendum & hostibus ad incessendũ in-

[margin: Timemorĩã reuocabatur.]

[margin: ὑπὸς βαλῶμ]

[margin: Dux & idẽ miles]

gens incitamentũ. Ergo frater eius Oxatres cum Alexandrum instare ei cerneret, equites, quibus præerat, ante ipsum currum regis obiecit, armis & robore corporis multum super cæteros eminens, animo uero & pietate in paucissimis†. Illo utiq; prælio clarus alios improuide instantes prostrauit, alios in fugã auertit. At Macedones ut circa regem erant mutua adhortatione firmati, cũ ipso in equitũ agmen irrumpunt. Tum uero similis ruinæ strages erat. Circa currum Darij iacebant nobilissimi duces, ante oculos regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni sicut dimicantes procubuerant, aduerso corpore uulneribus acceptis. Inter hos Aticies & Trountes, & Sathaces prętor Aegypti magnorum exercituũ præfecti noscitabanť, circa eos cumulata erat peditũ equitumq; obscurior turba. Macedonũ quoq; nõ quidem multi, sed promptissimi tamen cæsi sunt. Inter quos Alexandri dexterũ femur leuiter mucrone perstrictũ est. Iamq; qui Dariũ uehebant equi cõfossi hastis & dolore efferati iugũ quatere & regem curru excutere cœperant: Cũ ille, ueritus ne uiuus ueniret in hostiũ potestatem, desilit, & in equũ, qui ad hoc sequebať, imponitur. Insignibus quoq; imperij ne fugã proderent indecore abiectis. Tum uero cæteri dissipanť metu, & quæ cuiq; patebat, ad fugã uia erumpunt, arma iacientes, quæ paulo ante ad tutelam corporũ sumpserant, adeo pauor etiã auxilia formidabat. Instabat fugiẽtibus eques a Parmenione missus, & forte in id cornu omnes fuga abstulerat. At in dextro Persæ Thessalos equites uehementer urgebant. Iamq; una ala ipso impetu proculcata erat, cũ Thessali strenue circumactis equis dilapsi rursus in prælium redeunt, sparsosq; incompositos uictoriæ fiducia Barbaros ingenti cæde prosternunt. Equi pariter equitesq; Persarũ serie laminarum ob id genus graue, agmen q̃d celeritate maxime constat, ægre moliebanť, quippe in circũagendis equis suis Thessali multos occupauerant. Hac tam prospera pugna nũtiata, Alexander nõ ante ausus persequi Barbaros, utrinq; iam uictor instare fugientibus cœpit. Haud amplius regem quã mille equites sequebanť, cum ingens multitudo hostiũ caderet. Sed quis aut in uictoria aut in fuga copias numerat? Agebanť ergo a tam paucis pecorũ modo, & idem metus, qui cogebat fugere, fugiẽtes morabať. At Gręci, qui in Darij partibus steterãt Amynta duce, prætor hic Alexandri fuit nũc transfuga, abrupti a cæteris, haud sane fugientibus similes euaserant. Barbari longe diuersam fugam intenderunt, alij qua rectũ iter in Persidem ducebat, quidã circuitus rupis, saltusq; montiũ occultos petiuere pauci castra Darij. Sed iã illa quoq; hostis uictor intrauerat, omni quidem opulentia ditia. Ingens auri argentiq; pondus non belli, sed luxuriæ apparatum diripuerant milites. Cumq; plus raperent, passim strata erant itinera uilioribus sarcinis, quas in comparatione meliorũ aua-

Marginalia: †.p rara si ue eximia — γνώμη — γνώμη

ritia contempserat. Iamq; ad fœminas peruentū erat, quibus, quo chariora ornamenta sunt, uiolentius detrahebant, nec corpibus quidē uis ac libido parcebat. Oīa planctu tumultuq;, prout cuiq; fortuna erat, castra repleuerant, nec ulla facies mali deerat, cum per omnes ordines ætatesq; uictoris crudelitas ac licentia uagaret. Tunc uero impotens fortunæ species conspici potuit, cum ij, qui tum Dario tabernaculum exornauerant omni luxu & opulentia instructum, eadem illo Alexandro quasi ueteri domino reseruabant. Nanq; id solum intactū omiserant milites, ita tradito more, ut uictorem uicti regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos animosq; in semet conuerterant captiuę mater coniunxq; Darij. Illa non maiestate solū, sed etiam ætate uenerabilis, hæc formæ pulchritudine, nec illa quidem sorte corrupta acceperat in sinum filium nondum sextū ætatis annum egressum in spem tantæ fortunæ, quantam paulo ante pater eius amiserat, genitum. At in gremio anus auię iacebant adultæ uirgines duæ, non suo tantū, sed illius mœrore etiam confectæ. Ingens circa eam nobilium fœminarū turba constiterat, laceratis crinibus, abscissaq; ueste, pristini decoris immemores, reginas dominasque ueris quondam, tunc alienis nominibus inuocantes. Illæ suæ calamitatis oblitæ utro cornu Darius stetisset, quę fortuna discriminis fuisset, requirebāt. Negabant se captas, si uiueret rex, Sed illum equos subinde mutantem longius fuga abstulerat. In acie aūt cæsa sunt Persarum peditum centum millia, decem uero millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor & quingenti saucij fuere, triginta omnino & duo ex peditibus desyderati sunt Equitum centū quinquaginta interfecti. Tantulo impendio ingens uictoria stetit. Rex, qui diu Darium persequendo fatigatus erat, posteāq̄ & nox apparebat†, & cum assequendi spes non erat, in castra paulo ante a suis capta peruenit. Inuitari deinde amicos, quibus maxime assueuerat, iussit, quippe summa dūtaxat cutis in femore perstricta non prohibebat interesse cōuiuio, tum repente e proximo tabernaculo lugubris clamor Barbaro ululatu planctuq; permixtus epulantes conterruit. Cohors quoq;, quæ excubabat ad tabernaculum regis, uerita ne maioris motus principium esset, armare se cœperat. Causa pauoris subiti fuit, quod mater uxorq; Darij cum captiuis mulieribus nobilibus regem, quem interfectum esse credebant, ingenti gemitu eiulatuq; deflebant. Vnus nanq; e captiuis spadonibus, qui forte ante ipsarum tabernaculum steterat, amiculum quod Darius, sicut paulo ante dictū est, ne cultu proderet, abiecerat, in manibus eius, qui repertum ferebat agnouit, ratusq; interfecto detractū esse, falsum nuntium mortis eius attulerat. Hoc mulierū errore comperto, Alexander fortunæ Darij & pietati earū lachrymasse fertur. Ac primo Mithrenem, qui Sardeis pro

πλησμονὴ τ βαρβάρων

† suspicor legēdum appetebāt

Alexādri clemētia

diderat, peritum perſicæ linguæ, ire ad conſolandas eas iuſſerat. Veri-
tus deinde ne proditor captiuarum iram doloremq́ grauaret, Leona
tum ex purpuratis ſuis miſit, iuſſum indicare falſo lamentari eas, Dari
um uiuū. Ille cum paucis armigeris in tabernaculum, in quo captiuæ
erant peruenit, miſſumq́ a rege ſe nuntiare iubet. At hi, qui in ueſtibu
lo erant, ut armatos conſpexere, rati actū eſſe de dominis in taberna-
naculū currunt, uociferantes adeſſe ſupremam horam, miſſoſq́ qui'o
ccīderent captas. Itaq́ ut quæ nec prohibere, nec admittere auderent,
nullo reſponſo dato tacite opperiebant̄ uictoris arbitrium. Leonatus
expectato diu, qui ſe intromitteret, poſtea q̄ nemo prodire audebat,
relictis in ueſtibulo ſatellitibus intrat, in tabernaculum. Ea ipſa res tur
bauerat fœminas, quod irrupiſſe non admiſſus uidebatur. Itaq́ ma-
ter & coniunx prouolutæ ad pedes orare cœperunt, ut priuſq̄ interfi-
cerentur, Darij corpus ipſis patrio more ſepelire permitteret, functas
ſupremo in regem officio ſe impigre morituras. Leonatus & uiuere
Darium, & ipſas non incolumes modo, ſed etiam apparatu priſtinæ
fortunæ reginas fore. Tū mater Darij alleuari ſe paſſa eſt. Alexander
poſtera die cum cura ſepultis militibus, quorū corpora inuenerat, Per
ſarum quoq́ nobiliſſimis eundē honorem haberi iubet, matriq́ Da-
rij ꝑmittit, quos uellet, patrio more ſepeliret. Illa paucos arcta propin
quitate coniunctos pro habitu præſentis fortunæ humari iuſſit, appa
ratum funerū, quo Perſæ ſuprema officia celebrarent, inuidioſum fo-
re exiſtimans, cum uictores haud pretioſe cremarentur. Iāq́ iuſtis de-
functorum corporibus ſolutis, præmittit ad captiuas, qui nuntiarent
ipſum uenire. Inhibitaq́ comitantiū turba tabernaculum cum Ephe-
ſtione intrat. Is lōge omnium amicorum chariſſimus erat regi, cum
ipſo pariter educatus, ſecretorum oīm arbiter, libertatis quoq́ in ad-
monendo eo non alius ius habebat, quod tamen ita uſurpabat, ut ma
gis a rege permiſſum q̄ uendicatū ab eo uideretur. Et ſicut ætate par
erat regi, ita corporis habitu prǽſtabat. Ergo reginæ illū regem eſſe ra
tæ, ſuo more ueneratæ ſunt. Inde ex ſpadonibus captiuis, quis Alexan
der eſſet, monſtrantibus, Syſigambis aduoluta eſt pedibus eius, igno-
rationem nūq̄ antea uiſi regis excuſans. Quam manu alleuans rex, nō
†alter ipſe erraſti, inquit, mater. Nam & hic† Alexander eſt. Equidem ſi hac conti
nentia animi ad ultimū uitæ perſeuerare potuiſſet, fœliciorem fuiſſe
crederem quam uiſus eſt eſſe, cum Liberi patris imitaretur triumphū,
ab Helleſponto uſq́ ad Oceanū omnes gentes uictoria emenſus, ſi ui-
ciſſet, pſecto ſuperbiam atq́ irā mala inuicta, ſi abſtinuiſſet inter epu-
las cædibus amicorum, egregioſq́ bello uiros & tot gentium ſecū do-
mitores indicta cauſa ueritus eſſet occidere. Sed nondum fortuna ſe a-
nimo eius ſuperfuderat. Itaq́ Orientem tam moderate & prudenter

tulit, ad ultimū magnitudinem eius non cœpit, tū quidem ita se gessit, ut omnes ante eū reges & cōtinentia & clementia uincerent. Virgines & reginas excellentis formæ tam sancte habuit, quam si eodem quo ipsæ parente genitæ forent. Coniugem eiusdem quam nulla ætatis suę pulchritudine corporis uicit, adeo ipse nō uiolauit, ut summā adhiberit curā, ne quis captiuo corpori illuderet. Omnē cultū reddi fœminis iussit, nec quicq̃ ex pristinæ fortunæ magnificentia captiuis p̄ter fiduciā defuit. Itaq; Sysigambis rex, inquit, mereris, ut ea p̄cemur tibi, quæ Dario nostro quondā precatæ sumus, & (ut uideo) dignus es, qui tantū regem non fœlicitate solū, sed etiam ęquitate superaueris. Tu quidē matrem me & reginā uocas, sed ego me tuā famulam esse confiteor. Et p̄teritæ fortunæ fastigiū capio, & pręsentis iugū pati possum. Tua interest quantū in nos licuerit, si id potius clementia, q̃ sæuitia uis esse tē statū. Rex bonum animū habere eas iussit. Darij deinde filiū collo suo admouit. Atq; nil ille conspectu tunc primū a se uisi conterritus, ceruicem eius manibus amplectit̃. Motus ergo rex constantia pueri, Ephestionem intuens quā uellem inquit, Darius aliquid ex hac indole hausisset. Tū tabernaculo egressus trib⁹ aris in ripa Pyrrhami amnis Ioui atq; Herculi Mineruæq; sacratis Syriā petit, Damascum, ubi regis Gaza erat, Parmenione præmisso. Atq; is cū præcessisse Darij satrapam cōperisset, ueritus ne paucitas suorum sperneret̃, accersere maiorē manū statuit. Sed forte in exploratores ab eo pręmissos incidit noīe Mardus, qui ad Parmenionem perductus literas ad Alexandrū a pręfecto Damasci missas tradit ei, nec dubitare eū, quin omnem regiam supellectilem cū pecunia traderet, adiecit. Parmenio asseruari eo iusso literas aperit, in quis erat scriptū ut mature Alexander aliquem ex ducibus suis mitteret cū manu exigua. Itaq; re cognita Mardū datis comitib⁹ ad p̄ditorem remittit. Ille e manibus custodientiū lapsus, Damascum ante lucem intrat. Turbauerat ea res Parmenionis animū insidias timentis, & ignotū iter sine duce non audebat ingredi. Fœlicitati tamē regis sui confisus, agrestes, qui duces itineris essent excipi iussit, quibus celeriter repertis quarto die ad urbem peruenit, iā metuente præfecto, ne sibi fides habita non esset. Igit̃ quasi parum munimentis oppidi fidens ante solis ortum pecuniam regiam, quā gazam Persæ uocant, cū pretiosissimis rerum efferri iubet, fugā simulās reuera ut prędam hosti offerret. Multa millia uirorum fœminarumq; excedentem oppido sequebantur, omnibus miserabilis turba, præter eum cuius fidei cōmissa fuerat, quippe quo maior proditoris merces foret, obijcere hosti parabat gratiorem omni pecunia prædam, nobiles uiros, prætorum Darij coniuges, liberosq;, pręter hos urbium græcarum legatos, quos Darius uelut in arce tutissima, in proditoris reliquerat manibus. Ganga-

Alexādri cōtinentiā

Gangabę bas Persæ uocant humeris onera portantes, hi cũ frigus tolerare non possent, quippe & procella subito niuem effuderat, & humus rigebat gelu, tũ astrictas uestes, quas cum pecunia portabant, auro & purpura insignes induũt, nullo prohibere auso, cum fortuna regis etiã humilimis in ipsum licentiã faceret. Præbuere ergo Parmenioni non spernendi agminis speciem, qui intentiore cura suos quasi ad iustum prælium paucis adhortatus, equis calcaria subdere iubet, & acri impetu in hostem inuehi. At illi qui sub oneribus erant omissis, per metũ capessunt fugam. Armati quoq;, qui eos persequebant̃, eodem metu arma iactare, ac nota diuerticula petere cœperunt. Præfectus quasi & ipse conterritus simulans cuncta pauore compleuerat. Iacebant totis campis opes regiæ. Illa pecunia stipendio ingenti militum præparata. Ille cultus tot nobilium uirorũ, tot illustrium fœminarũ, aurea uasa, aurei freni, tabernacula regali magnificentia ornata. Vehicula quoq; a suis destituta ingentis opulentiæ plena, facies etiam prædantibus tristis, si qua res auaritiã moraretur, quippe tot annorum incredibili & fidem excedente fortuna cumulata, tunc alia stirpibus lacerata, alia in cœnũ demersa eruebant̃, non sufficiebant prædantiũ manus p̃dę. Iamq; etiã ad eos, qui primi fugerant, uentum erat. Fœminæ pleræq; paruos trahentes liberos ibant, inter quas tres fuere uirgines Occhi, qui ante Dariũ regnauerat filiæ, olim quidẽ ex fastigio paterno rerũ mutatione detractæ, sed tum sortem earũ crudelius aggrauante fortuna. In eodem grege uxor quoq; eiusdem Occhi fuit. Oxatrisq;, frater hic erat Darij, filia & coniunx Artabazi principis purpuratorũ, & filius, cui Ilioneo fuit nomen. Pharnabazi quoq;, cui summum imperiũ maritimæ oræ rex dederat, uxor cum filio excepta est. Mentoris filiæ tres, ac nobilissimi ducis Memnonis coniunx & filius. Vixq; ulla domus purpurati fuit tantæ cladis expers. Lacedæmonij quoq;, & Athenienses erant societatis fide uiolata Persas secuti. Aristogiton Dropides, & Leuertes inter Athenienses genere famaq; longe clarissimi. Lacedæmonij Perisippus & Onomastorides cum Omaio & Calicratide, ij quoque domi nobiles. Summa pecunia signata fuit talentorũ duo millia & sexaginta, facile argenti pondus quingenta æquabat. Præterea. xxx. millia hominum cũ septem millibus iumentorum dorso onera portantium capta sunt. Cæterum dij tantæ fortunæ proditorem sepulturæ celeriter debita pœna persecuti sunt. Nanq; unus e conscijs eius credo regis uicem etiam in illa sorte reueritus, interfecti proditoris caput ad Dariũ tulit (opportunum solatium prodito) quippe & ultus inimicũ erat, & nondum in oĩm animis memoriã maiestatis suæ exoleuisse cernebat.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM, LIBER QVARTVS.

Darius tanti modo exercitus rex, qui triũphantis magis, quã dimicantis more curru sublimis inierat prælĩu, per loca, quę prope immensis agminibus compleuerat, iam inania & ingenti solitudine uasta fugiebat. Pauci regem sequebant̃, nam nec̃ eodem omnes fugã intenderant, & deficientibus equis cursum eorũ, quos subinde mutabat, æquare non poterant. Vnchas deinde peruenit, ubi excepere cum græcorũ quatuor millia, cum quibus ad Euphratem contendit, id demum credens forcipsius, quod celeritate præripere potuisset. At Alexander Parmenionem per quem apud Damascũ recepta erat præda, iussum eam ipsam, & captiuos diligenti asseruare custodia, Syriæ, quam Coelen uocant pręfecit. Nouum imperiũ Syri nondum belli cladibus satis domiti aspernabant̃, sed celeriter subacti obedienter imperata fecerunt. Nardus quoq; insula dedit̃ regi. Maritimam tamen orã & pleraq; longius etiam a mari recedentia rex eius insulæ Strato possidebat, quo in fidem accepto, castra mouit ad urbem Marathon. Ibi illi literæ a Dario reddunt̃, quibus ut superbe scriptis uehementer offensus est. Præcipue eum mouit, quod Darius sibi regis titulũ nec eundem Alexandri nomini ascripserat. Postulabat aũt magis q̃ petebat, ut accepta pecunia quantamcunq; tota Macedonia caperet, matrem sibi ac coniugem liberosq; restitueret. De regno ęquo, si uellet, Marte contenderet. Si saniora consilia tandem pati potuisset, cõtentus patrio, cederet alieni imperij finibus, socius amicusq; esset, in eo se fidem & dare paratũ & accipere. Contra Alexander in hũc maxime modum rescripsit. Rex Alexander Dario. Celes, cuius nomen sumpsisti Darius gręcos, qui oram Hellesponti tenent, coloniasq; Grẹcorum Ionias omni clade uastauit, cum magno deinde exercitu mare traiecit, illato Macedoniæ & Græciæ bello, rursus rex Xerxes gentis eiusdem ad oppugnandos nos cum immanium barbarorũ copijs uenit, qui nauali prælio uictus Mardonium tamen reliquit in Græcia, ut absens quoq; popularetur urbes, agros ureret. Philippum uero parentem meum quis ignorat ab his interfectum esse, quos ingentis pecunię spe solicitauerant uestri? Impia enim bella suscipitis, & cum habeatis arma licitamini hostium capita, sicut tu proxime talentis mille tanti exercitus rex percussorem in me emere uoluisti. Repello igitur bellum, nõ infero. Et dijs quoq; pro meliore stantibus causa, magnam partem Asiæ in ditionem redegi meã, te ipsum acie uici, quem & si nihil a me impetrare oportebat, quod petieras, utpote qui ne belli quidem in me iu-

Literę Darij Alexãdro redditæ

Quasi nẽfas sit inferre

ra seruaueris, tamen si ueneris supplex, & matrem, & coniugem, & liberos sine ꝑtio recepturū te esse ꝓmitto. Et uincere & cōsulere uictis scio. Qui si te nobis cōmittere times, dabimus fidem impune uenturū. De cætero cum mihi scribes, memento non solum regi te, sed etiā tuo scribere. Ad hanc ꝑferendā Thersippus missus, ipse in Phœnicē deinde descendit, & oppidū Biblo traditum recepit. Inde ad Sidona uentum est, urbem uetustate famaq; conditorū inclytā. Regnabat in ea Strato Darij opibus adiutus, sed quia deditionem magis populariū, q̃ sua sponte fecerat, regno uisus indignus, Ephestioniq; permissum, ut quem eo fastigio Sidones dignissimum arbitrarentur, constitueret regem. Erāt Ephestioni hospites clari inter suos iuuenes, qui facta ipsis potestate regnandi, negauerūt quenq̃ patrio more in id fastigium recipi, nisi regia stirpe ortum. Admiratus Ephestion magnitudinem animi spernentis quod alij per ignes ferrumq; peterent. Vos quidem macti uirtute (inquit) estote, qui primi intellexistis quanto maius esset regnum fastidire q̃ accipere. Cæterū date aliquem regiæ stirpis, qui meminerit a uobis acceptū habere se regnum. At illi cum multos imminere tantæ spei cernerent, singulis amicorum Alexandri ob nimiam regni cupiditatē adulātes, statuunt neminem esse potiorem, q̃ Abdolominū quendam longa quidem cognatione stirpi regiæ annexum, sed ob inopiam suburbanum hortū exigua colentem stipe. Causa ei paupertatis sicut plerisq; probitas erat, intentusq; opere diurno strepitū armorum, qui totam Asiam concusserat, non exaudiebat. Subito deinde, de quibus ante dictum est, cum regiæ uestis insignibus hortum intrat, quem forte steriles herbas eligens Abdolominus repurgabat. Tunc rege eo salutato, alter ex his habitus (inquit) hic quē cernis in meis manibus cū isto squalore permutandus tibi est. Ablue corpus illuuie, æternisq; sordibus squalidum. Cape regis animum, & in eam fortunam, qua dignus es, istam continentiam profer. Et cū in regali solio residebis, uitæ necisq; omnium ciuium dominus (caue) obliuiscaris huius status, in quo accipis regnum, immo Hercule propter quem. Somnio similis res Abdolomino uidebaī. Interdum satis ne sani essent, qui tam proterue sibi illuderent, percunctabatur. Sed ut cunctanti squalor ablutus est, & iniecta uestis purpura auroq; distincta, & fides a iurantibus facta serio, iam rex ijsdem comitantibus in regiam peruenit. Fama (ut solet) strenue totas urbes discurrit, aliorum studium, aliorum indignatio eminebat. Ditissimus quisq; humilitatem inopiamq; eius apud amicos Alexandri criminabatur, admitti eum rex protinus iussit, diuq; contemplatus, corporis inquit habitus famæ generis non repugnat, sed libet scire, inopiam qua patientia tuleris. Tum ille utinā (inquit) eodem animo regnum pati possim. Hæ manus suffecere desyderio meo, nihil ha-

Sidō Stratonis ciuitas

Abdolominus rex constituitur

γνώμη

benti nihil defuit. Magnæ indolis specimen ex hoc sermone Abdolominí cœpit. Itaq; nō Stratonis modo regiam supellectilem attribui ei iussit, sed pleraq; etiam ex persica præda, regionem quoq; urbi appositam ditioni eius adiecit. Interea Amyntas, quem ad Persas ab Alexandro transfugisse diximus, cū quatuor millibus Græcoꝝ ipsum ex acie ꝑsecutis fuga Tripolim ꝑuenit. Inde in naues militibus impositis Cyprū transmisit, & cum in illo statu rerum id quęq;, q̄d occupasset, habiturum arbitraretur, uelut certo iure possessum, Aegyptum petere decreuit utriq; regi hostis, & semper ex ancipiti mutatione temporꝝ pendens, hortatusq; milites ad spem tantæ rei, docet Satacem prætorem Aegypti cecidisse in acie, Persarum præsidium & sine duce esse & inualidum, ægyptios semper prætoribus eorū infensos pro socijs ipsos non pro hostibus æstimaturos. Omnia experiri necessitas cogebat, quippe cum primas spes fortuna destituit, futura præsentibus uident esse potiora. Igitur conclamant, duceret, quo uideretur. Atq; ille utendum animis dum spe calerent ratus, ad Pelusij ostium penetrat, simulans a Dario se esse præmissum. Potitus ergo Pelusij Memphin copias promouit, ad cuius famam Aegyptij uana gens & nouandis quam gerendis aptior rebus ex suis quisq; uicis urbibusq; ad hoc ipsum concurrunt, ad delenda præsidia Persarum, qui territi tamen spem obtinendi Aegyptū non amiserunt. Sed eos Amyntas prælio superatos in urbem compellit, castrisq; positis uictores ad populandos agros eduxit, ac uelut in medio positis his hostium cuncta agebant. Itaq; Mazeces quanq̄ infœlici prælio suorum animos territos esse cognouerat, tamen palantes, & uictoriæ fiducia incautos ostentans perpulit, ne dubitarent ex urbe erumpere, & res amissas recuperare. Id consilium nō ratione prudentius, quam euentu fœlicius fuit. Ad unum omnes cū ipso duces occisi sunt. Has pœnas Amyntas utriq; regi dedit, nihilo magis ei, ad quem transfugerat, fidus, q̄ illi quem deseruerat. Darij prætores, qui ꝑlio apud Isson superfuerant, cū omni manu, quę fugientes secuta erat, assumpta etiā Cappadocū & Paphlagonū iuuentute Lydiam recuperare tentabant. Antigonus ꝑtor Alexandri Lydiæ pręerat, q quā q̄ plerosq; militum ex pręsidijs ad regem dimiserat, tn̄ barbaris spretis in aciem suos eduxit. Eadem illic q̄q; fortuna partiū fuit, tribus pręlijs alia atq; alia regione cōmissis Persæ fundunt. Eodem tempore classis Macedonū ex Gręcia accita Aristomenem, qui ad Hellesponti orā recuperandā a Dario erat missus, captis eius aut euersis nauibus superat. a Milesijs deinde Farnabazus ꝑfectus persicæ classis pecunia exacta & ꝑsidio in urbem Chiū introducto centū nauibus Andrum, & inde Syphenū petijt, is quoq; insulas præsidijs occupat, pecunia mulctat. Magnitudo belli quod ab opulentissimis Europæ Asiæq; regibus in

æstimo ꝑ hoste

Issus

ſpem totius orbis occupandi gerebat, Grecię, quoq; & Cretę arma cō mouerat. Agis lacedæmoniorū rex octo millibus græcorū, qui ex Cilicia profugi domos repetierant, cōtractis, bellū Antipatro Macedonię prefecto moliebat. Cretenſes has aut illas partes ſecuti nunc Spartanorū, nunc Macedonū pręſidijs occupabant. Sed leuiora inter illos fuere diſcrimina, unū certamen, ex q̄ cætera pendebant, intuente fortuna. Iā tota Syria, iam Phœnices quoq; excepta Tyro Macedonū erant, habebatq; rex caſtra in continenti, a quo urbem anguſtū fretum dirimit. Tyrus & claritate et magnitudine ante om̄es urbes Syrię Phœniciſq; memorabilis, facilius ſocietatem Alexandri acceptura uidebat q̄ imperiū. Coronam igit auream legati donū afferebant, cōmeatuſq; large & hoſpitaliter ex oppido adduxerant. Ille dona ut ab amicis accipi iuſſit, benigneq; legatos allocutus Herculi, quem præcipue Tyrij colerent, ſacrificare uelle ſe dixit. Macedonum reges credere ab illo deo ipſos† genus ducere, ſe uero ut id faceret, etiā oraculo monitū. Legati reſpondent eſſe templū Herculis extra urbem, in eā ſedem quā Paletron ipſi uocant. Ibi regem deo ſacrū rite facturum. Non tenuit irā Alexander, cuius alioquin potens nō erat. Itaq; uos quidem inquit fiducia loci, quod inſulā incolitis, pedeſtrem hunc exercitū ſpernitis, ſed breui oſtendā in continenti uos eſſe. Proinde ſciatis licet aut intraturū me urbem, aut oppugnaturū. Cum hoc reſponſo dimiſſos monere amici cœperunt, ut regem, quem Syria, quē Phœnix recepiſſet, ipſi quoq; intrare paterent. At illi loco ſatis ſiſi obſidionē ferre decreuerunt, nanq; urbem a continenti quatuor ſtadiorū fretum diuidit Africo maxime obiectum, crebros ex alto fluctus in litus euoluens, nec accipiendo operi quo Macedones continenti inſulā iungere parabāt, quicq̄ magis q̄ ille uentus obſtabat quippe uix leni & tranquillo mari moles agi poſſunt. Africus uero prima quæq; congeſta pulſu illiſa mari ſubruit, nec ulla tam firma moles eſt, quā non excidant undæ p nexus operę manantes, & ubi acrior flatus extitit ſummi operis faſtigio ſuperfuſæ. Præter hanc difficultatem haud minor alia erat, muros, turreſq; urbis præaltum mare ambiebat. Non tormenta niſi e nauibus procul excuſſa emitti, non ſcalæ mœnibus applicari poterant. Præceps in ſalum murus pedeſtre interceperat iter, naues nec habebat rex, & ſi admouiſſet, pendentes & inſtabiles miſſilibus arceri poterant. Inter quæ, haud parua dictu res, Tyriorū fiduciam accendit. Carthaginienſiū legati ad celebrandū anniuerſariū ſacrum more patrio tunc uenerāt, quippe Carthaginē Tyrij condiderunt, ſemper parentum loco culti. Hortari ergo Pœni cœperunt, ut obſidionem forti animo paterent, breui Carthagine auxilia uentura, nāq; ea tēpeſtate magna ex parte punicis claſſibus Maria obſidebant. Igit bello decreto p muros turreſq; tormēta diſponūt, arma iunioribus di

† pro ſe

Ira Regis χάχισον ὀργίον

uidũt, opificesq́ue, quorum copia urbs abundabat, in officinas distribuũt: Oĩa belli apparatu strepunt, ferreæ quoq; manus Harpagonas uocãt, quas operibus hostium iniicerent, coruiq́ue & alia tuendis urbibus excogitata præparabant. Sed cum fornacibus ferrũ, quod excudi oportebat, impositũ esset, admotisq́ue follibus ignem flatu accenderent, sanguinis riui sub ipsis flammis extitisse dicunt, idq́ue omen in Macedonũ metũ uerterunt Tyrij. Apud Macedonas quoq; cũ forte panem quidam militũ frangeret, manantis sanguinis guttas notauerunt. Territoq́ue rege Aristander peritissimus uatũ respondit, si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurũ. Contra cũ ab interiore parte manauerit, urbi quã obsidere destinassent, exitiũ portendere. Alexander cũ & classem ꝓcul haberet, & longã obsidionem magno sibi ad cætera impedimento uideret fore. Caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, misit, quos Tyrij contra ius gentiũ occisos præcipitauerunt in altũ. Atq; ille suorum iam indigna nece cõmotus, urbem obsidere statuit. Sed ante iacienda moles erat, quæ urbem cõtinenti cõmitteret. Ingens ergo animos militũ desperatio incessit, cernentiũ ꝓfundum mare, quod uix diuina ope posset impleri, quæ saxa tam uasta, quas tã proceras arbores posse reperiri? exhauriendas esse regiones, ut illud spaciũ aggeraret†, & exæstuare semper fretũ quoq; arctius uoluteť inter insulam, & continentem hoc acrius furere. At ille haud quaq̃ rudis tractandi militares animos, speciem sibi Herculis in somno oblatã esse pronuntiat, dextrã porrigentis, illo duce, illo aperiente in urbem intrare se uisum. Inter hæc Caduceatores interfectos, gentiũ iura uiolata referebat. Vnam esse urbem, quæ cursum uictoris morari ausa esset. Ducibus deinde negotiũ dať, ut suos quisq; castiget, satisq́ue oĩbus stimulatis opus orsus est. Magna uis saxorum ad manum erat Tyro uetere præbente, materies ex libano monte ratibus & turribus faciendis uehebať. Iamq́ue a fundo maris in altitudinem montis opus excreuerat, nondũ tamen aquæ fastigiũ æquabat, & quo longius moles agebať a litore, hoc magis quicquid ingerebať præaltũ absorbebat mare, cũ Tyrij paruis nauigijs admotis, ꝑ ludibriũ exprobrabant. Illos armis inclytos dorso sicut iumẽta onera gestare, interrogabant etiamnũ maior Neptuno esset Alexãder. Hæc ipsa insectatio alacritatẽ militũ accendit. Iamq́ue paululũ moles aquã eminebat, & simul aggeris latitudo crescebat, urbiq́ue admouebatur, tum Tyrij magnitudine molis, cuius incrementum eos ante fefellerat, conspecta, leuibus nauigijs nondum cõmissum opus circuire cœperunt, missilibus eos quoq;, qui pro opere stabant incessere, multis ergo impune uulneratis, cum & remouere & appellere scaphas in expedito non esset, ad curam semetipsos tuendi ab opere conuerterant. Igitur ex iumentis coria uelaque iussit obtendi, ut extra teli iactũ

† aggere cõpleret

ἔξω τῶν βελῶν

essent, duasq; turres ex capite molis erexit, e quibus in subeuntes sca-
phas tela ingeri possent. Cõtra Tyrij nauigia procul a cõspectu hostiũ
litori appellunt, expositisq; militibus eos, qui saxa gestabant, obtrun-
cant. In libano quoq; Arabũ agrestes incompositos Macedonas ag-
gressi trigĩta fere interficiũt, paucioribus captis. Ea res Alexandrũ diui
dere copias coegit. Et ne segniter assidere uni urbi uideret̃, opi Perdicã
Crateronq; prǽfecit, ipse cũ expedita manu Arabiã petijt. Inter hęc Ty
rij nauem magnitudine eximia, saxis harenaq; a puppi oneratã, ita ut
multũ prora emineret, bitumine ac sulphure illitã remis concitauerunt
& cũ magnam uim uenti uela quoq; concepissent, celeriter ad molẽ su-
ccessit. Tũc prora eius accensa remiges desiliere in Scaphas, quę ad hoc
ipsum pparatæ sequebant̃. Nauis aũt igne cõcepto latius fundere incẽ
diũ cœpit, quod priusq̃ posset occurri, turres & cętera opera in capite
molis posita cõprehendit. At qui desilierant in parua nauigia, faces &
quicquid alendo igni aptũ erat, in eadem opa ingerunt. Iamq; non mo
do Macedonũ turres, sed etiã summa tabulata conceperant ignem, cũ
ij, qui in turribus erant, partim haurirent̃ incendio, partim armis omis
sis in mare semetipsi immitterent. At Tyrij, qui capere eos, q̃ interficere
mallent, natantiũ manus stipitibus saxisq; lacerabant, donec debilitati
impune nauigijs excipi possent, nec incendio solum opera consumpta
sed forte eodem die uehementior uentus totum ex profundo maris illi-
sit in molem, crebrisq; fluctibus compages operis uerberatæ laxauere,
saxaq; interfluens unda mediũ opus rupit. Prorutis igitur lapidum cu-
mulis, quibus iniecta terra sustinebat̃, præceps in profundum ruit, tan
tæq; molis uix ulla uestigia inuenit Arabia rediens Alexander. Hic, q̃d
in aduersis rebus solet fieri, alius in aliũ culpam referebat, cũ omnes ue
rius de sæuitia maris queri possent. Rex noui operis molẽ orsus, in ad-
uersum uentũ non latere, sed recta fronte direxit, quod cætera opera ue
lut sub ipso latentia tuebatur. Latitudinem quoq; aggeri adiecit, ut tur
res in medio erectæ procul teli iactu abessent. Totas aũt arbores cum
ingentibus ramis in altũ iaciebant, deinde saxis onerabant, rursus cu-
mulo eorum alias arbores inijciebant. Tum humus aggerabatur, sup
quæ alia strue saxorum arborũq; cumulata uelut quodam nexu conti-
nens opus iunxerãt. Nec Tyrij quicquid ad impediendã molem exco-
gitari poterat, segniter exequebantur. Præcipuũ auxilium erat, qui pro
cul hostiũ conspectu subibant aquam, occultoq; lapsu ad molem usq;
penetrabant, falcibus palmites arborũ eminentiũ ad se trahentes, quæ
ubi secutæ erant, pleraq; secũ in pfundũ dabant, tũ leuatos onere stipi
tes truncosq; arborũ haud ęgre moliebant̃. Deinde totũ opus, q̃d stipi-
tibus fuerat innixũ, fundamẽto lapso seq̃bat̃. Aegro anĩ Alexãdro & u
trũ pseueraret, an abiret satis ĩcerto, classis Cypro aduenit. Eodẽq; tpe

Cleander cũ græcis militibus in Asiam nuper aduectus, centũ & octo ginta nauium in duo diuidit cornua. Leuum Pythagoras rex Cypriorum cum Cratero tuebatur. Alexandrũ in dextro quinqueremis regia uehebat. Nec Tyrij, quanq̃ classem habebant, ausi nauale inire certamẽ, triremes omnes ante ipsa mœnia opposuerunt, qbus rex inuectus ipsas demersit. Postera die classe ad mœnia admota undiq; tormẽtis et maxime arietũ pulsu muros quatit, quos Tyrij raptim obstructis saxis refecerunt, interiorem quoq; murũ ut si prior fefellisset, illo se tuerent̃ undiq; orsi, sed undiq; uis mali urgebat, moles intra teli iactũ erat, classis mœnia circuibat, terrestri simul naualiq; clade obruebant̃, quippe binas quadriremes Macedones inter se ita iunxerant, ut proræ cohærerent, puppes interuallo, quantũ capere poterant, distarent. Hoc puppium interuallũ antennis asseribusq; ualidis deligatis, supq; eos pontibus stratis, qui militem sustinerent, impleuerant, sic instructas quadriremes ad urbem agebant, inde missilia in propugnantes ingerebant̃ tuto, quia proris miles tegebat̃. Media nox erat, cum classem, sicuti dictũ est, paratam circuire urbem iubet, iamq; naues urbi undiq; admouebantur, & Tyrij desperatione torpebant, cũ subito spissæ nubes intendere se cœlo, & quicquid lucis internitebat, effusa caligine extinctũ est. Tũ inhorrescens mare paulatim leuari, deinde acrius uento concitatũ fluctus ciere, & inter se nauigia collidere. Iamq; scindi cœperant uincula, quibus connexæ quadriremes erant, ruereq; tabulata, & cũ ingenti fragore in profundũ secum milites trahere. Neq; enim conserta nauigia ulla ope in turbido regi poterant. Miles ministeria nautarum, remiges militis officia turbabãt, & q̃d in huiusmodi casu accidit, periti ignaris parebant, quippe gubernatores alias imperare soliti, tũ metu mortis iussa exequebant̃. Tandem remis ptinacius euerberatũ mare, ueluti eripientibus nauigia classicis cessit, appulsaq; sunt litori lacerata pleraq;. Iisdem diebus forte Carthaginiensiũ legati .xxx. superueniũt, magis obsessis solatiũ quam auxiliũ, quippe domestico bello Pœnos impediri, nec de imperio, sed pro salute dimicare nuntiabant. Syracusani tunc Africã urebant, & haud procul Carthaginis muris locauerant castra. Non tamen defecere animis Tyrij, quanq̃ ab ingenti spe destituti erant sed cõiuges liberosq; deuehendos Carthaginem tradiderũt, fortius qcquid accideret laturi, si charissimã sui partem extra cõmunis piculi sortem habuissent. Cũq; unus e ciuibus concione indicasset, oblatã esse p somnũ sibi speciem Apollinis, quem eximia religione colerent, urbem deserentis, molemq; a Macedonibus iactã in salo in syluestrem saltũ esse mutatã, quanq̃ author leuis erat, tñ ad deteriora credenda proni metu aurea cathena deuinxere simulacrũ, areq; Herculis, cuius numini urbem dicauerant, inseruere uinculũ, quasi illo deo Apollinem retenturi. γνώμη

Syracuſis id ſimulacrum deuexerãt Pœni,& in maiore locauerant pa/
tria, multiſq; alijs ſpolijs urbium a ſemet captarũ non Carthaginem
magis q̃ Tyrum ornauerant. Sacrum quoq;, quod quidem dijs mini/
me cordi eſſe crediderim,multis ſeculis intermiſſum repetendi autho/
Saturni ſacrum res quidam erant,ut ingenuus puer Saturno immolaretur, quod ſacri
legium uerius q̃ ſacrum Carthaginienſes a conditoribus traditũ uſq;
ad excidium urbis ſuꝫ feciſſe dicuntur,ac niſi ſeniores obſtitiſſent,quo
rum conſilio cuncta agebantur,humanitatem dira ſuperſtitio uiciſſet
Cæterum efficacior omni arte imminens neceſſitas, non uſitata mo/
do præſidia,ſed quędã etiam noua admouit.Nanq; ad implicanda na
Corui bellicæ machinæ uigia, quæ muros ſubibant, ualidis aſſeribus coruos& ferreas manus
cum uncis ac falcibus illigauerant,ut cum tormento aſſeres promouiſ
ſent,ſubito laxatis funibus inijcerent.Vnci quoq; & falces ex iiſdem aſ
ſeribus dependentes,aut propugnatores, aut ipſa nauigia lacerabant.
Clypeos uero æneos multo igne torrebant,quos repletos feruida hare
na,cœnoq; decocto,e muris ſubito deuoluebant,nec ulla peſtis magis
timebatur,quippe ubi loricam corpuſq; feruens harena penetrauerat,
nec ulla ui excuti poterat,& quicquid attigerat,purebat,iacienteſq; ar/
†impune ma, laceratis omnibus,quis protegi poterant, uulneribus inulti† pate/
bant,corui uero & ferreę manus tormentis emiſſæ pleroſq; rapiebant
Hic rex fatigatus ſtatuerat ſoluta obſidione Aegyptum petere,quippe
cum aſiam ingenti celeritate percurriſſet, circa muros unius urbis hæ/
rebat, tot maximarum rerum opportunitate dimiſſa. Cæterũ tam di/
ſcedere irritum, quam morari pudebat.Famam quoq;, qua plura q̃ ar/
mis euerterat,ratus leuiorem fore, ſi Tyrum quaſi teſtem ſe poſſe uinci
reliquiſſet.Igitur ne quid inexpertũ omitteret, plures naues admoueri
iubet,delectoſq; militum imponi.Et forte belua inuſitatæ magnitudi/
nis ſuper ipſos fluctus dorſo eminens ad molem,quam Macedones ie
cerant,ingens corpus applicuit,diuerberatiſq; fluctibus alleuãs ſemet
utrinq; conſpecta eſt.Deinde a capite molis rurſus alto ſe immerſit,ac
modo ſuper undas eminens magna ſui parte, modo ſuperfuſis flucti/
bus condita,haud procul munimentis urbis emerſit. Vtriſq; lætus fuit
beluæ aſpectus.Macedones iter iaciendo operi monſtraſſe eam augu/
rabantur.Tyrij Neptunum occupati maris uindicem arripuiſſe beluã,
ac molem breui profecto ruituram,lætiſq; omine eo ad epulas dilapſi
onerauere ſe uino, quo graues orto ſole nauigia conſcendunt redimi/
ta coronis floribuſq;,adeo uictoriæ non omen modo, ſed etiam gratu
lationem perceperant.Forte rex claſſem in diuerſam partem agi iuſſe/
rat.xxx.minoribus nauigijs relictis in litore,e quibus Tyrij duobus ca
ptis,cætera ingenti terruerãt metu, donec ſuorꝫ clamore audito Alexã
der claſſem litori,a q̃ fremitus acciderat,admouit.Prima e Macedonũ

nauibus quinqueremis uelocitate inter cæteras eminens occurrit, quã ut conspexere Tyrij, duæ e diuerso in latera eius inuectæ sunt, in quarũ alteram quinqueremis eadem cõcitata & ipsa rostro icta est, & illã inuicem tenuit. Iamq; ea, quæ non cohærebat, libero impetu euecta in aliud quinqueremis latus inuehebat̃, cum opportunitate mira triremis e classe Alexandri in eã ipsam, quæ quinqueremi imminebat, tanta ui impulsa est, ut Tyrius gubernator in mare excuteret̃ e puppi. Plures deinde Macedonũ naues superueniũt, & rex quoq; aderat, cũ Tyrij in hibentes remis† ægre euellunt nauem quæ hærebat, portumq; oĩa simul nauigia repetunt. Confestim rex insecutus portũ quidem intrare nõ potuit, cũ ꝓcul e muris missilibus summoueret̃. Naues aũt omnes fere aut demersit, aut cœpit. Biduo deinde ad quietem dato militibus, iussisq; & classem & machinas pariter admouere, ut utrinq; territis instaret, ipse in altissimã turrim ascendit ingenti animo periculo maiore, quippe regio insigni & armis fulgentibus cõspicuus unus pręcipue telis petebat̃, & digna prorsus spectaculo edidit, multos e muris ꝓpugnatores hasta transfixit, quosdã etiam cõminus gladio clypeoq; impulsos p̃cipitauit, quippe turris, ex qua dimicabat, muris hostiũ propemodũ cohærebat. Iãq; crebris arietibus saxorũ compage laxata munimenta defecerãt, & classis intrauerat portũ, & quidam Macedonũ in turres hostiũ desertas euaserãt, cũ Tyrij tot simul malis uicti alij supplices in templa confugiũt, alij foribus ędiũ obseratis occupant liberæ mortis arbitriũ, nonnulli ruunt in hostem haud inulte tñ perituri. Magna pars summa tectorũ obtinebat, saxa, & qcquid manibus sors dederat ingerentes subeuntibus. Alexander exceptis, qui in templa cõfugerant, omnes interfici, ignemq; tectis inijci iubet, his per p̃cones pronuntiatis, nemo tñ armatus opẽ a dijs petere sustinuit. Pueri uirginesq; templa cõpleuerant, uiri in uestibulo suarũ quisq; ædiũ stabant, parata sęuiẽtibus turba. Multis tamen saluti fuere Sidonij, qui intra Macedonũ pręsidia erant, in urbem quidem inter uictores intrauerãt, sed cognationis cũ Tyrijs memores, quippe utrãq; urbem Agenorẽ cõdidisse credebãt, multos Tyriorũ etiam ꝓtegentes ad sua ꝑduxere nauigia, quibus occultatis Sidona deuecti sunt. xv. millia hoc furto subducta sęuitię sunt, quantũq; sanguinis fusum sit, uel ex hoc existimari põt q̃d intra munimenta urbis sex millia armatorũ trucidata sunt. Triste deinde spectaculũ uictoribus ira præbuit regis, duo millia, in quibus occidendi defecerat rabies, crucibus affixi per ingens litoris spatiũ pependerunt. Carthaginiensium legatis pepercit, addita denuntiatione belli, quod pręsentium rerũ necessitas moraretur. Tyrus septimo mense quam oppugnari cœpta erat, capta est, Vrbs & uetustate originis, & crebra fortunæ uarietate ad memoriã posteritatis insignis, condita

† renitentes remis ut sistatur Clad. Attticũ explicat huius uerbi elegantiã

Tyrus ab Agenore condita

ab Agenore, diu mare non uicinũ modo, sed quodcunq; classes eius adierũt, ditionis suę fecit, & si famæ libet credere, hæc gens literas prima aut docuit, aut didicit. Coloniæ certæ eius pene orbe toto diffusæ sunt.

Tyrij literas

Carthago in Africã, in Bœotia Thebæ, Gades ad Oceanum, credo libero cõmeantes mari sæpiusq; adeundo cæteris incognitas terras, elegisse sedes iuuentuti, qua tunc abundabant, seu quia crebris motibus terræ (nam hoc quoq; traditur) cultores eius fatigati, noua & externa domicilia armis sibimet quærere cogebantur. Multis ergo casibus defuncta, & post excidiũ renata, nunc tamen longa pace cũcta refouente sub tutela romanæ mansuetudinis acquiescit. Iisdem ferme diebus Darij literæ allatæ sunt, tandem ut regi scriptæ. Petebat uti filiam suam (Satipnæ erat nomen) nuptijs Alexander sibi adiungeret. Dotem fore oẽm regionem inter Hellespontũ & Alyn amnem sitam, inde Orientem spectantibus terris contentũ. Si forte dubitaret quod offerrereĩ accipere, nunq̃ diu eodem uestigio stare fortunã, semperq; homines, quantamcunq; fœlicitatem habeãt, inuidiam tamen sentire maiorem. Vereri se ne auium modo, quas naturalis leuitas ageret, ad sydera inani ac puerili mentis affectu efferret. Nihil difficilius esse, q̃ in illa ætate tantam capere fortunam, multas se adhuc reliquias habere, nec semper in angustijs posse deprehendi. Transeundũ esse Alexandro Euphratem, Tygrimq; & Araxem, & Hydaspem magna munimenta regni sui. Veniendũ in campos, ubi paucitate suorũ erubescendum sit. In Mediam, Hyrcaniam, Bactra, & Indos Oceani accolas, quando aditurũ, ne Sogdianos & Arachosios nominem cæterasq; gentes ad Caucasum, & Tanaim ptinentes. Senescendum fore tantũ terrarum uel sine prælio obeunti. Se uero ad ipsum uocare desineret, nanq; illius exitio se esse uenturũ. Alexander, his illis, qui literas attulerãt, respondit, Dariũ sibi aliena promittere, quod totũ amiserat, uelle partiri. Doti sibi dari Lydiã, Ionidas, Aeolidem Hellesponti oram uictoriæ suę præmia, leges aũt a uictoribus dici, accipi a uictis. In utro statu ambo essent, si solus ignoraret, q̃primũ marte decerneret, se quoq; cũ transisset mare non Ciliciã, aut Lydiam ignorare, quippe tanti belli exiguã hanc esse mercedẽ, sed Persepolim

Romana mansuetudo

Battaua

caput regni eius. Bactra deinde & Battaua ultimiq; orientis orã imperio suo destinasse, quocunq; ille fugere potuisset, ipsum sequi posse, desineret terrere fluminibus, quem sciret Maria transisse. Reges quidem inuicem hæc scripserant. Sed Rhodij urbem suam portusq; debebant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat. Philota regioni circa Tyrum† iusso præsidere, Syriam, quæ Cœle appellatur Andromacho Parmenio tradiderat, ab illo, quod supererat iter facturus. Rex Ephestione phœnicis oram classe præteruehi iusso, ad urbem Gazam cum oibus copijs uenit. Iisdem fere diebus solenne erat ludicrum Isthmiorũ

†circa Tirũ pro finitima

quod conuentu totius Græciæ celebratur. In eo concilio, ut sunt Græcorum temporalia † ingenia, decernunt, ut duodecim legarentur ad regem, qui ob res pro salute Græciæ ac libertate gestas coronam aureã donum uictoriæ ferrent. Iidem paulo ante incertæ famæ captauerant auram, ut quocunq; pendentes, animus tulisset, fortunã sequerent. Cæterũ non ipse modo rex obibat urbes, imperij iugũ adhuc recusantes, sed prætores quoq; ipsius egregij duces pleraq; inuaserant. Chalas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniã, Balacrus Idarne prætore Darij superato Miletum cœpit. Amphoterus & Egilogus centum sexaginta nauium classe insulas inter Achaiam atq; Asiam in ditionem Alexandri redegerunt. Tenedon quoq; hostium receptaculum incolis ultro uocantibus statuerant occupare. Sed Pharnabazus Darij prætor cõprehensis, qui res ad Macedonas trahebãt, rursus Apollinidi & Athanagoræ suarum partiũ uiris urbem cum modico præsidio militum tradit. Præfecti Alexandri in obsidione urbis perseuerabant, non tã suis uiribus, q̃ ipsorum qui obsidebant uoluntate, nec fefellit opinio, nãq; inter Apollinidem, & duces militũ orta seditio irrumpendi in urbem occasionem dedit. Cunq; porta effracta cohors Macedonũ intrasset, Oppidani olim consilio proditionis agitato aggregant se Amphotero & Egilogo, Persarumq; præsidio cæso Farnabazus cum Apollinide & Athanagora uincti tradunt. xij. triremes cum suo milite ac remige, præter eas triginta naues, & piratici Lembi, græcorũq; tria millia a Persis mercede conducta. His in supplementũ copiarum suarum distributis, piratisq; supplicio affectis, captiuos remiges adiecere classi suæ. Forte Aristonicus Medimeorũ tyrannus cum piraticis nauibus ignarus oĩm, quæ ad Chiũ acta erant, primã uigilia ad portus claustra successit. Interrogatusq; a custodibus quis esset, Aristonicũ ad Farnabazũ uenire respondit. Illi Farnabazũ quidem iã quiescere, & nõ posse tum adiri, cæterum patere socio atq; hospiti portum, & postero die Farnabazi copiã fore affirmant. Nec dubitauit Aristonicus primus intrare. Secuti sunt ducem piratici Lembi, ac dũ applicant nauigia crepidini portus, obijcitur a uigilibus claustrum, & qui proximi excubabant, ab ijsdem excitantur, nulloq; ex his auso repugnare omnibus cathenæ iniectæ sunt, Amphotero deinde Egilogoq; tradunt. Hinc Macedones transiere Mitylenem, quam Chares Atheniensis nuper occupatam duorũ millium Persarum præsidio tenebat, sed cũ obsidionem tolerare non posset, urbe tradita pactus ut incolumi abire liceret, Imbrũ petit, deditis Macedones pepercerũt. Darius desperata pace, quã per literas legatosq; impetrari posse crediderat, ad reparandas uires bellumq; impigre renouandũ intendit animũ. Duces ergo copiarũ Babyloniam cõuenire. Bessum quoq; Bactrianorũ ducem, p q̃ maximo

† istabilia leuiaq;

Aristonicus tyrannus capt⁹ cum piratis

Bessus

posset exercitu coacto, descendere ad se iubet. Sunt aũt bactriani inter illas gentes promptissimi horridis ingenijs multũq; a Persarum luxu abhorrentibus, siti haud pcul a Scytharũ bellicosissima gente, & rapto uiuere assueta, sempq; in armis errant. Sed Bessus suspecta pfidia haud sane æquo animo in secundo se cõtinens gradu regem terrebat. Nam cum regnũ affectaret, pditio, qua sola id assequi poterat, timebaẽ. Cæterũ Alexander, quã regionem Darius petijsset, omni cura uestigans, tamen explorare nõ poterat, more quodam Persarũ arcana regũ mira cẽlantiũ fide, non metus, non spes elicit uocẽ, qua prodanẽ occulta, uetus disciplina regũ silentium uitæ periculo sanxerat. Lingua grauius castigaẽ, q̃ ullum probrũ, nec magnã rem sustineri posse credunt ab eo, cui tacere graue sit, q̃d homini facillimũ uoluerit esse natura. Ob hanc causam Alexander omniũ, quæ apud hostem gererenẽ, ignarus urbem Gazam obsidebat. Præerat ei Betis eximiẽ in regem suũ fidei, modicoq; p̃sidio muros ingentis operis tuebaẽ. Alexander æstimato locorũ situ agi cuniculos iussit, facili ac leui humo acceptante occultũ opus, quippe multã harenam uicinũ mare euonit, nec saxa coteśq;, quẽ interpellẽt specus, obstabant. Igiẽ ab ea parte, quã oppidani conspicere non possent, opus orsus, ut a sensu eius auerteret, turres muris admoueri iubet. Sed eadem humus admouendis inutilis turribus desidente sabulo agilitatem rotarũ morabaẽ, & tabulata turriũ perfringebat, multiq; uulnerabanẽ impune, cũ idem recipiendis, qui admouendis turribus labor eos fatigaret. Ergo receptui signo dato, postero die muros corona circundari iussit. Ortoq; sole priusq̃ admoueret exercitũ, opem deum exposcens, sacrũ patrio more faciebat. Forte p̃teruolans coruus glebam, quã unguibus ferebat, subito amisit, quæ cũ regis capiti incidisset, resoluta defluxit. Ipsa aũt auis in proxima turre cõsedit. Illita erat turris bitumine ac sulphure, in qua alis hẽrentibus frustra se alleuare conatus, a circunstantibus capiẽ. Digna res uisa, de qua uates consuleret, & erat nõ intactus ea superstitione mẽtis. Ergo Aristander, cui maxima fides habebaẽ, urbis quidem excidiũ augurio illo portendi, cæterũ periculum esse inquit, ne rex uulnus acciperet. Itaq; monuit, ne quid eo die inciperet. Ille quanq̃ unã urbem sibi, q̃ minus securus Aegyptum intraret, obstare ẽgreferebat, tñ paruit uati, signumq; receptui dedit. Hic anĩus creuit obsessis, egressiq; porta recedentibus inferunt signa, cunctationem hostiũ fore suam occasionem rati. Sed acrius q̃ constantius prẽliũ inierunt, quippe ut Macedonum signa circũagi uidere, repente sistunt gradũ. Iamq; ad regem prẽliantiũ clamor peruenerat, cũ denuntiati periculi haud sane memor, loricã tamen, quã raro induebat, amicis orantibus sumpsit, & ad prima signa puenit. Quo cõspecto Arabs quidã Darij miles maius fortuna sua facinus ausus, clypeo gladium tegens, quasi

μυστήρια τῶν βασιλέων

transfuga genibus regis aduoluit. Ille assurgere supplicem recipiq; inter suos iussit. At gladio Barbarus strenue in dextrã translato ceruicẽ appetit regis, qui exigua corporis declinatione euitato ictu inuanum manũ Barbari lapsam amputat gladio, denuntiato in illũ diem periculo arbitrabat ipse defunctus. Sed (ut opinor) ineuitabile est fatũ, quippe dũ inter primores promptius dimicat, sagitta ictus est, quam p loricã adactam stantẽ in humero medicus eius Philippus euellit, plurim⁹ deinde sanguis manare cœpit, omnibus territis, quia non q̃ alte penetrasse telum, lorica obstante cognouerant. Ipse ne oris quidem colore mutato, supprimi sanguinem, & uulnus obligari iussit. Diu ante ipsa signa uel dissimulato, uel uicto dolore perstiterat, cũ suppressus paulo ante sanguis medicamẽto, q̃ retentus erat, manare latius cœpit, & uulnus (quod recens adhuc dolorem nõ mouerat) frigente sanguine intumuit. Linqui deinde animo & submitti genu cœpit, quem proximi exceptũ in castra receperunt. Et Betis interfectũ ratus urbem ouans uictoria repetit. At Alexander nondũ percurato uulnere, aggerem, quo mœniũ altitudinem ęquaret, extruxit, & pluribus cuniculis muros subrui iussit. Oppidani ad pristinũ fastigium mœniũ nouũ extruxere munimentũ, sed ne id quidem turres aggeri impositas ęquare poterat. Itaq; interiora quoq; urbis infesta telis erant. Vltima pestis urbis fuit cuniculo subrutus murus, per cuius ruinas hostis intrauit. Ducebat ipse rex antesignanos, & dũ incautius subit, saxo crus eius affligit. Innixus tamen telo nondũ prioris uulneris obducta cicatrice, inter primores dimicat, ira quoq; accensus q̃d duo in obsidione urbis eius acceperat uulnera. Betim egregia edita pugna, multisq; uulneribus confectũ deseruerãt sui, nec tamen segnius pręliũ capessebat lubricis armis suo pariter atq; hostiũ sanguine. Sed cũ undiq; telis est circũductus, insolenti gaudio iuuenis elatus alias uirtutes etiam in hoste mirat. Tunc inquit Alexander, non, ut uoluisti, morieris Beti, sed quicquid tormentorũ in captiuũ inueniri potest, passurũ esse te cogita. Ille non interrito modo sed cõtumaci quoq; uultu intuens regem, nullã ad minas eius reddidit uocem. Tũ Alexander, uidetis ne obstinatũ ad tacendũ inquit: num genu posuit: nũ supplicem uocem misit: Vincã tamen silentiũ, & si nihil aliud certe gemitu interpolabo. Irã deinde uertit in rabiem, iam tũ peregrinos ritus noua subeũte fortuna. Per talos eñ spirantis lora traiecta sunt, religatũq; ad currum traxere circa urbem equi, gloriante rege. Achillem a q̃ genus ipse deduceret, imitatũ se esse pœna in hostẽ capienda. Cecidere Persarũ Arabumq; circa decẽ millia, nec Macedonibus incruẽta uictoria fuit. Obsidio certe non tã claritate urbis nobilitata est, q̃ geminato periculo regis, qui Aegyptũ adire festinans Amyntã cum decem triremibus in Macedoniã ad inquisitionem nouorũ militum

Alexãder uulnerat

Nihil aliud

misit. Nanq; prælijs etiã secundis atterebant̃ copiæ, deuictarũq; gentium militi minor q̃ domestico fides habebat̃. Aegyptij olim Persarũ opibus infensi, quippe auare & superbe imperitatũ sibi esse credebant, ad spem aduentus eius erexerãt animos, utpote qui Amyntã q̃q; transfugã & cũ precario imperio uenientẽ læti recepissent. Igit̃ ingens multitudo Pelusiũ, qua intraturus rex uidebat̃, conuenerat. Atq; ille septimo die postea q̃ a Gaza copias mouerat, in regionem Aegypti, quam nunc castra † Alexandri uocant, ꝑuenit. Deinde pedestribus copijs Pelusiũ petere iussis, ipse cũ expedita delectorũ manu Nilo amne uectus est, nec sustinuere aduentũ eius Persæ, defectiõe q̃q; ꝑterriti. Iãq; haud ꝑcul Memphi erat, in cuius ꝑsidio Astaces prætor Darij relictus, Oxio amne superato, octingenta talenta Alexandro omneq; regiã supellectilẽ tradidit. A Memphi eodem flumine uectus, ad interiora Aegypti penetrat, compositisq; rebus, ita ut nihil ex patrio Aegyptiorũ more mutaret, adire Iouis Hammonis oraculũ statuit. Iter expeditis q̃q; & paucis uix tolerabile ingrediendũ erat, terra cœloq; aquarũ penuria est, steriles harenæ iacent, quas ubi uapor solis accendit, feruido sole exurente uestigia intolerabilis æstus existit, luctandũq; est non tantũ cum ardore & siccitate regionis, sed etiam cũ tenacissimo sabulo, q̃d præaltũ & uestigio cedens ægre moliunt̃ pedes. Hæc Aegyptij uero maiora iactabant. Sed ingens cupido animũ stimulabat adeundi Iouem, quem generis sui authorẽ haud contentus mortali fastigio, aut credebat esse aut credi uolebat. Ergo cũ ijs, q̃s ducere secũ statuerat, secundo amne descendit ad Mareotim paludem. Eo legati Cyrenensiũ dona attulere, pacẽ, & ut adiret urbes suas petentes. Ille donis acceptis, amicitiaq; cõiuncta, destinata exequi pergit. Ac primo quidẽ & sequenti die tolerabilis labor uisus, nondũ tam uastis nudisq; solitudinibus aditis, iam tamen sterili & emoriente terra. Sed ut aperuere se campi alto obruti sabulo, haud secus quã profundũ æquor ingressi, terrã oculis requirebãt. Nulla arbor, nullũ culti soli occurrebat uestigiũ. Aqua etiã defecerat, quã utribus cameli deuexerãt, & in arido solo ac feruido sabulo nulla erat. Ad hæc sol oĩa incenderat, siccaq; & adusta erant oĩa, cum repente siue illud deorũ munus, siue casus fuit, obductæ cœlo nubes condidere solẽ, ingens æstu fatigatis etiã, si aqua deficeret, auxiliũ. Enimuero ut largũ quoq; imbrem excusserunt procellæ, pro se quisq; excipere eũ, quidam ob sitim impotentes sui ore q̃q; hianti captare cœperunt. Quatriduũ per uastas solitudines absumptũ est. Iãq; haud ꝑcul oraculi sede aberãt, cum complures corui agmini occurrũt, modico uolatu prima signa antecedentes, & modo humi residebant, cũ lentius agmẽ incederet, modo se pennis leuabãt antecedentiũ iterq; monstrantiũ ritu. Tandẽ ad sedem consecratã Deo uentũ est. Incredibile dictu inter uastas so

† Hieronymo legitur clau stra Alexandri, & fortassis sic hoc loco legẽdum est

alias solo

litudines,itaq; undiq; ambientibus ramis uix in densam umbrã caden te sole cõtecta est. Multiq; fontes dulcibus aquis passim manantibus alũt syluas. Cœli quoq; mira temperies, uerno tpi maxime similis, omnes anni partes pari salubritate pcurrit. Accolæ sedis sunt ab Oriente, pxi mi Aethiopũ in meridiẽ uersi Arabes spectant. Troglodytis cognomẽ est, hor; regio usq; ad rubrũ mare excurrit. at qua vgit ad Occidentẽ, alij Aethiopes colũt, quos Symuos uocãt, a septentrione Nasamones sunt gens Syrtica nauigiorũ spolijs quęstuosa, quippe obsident litora, & ęstu destituta nauigia notis sibi uadis occupant. Incolæ nemoris, quos Hãmonios uocant, dispersis tugurijs habitãt, medium nemus, p arce habent triplici muro circundatũ. Prima munitio tyrannorũ ueterem regiã clausit, in proxima coniuges eor; cum liberis & pellicibus habitant, hic quoq; dei oraculũ est. Vltima munimenta satellitũ armigerorũq; sedes erant. Est etiã aliud Hãmonis nemus, in medio habet fontẽ, aquã solis uocant, sub lucis ortũ tepida manat. Medio die, cum uehementissimus est calor, frigida eadem fluit, inclinato in uesperã calescit, media nocte feruida exæstuat, quoq; ppius nox uergit ad lucem, multũ ex nocturno calore decrescit, donec sub ipm diei ortũ assueto tepore languescat. Id, quod pro deo colit, non eandem effigiem habebat, quã uulgo dijs artifices accõmodauerunt. Vmbilico maxime similis est habitus, smaragdo & gẽmis coagmentatus. Hũc, cum responsum petit, nauigio aurato gestant sacerdotes, cũ multis argenteis pateris ab utroq; nauigij latere pendentibus. Sequunt matronę uirginesq; patrio more inconditũ quoddam carmen canentes, quo propitiari Iouẽ credũt, ut certũ edat oraculum. At tũ quidem regem, ppius adeuntẽ maximus natu e sacerdotibus filiũ appellat, hoc nomen illi parentem Iouem reddere affirmans. Ille se uero ait & accipere & agnoscere humanæ sortis oblitus, consuluit deinde an totius orbis imperiũ fatis sibi destinaret. Pater æque in adulationem cõpositus terrarũ omnium rectorẽ fore ostendit. Post hæc institit quærere, an omnes parentis sui interfectores pœnas dedissent. Sacerdos parentẽ eius negat ullius scelere posse uiolari. Philippi aũt omnes interfectores luisse supplicia, adiecit, inuictũ fore donec excederet ad deos. Sacrificio deinde facto, dona & sacerdotib9 & Deo facta sunt, permissumq; amicis ut ipsi quoq; consulerent Iouẽ. Nihil amplius quæsiuerũt, quam an author esset sibi diuinis honoribus colendi suũ regem. Hoc quoq; acceptũ fore Ioui uates respondit, ut ipsi uictorem regem diuino honore colerent. Vera & salubri æstimatione fidem oraculi, Vana profecto responsa uideri potuissent. Sed fortuna, quos uni sibi credere coegit, magna ex parte auidos glorię magis quam capaces facit. Iouis igitur filium se nõ solum appellari passus est, sed etiã iussit, rerumq; gestarũ famam dum augere uult, tali appellatione cor-

fontis Solis (margin)

Adulatio uatum (margin)

rumpit. Et Macedones assueti quidem regio imperio, sed maiore libertatis umbra quã cæteræ gentes, immortalitatẽ affectantem contumacius quã aut ipsis expediebat, aut regi aduersati sunt. Sed hæc suo quoq; tempore referuentur. Nunc cętera exequi pergã. Alexander ab Hammone rediens, ut a mari ad Mareotim paludem haud ꝓcul insula Pharo sitã uenit, contemplatus loci naturam, primũ in ipsa insula statuerat urbem nouã condere. Inde ut apparuit magnæ sedis insulam haud capacem, elegit urbi locũ, ubi nunc est Alexandria, appellationem trahens ex noĩe authoris, complexus quicquid loci est inter paludẽ & mare octoginta stadiorum muris ambitũ destinat, & qui ædificandæ urbi p̃essent relictis Memphim petit. Cupido haud iniusta quidem cęterũ intempestiua incesserat, nõ interiora modo Aegypti, sed etiam Aethiopiam inuisere. Memnonis Tithoniq; celebrata regia cognoscendæ uetustatis auidũ trahebat pene extra terminos solis. Sed iminens bellũ, cuius multo maior supererat moles, otiosæ peregrinationi tempora exemerat. Itaq; Aegypto pręfecit Esquilũ Rhodium, & Peucestem Macedonem, quatuor millibus militũ in pręsidium regionis eius datis, claustra Nili fluminis Polymenem tueri iubet. xxx. ad hoc triremes datæ. Africæ deinde, quæ Aegypto iuncta est, prępositus Apollonius, uectigalibus eiusdem Africę Aegyptiq; clemens ex finitimis urbibus cõmigrare Alexandriã iussis, nouã urbem magna multitudine impleuit. Fama est, cũ rex urbis futuris muris polentã, ut Macedonũ mos est, destinasset, auiũ greges aduolasse, & polentam esse pastas. Cũq; id omen ꝓ tristi a plerisq; esset acceptũ, respondisse uates magnã illam urbem aduenarũ frequentiam culturam, multisq; eam terris alimenta præbiturã. Regem cũ secundo amne deflueret, assequi cupiens Hector Parmenionis filius eximio ętatis flore in paucis† Alexandro charus paruũ nauigium conscendit, pluribus q̃ capere posset impositis. Itaq; mersa nauis omnes destituit. Hector diu flumini obluctatus, cũ madens uestis & astricti crepidis pedes natare ꝓhiberent, in ripã tamen semianimis euasit, & ut primũ fatigatus spiritum laxauit, quem metus & periculũ intenderant, nullo adiuuante, quippe in diuersum euaserant alij, exanimatus est. Rex amissi eius desyderio uehementer afflictus est, repertũq; corpus magnifico extulit funere. Onerauit hunc dolorem nuntius mortis Andromachi, quem pręfecerat Syriæ, uiuũ Samaritæ cremauerant, ad cuius interitũ uindicandũ, quanta maxime celeritate potuit, cõtendit. Aduenientiq; sunt traditi tanti sceleris authores. Andromacho deinde Memnona substituit, affectis supplicio, qui p̃torem interemerant. Tyrannos inter eos Medimeorũ Aristonicũ, & Chrysolaum popularibus suis tradidit, quos illi e muris ob iniurias tortos necauerũt. Atheniensiũ deinde Rhodiorũq; & Chiorum legatos audit. Atho-

Alexãdriam condidit

Ritus designãdi pomœria

†egregie

nienses uictoriam gratulabant, &, ut captiui græcorum suis restituerent Gratulari uictoria pro de uictoria
orabant. Rhodij & Chij de præsidio querebant, omnes ea, quæ desyderare uisi impetrauerūt. Mityleneis quoque ob egregiam in partes fidem & pecuniā, quam in bellū impenderant obsides, reddidit, & magnā regionem finibus eorum adiecit. Cypriorū quoque regibus, qui & a Dario defecerāt ad ipsum, & oppugnanti Tyrum miserant classem, pro merito honos habitus est. Amphoterus deinde classis præfectus ad liberandā Cretam missus, nanque & Persarum & Parthorū armis pleraque eius insulæ obsidebant. Ante omnia mare a Piraticis classibus uendicare iussus, quippe obnoxiū prædonibus erat, in bellū utroque rege conuerso. His cōpositis Herculi Tyrio ex auro craterā cum .xxx. pateris dicauit, immi nensque Dario iter ad Euphratem pronuntiari iussit. At Darius cū Aegypto diuertisse in Africam hostem comperisset, dubitauerat, utrū ne circa Mesopotamiā subsisteret, an interiora regni sui peteret, haud dubie potentior author præsens futurus ultimis gentibus impigre bellū capessendi, quas ægre per præfectos suos moliebat. Sed ut idoneis authoribus fama uulgauit, Alexandrum cum oībus copijs, quācunque ipse adisset regionem, petiturū, haud ignarus quā cum strenuo res esset, oīa longinquarum gentiū auxilia Babyloniam contrahi iussit, Bactriani Scythæque & Indi conuenerant. Nam & cæterarū gentium copiæ partibus simul affuerunt. Cæterū cum dimidio ferme maior esset exercitus quā in Cilicia fuerat, multis arma deerant, quę summa cura cōparabant. Equitibus equisque tegumenta erant ex ferreis laminis serie inter se cōnexis. Quis antea præter iacula nihil dederat, scuta gladijque adijciebant. Equorūque domandi greges peditibus distributi sunt, ut maior pristino esset equitatus, ingensque (ut crediderat) terror hostiū ducentæ falcatæ quadrigæ unicum illarū gentium auxilium secutæ sunt. Ex summo temone hastæ præfixæ ferro eminebant. Vtrinque a iugo ternos direxerant gladios, rotarū plura spicula eminebāt in aduersum. Aliæ deinde falces submissæ rotarum orbibus hærebant, & aliæ in terram demissę, quicquid obuium concitatis equis fuisset, amputaturæ. Hoc modo instructo exercitu ac perarmato Babylone copias mouit. A parte dextera erat Tigris nobilis fluuius, leuam tegebat Euphrates, agmen Mesopotamiæ cāpos impleuerat. Tigri deinde superato cū audisset haud procul abesse hostem, Satropacem equitū præfectum cū mille delectis pręmisit. Mazeo prætori sex millia data, quibus transitus amnis arceret. Eidem mandatū, ut regionem, quā Alexander esset aditurus, popularet, atque ureret, quippe credebat inopia debellari posse nihil habentē, nisi quod rapiendo occupasset. Ipsi aūt commeatus alij terra, alij Tigri amne subuehebant. Iam peruenerat ad Arbellam uicum nobilem Arbella cæde nobilis
sua clade facturus, hic cōmeatuum sarcinarumque maiore parte depo-

sita, Lycū amnem ponte iūxit, & per dies quinq; sicut ante Euphratem traiecit exercitum. Inde octoginta fere stadia progressus ad alterum amnem, Boumello nomen est, castra posuit. Opportuna explicādis copijs regio erat, equitabilis & uasta planicies, ne stirpes quidem & breuia uirgulta operiunt solum, liberq; prospectus oculorum etiam, quæ procul recessere, permittitᷣ. Itaq;, si qua campi eminebant, iussit æquari totūq; fastigium extendi. Alexandro, qui numerꝛ copiarum eius, quantū coniectari poterant, æstimabant, uix fecerunt fidem tot millibus cæsis maiores copias esse reparatas. Cæterū omnis periculi & maxime multitudinis contemptor. xi. castris peruenit ad Euphratem, quo pontibus iūcto equites primos ire, phalangem sequi iubet. Mazeo, qui ad inhibendū transitum eius cū sex millibus equitum occurrerat, non auso periculū sui facere, paucis deinde non ad quietē, sed ad reparandos animos diebus datis militi, strenue hostem insequi cœpit, metuens ne interiora regni sui peteret, sequendusq; esset per loca omni solitudine atq; inopia uasta. Igitᷣ quarto die præter Arbellā penetrat ad Tigrim. Tota regio ultra amnem recenti fumabat incendio, quippe Mazeus quęcunq; adierat, haud secus q̄ hostis urebat. Ac primo caligine, quā fumus effuderat, obscurante lucem insidiarꝛ metu substitit. Deinde ut speculatores præmissi tuta omnia nuntiauerunt, paucos equitū ad tentandum uadū fluminis præmisit, cuius altitudo primo summa equorꝛ pectora, mox ut in medium alueū uentum est, ceruices quoq; ęquabat nec sane alius ad Orientis plagam tam uiolentus inuehitᷣ, multorum torrentium non aquas solum, sed etiam saxa secum trahens. Itaq; a celeritate, qua defluit, Tigri nomen est inditū, qui Persica lingua Tigrim sagittam appellant. Igitur pedes uelut diuisus in cornua circundato equitatu, leuatis super capita armis haud ægre ad ipsum alueum penetrat. Primus inter pedites rex egressus in ripam uadū militibus manu (quando uox exaudiri non poterat) ostendit, sed gradum firmare uix poterant, cum modo saxa lubrica uestigium fallerent, modo rapidior unda subduceret. Præcipuus erat labor eorū, qui humeris onera portabant, quippe cum semetipsos regere non possent, in rapidos gurgites incōmodo onere auferebantur. Et dum sua quisq; spolia consequi studet, maior inter ipsos q̄ cum amne orta luctatio est, cumuliq; sarcinarum passim fluitantes plerosq; perculerant. Rex monere, ut satis haberent arma retinere, cętera se redditurum. sed neq; consilium, neq; imperium accipi poterat. Obstrepebat hinc metus, præter hunc inuicem natantium mutuus clamor. Tandem qua leniore tractu amnis aperit uadum, emersere, nec quicq̄ præter paucas sarcinas desyderatū est. Deleri potuit exercitus, si quis ausus esset uincere. Sed perpetua fortuna regis auertit inde hostem. Sic Granicum tot millibus equitum peditum-

quidā oeculatorū legunt

Tigris sagitta

q̃ in ulteriore stantibus ripa superauit, sic angustis in Ciliciæ collibus tantam multitudinem hostium. Audaciæ quoq;, qua maxime uiguit, ratio minui potest, quia nũq̃ in discrimẽ uenit. An temere fecisset Mazeus, qui si transeuntibus flumen superuenisset, haud dubie oppressurus fuit incompositos in ripa, demum etiam per armatos adequitare cœpit. Mille admodum equites præmiserat, quorum paucitate Alexander explorata, deinde contempta pręfectum pœnorũ equitum Aristona laxatis habenis inuehi iussit. Insignis eo die pugna equitũ & pręcipue Aristonis fuit. Præfectum equitatus Persarum Satropacem directa in gutture hasta transfixit, fugientemq; per medios hostes consecutus, ex equo præcipitauit, & obluctanti caput gladio dempsit, quod relatum magna cum laude ante regis pedes posuit. Biduo ibi rex statiua habuit, in proximum deinde iter pronuntiari iussit. Sed prima fere uigilia, luna deficiens primũ nitorem syderis sui condidit. Deinde sanguinis colore suffuso lumen omne fœdauit, solicitisq; sub ipsum tanti discriminis casum ingens religio & ex ea formido quędam incussa est, dijs inuitis in ultimas terras trahi se querebant. Iam nec flumina posse adiri, nec sydera pristinum præstare fulgorem. Vastas terras deserta omnia occurrere in unius hois iactationem† tot millium sanguinem impendi. Fastidio esse patriam, abdicari Philippum patrem, cœlũ uanis cogitationibus petere. Iam pro seditione res erat, cũ ad omnia interritus duces principesq; militum frequentes adesse prætorio iubet, Aegyptiosq; uates, quos cœli ac syderũ peritissimos esse credebat, quid sentirent, expromere iubet. At illi, qui satis scirent, temporũ orbes implere destinatas uices, lunamq; deficere cum aut terram subiret, aut sole premeret, rationem quidem ipsis perceptam non edocent uulgus. Cæterũ affirmant Solem gręcorũ, lunam esse Persarum, quotiesq; illa deficiat, ruinam stragemq; illis gentibus portendi. Veteraq; exempla per censent Persidis regũ, quos aduersis dijs pugnasse lunę ostendisset defectio. Nulla res efficacius multitudinem regit q̃ supstitio, alioquin impotẽs, sæua, mutabilis. Vbi uana religione capta est, melius uatibus, q̃ ducibus suis paret. Igit̃ edita in uulgus Aegyptiorum responsa, rursus ad spem & fiduciam erexere torpentes. Rex impetu animorum utendum ratus, secunda uigilia castra mouit. Dextera Tigrim habebat, a leua montes, quos Cordeos uocant. Hoc ingresso iter speculatores, qui pręmissi erant, sub lucis ortum Darium aduentare nuntiauerunt, instructo igitur milite, & composito agmine, antecedebat. Sed Persarum exploratores erant mille ferme, qui speciem agminis magni fecerant, quippe ubi explorare uera non possunt, falsa p metũ augurant. His cognitis rex cum paucis suorũ assecutus agmen refugientiũ ad suos, alios cęcidit, alios cœpit, equitesq; p̃misit simul speculatũ, simul ut

† iactantiam siue ostentationem

ignem, quo Barbari cremauerant uicos, extinguerent, quippe fugientes raptim tectis aceruisqꝫ frumenti iniecerant flãmas, quæ cũ in summo hæsissent ad inferiora nondũ penetrauerant. Extincto igitᷣ igne plurimũ frumenti repertum est. Copia aliarum quoqꝫ rerũ abundare cœperunt. Ea res ipsa militi ad persequendũ hostem animũ incendit, quippe urente & populante eo terram festinandũ erat, ne incendio cuncta præriperet. In rationem ergo necessitas uersa, quippe Mazeus, qui antea per otiũ uicos incenderat iam fugere cõtentus, pleraqꝫ inuiolata hosti reliquit. Alexander haud longius centũ quinquaginta stadijs Dariũ abesse compererat. Itaqꝫ ad satietatem quoqꝫ copia cõmeatuum instructus, quatriduo in eodem loco substitit. Interceptæ deinde Darij literę sunt, quibus græci milites solicitabanᷣ, ut regem interficerent, aut proderent, dubitauitqꝫ an eas pro cõcione recitaret, satis confisus Grecorũ quoqꝫ erga se beniuolentiæ ac fidei. Sed Parmenio deterruit esse talibus, pmissis imbuendas aures militũ, affirmans patere uel unius insidijs regem, nihil nefas esse auaritiæ. Secutus consilij authorẽ castra mouit. Iter facienti Spado unus ex captiuis, qui Darij uxorẽ comitabanᷣ, deficere eã nuntiat, & uix spiritũ ducere. Itineris continui labore animiqꝫ ægritudine fatigata inter socrus & uirginũ filiarum manus collapsa erat, deinde & extincta. Id ipsum nuntians alius supuenit. Et rex haud secus, q̃ si parentis suæ mors nũtiata esset, crebros edidit gemitus, lachrymisqꝫ obortis quales Darius pfudisset, in tabernaculũ, in quo mater erat Darij, defuncto assidens corpori uenit. Hic uero renouatus est mœror, ut prostratã humi uidit, recenti malo priorum quoqꝫ admonita receperat in gremiũ adultas uirgines magna quidem mutui doloris solatia, sed quibus ipsa deberet esse solatio. In cõspectu erat nepos paruulus ob id ipsum miserabilis, quod nondũ sentiebat calamitatem maxima ex parte ad ipsum redundantem. Crederes Alexandrũ inter suas necessitudines flere, & solatia non adhibere, sed quærere, cibo certe abstinuit, omnemqꝫ honorem funeri patrio Persarum more seruauit, dignus Hercule, qui nunc quoqꝫ tantũ mansuetudinis & continentiæ ferat fructum. Semel oĩno eam uiderat, q̃ die capta est, nec ut ipsam, sed ut Darij matrẽ uideret, eximiãqꝫ pulchritudinẽ formę eius nõ libidinis habuerat incitamentũ, sed gloriæ. E Spadonibus, q circa reginã erant, Tyriotes inter trepidationem lugentiũ elapsus, p eam portã, quæ quia ab hoste auersa erat, leuius custodiebaᷣ, ad Darij castra peruenit, exceptusqꝫ a uigilibus in tabernaculũ regis perducitᷣ gemens & ueste lacerata, quem ut conspexit Darius multiplici doloris expectatione cõmotus, & qd potissimũ timeret, incertus. Vultus tuus inquit, nescio, q̃d ingens malũ prefert, sed caue miseri hoĩs auribus parcas, didici enim esse infœlix, & sæpe calamitatis solatiũ est nosse sortem suam. Nũ quid q̃d

[Margin: ου πιθανὰ ταῦτά γε]

[Margin: Ne hoc quidẽ uerisimile]

maxime suspicor, & loqui timeo, ludibria meorũ nuntiaturus es mihi, & (ut credo) ipsis quoq; omni grauiora supplicio? Ad hęc Tyriotes, istud quidẽ procul abest, inquit, Quantuscunq; e.n. reginis honor ab ijs qui parent, haberi potest, tuis a uictore seruatus est, sed uxor tua paulo ante excessit e uita. Tũ uero non gemitus modo, sed etiã eiulatus totis castris exaudiebant, nec dubitauit Darius, quin interfecta esset, quia neqsset contumeliã pati. Exclamatq; amens dolore. Quod ego tantũ nefas cõmisi Alexander? quem tuorũ propinquorũ necaui, ut hanc uicẽ sæuitię męę reddas? Odisti me non quidem prouocatus. Sed finge iustũ intulisse te bellum, cũ fœminis ergo agere debueras? Tyriotes affirmare per deos patrios, nihil in eã grauius est consultũ. Ingemuisse etiã Alexandrũ morti, & nõ parcius fleuisse, q̃ ipse lachrymaret. Ob hęc ipse amantis aĩus in solicitudinẽ suspitionemq; reuolutus est, desyderiũ captiuę, pfecto a cõsuetudine stupri ortũ esse coniectãs. Submotis igit arbitris, uno dũtaxat Tyriote retento, iã nõ flens sed suspirãs, uides ne inte Tyriote locũ mendacio nõ esse? Tormenta iã hic erũt, sed ne expecta ueris p deos, si quid tibi tui regis reuerentia est, num q̃d & scire expeto & q̃rere pudet, ausus est & dominus & iuuenis. Ille quæstioni corpus offerre, deos testes inuocare, caste sanctecq; habitã esse reginam. Tandẽ ut fides facta est, uera esse quæ affirmaret Spado, capite uelato diu fleuit, manantibusq; adhuc lachrymis ueste ab ore reiecta ad cœlũ manus tẽdens. Dij patrij (inquit) primũ mihi stabilite regnũ, deinde si de me iã transactũ est, precor ne quis Asiæ rex sit, q̃ iste tã iustus hostis, tã misericors uictor. Itaq; quanq̃ pace frustra bis petita oĩa in bellũ consilia conuerterat, uictus tamen continentia hostis ad nouas pacis conditiones ferendas. x. legatos cognatorum principes misit, quos Alexander cõsilio aduocato introduci iussit, e quibus maximus natu Darium inquit, ut pacem a te iam hoc tertio peteret, nulla uis subegit, sed iustitia & continentia tua expressit. Matrem coniugem liberosq; eius nisi quod sine illo sunt, captos esse non sensit, pudicitiæ earum, quę supersunt, curam haud secus quam parens agens reginas appellas, speciem pristinæ fortunæ retinere pateris. Vultum tuum uideo, qualis Darij fuit, cum dimitteremur ab eo, & ille tamen uxorem, tu hostem luges Iam in acie stares, nisi cura sepulturæ eius moraret. Et quid mirũ est, si tam ab amico aĩo pacem petit? Quid opus est armis, inter quos odia sublata sunt? Antea imperio tuo finem destinabat Alym amnẽ, qui Lydiam terminat. nunc quicquid inter Hellespontum & Euphratem est, in dotem filiæ offert, quam tibi tradit. Occhum filium, quem habes pacis & fidei obsidem retine. Matrem & duas uirgines filias redde, pro tribus corporibus. xxx. millia talentum auri, precatur, accipias. Nisi moderationem animi tui notam haberem, non dicerem hoc esse

quæ com positio

tempus, quo pacem non dare solũ, sed etiã occupare deberes. Respice quantũ post te reliqueris, intuere quantum petas. Periculosum est prę graue imperiũ, difficile est continere, quod capere nõ possis. Vides ne ut nauigia, quæ modũ excedunt, regi nequeant? nescio an Darius ideo tam multa amiserit, quia nimiæ opes magnæ iacturę locũ faciunt. Facilius est quædã uincere, q̃ tueri. Q̃ hercule expeditius manus nostrę rapiunt q̃ continent? Ipsa mors uxoris Darij te admonere potest, minus iam misericordiæ tuæ licere q̃ licuit. Alexander legatis excedere tabernaculo iussis, quid placeret, ad consilium refert. Diu nemo, quid sentiret, ausus est dicere, incerta regis uoluntate. Tandẽ Parmenio, ante sua sissem, ait, ut captiuos apud Damascum redimentibus redderes, ingentem pecuniã potuisse redigi ex ijs, qui multi uincti uirorũ fortium occupauerant manus. Et nunc magnopere censerem, ut unã anum, & duas puellas itinerum agminumq; impedimenta triginta talentis auri permutes. Opimum regnum occupare se posse conditione non bello, nec quemq̃ alium inter Istrum & Euphratem possedisse terras ingenti spacio interualloq; desertas. Macedoniam quoq; respiceret potius, quam Bactra & Indos intueret. Ingrata oratio regi fuit. Itaq; ut finem dicendi fecit. Et ego (iquit) si pecuniam q̃ gloriã mallem, si Parmenio essem. Nunc Alexander de paupertate securus sum, & me non mercatorem memini esse, sed regem. Nihil quidem habeo uenale, sed fortunã meam utiq; non uendo. Captiuos, si placet reddi, honestius dono dabimus, q̃ pretio remittemus. Introductis deinde legatis, ad hunc modũ respondit. Nuntiate Dario gratiarũ actionem † apud hostem superuacaneam esse, & me, quæ fecerim, clementer & liberaliter non amicitiæ eius tribuisse, sed naturæ meę, nec aduersus calamitates, sed aduersus hostiũ uires contendere. Bellũ cum captiuis & fœminis gerere non soleo. Armatus sit oportet, quem oderim. Quod si saltem pacem bona fide peteret, deliberarem forsitan an darem. Verũ enimuero cũ modo milites meos literis ad proditionẽ, modo amicos ad pniciem meã pecunia solicitet, ad internitionem mihi persequendus est, nõ ut iustus hostis, sed ut percussor ueneficus. Cõditiones uero pacis, quas fertis, si accepero, uictorem eũ faciunt, quæ post Euphratem sunt, liberaliter donat. Vbi igit̃ me affamini? nempe obliti estis, nã ultra Euphratem sum. Summũ ergo dotis, quã promittit, terminũ castra mea transeunt. Hinc me depellite, ut sciã uestrũ esse, q̃d ceditis. Eadem libertate dat mihi filiã suam, nempe quã scio alicui seruorũ suorum nupturã. Multum uero mihi p̃stat, si me Mazeo generũ preponit. Ite, nuntiate regi uestro, & q̃ amisit, & quæ adhuc habet, p̃mia esse belli. Hoc regente utriusq; terminos regni id quęq; habiturũ, q̃d proximæ lucis assignatura fortuna est. Et me in Asiã non uenisse, ut ab alijs acciperem, sed ut alijs darem. Si secundus & nõ par mi

ὁμοιώσις

γνώμη

† agere gratias

hi uellet haberi, facere forsitan, quę petit. Cæterũ nec mundus duobus solibus potest regi, nec duo summa regna saluo statu terrarꝫ potest habere. Proinde aut deditionẽ hodie, aut in crastinum bellũ paret, nec aliam sibi, q̃ expertus est, polliceat̃ fortunã. Legati respondent, cũ bellum in animo sit, facere eũ simpliciter, q̃d spe pacis nõ frustrarent̃, ipsos petere q̃primũ dimittant̃ ad regem, eũ quoq; bellũ parare debere. Dimissi nuntiant adesse certamen. Ille quidẽ confestim Mazeũ cum tribus millibus equitũ ad itinera quę hostis petiturus erat, occupanda p̃misit. Alexander corpori uxoris eius iustis p̃solutis, omniq; grauiore comitatu intra eadem munimenta cũ modico p̃sidio relicto ad hostem cõtendit. Duo cornua diuiserat erant peditũ, in utrunq; latus equite circundato, impedimenta sequebant̃ agmen pręmissum. Deinde cõcitis equitibus Menidã iubet explorare, ubi Dari⁹ esset. At ille cũ Mazeus haud p̃cul consedisset nõ ausus ultra procedere, nihil aliud q̃ fremitũ hominũ, hinnitũq; equorꝫ exaudisse nuntiat. Mazeus q̃q; conspectis procul exploratoribus in castra se recipit, aduentus hostiũ nuntians. Igit̃ Darius, qui in patentibus campis decernere optabat, armari militẽ iubet, aciemq; disponit. In leuo cornu Bactriani ibant equites mille admodũ, Dachæ uero totidẽ, & Arachosij, Sueuiq; q̃tuor millia explebant. Hos centũ falcati currus sequebant̃. Proximus quadrigis erat Bessus. cũ. viij millibus equitum, item Bactrianis. Massagetæ. ij. millibus agmen eius claudebant, pedites plurimũ his gentium non mixtas, sed suę quisq; nationis iunxerãt copias. Persas deinde cũ Marsis, Sogdianisq; Ariobarzanes & Oriobates ducebant. Illi partibus copiarũ summæ Orsines p̃erat a. vij. Persis oriundus. Ad Cyrũ quoq; nobilissimũ regem originẽ sui referens. Hos alię gentes ne socijs satis quidẽ notæ sequebant̃. Post quas quinquaginta quadrigas Bradates magno Caspianorũ agmine antecedebat. Indi cęteriq; rubri maris accolæ noĩa ueri⁹, q̃ auxilia post currus erant. Claudebat̃ hoc agmen alijs falcatis curribus quinquaginta, quis peregrinũ militem adiunxerat. Hũc Armenij, quos minores uocant Armenios Babylonij, utrosq; Bellitę & qui montes Quosseorꝫ incolunt, sequebant̃. Post hos ibant Gortuæ gentes quidẽ Euboicę Medos quondã secuti, sed iã degeneres et patrij moris ignari. Applicuerat his Phrygas & Cathaonas. Parthorum deinde gens incolentiũ terras, quas nunc Parthi Scythia profecti tenent, claudebãt agmen. Hęc sinistri cornu acies fuit, dexterũ tenebat natio maioris Armeniæ. Cadusij q; Cappadoces, & Syrij & Medi, his quoq; falcati currus erant quinquaginta summa totius exercitus equites. xlv. millia, pedestris acies. cc. millia expleuerat. Hoc modo instructi decem stadia procedunt, iussique subsistere armati hostem expectabant. Alexandri exercitum pauor, cuius causa non suberat, inuasit, quippe lymphati trepidare cœ-

πανικὸν perunt, omniũ pectora occulto metu percurrente. Cœli fulgor tẽpore æstiuo ardenti similis internitens ignis præbuit speciem, flammasq; ex Darij castris splendere uelut illatas temere ꝑsidijs credebant. Quod si perculsis Mazeus, qui prꝯsidebat itineri superuenisset, ingens clades accipi potuit. Ille segnis in eo, quẽ occupauerat, tumulo sedet, cõtentus non lacessi. Alexander cognito pauore exercitus signũ ut consisterent dari, ipsos arma deponere, ac leuare corpora iubet, admonens nullã subiti causam esse timoris, hostem procul stare. Tandem cõpotes sui pariter arma & aĩos recepere, nec quicq̃ ex prꝯsentibus tutius uisum est. q̃ eodem loco castra munire. Postero die Mazeus q cũ delectis equitũ in edito colle, ex quo Macedonũ prospiciebant̃ castra, consederat, siue metu, siue quia speculari modo iussus erat, ad Darium redijt. Macedones eũ ipsum collem, quẽ deseruerat occupauerunt, nã & tutior planitie erat, & inde acies hostiũ, quꝯ in campo explicabat̃, conspici poterat. Sed caligo, quã circa humidi effuderẽt montes uniuersam quidẽ rei faciem abstulit. Cæterꝯ agminum discrimina atq; ordinem prohibuit ꝑspici. Multitudo inundauerat campos, fremitusq; tot milliũ etiam procul stantiũ aures impleuerat. Fluctuari animo rex, & modo suũ, modo Parmenionis consiliũ sera æstimatione perpendere, quippe eo uentũ erat, unde recipi exercitus nisi uictor aut sine clade non posset. Mouebat etiam eũ multitudo hostiũ respectu paucitatis suæ gentis. Sed interdũ reputabat quantas res cũ hac gente gessisset, quantosq; populos fudisset. Itaq; cũ spes metum uinceret, periculosius bellũ differre ratus, ne desperatio suis cresceret, dissimulato eo mercenariũ equitem ex Peonia ꝓcedere iubet. Ipse phalangem (sicut antea dictũ est) in duo cornua extenderat. Vtrũq; cornu equites tegebant. Iãq; nitidior lux discussa caligine aciem hostiũ ostenderat. Et Macedones siue alacritate, siue tedio expectationis ingentem pugnantiũ more ꝯdidere clamorem. Redditus & a Persis, nemora uallesq; circũiectas terribili sono impleuerat. Nec iã contineri Macedones poterant, quin cursu quoq; ad hostẽ cõtenderent. Melius adhuc ratus in eodem tumulo castra munire, uallũ iaci iussit. Strenueq; ope ꝑfecto, in tabernaculũ, ex q̃ tota acies hostiũ cõspiciebat̃, ⌈subijt successit⌉. Tũ uero uniuersa futuri discriminis facies in oculis erat, armis insignibus equi uiriq; splendebãt, & oĩa intentiore cura præparari. Apud hostem solicitudo prætorũ agmina sua interequitantium ostendebatur, ac pleraq; inania, sicut fremitus hominũ, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor solicitam expectatione mentem turbauerant. Igitur siue dubius animi, siue ut suos experiret̃, consilium adhibet, quid optimũ factu esset exquirens. Parmenio peritissimus inter duces artiũ belli furto non ꝑlio opus esse censebat, intẽpesta nocte opprimi posse hostes discordes moribus, linguis, ad hæc

ſomno & improuiſo periculo territos, quãdo in nocturna trepidatio ne coituros? At interdiu primũ terribiles occurſuras facies Scytharum Bactrianorũq;, hirta illis ora, & intonſas comas eſſe. Prӕterea eximiã uaſtorꝝ magnitudinem corporꝝ uanis & inanibus militem magis q̃ iu ſtis formidinis cauſis moueri, deinde tantã multitudinem circũfundi paucioribus poſſe. Nõ in Ciliciӕ anguſtijs & inuijs callibus, ſed in a pta & lata planitie dimicandũ fore. Omnes ferme Parmenioni aſſen tiebant. Polypercon haud dubie in eo cõſilio poſitam uictoriã arbitra bat, quem intuens rex) nãq; Parmenionem nuꝑ acrius q̃ uellet increpi tũ rurſus caſtigare non ſuſtinebat) latrunculorũ inquit, & furũ iſta ſo lertia eſt, quã pcipitis mihi, quippe illorꝝ uotum unicũ eſt fallere. Meӕ uero gloriӕ ſemꝑ aut abſentiã Darij, aut anguſtias locorꝝ, aut furtũ no ctis obſtare nõ patiar, palã luce aggredi certũ eſt. Malo me fortunę pœ niteat, q̃ uictorię pudeat. Ad hӕc illud q̃q; accedit uigilias agere Barba ros, & in armis ſtare, ut ne decipi quidẽ poſſint, compertũ habeo. Itaq; ad prӕliũ uos parate. Sic incitatos ad corpora curanda dimiſit. Dari⁹ illud, q̃d Parmenio ſuaſerat, hoſtem facturꝝ eſſe coniectans, frenatos equos ſtare, magnãq; exercitus partem in armis eſſe, ac uigilias inten tiore cura ſeruari iuſſerat. Ergo ignibus eius caſtra fulgebant. Ipſe cũ ducibus, ꝓpinquiſq; agmina in armis ſtantiũ circuibat, Solem & Mar tem ſacrũq; & ęternum inuocãs ignem, ut illis dignã uetere gloria ma iorẽq; monumentis fortitudinem inſpirarent, & ꝓfecto ſi qua diuinӕ opis auguria humana mente cõſpici poſſent deos ſtare ſecũ, illos nuꝑ Macedonũ animis ſubitã incuſſiſſe formidinẽ, adhuc lymphatos ferri agiq; arma iacientes. Expetere p̃ſides Perſarũ imperij deos debitas e uecordibus pœnas, nec ipſum ducem ſaniorem eſſe, quippe ritu ferarꝝ prędã modo, quam expeteret intuentẽ in pernitiem, quӕ aut prędã po ſita eſſet, incurrere. Siſis apud Macedones q̃q; ſolicitudo erat, noctem q; uelut in ea certamine edito metu egerũt. Alexander nõ alias magis territus, ad nota & p̃ces Ariſtandrũ uocari iubet. Ille in candida ueſte uerbenas manu pręferens capite uelato prӕibat, preces regis Ioue Mi neruaq; uictoriã propitiante†. Tũc quidem ſacrificio rite ꝑpetrato, re liquum noctis acquieturus in tabernaculum redijt. Sed nec ſomnum capere, nec quietem pati poterat, modo e iugo montis aciem in dexte rum Perſarum cornu dimittere agitabat, modo recta fronte concurre re hoſti, interdum hӕſitare an potius in leuum torqueret agmen, tan dem grauatum animi anxietate corpus altior ſomnus oppreſſit. Iam que luce orta duces ad accipienda imperia conuenerant inſolito cir ca prӕtorium ſilentio attoniti, quippe alias accerſire ipſos interdum morantes caſtigare aſſueuerat, tunc ne ultimo quidem rerum diſcri mine excitatum eſſe mirabantur, & non ſomno quieſcere, ſed pa

Ignis ęternus

Verbenӕ

†propitiã faciente ꝑpetrare in bonũ

uore marcere credebant, nō tamen quisq̃ e custodibus corporis intrare tabernaculū audebat, & iam tempus instabat, nec miles iniussu ducis aut arma capere poterat, aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus, cibū ut caperent, ipse ꝓnuntiat. Iamq; exire necesse erat, tunc demū intrat tabernaculū, sępiusq; noīe compellatum cū uoce non posset, tactu excitauit. Multa lux, inquit, est. Instructā aciem hostis admouit, tuus miles adhuc inermis expectat imperiū. Vbi est uigor ille animi tui, nempe excitare uigiles soles. Ad hęc Alexander credis ne me prius somnū capere potuisse, q̃ exonerarem animū solicitudine, quæ quietem morabat̃: signumq; pugnæ tuba dari iussit, & cū in eadem admiratione Parmenio perseueraret, quod securus somnū cœpisset, minime, inquit, mirū est. Ego enim cū Darius terras ureret, uicos excideret, alimenta corrumperet, potens mei non eram. Nunc uero quid metuam, cū acie decernere paret: Hercule uotū meum impleuit, sed huius quoq; cōsilij ratio postea reddet̃. Vos ite ad copias, quibus q̃sq; p̄est, ego iā adero, & quid fieri uelim, exponam. Raro admodū admonitu amicorꝝ, cū metus discriminis aderat, uti solebat. Tunc quoq; munimento corporis sumpto processit ad milites. Haud alias tam alacrem uiderant regem, & uultu eius interrito certam spem uictorię augurabantur, atq; ille prorupto uallo exire copias iubet, aciemq; disponit. In dextero cornu locati sunt equites, quos agmina appellant. Præerat hic Clytus, cui iunxit Philotæ turmas, cæterosq; præfectos equitum lateri eius applicuit. Vltima Meleagri ala stabat, quā Phalanx sequebat̃. Post Phalangem Argyraspides erant. His Nicanor Parmenionis filius præerat, in subsidijs cū manu sua Cenos, post eū Horestes Lyncestaq;. Post illos Polypercon dux peregrini militis, huius agminis Amyntas princeps erat. Philagus Balacros regebat in societatem nuper ascitos, hæc dexteri cornu facies erat. In leuo Craterus Peloponnensiū equites habebat Acheorꝝq; & Locrensiū & Malleonensiū turmis sibi adiūctis, hos thessali eqtes claudebant. Philippo duce peditū acies eqtatu tegebat̃, frons leui cornu hęc erat. Sed ne circuiri posset a multitudine, ultimū agmen ualida manu cinxerat. Cornua q̃q; subsidijs firmauit nō recta fronte, sed a latere positis, ut si hostis circūuenire aciē tentasset, parata pugnæ foret. Hic Agriani erant, q̄bus Attalus p̄erat adiūctis sagittarijs cretensibus, ultimos ordines auertit a fronte, ut totam aciem orbe muniret. Illyrici hic erant, adiuncto milite mercede conducto. Thracas quoq; simul obiecerat leuiter armatos, adeoq; aciem uersatilem posuit, ut qui ultimi stabant, ne circuirent̃, uerti tamen & frontem circūagi possent, Itaq; non prima † q̃ latera, non latera munitiora fuere q̃ terga. His ita ordinatis præcipit, ut si falcatos currus cū fremitu Barbari emitterent, ipsi laxatis ordinibus impetū occurrentium silentio exciperent, haud

ἀργυρά σπιδες

† pricipia in Acie

dubius sine noxa transcursuros, si nemo se opponeret. Sin aũt sine fremitu immisissent, eos ipsi clamore terrerent, pauidosq́ʒ equos telis utrinq́ʒ suffoderent. Qui cornibus præerant extendere ea iussi, ita ut nec circumuenirentur, si arctius starent, nec tamen ultimam aciem exinanirent†. Impedimenta cũ captiuis, inter quos mater liberiq́ʒ Darij custodiebantur, haud procul ab acie in edito colle constituit, modico prę sidio relicto, Leuum cornu sicut alias Parmenioni tuendum datum. Ipse in dextro stabat. Nondum ad teli iactum peruenerant, cum Bion quidam transfuga, quanto maximo cursu potuerat, ad regem puenit, nuntians murices† ferreos in terrã defodisse Dariũ, quia hostem equites emissurũ esse credebat, notatumq́ʒ certo signo locũ, ut fraus euitari a suis posset, asseruari transfuga iusso duces conuocat, expositoq́ʒ quod nuntiatũ erat, monet, ut regionem monstratam declinent, equitemq́ʒ periculũ edoceant. Cæterum hoc tandem exercitus exaudire nõ poterat, usum aurium intercipiente fremitu duorum agminũ. Sed in conspectu omniũ duces & proximum quemq́ʒ interequitans alloquebatur. Emensis tot terras in spem uictoriæ, de qua dimicandum foret, hoc unum superesse discrimen. Granicum hic amnem, Ciliciæq́ʒ montes, & Syriam, Aegyptumq́ʒ præeuntibus raptas ingentia spei glorięq́ʒ incitamenta referebat, reprehensos† ex fuga Persas pugnaturos, quia fugere non possent, tertium diem iam metu exangues armis suis oneratos in eodem uestigio hærere, nullum desperationis illorum maius indicium esse, quam quod urbes, quod agros suos urerent, quicquid non corrupissent, hostium esse confessi. Nomina uero uana gentium ignotarum ne extimescerent, neq́ʒ ẽm ad belli discrimen pertinere, qui ab his Scytharum, qui ue Cadusij appellent. ob id ipsum, quod ignoti essent, ignobiles esse, nunquam ignorari uiros fortes. At imbelles ex latebris suis erutos, nihil pręter nomina afferre. Macedones uirtute assecutos, ne quis toto orbe locus esset, qui tales uiros ignoraret, intuerentur Barbarorũ inconditum agmen, alium nihil præter iaculum habere, aliũ funda saxa librare, paucis iusta arma esse, itaq́ʒ illinc plures stare, hinc plures dimicaturos, nec postulare se ut fortiter capesserent prę lium, ni ipse cæteris fortitudinis fuisset exemplum, se ante prima signa dimicaturum spondere, pro se, quot cicatrices, totidem corporis decora, scire ipsos unũ pene se prędę cõmunis exortẽ in illis colendis ornandisq́ʒ usurpare uictorię p̃mia, hæc se fortibus uiris dicere. Si qui dissimiles eorum essent, illa fuisse dicturũ, peruenisse eo, unde fugere non possent, tot terrarum spacia emensis, tot amnibus montibusq́ʒ post tergũ obiectis, iter in patriam, & Pœnates manu esse faciendũ. Sic duces, sic proximi militũ instructi sunt. Darius in leuo cornu erat, magno agmine suorum delectis equitum peditumq́ʒ stipatus, contempseratq́ʒ pau

†exhaurirent

Ad teli iactum

†murices hamorũ genus

†retractos

citatem hostis uanam aciem esse extentis cornibus ratus. Cæterum sicut curru eminebat, dextera leuaq; ad circunstantium agmina oculos manusq; circunferens. Terrarũ inquit, quas Oceanus hinc alluit, illinc claudit, Hellespontus, paulo ante domini iam non de gloria, sed de salute, & q̃d saluti prçponitis, de libertate pugnandũ est, hic dies imperiũ, q̃ nullũ amplius uidit ætas, aut cõstituet, aut finiet, apud Granicum minima uirium parte cum hoste certauimus. In Cilicia uictos Syria poterat excipere. Magna munimenta regni Tigris atq; Euphrates erant. Ventũ est eo, unde pulsis ne fugæ quidem locus est. Omnia tam diutino bello exhausta post tergum sunt. Nõ incolas suos urbes, non cultores habent terræ. Coniuges quoq; & liberi sequuntur hanc aciem, parata hostibus præda, nisi pro charissimis pignoribus corpora opponimus. Quod mearum fuit partium exercitum, quem pene ĩmensa planicies uix caperet, comparaui equos, arma distribui, cõmeatus, ne tantæ multitudini deessent, prouidi, locum in quo acies explicari posset, elegi. Cętera in uestra potestate sunt, audete modo uincere, famamq; infirmissimum aduersus fortes uiros telũ contemnite. Temeritas est, q̃ adhuc, p uirtute timuistis, quæ ubi primum impetum effudit uelut quædã animalia amisso aculeo torpet. Hi uero campi deprehendere paucitatem, quam Ciliciæ montes absconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem uanam exhaustam. Nã ultimi, quos locauit auersos, terga iam præbent, obteri me hercule equorum ungulis possunt, etiam si nil præter falcatos currus emisero, & bello uicerimus, si uincimus prælio. Nam ne illis quidem ad fugam locus est. Hinc Euphrates, illinc Tigris prohibet inclusos, & quę antea pro illis erant, in contrariũ conuersa sunt. Nostrum mobile & expeditũ agmen est, illud prędagraue. Implicatos ergo spolijs nostris trucidabimus, eademq; res & causa uictoriæ erit & fructus. Quod si quem e uobis nomen gentis mouet, cogitet Macedonum illinc arma esse non corpora. Multũ enim sanguinis inuicem hausimus, & semp grauior in paucitate iactura est. Nam Alexander quantuscunq; ignauis & timidis uideri potest, unũ animal est, & si quid mihi creditis, temerarium & uecors adhuc nostro pauore q̃ sua uirtute fœlicius. Nihil aũt potest esse diuturnum, cui non subest ratio. Licet fœlicitas aspirare uideatur, tamen ad ultimum temeritati nõ sufficit. Prçterea breues & mutabiles uices rerum sunt, & fortuna nunq̃ simpliciter indulget. Forsitan ita dij fata ordinauerunt, ut Persarum imperiũ, quod secundo cursu per. cc. xxx. annos ad summum fastigiũ euexerant, magno motu concuterent magis q̃ affligerent, admonerentq; nos fragilitatis humanæ, cuius nimia in prosperis rebus obliuio est. Modo græcis ultro bellum inferebamus, nunc in sedibus nostris propulsamus illatum. Iactamur inuicem uarietate fortunę. Videlicet impe

ὁμοίωσις

rium, quod mutuo affectamus, una gens non capit. Cæterum etiam si spes non subesset, necessitas tamen stimulare deberet, ad extrema peruentum est. Matrem meam, duas filias, Occhum in spem huius imperij genitū, illos principes, illam sobolem regiæ stirpis, duces uestros regum instar uinctos habet. Nisi quod in uobis est, ipse ego maiore parte captiuus sum. Eripite uiscera mea ex uinculis, restituite mihi pignora, pro quibus ipse mori non recuso. Parentem, liberos (nā coniugem in illo carcere amisi) credite nunc omnes extendere ad uos manus, implorare patrios deos, opem uestram, misericordiam, fidem exposcere; ut seruitute, ut compedibus, ut precario uictu ipsos liberetis. An creditis æquo animo ijs seruire, quorū reges esse fastidiunt? Video admoueri hostiū aciem, sed quo propius discrimen accedo, hoc minus his, quæ dixi, possum esse cōtentus. Precor uos p deos patrios, æternūq; ignem qui præfert altaribus, fulgoremq; solis intra fines regni mei Orientis, per æternam memoriam Cyri, qui ademptū Medis Lydisq; imperium primus in Persidem intulit, uendicate ab ultimo dedecore nomen gentemq; Persarū. Ite alacres, & spe pleni, ut q̄ gloriam accepistis a maioribus uestris, posteris relinquatis. In dextris uestris iam libertatem, opem, spem futuri temporis geritis. Effugit mortem quisquis cōtempserit, timidissimū quemq; consequitur. Ipse non patrio more solum, sed etiam ut conspici possim, curru uehor, nec recuso, quo minus imitemini me, siue fortitudinis exemplum, siue ignauiæ fuero. Interim Alexander (ut est demonstratū a transfuga) cum insidiarum locū circuiret, & Dario, qui leuum cornu tuebat̄, occurreret, agmen obliquū incedere iubet. Darius quoq; eodem suū obuertit, Besso admonito, ut Massagetes equites in leuū Alexandri cornu inuehi iuberet. Ipse ante se falcatos currus habebat, quos signo dato uniuersos in hostem effudit. Ruebāt laxatis habenis aurigæ, quo plures nondum satis prouiso impetu obtererent. Alios ergo hastæ multū supra temones eminentes, alios ab utroq; latere dimissæ falces lacerauere. Nec sensim Macedones cędebāt sed effusa turbauerant fuga ordines. Mazeus quoq; perculsis metū iniecit mille equitibus ad diripienda hostis impedimenta circūuehi iussis, ratus captiuos quoq;, q simul asseruabant̄, rupturos uincula, cū suos appropinquantes uidissent. Non fefellerat Parmenionē, qui in leuo cornu erat. Propere igitur Polydamanta mittit ad regem, qui & periculum ostenderet, & quid fieri iuberet consuleret. Ille audito Polydamante, abi, nuntia, inquit, Parmenioni, si acie uicerimus, non nostra solum nos recuperaturos, sed omnia, quæ hostiū sunt, occupaturos. Proinde non est, quod quicq̄ uiriū subducat ex acie. Sed ut me & Philippo patre dignum est, contempto sarcinarum damno fortiter dimicet. Interim Barbari impedimenta turbauerant, cæsisq; plerisq; custodum ca

ptiui uinculis ruptis quicquid obuium erat, quo armari possent, rapiunt, & aggregati suorum equitibus Macedonas ancipiti circūuentos malo inuadunt, lætiq; circa Sysigambim uicisse Dariū, ingenti cęde ꝓstratos hostes, ad ultimum etiam impedimentis exutos esse nuntiant, quippe eandem fortunam ubiq; esse credebant, & uictores Persas ad prædā discurrisse. Sysigambis hortantibus captiuis ut animū a mœrore alleuaret, in eodem, quo antea fuit, perseuerauit, non uox ulla excidit ei, non oris color uultusue mutatus est, sed sedit imobilis, credo ꝓcoce gaudio uerita fortunam irritare, adeo ut quid mallet intuentibus eā fuerit incertū. Inter hæc Amyntas præfectus equitum Alexandri cū paucis turmis opem impedimentis laturus aduenerat, & incertum suo ne consilio an regis imperio, sed non sustinuit Caucasiorum Scytharūq; impetum, quippe uix tentato certamine effugit ad regem, amissorum impedimentorū testis magis q̄ uindex. Iam consiliū Alexandri uicerat dolor, & ne cura recuperandi sua militem a prælio auerteret, non immerito uerebat̄. Itaq; Areten ducem hastatorꝝ, quos Sarissophoros uocabant, aduersus Scythas mittit. Inter hæc currus, qui circa prima signa turbauerant aciem, in Phalangem inuecti erant. Macedones cōfirmatis animis in medium agmen accipiunt. Vallo similis acies erat, iunxerant hastas, & ab utroq; latere temere incurrentiū ilia suffodiebant, circuire deinde currus, & propugnatores præcipitare ceperūt. Ingens ruina equorū aurigarumq; aciem compleuerat. Hi territi regi non poterant. qui crebra iactatione ceruicum non iugum modo excusserant, sed etiā currus euerterant, uulnerati interfectos trahebant, nec cōsistere territi, nec progredi debiles poterant. Paucę tamen euasere quadrigę in ultimā aciem, ijs, quibus inciderunt, miserabili morte cōsumptis, quippe amputata uirorꝝ membra humi iacebāt, & quia calidis adhuc uulneribus aberat dolor, trunci quoq; & debiles arma nō omittebant donec multo sanguine effuso exanimati procumberent. Interim Aretes Scytharū qui impedimenta diripiebāt duce occiso grauius territis instabat. Superuenere deinde missi a Dario Bactriani, pugnæq; uertere fortunā. Multi ergo Macedonum primo impetu obtriti sunt, plures ad Alexandrū refugerunt. Tum Persæ clamore sublato, qualem uictores solent edere, ferociter in hostem quasi ubiq; profligatū incurrunt. Alexander territos castigare, adhortari, præliū, quod iam elanguerat, solus accendere, cōfirmatisq; tandē animis ire in hostem iubet. Rarior acies erat in dextero cornu Persarū, nanq; inde Bactriani decesserant ad opprimenda impedimenta. Itaq; Alexander laxatos ordines inuadit, & multa cæde hostium inuehitur. At qui in leuo cornu erāt Persæ, spe posse eum includi, agmen suum a tergo dimicantis opponunt. Ingensq; periculum in medio hærens adisset, ne equites Agriani calcari-

ꝓcox gaudium

Aretes Sarissophori

bus subditis fusos regi Barbaros adorti essent, auersosq; cędendo in se conuerti coegissent. Turbata erat utraq; acies. Alexander a fronte & a tergo hostem habebat, qui auerso ei instabãt, & ab Agrianis militibus premebantur, & Bactriani impedimentis hostiũ direptis reuersi ordines suos recuperare non poterant, plura sic abrupta a cæteris agmina, ubicunq; aliũ alij sors miscuerat dimicabat, duo reges iũctis prope agminibus pręliũ accendebant. Plures Persæ cadebant, par ferme utrinq; numerus uulnerabatur. Curru Darius, Alexander equo uehebatur, utrunq; regem delecti tuebantur sui immemores, quippe amisso rege nec uolebant salui esse, nec poterant. Nam ante oculos sui quisq; regis mortem occumbere ducebant egregium. Maximũ tamen periculũ adibat, qui maxime tuebatur, quippe sibi quisq; cæsi regis expetebat decus. Cæterũ siue ludibrium oculorũ siue uera species fuit, qui circa regem Alexandrum erant, uidisse se crediderunt paululũ super caput regis placide uolantem aquilam, nec sonitu armorũ, nec gemitu morientiũ territam, diuq; circa equum Alexandri pendenti magis, q̃ uolanti similis apparuit. Certe uates Aristander alba ueste indutus, & dextera pręferens laureã militibus in pugnam intentis auem monstrauit, haud dubiũ uictoriæ auspicium. Ingens ergo alacritas ac fiducia paulo ante territos accendit ad pugnam. Vtiq; postea q̃ auriga Darij, qui ante ipsum sedens equos regebat, hasta trãsfixus est. Nec aut Persæ, aut Macedones dubitare, quin ipse rex esset occisus, Lugubri ergo ululatu & incondito clamore gemituq; totam fere aciem adhuc ęquo marte pugnantiũ turbauere. Cognati Darij & armigeri leuumq; tuentes cornu in fugam effusum destituerant currũ, quem a dextera parte stipati in mediũ agmen receperunt. Dicitur Acinace stricto Darius dubitasse, an fugæ dedecus honesta morte uitaret. Sed eminens curru nondũ omnem suorũ aciem pręlio excedentem destituere erubescebat, dũq; inter spem & desperationẽ hæsitat, sensim Persę cedebant, & laxauerant ordines. Alexander mutato equo, quippe plures fatigauerat, resistentium aduersa ora fodiebat, fugientiũ terga, Iamq; non pugna, sed cædes erat. Cum Darius quoq; currum suum in fugam uertit, hærebat in tergis fugientiũ uictor, & prospectum oculorũ nubes pulueris, quæ ad cœlum ferebat̃ abstulerat. Ergo haud secus q̃ in tenebris errabant ad sonitũ notæ uocis ut signum subinde coeuntes. Exaudiebant̃ tantum strepitus habenarũ, quibus equi currũ trahentes identidem uerberabant̃, hæc sola fugientis uestigia excepta sunt. At in leuo Macedonũ cornu quod Parmenio (sicut ante dictũ est) tuebat̃, longe alia fortuna utriusq; partis res gerebatur. Mazeus cum omni suorum equitatu uehementer inuectus urgebat Macedonum alas. Iamq; abundans multitudine aciem circũuehi ceperat, cum Parmenio equites nuntiare iubet Ale

Acinaces gladij genus

xandro, in quo discrimine ipsi essent, nisi mature subueniret, non posse sisti fugam. Iam multũ uiæ processerat rex iminens fugientiũ tergis, cũ a Parmenione tristis nuntius uenit, refrenare equos iussit, qui uehebant, agmen constitit. Frendente Alexandro eripi sibi uictoriam e manibus, & Dariũ fœlicius fugere q̃ sequi se, interim ad Mazeũ superati regis fama peruenerat. Itaq; quãq̃ ualidior erat fortuna, tamen partiũ territus perculsis languidius instabat. Parmenio ignorabat quidẽ causam sua sponte pugnę remissæ, sed occasione uincendi strenue est usus Thessalos equites ad se uocari iubet. Ecquid inquit, uidetis istos, qui security modo instabant, pedem referre, subito pauore pterritos? Nimirũ nobis quoq; regis nostri fortuna uincit, omnia Persarũ cęde strata sunt, quid cessatis? an ne fugientibus quidem pares estis? Vera dicere uidet, & spes languentes quoq; erexerat, subitis calcaribus proruere in hostem, & illi iam nõ sensim, sed citato gradu recedebant, nec quicq̃ fugæ nisi q̃d terga nõdũ uerterant, deerat. Parmenio tamen ignarus q̃nam in dextero cornu fortuna regis esset, repressit suos. Mazeus dato fugæ spatio, non recto itinere, sed maiore & ob id tutiore circuitu Tigrim superat, & Babyloniam cũ reliquĳs deuicti exercitus intrat. Darius paucis fugæ comitibus ad Lycũ amnem cõtenderat, quo traiecto dubitauit an solueret pontem, quippe hostem iam affore nuntiabat. Sed tot millia suorũ, quæ nondum ad amnem peruenerant, ponte reciso prædã hostis fore uidebat. Abeuntem, cũ intactum sineret pontem dixisse cõstat. Malle se insequentibus iter dare, q̃ auferre fugientibus. Ipse ingens spatiũ fuga emensus media fere nocte Arbellam peruenit. Quis tot ludibria fortunæ ducũ agminumq; cædem multiplicem, deuictorũ fugam, clades nunc singulorũ, nunc uniuersorum, aut animo assequi queat, aut oratione complecti? Propemodũ seculi res in unũ illũ diem fortuna cumulauit. Alĳ qua breuissimũ patebat iter, alĳ diuersos saltus & ignotos sequentibus calles petebant. Eques pedesq; confusi sine duce, armatis inermes integris debiles implicabant. Deinde misericordia in metũ uersa, qui sequi nõ poterant, inter mutuos gemitus deserebant. Sitis præcipue fatigatos & saucios exurebat, passimq; oĩbus uĳs prostrauerant corpora præterfluentem aquã hianti ore captantes, quã cũ diu auidi turbidã hausissent, tendebant extemplo præcordia premente limo, resolutisq; & torpentibus membris, cũ superuenisset hostis, nouis uulneribus excitabant. Quidã occupatis proximis riuis diuerterant longius, ut quicquid occulti humoris usq̃ manaret, exciperent. Nec ulla adeo auia, & sicca lacuna erat, quæ uestigantium sitim falleret. E proximis uero itineri uicis senũ ululatus, fœminarumq; exaudiebant, Barbaro ritu Darium adhuc regem clamantiũ. Alexander (ut supra dictũ est) inhibito suorum cursu ad Lycũ amnem perue

nerat, ubi ingens multitudo fugientium onerauerat pontem, & pleriq; cum hostis urgeret, in flumen se pręcipitauerant, grauesq; armis & prę lio ac fuga defatigati gurgitibus hauriebanť. Iamq; non pons modo fugientes, sed ne amnis quidem capiebat, agmina sua improuidę fugæ subinde cumulantes, quippe ubi intrauit animos pauor, id solū metuunt, quod primū formidare cœperūt. Alexāder instantibus suis ne impune abeuntem hostem inde pmitteret seq, hebetia tela esse, & manus fatigatas, tantoq; cursu corpora exhausta, & præceps in noctem diei tempus causatus est. Reuera de leuo cornu, q̄d adhuc in acie stare credebat, solicitus, reuerti ad ferendam opem suis statuit. Iamq; signa cō uerterat, cū equites a Parmenione missi illius quoq; partis uictoriam nuntiant. Sed nullū eo die maius periculum fuit, q̄ dum copias reducit in castra. Pauci eū & incompositi sequebanť ouantes uictoria, quippe omnes hostes aut in fugā effusos aut in acie credebāt cecidisse, cum repente ex aduerso apparuit agmen equitū, qui primo inhibuere cursum deinde Macedonū paucitate conspecta turmas in obuios concitauerūt. Ante signa rex ibat dissimulato magis periculo q̄ spreto. Nec defuit ei perpetua in dubijs rebus fœlicitas, nanq; prędectū equitatus aui dū certaminis & ob ipsum incautius in se ruentē hasta transfixit. Quo ex equo lapso, proximū ac deinde plures eodem telo confodit. Inuasere turbatos amici q̄q;, nec Persæ inulti cadebant, qppe nō uniuersę acies, q̄ hę tumultuarię manus uehemētius iniere certamen. Tandē Barbaricū obscura luce fuga tutior uidereť esse q̄ pugna, diuersis agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus incolumes suos reduxit ad castra. Cecidere Persarū, quorum numerę uictores finire potuerunt, millia .xl. Macedonū minus q̄ .ccc. desyderati sunt. Cæterę hanc uictoriā rex maiore ex parte uirtuti q̄ fortunæ suæ debuit, animo non (ut antea) loco uicit. Nam & aciem peritissime instruxit, & promptissime ipse pugnauit, & magno consilio iacturam sarcinarū, impedimentorūq; contempsit, cū in ipsa acie summū rei uideret esse discrimen, dubioq; adhuc pugnæ euentu pro uictore se gessit, pculsos deinde hostes fudit, fugientes, quod in illo ardore animi uix credi potest, prudentius q̄ auidius persecutus est. Nā si parte exercitus adhuc in acie stante instare cedentibus perseuerasset, aut sua culpa uictus esset, aut aliena uirtute uicisset. Iam si multitudinem equitū occurrentium extimuisset uictor, aut fœde fugiendū, aut miserabiliter cadendū fuit. Nec duces quidem copiarū sua laude fraudandi sunt, quippe uulnera quisq; excepit, indicia uirtutis sunt. Ephestionis brachiū hasta ictum est. Perdicas, ac Cenos & Menidas sagittis prope occisi. Et si uero æstimare Macedonas, qui tunc erant, uolumus, fatebimur & regem talibus ministris, & illos tanto rege fuisse dignissimos.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM LIBER QVINTVS.

QVæ interim ductu imperioq; Alexādri uel in Græcia, uel
in Illyricis ac Thracia gesta sunt, si quæq; suis tempibus
reddere uoluero, interrumpendæ sunt res Asiæ, quas uti-
que ad fugam, mortemq; Darij uniuersas in conspectu da
ri, & sicut inter se cohærent tempore, ita opere ipso coniūgi haud pau-
†conueniendus lo aptius† uideri potest. Igitᵉ ante, quæ prælio apud Arbellam coniun-
cta sunt, ordiar dicere. Darius media fere nocte Arbellam peruenit, eo
demq; magnæ partis amicorum eius ac militum fugam fortuna com-
pulerat, quibus conuocatis exponit haud dubitare se, quin Alexander
celeberrimas urbes agrosq; omni copia rerum abundantes petiturus
esset, prædam opimam paratamq; ipsum & milites eius spectare. Id su
is rebus tali in statu saluti fore, quippe se deserta cum expedita manu
petiturum. Vltima regni adhuc intacta esse, indebello uires haud ægre
reparaturum. Occuparet sane Gazam auidissima gens, & ex longa fa-
me saciaret se auro, mox futura prædæ sibi, didicisse usu pretiosam su-
pellectilem pellicesq;, & Spadonum agmina nihil aliud fuisse quam o-
nera & impedimenta. Eadem trahentem Alexandrum quibus antea ui
cisset, inferiorem fore. Plena omnibus desperationis uidebatur oratio
quippe Babyloniam urbem opulentissimam dedi cernentibus, iā Su-
sam iam cætera ornamenta regni, causamque belli uictorem occupa-
turum. At ille docere pergit, non speciosa dictu, sed usu necessaria in re
bus aduersis sequenda esse. Ferro geri bella non auro, uiris non urbi-
um tectis, omnia sequi armatos. Sic maiores suos perculsos in princi-
pio rerum celeriter pristinam recuperasse fortunam. Igitur siue confir
matis eorum animis, siue imperium magis q̄ consiliū sequentibus, Me
diæ fines ingressus est. Paulo post Alexandro traditur Arbella regia su
Mille talenta pellectili. Darijq; Gaza repleta quatuor millia talentum. Fuere præte-
rea pretiosæ uestes totius (ut supra dictum est) exercitus, opibus in illā
sedem congestis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadauerum
totis iacentium campis uulgauerat, maturius castra mouit. Euntibus
a parte leua Arabia odorum fertilitate nobilis regio campestre iter est.
Inter Tigrim & Euphratem iacentia tam uberi & pingui solo sunt, ut
a pastu repelli pecora dicantur, ne sacietas perimat. Causa fertilitatis
est humor, qui ex utroq; amne manat, toto fere solo per uenas aqua-
rum resudante. Ipsi amnes ex Armeniæ montibus profluūt, & magno
deinde aquarum diuortio iter, quod cœpere percurrunt. ij. millia & d.

stadia emensi sunt, qui amplissimum interuallum circa Armeniȩ montes notauerunt. Idem cum Mediȩ & Gordianorum terras secare cœperunt, paulatim in arctius coeunt, & quo longius manant, hoc angustius inter se spatium terræ relinquunt. Vicini maxime sunt his campis, quos incolæ Mesopotamiam uocant. Mediam namq; ab utroq; latere concludunt. Eadem per Babyloniorum fines in rubrum mare prorumpunt. Alexander quartis castris† ad Memnium urbem peruenit. †quarta mansione Cauerna ibi est, ex qua fons ingentem uim bituminis effundit, adeo (ut satis constat) Babylonios muros ingentis operis huius fontis bitumine interlitos esse. Cæterum Babyloniam procedenti Alexandro Mazeus, qui ex acie in urbem eam confugerat, cum adultis liberis supplex occurrit, urbem seq; dedens. Gratus aduẽtus eius fuit regi, quippe magni operis futura erat obsidio tam munitæ urbis. Ad hæc uir illustris, & manu promptus, famaq; etiam proximo prælio celebris, & cȩteros ad deditionem sui incitaturus exemplo uidebatur. Igitur hunc quidem benigne cum eius liberis excepit. Cæterum quadrato agmine, quod ipse ducebat, uelut in acie irent, ingredi suos iubet. Magna Pars Babyloniorum constiterat in muris, auida cognoscendi nouũ regem. Plures obuiam egressi sunt, inter quos Bagophanes arcis & regiæ pecuniȩ custos, ne studio a Mazeo uinceretur, totum iter floribus coronisq; constrauerat, argenteis altaribus ab utroq; latere dispositis, quæ non thure modo, sed omnibus ordoribus cumulauerat. Eum dona sequebantur, greges pecorum equorumq;, leones quoq; & pardales caueis præferebantur. pardalis Magi deinde suo more patrium carmen canentes. Post hos Chaldæi, Babyloniorumq; non uates modo, sed etiam artifices cum fidibus sui generis ibant. Laudes.ij. regũ canere soliti. Chaldæi syderum motus, & statas temporum uices ostendere. Equites deinde Babylonij suo atq; equorũ cultu ad luxuriam magis, quam ad magnificentiam exacto ultimi ibant. Rex armatis stipatus oppidanorum turbam post ultimos pedites ire iussit. Ipse cum curru urbem ac deinde regiam intrauit. Postero die supellectilem Darij, & omnem pecuniam recognouit†. †recensuit Cæterum ipsius urbis puchritudo ac uetustas non regis modo, sed etiam omnium oculos in semet haud immerito conuertit. Semiramis eam condiderat, uel (ut plerique credidere) Belus, cuius regia ostenditur. Murus instructus laterculo coctili bitumine interlitus. Spatium.xxx. & duorum pedũ latitudinem amplectitur, quadrigæ inter se occurrentes sine periculo commeare dicuntur. Altitudo muri.c.cubitorum eminet spatio. Turres denis pedibus q̃ murus altiores sunt. Totius operis ambitus. ccclxviij. stadia complectitur, singulorum stadiorũ structuram singulis diebus perfectã esse memoriæ proditum est. Aedificia non sunt admota muris, sed fere spatium unius iu

geris absunt. Ac ne totam quidem urbem tectis occupauerunt, per. xc. stadia habitabatur, nec oīa continua sunt, credo quia tutius uisum est pluribus locis spargi. Cætera serunt coluntq́, ut si externa uis ingruat, obsessis alimenta ex ipsius urbis solo subministrent. Euphrates interfluit, magnæq́ molis crepidinibus coercet. Sed omniū operum magnitudinem circūueniunt cauernæ ingentes in altitudinē pressæ ad accipiendū impetum fluminis, quod ubi appositæ crepidinis fastigiū excessit, urbis tecta corriperet, nisi essent specus lacusq́, qui exciperent. Coctili laterculo structi sunt, totū opus bitumine astringit. Pons lapideus flumini impositus iūgit urbem, hic quoq́ inter mirabilia Orientis opera numeratus est, quippe Euphrates altū limum uehit, quo penitus ad fundamenta iacienda egesto, uix sufficiendo operi firmū reperiunt solū. Harenæ aūt subinde cumulatæ, & saxis, quibus pons sustinetur, annexæ moranť amnem, qui retentus acrius, q̄ si libero cursu mearet, illidit. Arcem q̄q́ ambitu.xx.stadia complexā habent.xxx.pedes in terrā turriū fundamenta demissa sunt ad .lxxx. summū munimenti fastigiū peruenit. Super arce uulgatū Græcorum fabulis miraculū, pensiles horti sunt, summam murorū altitudinem æquantes multarumq́ arborū umbra & proceritate amœni. Saxo Pylæ, quæ totū onus sustinent, instructæ sunt. Super Pylas lapide quadrato solum stratū est, patiens terrę quā altam iniiciunt & humoris, quo rigant terras, adeoq́ ualidas arbores sustinent moles, ut stipites earū.viii.cubitorum spatiū crassitudine æquent, in.l.pedū altitudinem emineant, & frugiferæ sint, ut si† terra sua alerentur. Et cū uetustas non opera solum manu facta, sed etiam ipsam naturā paulatim exedendo perimat, hæc moles, quæ tot arborū radicibus premiť, tantiq́ nemoris pondere onerata est, inuiolata durat quippe.xx.lati parietes sustinent.xi.pedum interuallo distantes, ut procul uisentibus syluæ montibus suis imminere uideanť. Syriæ regem Babyloniæ regnantem hoc opus esse molitū memoriæ proditū est, amore coniugis uictum, quæ desyderio nemorum syluarumq́ in campestribus locis uirū compulit amœnitatem naturæ genere huius operis imitari. Diutius in hac urbe q̄ usq̄ constitit rex, nec ullus locus disciplinæ militari magis nocuit. Nihil urbis eius corruptius moribus, nec ad irritandas illiciendasq́ immodicas uoluptates instructius. Liberos coniugesq́ cum hospitibus stupro coire modo pretium flagitii detur, parentes maritiq́ patiuntur. Coniugales ludi tota Perside regibus purpuratisq́ cordi sunt. Babylonii maxime in uinū, & q̄ ebrietatem sequunť effusi sunt. Fœminarū conuiuia ineuntiū in principio modestus est habitus, deinde summa queq́ amicula exuūt, paulatimq́ pudorē prophanant. Ad ultimū opus (honos auribus habitus sit) ima corporū uelamēta, p̄iiciūt, nec meretricū hoc dedecus est, sed matronarū uirorumq́, apud

[Margin notes: Horti pensiles — Super pylas — †ac si]

q̃s comitas habet uulgati corporis uilitas. Inter hęc flagitia exercitus il le domitor Asiæ per. xxxiiij. dies saginatus, ad ea, quæ sequebant discri mina, haud dubie debilior futurus fuit, si hostem habuisset. Cæterum quo minus damnũ sentirent, identidem incremento nouabant. Nam q̃ Amyntas Andromoni ab Antipatro Macedonũ peditum sex mil lia abduxit. d. præterea eiusdem generis equites. Cũ his. dc. thracas, ad iũctis peditibus suæ gentis. iij. millibus & d. & ex peloponneso merce narius miles, ad quatuor millia aduenerant cũ. ccclxxx. militibus. Idem Amyntas adduxerat. l. principũ Macedoniæ liberos adultos, ad custo diã corporis, quippe inter epulas hi sunt ministri. Iidemq̃ equos ineũ ti pręliũ admouent, uenantemq̃ comitant, & uigiliarum uices ante cu biculi fores seruant, magnorũq̃ pręfectorum & ducũ hęc incrementa sunt & rudimenta. Igit arci Babyloniæ rex Agathone præsidere iusso cũ. dcc. Macedonũ. ccccq̃. mercede conductis, prętores, qui regioni Ba byloniæ & Ciliciæ pęessent, Menetam & Apollodorũ reliquit, his duo millia peditũ dat cũ mille talentis. Vtriq̃ præceptũ, ut in supplementũ milites legerent. Mazeũ transfugã Satrapea Babyloniæ donat. Bago phanem, qui arcem tradiderat, se sequi iussit. Armenia Mythreni Sar diũ proditori data est. Ex pecunia deinde Babyloniæ Macedonibus e quitibus sexceni denarij tributi, peregrinus eques quingenos accepit Ducenis pedestriũ stipendium mensum est. His ita compositis, in regi onem quæ Satrapene uocat, puenit, fertilis terra, copia rerũ & omni cõmeatu abundans. Itaq̃ diutius ibi substitit, ac ne desides otio dimit terent animos, iudices dedit, pmiaq̃ proposuit de uirtute militari cer tantibus. Nouem, qui fortissimi iudicati essent, singulis militum milli bus pręfuturi erant. Chiliarchas uocabant. Tũ primum in hunc nume rũ copijs distributis, nãq̃ antea quinquagenariæ† cohortes erant, nec fortitudinis præmia gesserant. Ingens militũ turba cõuenerat egregio interfutura certamini, testis eadem cuiusq̃ factorũ, & de iudicibus la tura sententiam, quippe uero an falso honos cuiq̃ haberetur, ignorari non poterat. Primus omniũ uirtutis causa donatus est Adarchias seni or, qui omissum apud Alicarnasson a iunioribus pręliũ unus maxime accenderat. Proximus ei Antigonus uisus est. Tertium locum Philo tas Angeus obtinuit, quartus Amyntæ datus est. Post hos Antigonus & ab eo Lyncestes Amyntas fuit, septimum locum Theodotus, ulti mum obtinuit Helanicus. In disciplina quoque militaris rei pleraq̃ a maioribus summa utilitate mutauit. Nam cum ante equites in suam quisq̃ gentem describerentur, seorsum a cæteris exempto nationum discrimine, pręfectis non utiq̃ suarum gentium, sed delectos attribuit Tuba cũ castra mouere uellet, signũ dabat, cuius sonus plerũq̃ tumul tuantium fremitu exoriente haud satis exaudiebatur. Ergo Perticam,

† q̃ ex quĩ quagenis constabãt

quæ undiq; conspici posset, supra prætoriũ statuit, ex qua signum emi nebat pariter omnibus conspicuũ, obseruabač ignis noctu, fumus interdiu. Iamq; Susam adituro Abulites regionis eius præfectus siue Darη iussu, ut Alexandrũ præda retineret, siue sponte filiũ obuiam misit, traditurũ se urbem, ꝓmittens. Benigne iuuenem excepit Rex, & eo duce ad Hydaspin amnem peruenit, delicatam (ut fama est) uehentem aquam. Hic Abulites cum donis regalis opulentiæ occurrit, Dromades cameli inter dona erant uelocitatis eximiæ. xη. Elephanti a Dario ex India acciti, non iam terror (ut sperauerant) Macedonũ, sed auxilium opes uicti ad uictorem transferente fortuna. Vt uero urbem intrauit, incredibilem ex thesauris summam pecunię egessit. l. talentũ argenti non signati forma, sed rudi pondere. Multi reges tantas opes longa ætate cumulauerant liberis posterisq; (ut arbitrabantur) quas una hora in externi regis manus intulit. Consedit deinde in regia sella multo excelsiore, q̃ pro habitu corporis. Itaq; pedes cum imum gradum non contingerent, unus ex regiis pueris mensam subdidit pedibus, & cum Spadonem, qui Darη fuerat, ingemiscentem conspexisset, rex causam mœstitiæ requisiuit. Ille indicat Darium uesci in ea solitum, seque sacram eius mensam ad ludibrium recidentem sine lachrymis conspicere non posse. Subη t ergo regem uerecundia uiolandi hospitales deos. Iamq; subduci iubebat, cum Philotas minime uero hæc feceris rex, sed omen q̃q; accipe, mensam ex qua libauit hostis epulas, tuis pedibus esse subiectam. Rex Persidis fines aditurus, Susam urbem Archelao & præsidium. iη. millium tradidit. Xenophilo arcis cura mandata est. Macedonum ætate graues præsidere arcis custodiæ iussit. Thesaurorum Callicrati tutela permissa, Satrapea regionis Susiæ restituta Abuliti. Matrẽ quoq; Darη et liberos in eadem urbe deponit. Ac forte Macedonicas uestes multamq; purpuram dono ex Macedonia sibi missam cum η s, qui eam confecerant, tradi Sysigambi iussit. Omni nanq; honore eam & filη q̃q; pietate prosequebač. Admoneri iussit, ut si cordi q̃q; uestis esset, conficere eã neptes suas assuefaceret, donoq; se doceret dare. Ad hanc uocẽ lachrymæ obortæ prodidere animũ aspernantis id munus, quippe nõ aliud magis in contumeliã Persarꝝ fœminæ accipiunt, quã admouere lanę manus. Nuntiant, qui dona tulerant tristẽ esse Sysigambim, dignaq; res excusatione & cõsolatione uisa. Ipse ergo ꝑuenit ad eã & mater (inq̃t) hanc uestem, qua indutus sum, sororꝝ non solũ donũ, sed etiã opus uides, nr̃i decepere me mores. Caue obsecro, in contumeliã accipias ignorationem† meã. Quę tui moris esse cognoui (ut spero) abunde seruata sunt. Scio apud uos filiũ in conspectu matris nefas esse considere, nisi cũ illa permisit. Quotienscũq; ad te ueni, donec, ut considerem, annueres, restiti. Procumbens uenerari me sæpe uoluisti, inhi

Delicata aqua, ut non solũ delicatũ dicas hominẽ, aut delicatas aures, aut delicatũ palatum,

Lanificiũ apud Persas

† ignoratã rem

bui. Dulcissimæ matri Olympiadi nomen debitũ tibi reddo. Mitigato animo eius rex quartis castris peruenit ad Tigrim fluuiũ. Phasim Tigrim incolæ uocant, orit̃ in montibus Vxiorũ, & per .l. stadia syluestribus ripis præceps inter saxa deuoluit̃. Accipiunt deinde eũ campi, quos clementiore alueo p̃terit. Nam nauiũ patiens .dc. stadia sunt mollioris soli, per quod leui tractu aquarꝫ Persico mari se insinuat. Alexander amne superato cũ .ix. millibus peditũ & Agrianis Satrianisq̃ Græcorũ mercenarijs .iij. millib⁹ additis Thracũ in regionẽ Vxiorũ puenit. Finitima Susis est, & in primã Persidẽ excurrit arctũ iter se & Susianos aditũ relinquens. Madathes erat huius regionis p̃fectus haud sane temporum multorꝫ homo, quippe ultima pro fide experiri decreuerat. Sed periti locorũ Alexandrum docent occultũ iter esse per calles, & auersum ab urbe. Si paucos misisset leuiter armatos, super capita hostium euasuros. Cũ consilium placuisset, ijdem itinerũ fuerunt duces. M.d. mercede cõducti & Agriani fere .M. Tauroni præfecto dati, ac post solis occasum iter ingredi iussi. Ipse tertia uigilia castris motis circa lucis ortũ superauerat angustias, cæsaq̃ materia cratibus & pluteis faciendis, ut q turres admouerent, extra teli iactũ essent, urbem obsidere cœpit. Prærupta erant oĩa, saxis & cotibus impedita. Multis ergo uulneribus depulsi, ut quibus non cũ hoste solum, sed etiam cũ loco dimicandũ esset, subibant tamen, quia rex inter primos constiterat, interrogans tot urbiũ uictores, an erubescerent hęrere in obsidione castelli exigui & ignobilis, simul admonens iã inter hæc eminus petebat̃, quem testudine obiecta milites, ut inde discederet, pellere nequiuerant, tuebant̃. Tandem Tauron super arcem urbis se cũ suo agmine ostendit, ad cuius conspectũ & animi hostium labare, & Macedones acrius præliũ inire cœperũt. Anceps oppidanos malũ urgebat, nec sisti uis hostiũ poterat. Paucis ad moriendũ, pluribus ad fugam animus fugit. Magna pars in arcem cõcessit. Inde .xxx. oratoribus missis ad deprecandũ, triste responsum a rege reddit̃, non esse ueniæ locũ. Itaq̃ suppliciorum metu perculsi, ad Sisygambim Darij matrẽ occulto itinere ignotoq̃ hostibus mittũt, qui peterent ut ipsa regem mitigaret, haud ignari parentis eã loco diligi colicq̃. Et Madathes sororis filiam secũ matrimonio iũxerat, Darium propinqua cognatione contingens. Diu Sysigambis supplicum precibus repugnãuit, abnuens deprecationem pro illis non conuenire fortunæ, in qua esset, adiecitq̃ metuere sese ne uictoris indulgentiam fatigaret, sæpius cogitare captiuam esse se quam reginam fuisse. Ad ultimum uicta literis Alexandrum ita deprecata est, ut ipsum excusaret quod deprecaretur, petere se ut illis quoque, si minus sibi ignosceret, pro necessario ac propinquo suo iam non hoste, sed supplice tantum uitam precari. Moderationem clementiamq̃ regis, quæ tunc fuit, uel-

Phasis fluuius

una hæc res possit ostendere, non Madathi modo ignouit, sed omnes & deditos & captiuos libertate atq; immunitate donauit, urbem reliquit intactam, agros sine tributo colere permisit. A uictore Dario plura mater non impetrasset. Vxiorum deinde gentem subactam Sosianorum Satrapæ contribuit, diuisisq; cum Parmenione copijs illũ campestri itinere procedere iubet, ipse cum expedito agmine iugum montiũ cœpit, quorum perpetuũ dorsum in Persidem excurrit. Omni hac regione uastata tertio die Persidem, quito angustias, quas illi Susidas Pylas uocant, intrat. Ariobarzanes has cũ .xv. millibus peditum occupauerat rupes abscissas, & undiq; præruptas, in quarum cacuminibus extra teli iactum Barbari stabãt de industria quieti & pauentibus similes, donec in arctissimas fauces penetraret agmen. Quod ubi contemptu sui pergere uident, tum uero ingentis magnitudinis saxa per montium prona deuoluunt, quæ incussa sæpius subiacentibus petris maiore ui incedebant, nec singulos modo, sed agmina proterebant. Fundis quoq; excussi lapides & sagittæ ingerebant undiq;. Nec id miserrimũ fortibus uiris erat, sed quod inulti quidem ferarum ritu uelut in fouea deprehensi cęderentur. Ira igit̃ in rabiem uersa eminentia saxa complexi, ut ad hostem peruenirant, alius alium leuantes conabant̃ ascendere. Ea ipsa multorũ simul manibus correpta & conuulsa in eos, qui cõmouerant, recidebant. Nec stare ergo nec niti, nec testudine quidem protegi poterant, cũ tantæ molis onera propellerent Barbari. Regem non dolor modo, sed etiam pudor temere in illas angustias eiecti exercitus angebat. Inuictus ante eam diem fuerat, nihil frustra ausus impune Ciliciæ fauces intrauerat. Mari quoq; nouũ iter in Pamphiliam aperuerat. Tunc hęsitabat deprehensa fœlicitas, nec aliud remediũ erat, quam reuerti qua uenerat. Itaq; signo receptui dato densatis agminibus, scutisq; super capita cõsertis, retro euadere ex angustijs iubet. xxx. fuere stadia, q̃ remensi sunt. Tũ castris undiq; aperto loco positis non cõsultare modo quid agendum esset, sed uates q̃q; adhibere cœpit a superstitione animi. Sed quid nunc prędicere Aristander, cui tũ plurimum credebat̃, ex uatibus poterat? Itaq; damnatis intempestiuis sacrificijs peritos locorum conuocari iubet, medium iter ostendebant tutũ apertumq;. Sed rex dimittere milites insepultos erubescebat, ita tradito more, ut uix ullum militiæ tam solenne esset munus q̃ humandi suos. Captiuos ergo, quos nuper exceperat, uocari iubet, inter quos erat quidã Græcę Persicæq; linguæ peritus, qui frustra eum in Persidem montiũ dorso exercitum ducere affirmat, syluestres esse calles uix singulis peruios, omnia contegi frondibus, amplexosq; arborum ramos syluas cõmittere. Namq; Persis ab altero latere perpetuis montium iugis clauditur, quod in longitudinem .M.dc. stadia, in latitudinem .clxx. pcurrit.

Susidę Pylæ

Hoc dorsum a Caucaso monte ad rubrum mare pertinet, quaq; deficit mons, aliud munimentum fretū obiectum est. Planicies deinde sub radicibus montium spatiosa procumbit, fertilis terra, multisq; uicis atq; urbibus frequens. Araxes amnis per hos campos multorum aquas torrentium euoluit in medium. Inde Medus ad mare & ad meridiem uersus minor amnis eo quem recipit euehitur, gignendæq; herbæ nō alius est aptior, quicquid alluit floribus uestiens. Platani quoq; & populi contegunt ripas, ita ut procul uisentibus continua uideant montibus nemora riparum, quippe obumbratus amnis presso in solum di labitur alueo, imminentq; colles ipsi quaq; frondibus læti radices eorum humore subeunte. Regio non alia tota Asia salubrior habet, temperatum cœlum, hinc perpetuum iugū opacum & umbrosum, quod æstus leuat, illinc mare adiunctum, quod modico tepore terras fouet. His captiuus expositis interrogatus a rege auditu ne an oculis comperta haberet, quæ diceret, pastorem se fuisse, & omnes eos calles percurrisse respondit, bis captum semel a Persis in Lycia, iterum ab ipso. Subit animum memoria regis oraculo editæ sortis, quippe consulenti responsum erat ducem in Persidem ferentis uiæ lyciū ciuem fore. Igit̄ promissis quanta & præsens necessitas exigebat, & ipsius fortuna capiebat, oneratum, armari iubet Macedonum more, & quod bene uerteret, monstraret iter, quamuis arduū & præceps, euasurum se esse cū paucis, nisi forte crederet, quo ipse pecoris causa isset. Alexandrū pro gloria & perpetua laude ire non posse, etiam atq; etiam docere captiuus q̄ difficile iter esset maxime armatis. Tum rex prædem me, inquit, accipe, neminem eorū, qui sequunt̄, recusaturum ire qua duces. Cratero igit̄ ad custodiam castrorū relicto cum peditibus, quis assueuerat, & ijs copijs, quas Meleager ducebat, & sagittarijs equitibus. M. præcipit, ut castrorū specie manente plures de industria ignes fieri imperet, quo magis Barbari crederent ipsum regē in castris esse. Cæterū si forte Ariobarzanes cognouisset per callium anfractus eū intrare, & ad occupandū iter suum partem copiarū tentasset opponere. Craterus in eū illato terrore retineret ad propius periculū conuersum agmen. Sin aūt ipse hostem fefellisset, & saltū occupasset, cum trepidantiū Barbarorū tumultum exaudisset persequentiū regem, id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, nec dubitaret ingredi, quippe uacuū fore hostibus in semet auersis. Ipse tertia uigilia silenti agmine, ac ne tuba quidē dato signo pergit ad demonstratū iter callium. Tridui alimenta portare militem iusserat leuiter armatū. Sed præter inuias rupes ac prupta saxa uestigiū subinde fallentia nix cumulata uento ingrediētes fatigabat, quippe uelut in foueas delati hauriebant̄, & cū cōmilitonibus leuarent̄, trahebant magis adiuuantes, quam sequebant̄. Nox q̄q; & ignota regio

Cōmeat tridui

†augebāt ac dux incertus an satis fidus multiplicabant† metū. Si custodes fefellissent, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi. Ex unius captiui uel fide, uel animo pendere & regis salutem & suam. Tandem uenere in iugū a dextera iter ad ipsum Ariobarzanem erat, hic Philotam & Cenon cū Amynta & Polypercontē expeditam habentes manum præmisit monitos, ut quia eques pediti erat mixtus, & q̄ pinguissimum esset solum, & pabuli fertile, sensim procederent. Duces erāt itineris de captiuis dati. Ipse cum armigeris & ala, quam Agema appellant, ardua semita, sed longius a stationibus hostium remota multa cum uexatione processit. Medius erat dies, & fatigatis necessaria quies, quippe tantundem itineris supererat, quantū emensi erant, sed minus præcipitis atq; ardui. Ita refectis cibo somnoq; militibus, secunda uigilia surgit, & cætera quidem haud ægre prætenit. Cæterum qua se iugum montium paulatim ad planiora dimittit, ingens uorago concursu cauata torrentium iter ruperat. Ad hæc arborum rami alius alio implicati & coeuntes, ut perpetuam obiecerant sepem. Desperatio igitur ingens adeo, ut uix lachrymis abstinerent, incesserat, præcipue obscuritas terrori erat. Nam etiam si qua sydera internitebant, continenti fronde tectę arbores conspicere prohibebant. Ne aurium quidem usus supererat syluas quatiente uento, qui concutientibus ramis maiorem q̄ pro flatu sonum reddebat. Tandem expectata lux omnia, quæ terribiliora nox fecerat, minuit, circumiri breui spatio poterat eluuies, & sibi quisq; dux itineris cœperat fieri. Euadunt ergo in editū uerticem, ex quo hostium statione conspecta, strenue armati a tergo se ostendunt, nihil tale metuentibus, quorum pauci, qui congredi ausi erant, cæsi sunt. Itaq; hinc morientium gemitus, hinc ad suos recurrentium miserabilis facies, integros quoq; antea q̄ discrimen experirent, in fugam auertit. Fremitu deinde in castra, quis Craterus præerat, illato, ad occupandas angustias, in qbus pridie hęsitarat, miles educitur. Simul Philotas cum Polypercontē Amyntaq; & Ceno diuersum iter ingredi iussus, alium terrorem incussit Barbaris. Ergo undiq; Macedonum armis fulgentibus ancipiti malo oppressi, memorabile tamen prælium edunt (ut opinor) ignauiam quoq; necessitas acuit, & sæpe desperatio spei causa est. Nudi complectebant̄ armatos, & ingenti corporū mole secum ad terram detrahentes ipsorum telis plerosq; fodiebant. Ariobarzanes tamen. xl. ferme equitibus, &. v. peditum stipatus per mediam aciem Macedonum cum multo suorum atq; hostiū sanguine erupit. Persepolim urbem caput regionis occupare festinans. Sed a custodibus urbis exclusus consecutis strenue hostibus cū omnibus fugæ comitibus renouato prælio cecidit. Craterus quoq; raptim agmine acto superuenit. Rex eodem loco quo hostium copias fuderat, castra cōmunit. Quanq̄ enim undiq; fu

gati hostes uictoriam concesserant, tamen præaltæ præcipitesq; fossæ pluribus locis obiectæ abruperant iter, sensimq; & caute progrediendū erat, iam non hostium, sed locorū fraude suspecta. Procedendi ei literæ redduntur a Tyridate custode regiæ pecuniæ, indicantes eos, qui in urbe essent, audito eius aduentu diripere uelle thesauros, properaret occupare thesauros dimissos. Expeditū iter esse, quamq̃ Araxes amnis interfluat. Nullā uirtutem regis istius magis, q̃ celeritatem laudauerim, relictis enim pedestribus copijs, tota nocte cū equitibus itineris tanto spatio fatigatis ad Araxem prima luce puenit. Vici erant in propinquo, quibus direptis ac dirutis pontem ex materia eorum subditis saxis strenue induxit. Iamq; haud procul urbe erant, cū miserabile agmen inter pauca fortunæ exempla memorandū regi occurrit. Captiui erant Græci ad quatuor millia fere, quos Persæ uario suppliciorū modo affecerant. Alios pedibus, quosdam manibus auribusq; amputatis inustisq; barbararum literarū notis in longum sui ludibriū reseruauerant, & cum se quoq; alienæ ditionis esse cernerent, uolentes regi occurrere non prohibuerant. Inusitata simulacra non hoīes uidebanť, nec quicq̃ in illis pręter uocem poterat agnosci. Plures igiť lachrymas cōmouere, quam profuderant ipsi, quippe in tā multiplici uariaq; fortuna singulorum intuentibus similes quidem, sed tamen dispares pœnas, quis maxime miserabilis esset, liquere nō poterat. Vt uero Iouem illi tandem Gręcię ultorem aperuisse oculos conclamauere, omnes pari supplicio affecti sibi uidebanť. Rex absterfis, quas ,pfuderat lachrymis, bonum habere animū iubet, uisuros urbes suas coniugesq;, & castra inde duo ab urbe stadia cōmunit. Græci excesserāt uallo, deliberaturi quid potissimum a rege peterent, cunq; alijs sedes in Asia rogare, alijs reuerti domos placeret. Eutemon Cymeus ita locutus ad eos ferť. Hi, qui modo ad opem petendam ex tenebris & carcere procedere erubuimus, ut nunc simplicitas nostra est, supplicia, quorū nos pudeat magis, an pœniteat incertum est. Ostentare Græciæ uelut lætum spectaculum cupimus. At ij optime miserias ferunt, qui abscondunt, nec ulla est tam familiaris infœlicibus patria, quam solitudo & status prioris obliuio. Nam qui multū in suorum misericordia ponunt, ignorant q̃ celeriter lachrymæ inarescant. Nemo fideliter diligit, quem fastidit, nā & calamitas querula est & superba fœlicitas. Ita suam quisq; fortunā in consilio habet, cum de aliena deliberat, & nisi mutuo essemus miseri, olim alius alij potuissemus esse fastidio. Quid mirum est fortunatos semper parem quærere? Obsecro uos, olim uita defunctis quæramus locū, in q̃ hæc semesa membra obruamus, ubi horribiles cicatrices celet exilium. Ingrati prorsus coniugibus, quas iuuenes duximus, reuertemur. Liberi in flore & ætatis & rerū agnoscent, & Fratres ergastuli de-

Græculi ambitiosi

trimenta, & q̃ta pars nr̃i tot obire terras poteſt, ꝓcul Europa in ultima orientis relegati, ſenes debiles maiore mẽbrorꝫ parte mutilati, tolerabimus. ſ. q̃ armatos & uictores fatigauerũt? Coniuges demũ, quas captis ſors & neceſſitas unicũ ſolatium applicuit, paruoſq; liberos trahimus nobiſcum an relinquimus? Cũ his uenientes nemo agnoſcere uolet. Relinq̃mus ergo extemplo p̄ſentium pignora, cũ incertum ſit, an uiſuri ſimus ea, q̃ petimus? Inter hos latendũ eſt, q nos miſeros noſſe cœperũt.

Theati oratio

Hæc Eutemon. cõtra Theatus Athenienſis orſus eſt dicere. Neminem piũ habitu corpis ſuos æſtimaturꝫ utiq; ſæuitia hoſtis nõ natura calamitoſos. Dignũ eſſe oĩ malo, q erubeſceret fortunę, triſtem eĩ de mortalitate ferre ſententiam, & deſperare miſericordiã, quia ipſe alteri denegaturus ſit, deos (quod ipſi nunq̃ auſi optare forẽt) offerre patriã, coniuges, liberos, & quicq̃d hoĩes uel uita æſtimãt, uel morte redimũt, quin illi ex hoc carcere eruperent, aliũ domi eſſe cœli hauſtũ, alium lucis aſpectũ, mores, ſacra, linguæ cõmercium etiã a Barbaris expeti, q̃ ingentia ipſi omiſſuri ſunt ſua ſponte, nõ ob aliud tã calamitoſi, q̃ q̃d illis carere coacti eſſent, ſe certe reditùrꝫ ad Penates, et in patriã, tantoq; beneficio regis uſurꝫ, ſi quos contubernij liberorꝫq;, quos ſeruitus coegiſſet agnoſcere, amor detineret, relinq̃rent, quibus nil patria charius eſt. Pauci huius ſententię fuere. Cæteros cõſuetudo natura potentior uicit. Cõſenſerunt petendũ eſſe a rege, ut aliquã ipſis attribueret ſedẽ. Centũ ad hoc electi ſunt, q̃s Alexander ratus q̃d ipſe p̄ſtare cogitabat, petituros iumenta, inquit, aſſignari, q̃ uos ueherent, & ſingulis ueſtrũ mille denariũ dari iuſſi. Cũ redieritis in Græciam p̄ſtabo, ne q̃s ſtatum ſuũ, ſi hæc calamitas abſit, ueſtro credat eſſe meliorẽ. Illi obortis lachrymis terrã intuebant̃, nec aut erigere uultus, aut loqui audebant. Tandẽ rege triſtitiæ cauſam exigente Eutemon ſimilia ijs, q̃ in conſilio dixerat reſpondit. Atq; ille non fortunæ ſolũ eorum, ſed etiã pœnitentię miſertus, terna millia denariũ ſingulis dari iuſſit. Denæ ueſtes adiectę ſunt, & armẽta cũ pecoribus ac frumẽto data, ut coli ſeriq; attributus ijs ager poſſet. Poſtero die cõuocatos duces copiarꝫ docet nullã infeſtiorem urbẽ græcis eſſe, quã regiam ueterũ Perſidis regũ. Hinc illa ĩmenſa agmina infuſa, hinc Dariũ prius, deinde Xerxem Europę impiũ intuliſſe bellũ. Excidio illius parentandũ eſſe maioribus. Iamq; Barbari deſerto oppido, qua quenq; metus agebat, diffugerant, cũ Rex Phalangẽ nil cunctatus inducit. Multas urbes refertas opulentia regia partim expugnarat, partim in fidẽ acceperat. Sed urbis huius diuitię uicere p̄terita, in hac totius Perſidis opes cõgeſſerant Barbari, aurꝫ argentumq; cumulatũ erat. Veſtis ingens modus, ſupellex nõ ad uſum modo, ſed ad oſtentationẽ luxus cõparata, itaq; inter ipſos uictores ferro dimicabat̃, ꝓ hoſte erat, qui p̄tioſiorẽ occupauerat prædã, & cum oĩa, quę recipiebant̃, ca

pere nõ possent, nam res nõ occupabant, sed æstimabant. Lacerabãt regias uestes, ad se quisq; partẽ trahentes. Dolabris ptiosę artis uasa cę debant, nihil neq; intactũ erat, nec integrũ ferebat. Abrupta simulacro rũ membra, ut quisq; auellerat, trahebat, neq; auaritia solũ, sed etiã cru delitas in capta urbe grassata est. Auro argentoq; onusti uilia captiuo rũ corpora trucidabãt, passimq; obuij cędebant, quos antea preciũ sui miserabiles fecerat. Multi ergo hostiũ manus uoluntaria morte occu pauerunt, ptiosissima uestiũ induti e muris semetipsos cũ coniugibus ac liberis in pceps iactantes. Quidam ignes, qd paulo post facturus ho stis uidebat, subiecerãt ædibus, ut cũ suis uiui cremarent. Tandem suis rex corpibus & cultu fœminarũ abstinere iussit. Ingens pecuniæ capti uæ modus tradit prope ut fidẽ excedat. Cæterũ aut de alijs qq; dubita mus, aut credimus in huius urbis Gaza fuisse.c.&.xx.millia talenta, ad q uehenda (nãq; ad usus belli secũ portare decreuerat) iumẽta & came los a suis & Babylone cõtrahi iussit. Accessere ad hanc pecuniæ sum mã captis Persagadis.vi.millia talentorũ. Cyrus Persagadũ urbem cõ diderat, quã Alexandro pfectus eius Globaris tradidit. Rex arcẽ Perse polis.iij.millib⁹ Macedonũ pręsidio relictis Nicartidẽ tueri iubet. Ty ridati qq;, qui Gazã tradiderat, seruatus est honos, quem apud Dariũ habuerat, magnaq; exercitus parte, & impedimẽtis ibi relictis Parme nionẽ, Craterumq; pfecit. Ipse cũ mille equitibus peditumq; expedita manu interiorem Persidis regionẽ sub ipsum uergiliarũ sydus petijt. Multisq; imbribus & ppe intolerabili tẽpestate uexatus, pcedere ta men, q intenderat, pseuerauit. Ventũ erat ad iter perpetuis obsitũ niui bus, quas frigoris uis gelu astrinxerat, locorum squalor & solitudines inuię fatigatũ militem terrebant, humanarũ rerũ terminos se uidere cre dentem. Oĩa uasta, atq; sine ullo humani cultus uestigio attoniti intue bant, & anteq lux qq; & cœlũ ipsos deficerent, reuerti iubebãt. Rex ca stigare territos supsedit. Cæterũ ipse equo desiliit, pedesq; p niuẽ & cõ cretã glaciem ingredi cœpit. Erubuerunt non seq primũ amici, deinde copiarũ duces, ad ultimũ milites. Primusq; rex dolabro glaciẽ perfrin gens iter sibi fecit. Exemplũ regis cæteri imitati sunt. Tandẽ, ppemodũ inuias syluas emẽsi, humani cultus rara uestigia & passim errantes pe corũ greges repperere, & incolę, q sparsis tugurijs habitabãt, cũ se calli bus inuijs septos esse credidissent, ut cõspexere hostiũ agmen, interfe ctis, q fugientes sequi nõ poterant, deuios mõtes & obsitos niuibus pe tiuerũt. Inde p colloquia captiuorũ paulatim feritate mitigata tradide re se regi, nec in deditos grauius consultũ†. Vastatis deinde agris Persi dis uicisq; cõpluribus redactis in potestatẽ, uentũ est in Mardorũ gen tẽ bellicosissimam, & multũ a cæteris Persis cultu uitę abhorrentẽ. Spe cus in mõtibus fodiũt, in quos se ac cõiuges & liberos condũt, pecorũ

Persagadũ oppu pura

†animaduersum

aut ferarum carne uescunt. Nec fœminis quidē pro naturę habitu mollio ra ingenia sunt. Comæ ꝓminent hyrtæ, uestis sup genua est, funda uinciunt frontē, hoc & ornamentū capitis & telū est, sed hanc quoque gentem idē fortunæ impetus domuit. Itaque trigesimo die, posteaq̄ a Persepoli ꝓfectus erat, eodē rediit. Dona deinde amicis cęterisque ꝓ cuiusque merito dedit, ꝓpemodum oīa q̄ in ea urbe cœperat, distributa. Cæterum ingentia animi bona, illā indolem, qua oēs reges antecessit, illā in subeundis piculis constantiā, in rebus moliendis efficiendisque uelocitatē, in deditis fidē, in captiuis clementiā, in uoluptatibus pmissis quoque & usitatis tēperantiā, haud tolerabili uini cupiditate fœdauit. Hoste et ęmulo regni reparante tū maxime bellū, nup subactis, quos uicerat, nouūque imperium aspnantibus, de die inibat cōuiuia, quibus fœminæ intererāt, non quidē quas uiolari nefas esset, quippe pellices licētius q̄ decebat cū armato uiuere assuetæ. Ex his una Thais & ipsa temulēta maximā apud oēs Græcorum initurum gratiā affirmat, si regiā Persarum iussisset incendi, ex pectare hoc eos, quorum urbes Barbari delessent. Ebrio scorto de tanta re ferente sententiā unus & alter & ipsi mero onerati assentiunt. Rex quoque fuit auidior, q̄ patiētior. Quin igit̄ ulciscimur Græciā, & urbi faces subdimus? Oēs incaluerant mero, itaque surgunt temulenti ad incendendā urbē, cui armati pepercerant. Primus rex ignē regiæ iniecit, tū conuiuę & ministri pellicesque. Multa cedro ędificata erat regia, q̄ celeriter igne cōcepto late fudit incendiū. Quod ubi exercitus, qui haud ꝓcul ab urbe tendebat, cōspexit, fortuitū ratus ad opem ferendā cōcurrit. Sed ut ad uestibulū regiæ uentū est, uident regē ipsum adhuc aggerentē faces. Omissa igit̄, quā portauerant, aqua, igni aridā materiam incendiū iacere cœperunt. Hunc exitū habuit regia totius Orientis, unde tot gentes ante iura petebāt. Patria tot regū, unicus quondā Græciæ terror, molita .x. milliū nauium classem et exercitus, quibus Europa inundata est, cōtabulato mari molibus pfossisque mōtibus, in quorum specus fretū immissum est. Ac ne longa quidē ætate, q̄ excidiū eius secuta est, resurrexit†. Alias urbes habuere Macedonū reges, quas nūc habent Parthi. Huius uestigiū non inueniret̄, nisi Araxes amnis ostenderet. Haud ꝓcul mœnibus fluxerat, inde urbem fuisse .xx. stadiis distantē credūt magis q̄ sciūt accolæ. Pudebat Macedones tā claram urbem a cōmessabundo rege deletā esse. Itaque res in seriū uersa est, et impetrauerūt sibi, ut crederent illo potissimū modo fuisse delendam. Ipsum ut primū grauatam ebrietate mentē quies reddidit, pœnituisse cōstat & dixisse maiores pœnas Persas Græcis daturos fuisse, si ipsum in solio regiaque Xerxis respicere coacti essent. Postero die Lycio itineris, q̄ Persidē intrauerat, duci .xxx. talenta dono dedit. Hinc in regionē Medię transiit, ubi supplementū nouorū militū e Cilicia occurrit. Peditū erant quinque millia, equites mille

Alexāder uirtutes fœdauit

† rursus est recta est

Vtrisq; Plato Atheniensis ꝑerat,his copijs auctus, Dariũ ꝓsequi statuit,ille iã Ecbatana ꝑuenerat caput Mediæ. Vrbẽ hanc nũc tenent Parthi,ea ęstiua agẽtibus † sedes est. Adire deinde Bactra decreuerat,sed ueritus ne celeritate Alexandri occuparet, consiliũ iterũq; mutauit. Aberat ab eo Alexander stadia. M.d. sed iã nullum interuallũ aduersus celeritatẽ eius satis longũ uidebat. Itaq; prælio magis q̃ fugæ se ꝑparabant xxx. millia peditũ sequebant, in quibus Græcorꝫ erant. iiij. millia, fideliter erga regem ad ultimũ inuicta, funditorũ q̃q; & sagittariorꝫ manus iiij. millia expleuerat, ꝑter hos. iij. millia &. ccc. eq̃tes erãt maxime Parthienorꝫ. Bessus ꝑerat Bactrianæ urbis regionisq; ꝑfectus. Cũ hoc agmine Darius paulũ declinauit uia militari, iussis ꝑcedere Lixis impedimentorũ custodibus. Concilio deinde aduocato, si me cũ ignauis, inquit, & pluris qualẽcunq; uitã morte honesta æstimantibus fortuna iũxisset, tacerẽ potius, q̃ frustra uerba consumerẽ, sed maiore quã uellem, documento & uirtutẽ uestram, & fidẽ expertus magis etiã conniti debeo, ut dignus talibus amicis sim, quã dubitare an uestri similes adhuc sitis. Ex tot millibus, q̃ sub imperio fuerũt meo, bis me uictũ, bis fugientẽ ꝓsecuti estis. Fides uestra et cõstantia (ut regẽ me esse credã) facit. Proditores & transfugæ in urbibus meis regnant, nõ Hercule q̃ tanto honore digni habeant, sed ut pręmijs eorꝫ uestris solicitent animi. Meã tamen fortunam quã uictoris maluistis sequi, dignissimi q̃bus, si ego nõ possim, dij pro me gratiã referant, & me Hercule referent. Nulla erit tã surda posteritas, nulla tã ingrata fama, q̃ non in cœlũ uos debitis laudibus ferat. Itaq; etiã si consiliũ fugę a qua multũ abhorret animus, agitassem, uestra tñ uirtute fretus obuiã issem hosti. Quousq; eñ in regno exulabo, & ꝑ fines imperij mei fugiã externũ & aduenam regẽ, cum liceat experto belli fortunã aut repare, q̃ amisi, aut honesta morte defungi? nisi forte satius est expectare uictoris arbitriũ, & Mazei & Mithienis exemplo precariũ accipere regnũ nationis uiuus, ut iã malit ille gloriæ suę, quã irę obsequi? Nec dij siuerit, ut hoc decus mei capitis aut demere mihi quisq̃ aut condonare possit, ne hoc imperiũ uiuus amittã. Idem q; erit regni mei, qui & spiritus finis. Si hic animus, si hæc lex nulli non parta libertas est, nemo e uobis fastidiũ Macedonum, nemo uultũ superbũ ferre coget. Sua cuiq; dextera aut ultionẽ tot malorꝫ pariet, aut finem. Equidem quã uersabilis fortuna sit, documentũ ipse sum. Nec immerito mitiores uices eius expecto. Sed si iusta ac pia bella dij auersantur, fortibus tñ uiris licebit honeste mori. Per ego uos decora maiorũ, q̃ totius orientis regna cũ memorabili laude tenuerũt, per illos uiros, q̃bus stipendiũ Macedonia quondã tulit, ꝑ tot nauiũ classes in Gręciã missas, ꝑ tot trophęa regũ oro et obtestor, ut nobilitate uñ̃ra gentisq; dignos spiritus capiatis, ut eadẽ constantia animorꝫ, qua ꝑterita tolera

† existentibus in Aestiuis

Darij oratio

stis, experiamini, quicquid deinde sors tulerit. Me certe in ꝑpetuũ aut uictoria egregia nobilitabit, aut pugna. Hæc dicēte Dario ꝑsentis periculi species oīm simul corda aīosq; horrore ꝑstrinxerat, nec aut consiliũ suppetebat, aut uox, cũ Artabazus uetustissimus amicorũ, quem hospitē fuisse Philippi sæpe diximus, nos uero inquit, ꝓtiosissimā uestem induti, armisq; quanto maximo cultu possumus, adornati regē in aciē seq̃mur, ea quidē mente, ut uictoriā speremus, mortē non recusemus. Assensu excepere cæteri hanc uocē. Sed Nabarzanes, qui in eodē cōsilio erat cũ Besso, inauditi antea facinoris societate inita regē suũ ꝑ milites, q̃bus ambo ꝑerant, cōprehēdere & uincire decreuerāt, ea mente, ut si Alexāder ipsos insecut⁹ foret, tradito rege uiuo, inirēt gratiā uictoris, magni ꝑfecto cœpisse Dariũ æstimari. Sin aũt eũ effugere potuissent, interfecto Dario, regnũ sibi occuparent, bellũq; renouarēt. Hoc parricidiũ cũ diu uolutassent, Nabarzanes aditũ nefariæ spei ꝑparans. Scio me inq̃t sententiā esse dicturũ prima specie haud quāq̃ aurib⁹ tuis gratā. Sed medici q̃q; grauiores morbos asperis remedijs curāt, & gubernator, ubi naufragiũ timet, iactura quicq̃d seruari pōt, redimit. Ego tñ nō ut damnũ quidem facias, suadeo, sed ut te ac regnũ tuum salubri rōne cōserues. Dijs aduersis bellũ inimus, & ꝑtinax fortuna Persas urgere nō desinit. Nouis initijs & hoībus opus est. Auspiciũ & imperiũ alij trade interim, qui tādiu rex appellet̃, donec Asia decedat hostis. Victor deinde regnũ tibi reddat, hoc aũt breui futurũ ratio ꝓmittit. Bactra intacta sunt. Indi & Sagæ in tua ꝑtāte, tot populi, tot exercit⁹, tot eq̃tũ peditũq; millia ad renouādũ bellũ uires paratas habēt, ut maior belli moles supsit, q̃ exhausta sit. Quid ruimus beluarũ ritu in perniciē non necessariā? Fortiũ uirorũ est magis mortē contemnere, q̃ odisse uitā. Sæpe tedio laboris ad uilitatē sui compellunt̃ ignaui. At nihil uirtus inexpertũ omittit. Itaq; ultimũ oīm mors est, ad quā non pigre ire satis est. Proinde si Bactra, q̃d tutissimũ receptaculũ est, petimus, præfectũ regionis eius Bessum regē tpis gratia statuamus. Cōpositis rebus iusto regi tibi fiducia restituet imperiũ. Haud mirũ est Dariũ non nunc tempe rasse animo, quanq̃ tam impiæ uoci quantũ nefas subesset, latebat. Itaq; pessimũ, inquit, mancipiũ reperisti optatũ tibi tempus, q̃ parricidiũ aperires, stricto Acinace interfecturus uidebat̃, ni ꝓpere Bessus Bactrianiq; deprecarent̃ tristiũ specie. Cæterũ si ꝑseueraret, uicturi circũstetissent. Nabarzanes interim elapsus mox & Bessus secutus copias, quib⁹ ꝑerant a cætero exercitu secedere iubent, secretũ inituri consiliũ. Artabazus conuenientē ꝑsenti fortunę sententiā orsus, mitigare Dariũ tempore identidē admonens cœpit. Ferret æquo animo qualiũcunq; suorũ, uel stultitiā uel errorem. Instare tñ Alexandrũ grauem, etiā si omnes ꝑsto essent. Quid futurũ, si ꝑsecuti fugā ipsius alienent̃ a rege? Ea re pa

fuit Artabazo, & quanq̃ mouere castra statuerat, turbatis tñ oĩm animis eodẽ in loco substitit. Sed attonitus mœstitia simul & desperatione tabernaculo se inclusit. Ergo in castris, quæ nullius regebant imperio uarij animorum motus erant, nec in cõmune ut antea consulebat. Dux Græcorũ militum Patron arma capere suos iubet, paratosq; esse ad exequendũ imperium. Persæ secesserant. Bessus cũ Bactrianis erat, tẽtabatq; Persas abducere Bactra, & intactę regionis opulentiã, simul q; q̃ manentibus instarent, pericula ostentans. Persarũ oĩm eadem fere fuit uox, nefas esse deseri regem. Inter hæc Artabazus omĩbus imperatorijs fungebat̃ officijs. Ille Persarũ tabernacula circuire, hortari, monere nunc singulos, nũc uniuersos, nõ ante destitit, quã satis constaret imperata facturos. Idem ægre a Dario impetrauit, ut cibũ caperet, animũq; regis aduerteret. At Bessus & Nabarzanes, olim agitatũ scelus exequi statuũt, regni cupiditate accensi. Dario aũt incolumi tantas opes sperare non poterant, quippe in illis gentibus regum eximia maiestas est, ad nomen q̃q; Barbari conueniunt, & pristinæ ueneratio fortunæ sequit̃ aduersam. Instabat impios aĩos regio, cui p̃erant armis uirisq;, & spatio locorũ nulli earum gentiũ secunda. Tertiã partem Asiæ tenet multitudo iuniorũ, exercitus, q̃s amiserat Darius æquabat. Itaq; nõ illũ modo, sed etiã Alexandrũ spernebant. Inde uires imperij repetituri, si regionis potiri cõtigisset. Diu oĩbus cogitatis placuit p̃ milites Bactrianos ad om̃e obsequiũ destinatos regem cõprehendere, mittiq; nũtiũ ad Alexandrum, q̃ indicaret uiuum asseruari eũ. Si id, q̃d timebant, p̃ditionẽ aspernatus esset, occisuri Dariũ, & Bactra cũ suarum gentiũ manu petituri. Cæterũ propalam cõprehendi Darius non poterat, tot Persarũ millibus laturis opem regi, Græcorũ q̃q; fides timebat̃. Itaq; quod nõ poterant ui, fraude assequi tentant. Pœnitentiã secessionis simulare decreuerant, & excusare apud regem cõsternationem suã. Interim, qui Persas solicitarẽt, mittunt̃, hinc spe, hinc metu militares aĩos uersant, ruinæ rerũ illos subdere capita, in perniciem trahi, cum Bactra pateãt exceptura eos donis & opulentia quantã animis concipere nõ possint. Hæc agitantibus Artabazus superuenit siue regis iussu, siue suã sponte affirmans mitigatũ esse Darium, & eundẽ illis amicitiæ gradũ patere apud regem. Illi lachrymantes nũc purgare se, nunc Artabazũ orare, ut causam ipsorũ tuerẽt̃ precesq; p̃ferret. Sic peracta nocte sub lucis ortu & Nabarzanes cũ Bactrianis militibus in uestibulo p̃torij aderat, titulũ solennis officij occulto sceleri præferens. Darius signo ad eundũ dato, currũ pristino more conscendit. Nabarzanes cęteriq; parricidæ, p̃cumbentes humi, quẽ paulo post in uinculis habituri erant sustinuere uenerari, lachrymas etiã pœnitentiæ indices profuderũt, adeo humanis ingenijs parata simulatio est. Preces deinde suppliciter ad-

motæ. Darium natura simplicem & mitem non credere modo quæ affirmabant, sed etiã flere coegerunt. Ac ne tũ quidẽ cogitati sceleris pœnituit, cũ intuerentur qualem & regem & uirũ fallerent. Ille quidem securus periculi, quod instabat, Alexandri manus, quas solas timebat, effugere properabat. Patron aũt Græcorum dux, præcepit suis, ut arma quæ in sarcinis antea ferebant, induerent, ad omne imperium suũ parati, & intenti. Ipse currũ regis sequebat occasioni iminens alloquendi eũ, quippe Bessi facinus præsenserat. Sed Bessus id ipsum metuens, custos uerius, quam comes a curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus ac sæpius sermone reuocatus inter fidem timoremq; hæsitans regem intuebat, qui ut tandem aduertit oculos, Bubacem Spadonem inter proximos currũ sequentem pcunctari iubet, nunquid ipse uelit dicere. Patron uero se, sed remotis arbitris loq uelle cũ eo respondit. Iussusq; ppius accedere sine interprete (nã haud rudis Græcæ linguæ Darius erat) Rex inquit ex quinquaginta millibus Græcorum superstimus pauci, omnes fortunæ tuæ comites, & in hoc tuo statu ĩdẽ, qui florente te fuimus, quascũq; sedes elegeris, pro patria & domesticis rebus petituri. Secundæ aduersæq; res tuæ copulauere nos tecũ. Per hanc fidẽ inuictã oro & obtestor, in nr̃is castris tibi tabernaculũ statue, nos corporis tui custodes esse patiaris. Amisimus Græciam, nulla Bactra sunt nobis, spes omnis in te utinã & in cæteris esset. Plura dici non attinet, Custodiã corporis tui externus & alienigena non deposcerem, si crederẽ alium posse præstare. Bessus, quanq̃ erat græci sermonis ignarus, tamẽ stimulante conscientia indiciũ profecto Patronẽ detulisse credebat, & interpretis græci relato sermone exempta dubitatio est. Darius autem quantum ex uultu concipi poterat, haud sane territus, percunctari Patrona causam consilij, quod afferret, cœpit. Ille non ultra differendum ratus, Bessus inquit, & Nabarzanes insidiantur tibi in ultimo discrimine & fortunæ tuæ & uitæ. Hic dies aut parricidis, aut tibi futurus ultimus. Et Patron quidem egregiam conseruati regis gloriam tulerat, Eludant uidelicet, quibus forte ac temere humana negotia uolui agiq; persuasum est. Equidem æterna constitutione crediderim nexuq; causarum latentium, & multo ante destinatarum suum quemq; ordinem immutabili lege percurrere. Darius certe respondit, quanq̃ sibi græcorum militum fides nota sit, nunquam tamen a popularibus suis recessurum, difficilius sibi esse damnare, quam decipi, quicquid sors tulisset, inter suos perpeti malle, quam transfugam fieri. Sero se perire, si saluum esse sui milites nollent. Patron desperata salute regis ad eos, quibus præerat, rediit, omnia pro fide experiri paratus. At Bessus occidendi protinus regis impetum cœperat. Sed ueritus ne gratiam Alexandri, ni uiuum eum tradidisset, inire non posset, dilato in proximam no-

Patron dux Græcorum ad Darium

ἀγαθοὶ καὶ φίλοι ... [marginal Greek note, partly illegible]

ctem sceleris consilio agere gratias incipit, quod perfidi hominis insidias iam Alexandri opes spectantis prudenter cauteqꝫ uitasset, donū eum hosti laturum fuisse regis caput, nec mirari hominem mercede cō ductum omnia habere uenalia, sine pignore, sine lare, terrarum orbis exulem, ancipitem hostem, ad nutum licentium circumferri. Arguenti deinde se, deosque patrios testes fidei suæ inuocanti Darius uultu assentiebat, haud dubius quin uera deferrent a græcis, sed eo rerum uen tum erat, ut tam periculosum esset non credere suis, quam decipi. xxx. millia erant, quorum inclinata in scelus leuitas timebatur, quatuor millia Patron habebat, quibus si credidisset salutem suam, damnata popularium fide, parricidio excusationem uidebat offerri. Itaqꝫ præoptabat immerito quam iure uiolari. Besso tamen insidiarum consilium purganti respondit, Alexandri sibi non minus iustitiam, quam uirtutem esse perspectam. Falli eos, qui proditionis ab eo præmium expectent. Violatæ fidei neminem acriorem fore uindicem ultoremqꝫ. Iamqꝫ nox appetebat, cum Persæ more solito armis positis ad necessaria ex proximo uico ferenda discurrunt. At Bactriani (ut imperatum erat a Besso) armati stabant. Inter hæc Darius Artabazum acciri iubet, expositisqꝫ, quæ Patron detulerat, haud dubitare Artabazus, quin transeundum esset in castra Græcorum. Persas quoqꝫ periculo uulgato secuturos. Destinatus sorti suæ, & iam nullius salubris cōsilij patiens unicam in illa fortuna opem Artabazum ultimum illum uisurus amplectitur. Perfususqꝫ mutuis lachrymis inhærentem sibi auelli iubet, capite deinde uelato, ne inter gemitus digredientem uelut a rogo intueretur, in humum pronum corpus abiecit. Tum uero custodię eius assueti, quos regis salutem uel periculis uitæ tueri oportebat, dilapsi sunt cum armatis, quos iam aduentare credebant, haud rati se futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo solitudo erat, paucis Spadonibus, quia quo discederent, non habebant, circunstantibus regem. At ille remotis arbitris, diu aliud consiliū animo uolutabat. Ianqꝫ solitudinem, quam paulo ante pro solatio petiuerat, perosus, Bubacem uocari iubet, quem intuens, Ite (inquit) consulite uobis, ad ultimū regi uestro (ut decebat) fide exhibita. Ego hic legem fati mei expecto. Forsitan mireris quod uitam non finiā, alieno scelere, quā meo mori malo. Post hanc uocē Spado gemitu non modo tabernaculum, sed etiam castra compleuit. Irrupere deinde alij, laceratisqꝫ uestibus lugubri & Barbaro ululatu regem deplorare cœperūt. Persæ ad illos clamore perlato attoniti metu, nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent, nec quiescere audebant, ne impie deserere regem uiderentur. Varius ac dissonus clamor sine duce ac sine imperio totis castris referebatur. Besso & Nabarzani nunciauerant sui regem a semetipso interemptum esse. Planctus eos de

ceperat. Itaq; citatis equis aduolant, sequentibus quos ad ministeriũ sceleris delegerãt, & cũ tabernaculum intrassent, quia regẽ uiuere Spadones indicabant, comprehendi uinciriq; iusserunt. Rex curru paulo anteuectus, & deorũ auspicijs a suis honoribus cultus, nulla externa ope admota, captiuus seruorum suorũ in sordidum uehiculum pellibus undiq; contectus imponitur. Pecunia regis & supellex quasi iure belli diripitur, onustiq; præda per scelus ultimũ parta fugam intendunt. Artabazus cum ijs, qui imperio parebant, græcisq; militibus Parthienem petebat, oĩa tutiora parricidarum contuitu ratus. Persæ promissis Bessi onerati maxime, quia nemo alius erat quem sequerent, coniũxere se Bactrianis. Agmen eorũ tertio assecuti die, ne tamen honos regi nõ haberet, aureis compedibus Dariũ uinciunt, noua ludibria subinde excogitante fortuna. Et ne forte cultu regio posset agnosci, sordidis pellib9 uehiculũ intexerant, ignoti iumenta agebant, ne percunctantibus in agmine monstrari posset, custodes procul sequebant. Alexander audito Dariũ mouisse a Batauis, omisso itinere, quod petebat, in Mediam fugientem insequi pgit strenue. Tabas oppidũ est & in parte Lacenæ ultima, quo ubi puenit, ibi transfugæ nuntiant præcipitẽ fuga Bactra petere Dariũ. Certiora deinde cognoscit ex Bagistene Babylonio, nõ equidem uinctũ regem, sed in periculo esse aut mortis, aut uinculorũ affirmabat. Rex ducibus conuocatis maximum (inquit) opus, sed labor breuissimus superest. Darius haud pcul destitutus a suis aut uinctus, aut oppressus est. In illo corpore posita est uictoria nostra, & tanta res celeritatis est prẽmiũ. Omnes pariter conclamant paratos ipsos sequi, nec labori, nec periculo parcere. Igitur raptim agmen cursus magis q̃ itineris modo ducit, ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante. Itaq; quingenta stadia processit, peruentumq; erat in uicum, in quo Dariũ Bessus comprehenderat. Ibi Melon Darij interpres excipitur, corpore æger, non potuerat agmen sequi, & deprehensus celeritate regis transfugã se esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit, sed fatigatis necessaria quies erat. Itaq; delectis equitum. vi. millibus, trecentos quos dimichas appellant, adiũgit, dorso hi grauiora arma portabant, cæterũ equis uehebant, cum res & locus posceret, pedestris acies erat. Hæc agentem Alexandrũ adeunt Orsillos & Mythracenis, q Bessi parricidium exosi transfugerant, nuntiabantq; stadia. d. abesse Persas, ipsos breuius iter monstraturos. Gratus regi aduentus transfugarum fuit. Itaq; prima uespera ducibus ijsdem cum expedita equitum manu monstratam uiam ingredit, Phalange, quantum festinare posset, sequi iussa. Ipse quadrato agmine incedens, ita cursum regebat, ut primi coniungi ultimis possent. ccc. stadia processerant, cũ occurrit Brocullus Mazei filius Syriæ quondã prætor. Is q̃q; transfuga nũciabat Bessum

Dari9 seruorum suorum captiuus

Tabas oppidum

Dimichæ

haud amplius q̃.cc.ſtadia abeſſe. Exercitũ utpote qui nihil præcauerat incompoſitũ inordinatũq; pcedere, Hyrcaniã uideri perituros, ſi feſtinaret ſeq, palantes ſupuenturę, Dariũ adhuc uiuere. Strenuo alioquin cupiditatẽ conſequendi tranſfuga iniecerat. Itaq; calcaribus ſubditis effuſo curſu eunt. Ianq; fremitus hoſtiũ iter ingredientium exaudiebaẽ ſed proſpectũ ademerat pulueris nubes. Paulisper ergo inhibuit curſum, donec cõſideret puluis. Iãq; conſpecti a Barbaris erant, & abeuntium agmen conſpexerant, nequaq̃ futuri pares, ſi Beſſo tantũ animi fuiſſet ad prælium, quantũ ad parricidium fuerat. Namq; & numero Barbari præſtabant, & robore. Ad hoc refecti cum fatigatis certamen inituri erant. Sed nomen Alexandri & fama maximũ in bello utiq; momentũ pauidos in fugã conuertit. Beſſus & cæteri facinoris eius participes uehiculum Darij aſſecuti cœperũt hortari eum, ut conſcenderet equũ, & ſe hoſti fuga eriperet. Ille deos ultores adeſſe teſtaẽ, & Alexandri fidem implorans, negat ſe parricidas uelle comitari. Tum uero ira q̃q; accenſi tela inijciunt in regem, multiſq; confoſſum uulneribus relinquunt. Iumenta quoq;, ne longius proſequi poſſent, conuulneranẽ, duobus ſeruis, qui regem comitabantur, occiſis. Hoc edito facinore ut ueſtigia fugæ ſpargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Beſſus Bactra paucis equitũ comitantibus petebant. Barbari ducibus deſtituti, qua quẽq; aut ſpes ducebat, aut pauor, diſſipabanẽ. d. tantũ equites congregauerant ſe, incerti adhuc reſiſtere, ne melius eſſet, an fugere. Alexander hoſtiũ trepidatione comperta, Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugam præmittit. Ipſe cum cęteris ſequitur. iij. ferme millia reſiſtentia occiſa ſunt, reliquum agmen more pecudum intactum agebatur, iubente rege, ut cædibus abſtineretur. Nemo captiuorũ erat, qui monſtrare Darij uehiculum poſſet, ſinguli, ut quenq; prehenderent, ſcrutabanẽ, nec tamen ullum ueſtigium fugæ regis extabat. Feſtinantem Alexandrum uix tria millia equitum perſecuta ſunt. At in eos qui lentius ſequebanẽ, incidebant uniuerſa fugientiũ agmina (uix credibile dictu) plures captiui, q̃ qui caperent, erant, adeo omnem ſenſum territis fortuna penitus excuſſerat, ut nec hoſtiũ paucitatem, nec multitudinem ſuã ſatis cernerent. Interim iumenta, quæ Darium uehebant, nullo regente deceſſerant militari uia, & errore delata per. iiij. ſtadia, in quadam ualle conſtiterant æſtu ſimulq; uulneribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quem monſtratum a peritis Polyſtratus Macedo ſiti maceratus acceſſit. Ac dum galea hauſtam aquam ſorbet, tela iumẽtorum deficientium corporibus infixa cõſpexit. Miratuſq; confoſſa potius, q̃ abacta eſſe ſemiuiui hominis.

Quinti libri Finis deeſt.

ultro uocans hostem, si quis iacenti spolia demere auderet, nec quisq̃ fuit, qui sustineret cominus congredi. Procul missilibus appetebat, ea ipsa in hostem retorquēs, donec lancea nudo pectori infixa est, qua ex uulnere euulsa inclinatū ac deficiēs caput clypeo paulisper excepit. Deinde linquente spiritu pariter ac sanguine moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum quinq; millia, & ccc.lx. ex Macedonibus haud amplius.ccc. Cæterum uix quisquam nisi saucius reuertit in castra. Hæc uictoria non Spartam modo, sociosq; eius, sed etiam omnes, qui fortunā belli spectauerant, fregit. Nec fallabat Antipatrum dissentire ab animis gratulantium uultus, sed bellum finire cupienti opus erat decipi, & quanq̃ fortuna rerū placebat, inuidiam tamen, quia maiores res erant, q̃ quas præfecti modus caperet, metuebat, quippe Alexander hostes uinci uoluerat. Antipatrū uicisse, ne tacitus quidem indignabatur, suæ demptū gloriæ existimans, quicquid cessisset alienę. Itaq; Antipatrus, qui probe nosset spiritū eius, non est ausus ipse agere arbitrio uictoriæ, sed consilium Græcorū, quid fieri placeret, consuluit. a quo lacedæmonij nihil alud q̃ ut oratores mittere ad regem liceret precari, grate ueniam defectionis præter authores impetrauerunt. Megalopolitani, quorū urbs erat obsessa, ad defectionis eius mulctam Achasetoli. c.xx. talenta dari iussi sunt. Hic fuit exitus belli, q̃d repente ortū, prius tamen finitū est, q̃ Darium Alexander apud Arbellam superaret. Sed ut primū instantibus curis laxatus est animus, militarium rerū q̃ quietis otijq; patientior, excepere eum uoluptates, & quem arma Persarū non fregerant, uitia uicerunt. Intempestiua conuiuia, & perpotandi peruigilandiq; insana dulcedo ludiq; & greges pellicum oīa in externum lapsa sunt morem, quemq; ęmulatus quasi potiorem suo ita popularium animos oculosq; pariter offendit, ut plerisq; amicorum pro hoste haberetur. Tenaces quippe disciplinæ suæ solitosq;, parco ac parabili uictu ad implenda naturæ desyderia defungi, in peregrina & euictarum gentium mala impulerat. Hinc sæpius comparatæ in caput eius insidiæ, secessio militum, & liberior inter mutuas querelas dolor. Ipsius deinde nunc ira, nunc suspitiones, quas excitabat, inconsultus pauor cæteraq; his similia, quæ deinde dicentur. Igitur cum intempestiuis conuiuijs dies pariter noctesq; consumeret, satietatem epularum ludis interpolabat, non contentus musica artificū, quos e Græcia excitauerat, turbæ quippe captiuæ fœminarum iubebant suo ritu canere inconditū & abhorrens peregris auribus carmen. Inter quas unā rex ipse cōspexit mœstiorem q̃ cæteras, & producentibus eas uerecunde reluctantem. Excellens erat forma, & formam pudor honestabat, deiectis in terrā oculis, & quantū licebat, ore uelato suspitionem p̄buit regi nobiliorem esse, q̃ ut inter conuiuales ludos deberet ostendi. Er-

Alexāder a uitijs uictus

go interrogata quæ nam esset, neptem se Ochi, qui nuper regnasset in Persis, filio eius genitam esse respondit. Vxorem Histapsis fuisse. Propinquus hic Darij fuerat magni, & ipse exercitus prætor. Adhuc in animo regis tenues reliquiæ pristini moris hærebant. Itaq; fortunam regia stirpe genitæ, & tam celebre nomen neptem Ochi reueritus, non dimitti modo captiuam, sed etiam restitui ei suas opes iussit. Virum quoq; requiri, ut reperto coniugem redderet. Postero autē die præcepit Ephestioni, ut omnes captiuos in regiam iuberet adduci. Vbi singulorū nobilitate spectata, secreuit a uulgo, quorū eminebat genus, decem hi fuerunt, inter quos repertus est Oxatres Darij frater, nō illius fortuna, q̄ indole animi sui clarior. xxvi. millia talentorū proxima præda reducta erant equis. xij. millia in congiariū militum assumpta sunt. Par huic pecuniæ summa custodū fraude subtracta est. Oxidates erat nobilis Perses, qui a Dario capitali supplicio destinatus cohibebat̄ in uinculis. Huic liberato Satrapeā Mediæ attribuit, fratremq; Darij recepit in cohortem amicorum omni uetustæ charitatis honore seruato. Hinc Parthienem peruentū est, tunc ignobilem gentem, nunc caput omnium qui post Euphratem & Tigrim amnes siti rubro mari terminantur. Scythæ regionem campestrem ac fertilem occupauerunt, graues adhuc incolæ sedes habent & in Europa & in Asia. Qui super Bosphorum mare colunt, ascribuntur Asiæ. Atqui in Europa sunt a leuo Thraciæ latere ad Boristhenem, atq; inde ad Tanaim aliū amnem recta plaga attinent. Tanais Europam & Asiam medius interfluit, nec dubitat̄, quin Scythę, qui Parthos cōdidere, non a Bosphoro, sed ex regione Europæ penetrauerint. Vrbs erat ea tempestate clara Atomphilos condita a græcis. Ibi statiua rex habuit, cōmeatibus undiq; aduectis. Itaq; rumor otiosi militis uiritim sine authore percrebruit, regem contentum rebus, quas gessisset, in Macedoniam protinus redire statuisse. Discurrūt lymphatis similes in tabernacula, & itineris sarcinas aptant, signo dato crederes, ut uasa colligerent. Totis castris tumultus hinc contubernales suos requirentium, hinc onerantium plaustra perfertur ad regem. Fecerant fidem rumori temere uulgato græci milites redire iussi domos, quorum equitibus singulis denariorum sena millia dono dederat. Ipsis quoq; finem militiæ adesse credebant. Haud secus, quā par erat, territus Alexander, qui Indos, atq; ultima orientis peragrare statuisset, præfectos copiarum in prætorium contrahit. Obortisq; lachrymis ex medio gloriæ spatio reuocari, se uicti magis, q̄ uictoris fortunā in patriam relaturum conquestus est, nec sibi ignauiam militū obstare sed deorum inuidiam, qui fortissimis uiris subitum patriæ desyderium admouissent, paulo post in eandem cum maiore laude famaq; reditu ris. Tum uero pro se quisq; operam suam offerre, difficilima queq; po

Oxatres Darij frater

Atomphilos

ſcere, polliceri militum quoq; obſequiū, ſi animos eorum leni & apta oratione permulcere uoluiſſet. Nūq̄ infractos & abiectos receſſiſſe, q̄ties ipſius alacritatem & tanti animi ſpiritus haurire potuiſſent, ita ſe facturū eſſe reſpondit. Illi modo uulgi aures præparent ſibi, ſatiſq; omnibus, quę in rem uidebantur eſſe compoſitis, uocari ad concionem exercitū iuſſit, apud quem talem orationem habuit. Magnitudinem rerū, quas geſſimus milites, intuentibus uobis, minime mirū eſt & deſyderium quietis, & ſacietatem gloriæ occurrere, ut omittam Illyricos. Triballos. Bœotiam, Thraciā, Spartam, Achęos, Peloponneſum, quorum alia ductu meo, alia imperio auſpicioq; perdomui. Ecce orſi bellū ad Helleſpontū Ionas, Aeolidem ſeruitio Barbariæ impotētis exemimus. Cariam, Lydiam, Cappadociā. Phrygiam. Paphlagoniam. Pamphiliā Piſides, Ciliciam, Syriam, Phœnicem, Armeniam, Perſidem, Medos, Parthienem habemus in poteſtate. Plures prouincias complexus ſum quam alij urbes cœperunt, & neſcio an enumeranti mihi quędam ipſarum rerū multitudo ſubduxerit. Itaq; ſi crederem ſatis certā eſſe poſſeſſionem terrarū, quas tanta uelocitate domuimus, ego uero milites ad penates meos, ad parentem ſororeſq; & cęteros ciues uel retinentibus uobis erumperem, ut ibi potiſſimū parta uobiſcum laude & gloria fruerer, ubi nos uberrima uictoriæ pręmia expectant, liberorū coniugum parentūq; lętitia, pax quies rerum per uirtutem partarū ſecura poſſeſſio. Sed in nouo, & ſi uerū fateri uolumus precario imperio adhuc iugū eius rigida ceruice ſubeuntibus Barbaris tempore milites opus eſt, dū mitioribus ingenijs imbuunt̄, & efferatos mollior conſuetudo permulcet. Fruges q̄q; maturitatem ſtatuto tempore expectant, adeo etiā illa ſenſus oīs expertia tamen ſua lege miteſcūt. Quid creditis tot gentes alterius imperio ac noīe aſſuetas non ſacris, non moribus, non cōmercio linguæ nobiſcum cohętentes eodem prælio domitas eſſe, quo uictæ ſunt? Veſtris armis continentur, non ſuis moribus. Sed qui præſentes metuunt, in abſentia hoſtes erunt. Cū feris beſtijs res eſt, quas captas & incluſas, quas ipſarū natura non poteſt longior dies mitigat. Et adhuc ſic ago tanq̄ oīa ſubacta ſint armis, quęq; fuerunt in ditione Darij. Hyrcaniam Nabarzanes occupauit. Bactra non poſſidet ſolum parricida Beſſus, ſed etiam minatur. Sogdiani, Dacæ, Maſſagetæ, Sagæ, Indi ſui iuris ſunt. Oēs hi ſimul, ſi terga noſtra uiderint, ſequentur. Illi enim eiuſdem nationis ſunt, nos alienigenæ & externi. Suis aūt qui q; parent placidius, etiam cum is præeſt, qui magis timeri poteſt. Proinde, aut quæ cœpimus, omittenda ſunt, aut, quæ non habemus, occupanda. Sicut in corporibus ęgris milites, nihil quod nociturum eſt, medici relinquunt, ſic nos quicquid obſtat, imperio recidamus. Parua ſæpe ſcintilla contempta magnum excitauit incendiū. Nil tuto in hoſte

Alexādri oratio ad milites

γνῶμη

despicit, quem spreueris, ualentiorē negligentia facies. Ne Darius quidem hæreditarium Persarū accepit imperium. Sed in sedem Cyri beneficio Bagoæ castrati hoīs admissus, ne uos magno labore credatis Bessum uacuū regnum occupaturū. Nos uero peccauimus milites, si Darium ob hoc uicimus, ut seruo eius traderemus imperiū, qui ultimū ausus scelus, regem suū etiam externę opis egentem, certe cui nos uictores pepercissemus, quasi captiuum in uinculis habuit, ad ultimū ne a nobis conseruari posset, occidit. Hunc uos regnare patiemini? quem equidem crucifixū uidere festino, omnibus regibus gentibusq; fidei, quā uiolauit, meritas pœnas soluentem. At Hercule si mox eundem Græcorū urbes, aut Hellespontū uastare nuntiatum erit uobis, quo dolore afficiemini? Bessum prēmia uestræ occupasse uictorię? Tunc ad repetendas res festinabitis, tunc arma capietis. Quanto aūt præstat territum adhuc & uix mentis suæ compotem opprimere? Quatridui nobis iter superest, qui tot proculcauimus niues, tot amnes superauimus, tot mōtium iuga transcurrimus, nō mare illud, quod exæstuans iter fluctibus occupat euntes, nos morat̄, non Ciliciæ fauces, & angustiæ includunt, plana omnia & prona sunt, in ipso limine uictoriæ stamus. Pauci nobis fugitiui & domini sui interfectores supersunt. Egregiū mehercule opus, & inter prēmia gloriæ uestræ numerandū posteritati famæq; tradetis. Dariū q̄q; hostem finito post mortem eius odio, parricidas esse uos ultos, neminem impium effugisse manus uestras. Hoc perpetrato, quanto creditis Persas obsequentiores fore, cum intellexerint uos pia bella suscipere, & Bessi sceleri non nomini suo irasci? Summa militū alacritate subeuntiū, quocunq; uellet ducere, oratio excepta est, nec rex moratus impetū, tertioq; per Parthienem die ad fines Hyrcaniæ penetrat. Cratero relicto cum ijs copijs, quibus præerat, & ex manu, quam Amyntas ducebat, additis .vi. millibus equitibus, & totidem sagittarijs ut ab incursione Barbarorum Parthienem tueret̄. Phorygium impedimenta modico præsidio dato, campestri itinere ducere iubet. Ipse cum Phalange & equitatu .c.l. stadia emensus, castra in ualle, qua Hyrcaniā adeunt, cōmunit. Nemus præaltis densisq; arboribus umbrosum est, pingue uallis solū rigantibus aquis, quæ ex petris eminentibus manāt. Ex ipsis radicibus montiū Zioberis amnis effundit̄, qui tria fere stadia in longitudinem uniuersus fluit, deinde saxo, quod alueolū interpolat, repercussus duo itinera uelut dispensatis aquis aperit. Inde torrens & saxorum, per quę incurrit asperitate uiolentior, terram præceps subit Per .ccc. stadia conditus labit̄, rursusq; uelut ex alio fonte conceptus editur, & nouum alueū intendit, priore sui parte spatiosior, quippe in latitudinem .xiij. stadiorū diffundit̄, rursusq; angustioribus coercitus ripis iter cogit, tandem in alterū amnem cadit, cui Rhidago nomen est.

In limine

Zioberis fluuius

Incolæ affirmabant quicunq; dimissi essent in cauernam, quæ propi-or est fonti, rursus sibi aliud os amnis apertum existere. Itaq; Alexan-der duos tauros, qua subeunt aquæ terram, præcipitari iubet, quorum corpora ubi rursus erumpit, expulsa uidere, qui amissi erant, ut excipe-rent. Quartum iam diem eodem loco quietem militi dederat, cum li-teras Nabarzanis, q Dariũ cum Besso interceperat, accipit, quarũ sen tentia hæc erat, se Dario non fuisse inimicum, imo etiam quæ credidis-set utilia esse suasisse, & quia fidele consiliũ regi dedisset ꝑpe occisum ab eo. Agitasse Dariũ custodiam corporis sui contra ius fasq; peregri-no militi tradere damnata populariũ fide, q̃ per.ij.&.ccc. annos inuio latam regibus suis præstitissent. Se in pręcipiti & lubrico stantem con siliũ a præsenti necessitate repetisse, Dariũ quoq; cum occidisset Bago an hac excusatione satisfecisse popularibus, quod insidiantem sibi in teremisset. Nihil esse miseris mortalibus spiritu charius. Amore eius ad ultima esse propulsum, sed ea magis esse secutum, quæ coegisset ne cessitas, quam quæ optasset. In communi calamitate suam quemq; ha bere fortunam. Si uenire se iuberet, sine metu esse uenturũ. Non time-re, ne fidem datam tantus rex uiolaret, Deos a deo falli non solere. Cæ terum si cui fidem daret, uideretur indignus multa exilia patere fugien ti. Patriam esse, ubicunq; uir fortis sedem elegerit. Nec dubitauit Ale-xander fidem, quo Persę modo accipiebant, dare. Inuiolatũ, si uenisset fore. Quadrato tamen agmine & composito ibat, speculatores subin-de præmittens, qui explorarent loca. Leuis armatura ducebat agmen, phalanx eam sequebatur, post pedites erant. Impedimenta & gens bel licosa, & natura situs difficilis aditu curam regi intenderat. Nanq; per-petua uallis iacet usq; ad mare Caspium patens. Duo terræ eius uelut brachia excurrunt media flexu modico sinũ faciunt lunę maxime simi lem, cum eminent cornua nondũ totum orbem sydere implente. Certe tæ, Mossini, & Chalybes a leua sunt. Et ab altera parte Leucosyri, & A-mazonũ campi, & illos qua uergit ad Septentrionem, hos ad occasum conuersa prospectat. Mare Caspium dulcius cæteris ingentis magni-tudinis pisces alit. Pisces longe diuersi ab alijs coloris, quidam Caspiũ quidam Hyrcanũ appellant, alij sunt qui Mæotida paludem in id cade re putent, & argumentũ afferunt, aquam, quæ dulcior sit q̃ cætera Ma ria, infuso paludis humore mitescere. A septentrione ingens in litus ma re incumbit, longeq; agit fluctus, & magna parte exæstuans stagnat. Idem alio cœli statu recipit in se fretum, eodemq; impetu, quo effusum est, relabens terram naturæ suę reddit, & quidam credidere nõ Caspiũ mare esse, sed ex India in Hyrcaniam cadere, cuius fastigiũ (ut supra di-ctum est) perpetua ualle submittitur. Hinc rex.xx. stadia processit, semi ta propemodũ inuia, cui sylua imminebat. Torrentesq; & eluuies iter

Mare Caspiũ dulcius q̃ cætera

Eluuies

morabant̃,nullo tamen hoste obuio penetrauit, tandemq; ad ulteriora puentũ est,preter alios cõmeatus,quorũ tũ copia regio abundabat,pomorũ quoq; ingẽs modus nascit̃,& uberrimũ gignendis uuis solũ est. Frequens arbor faciẽ quercus habet, cuius folia multo melle tingunt̃, sed nisi solis ortũ incolæ occupauerint, uel modico tpe succus extinguit̃. xxx.hinc stadia processerat, cũ Phrataphernes ei occurrit, seq; & eos, qui post Darij mortẽ profugerãt,dedens, quibus benigne exceptis ad oppidũ Aruas puenit.Hic ei Craterus & Erigonus occurrũt,præfectũ Taurorũ gentis Phradatem adduxerãt.Hic quoq; in fidẽ receptus multis exẽplo fuit experiendi clementiã regis. Satrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim,exul hic regnante Ocho ad Philippũ peruenerat.Taurorũ quoq; gentem Pharadathi reddidit.Iãq; rex ultima Hyrcaniæ intrauerat,cũ Artabazus,quem Dario fidissimũ fuisse supra diximus, cum ppinquis Darij ac suis liberis modicaq; Græcorũ militũ manu occurrit,dexterã uenienti obtulit rex, qppe & hospes Philippi fuerat, cũ Ocho regnante exularet,& hospitij pignora in regem suum ad ultimũ fides cõseruata uincebat.Comiter igit̃ exceptus. Tu quidẽ,inquit,rex ppetua fœlicitate floreas.Ego cæteris lætus hoc uno torqueor,q̃d præcipiti senectute diu frui tua bonitate nõ possum.xc. & quintũ annum agebat.Nouẽ iuuenes eadem matre geniti patrẽ comitabant̃.Hos Artabazus dextræ regis admouit,p̃catus ut tam diu uiuerent, donec utiles Alexandro essent, Rex pedibus iter faciebat plerũq;. Tunc admoueri sibi & Artabazo equos iussit, ne ipso ingrediente pedibus senex equo uehi erubesceret.Deinde ut castra sunt posita,grecos q̃s Artabazus adduxerat cõuocari iubet. At illi nisi Lacedæmonijs fides dare t̃, respondẽt,se quid agendũ ipsis foret,deliberaturos.Legati erant Lacedæmoniorũ missi ad Darium,q̃ uicto applicuerant se Græcis mercede apud Persas militantibus.Rex omissis sponsionũ fideiq; pignoribus,uenire eos iussit,fortunã,quam ipse dedisset,habituros.Diu cunctantes plerisq; cõsilia uariantibus tandẽ uenturos se pollicent̃. At Democrates Atheniensis,q maxime Macedonũ opibus semp obstiterat, uenia despe rata gladio se transfigit. Cæteri (sicut constituerant) ditioni Alexandri se ipsos pmittũt.x.millia &.d.milites erãt.Præter hos legati ad Dariũ missi.xc.In supplementũ distributus miles,cęteri remissi domũ pręter Lacedæmonios,q̃s tradi in custodiã iussit. Mardorũ erat gens cõfinis Hyrcaniæ,cultu uitę aspera,& Latrocinijs assueta.Hæc sola nec legatos miserat, nec uidebat̃ impata factura. Itaq; rex indignatus, si una gens posset efficere, ne inuictus esset, impedimẽtis cũ p̃sidio relictis inuicta manu comitante,pcedit. Noctu iter fecerat, & prima luce hostis in cõspectu erat.Tumultus magis q̃ prælιũ fuit.Deturbati ex collibus, q̃s occupauerãt Barbari,pfugiunt,proximiq; uici ab incolis deserti ca

piunt. Interiora regionis ei⁹ haud sane adire sine magna uexatione exercitus poterat. Iuga montiũ prçaltæ syluæ rupesq́ inuię sepiunt, ea, q̃ plana sunt, nouo munimenti genere impedierãt Barbari. Arbores densæ sunt ex industria cõsitæ, quarꝫ teneros adhuc ramos manu flectunt q̃s intortos rursus inserũt terræ. Inde uelut ex alia radice lętiores uirent trũci, hos, qua natura fert, adolescere nõ sinunt, qppe aliũ alij quasi nexu conserunt, qui ubi multa fronde uestiti sunt, operiunt terrã. Itaq́ occultus nexus ramorꝫ uelut laquei ꝑpetua sæpe iter claudit. Vana ratio erat cædendo aperire saltũ. Sed hoc q̃q́ magni opis. Crebri nãq́ nodi nudauerãt stipites, & in se implicati arborꝫ rami suspensis circulis similes lento uimine frustrabant̃ ictus. Incolę aũt ritu ferarꝫ uirgulta subire soliti, tum q̃q́ intrauerant saltũ, occultisq́ telis hostem lacessebant. Ille uenantiũ modo latibula scrutatus plerosq́ cõfodit, ad ultimũ circuire saltũ milites iubet, ut si qua pateret, irrumperent. Sed ignotis locis plerisq́ oberrabant. Excepti sunt quidã, inter quos equus regis, Bucephalã uocabant, quẽ Alexander nõ eodem, q̃ cæteras pecudes aĩo æstimabat, nã ille nec in dorso insidere suo patiebat̃ aliũ, & regẽ, cũ uellet ascẽdere, sponte sua genua submittẽs excipiebat, credebat̃q́ sentire quẽ ueheret. Maiore ergo quã decebat ira simul ac dolore stimulat⁹ equũ uestigari iubet, & ꝑ interpretẽ pronuntiari, ni reddidissent neminẽ esse uicturꝫ. Hac denuntiatione territi cũ cæteris donis equũ adducunt. Sed ne sic quidẽ mitigatus cædi syluas iubet, aggestaq́ humo e montibus planiciem ramis impeditã exaggerari. Iã ali quantulũ altitudinis opus creuerat, cũ Barbari desperati† regionẽ, quam occupauerãt, posse retineri, gentem suã dedidere. Rex obsidib⁹ acceptis Phradati tradere eos iussit. Inde quinto die in statiua reuertit̃. Artabazum deinde geminato honore, q̃ Darius habuerat ei, remittit domũ. Iam ad urbẽ Hyrcanię, in qua regia Darij fuit, uentũ erat, ibi Nabarzanes accepta fide occurrit, dona ingentia ferẽs. Inter q̃ Bagoas erat specie singulari Spado atq́ in ipso flore pueritiæ, cui & Darius fuerat assuetus, & mox Alexander assueuit, eiusq́ maxime p̃cibus motus Nabarzani ignouit. Erat (ut supra dictũ est) Hyrcaniæ finitima gens Amazonum, circa Thermodoonta amnẽ Themiscyræ incolentiũ campos. Reginã habebant Thalestrim, oĩbus inter Caucasum montẽ, & Phasim amnem imperitantẽ. Hęc cupidine uisendi regis accensa finibus regni sui excessit, & cũ haud ꝓcul abesset, p̃misit indicantes uenisse reginã adeundi eius cognoscendiq́ auidã. Protinus facta potestate ueniendi, cæteris iussis subsistere. ccc. fœminarꝫ comitata processit. Atq́ ut primũ rex in cõspectu fuit, equo ipsa desiluit duas lanceas dextra præferens. Vestis nõ toto Amazonũ corpori obducit̃, nã leua pars ad pectus est nuda, cętera deinde uelant̃, nec tamen sinus uestis, quẽ nodo colligunt, infra genua descendit. Alte

Bucephalã equum Alexãdri ceperunt

† actiue q desperant

Amazonũ gens

ra papilla intacta seruat, qua muliebris sexus liberos alant, aduritur dextra, ut arcus facilius intendant, & tela uibrent. Interrito uultu regem Thalestris intuebatur, habitum eius haud quaquam rerum famę parem oculis plustrans, quippe hominibus Barbaris in corporum maiestate ueneratio est, nec magnorumque operum non alios capaces putant, quam quos eximia specie donare natura dignata est. Cęterum interrogata num aliquid petere uellet, haud dubitauit fateri ad cõmunicandos cum rege liberos se uenisse, dignam ex qua ipse regni generaret hęredes. Fœmini sexus se retenturam, marem redditurã patri. Alexander, an cum ipso militare uellet, interrogat, & illa causata sine custode regnum reliquisse, petere perseuerabat, ne se irritam spei pateretur abire. Acrior ad uenerem fœminę cupido quam regis. At ut paucos dies substineret, perpulit. xiij. dies in obsequium desyderij absumpti sunt. Tum illa regnum suum, rex Parthienem petiuerunt. Hic uero palam cupiditates suas soluit, continentiamque & moderationem in altissima quaque fortuna eminentia bona in superbiam ac lasciuiam uertit. Patrios mores disciplinamque Macedonum regum salubriter tẽperatam, & ciuilem habitum uelut leuiora magnitudine sua ducens Persicę regiæ par deorum potentię fastigium æmulabatur. Iacere humi uenerabundos pati cœpit, paulatimque seruilibus ministerijs tot uictores gentium imbuere, & captiuis pares facere expetebat. Itaque purpureum diadema distinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit, uestemque Persicam sumpsit, ne omen quidem ueritus, quod a uictoris insignibus in deuicti transiret habitum, & ille se quidem Persarum spolia gestare dicebat. Sed cum illis quoque mores induerat, superbiaque habitus animi insolentia sequebatur. Literas quoque, quas in Europam mitteret, ueteris annuli gemma obsignabat, ijs quas in Asiam scriberet, Darij annulus imprimebatur, ut appareret unum animum duorum non capere fortunam. Amicos ueros & equites cumque his principes militum aspernantes quidem, sed recusare non ausos, Persicis ornauerat uestibus. Pellices. ccc. & lx. totidem, quot Darij fuerant regiam implebant, quas Spadonum greges & ipsi muliebria pati assueti sequebantur. Hoc luxu & peregrinis infecti moribus ueteres Philippi milites rudis naturę uoluptates palam aduersabantur, totisque castris unus omnium sensus ac sermo erat, plus amissum uictoria, quam bello quæsitum esse. Tum maxime uinci ipsos, dedique alienis moribus & externis, tantæ moræ pretium domos quasi in captiuo habitu reuersuros pudere iam sui, regem uictis quam uictoribus similiorem ex Macedoniæ imperatore Darij Satrapen factum. Ille non ignarus & principes amicorum, & exercitum grauiter offendi, gratiam liberalitate donisque recuperare tentabat. Sed (ut opinor) liberis pretium seruitutis ingratum est. Igitur ne in seditionem res uerteretur, otium interpellandum erat bello, cuius materia opportune alebatur. Nanque Bessus ueste regia sumpta Artaxerxen appellari se iusserat, Scythasque & cæteros Tanais accolas contrahebat. Hæc Nabarzanes nun

tiabat, quem receptũ in fidem, regioni, quã antea obtinuerat, ꝑfecit. Et cũ graue spolijs apparatuq; luxuriæ agmen uix moueret, suas primũ, deinde totius exercitus sarcinas exceptis admodũ necessarijs, conferri iussit in mediũ. Planities spatiosa erat, in quã uehicula onusta ꝑduxerat. Expectãtibus cũctis, qd deinde esset imperaturus, iumẽta iussit abduci suisq; primũ sarcinis face subducta cęteras incendi ꝑcipit. Flagrabant exurentibus dominis, q̃ ut intacta ex urbibus hostiũ raperent, sæpe flãmas restinxerãt, nullo sanguinis pretiũ audente deflere, cũ regias opes idẽ ignis exureret. Breuis deinde ratio mitigauit dolorẽ, habilesq; militiæ & ad oĩa parati lætabanẽ sarcinarũ potius, q̃ disciplinæ fecisse iacturã. Igiẽ Bactrianam regionẽ petebant, sed Nicanor Parmenionis filius subita morte correptus, magno desyderio sui affecerat cunctos. Rex ante oẽs mœstus cupiebat quidẽ subsistere funeri affutur⁹, sed penuria cõmeatuũ festinare cogebat. Itaq; Philotas cũ .ij. millibus & .dc. relictus, ut iusta fratri ꝑsolueret, ipse cõtendit ad Bessum. Iter facienti literæ ei afferunẽ a finitimis Satraparũ, e quibus cognoscit Bessum quidẽ hostili animo occurrere cũ exercitu. Cæterũ Satribarzanem, quẽ Satrapen Ariorũ ipse præfecisset, defecisse ab eo. Itaq; quanq̃ Besso iminebat, tamen ad Satribarzanem opprimendũ præuerti optimũ ratus, leuem armaturã, & equestres copias educit, totaq; nocte strenue facto itinere improuisus hosti superuenit. Cuius cognito aduentu Satribarzanes cũ .ij. millibus equitum (nec eñ plures subito contrahi poterãt) Bactra perfugit, cæteri proximos montes occupauerũt. Prærupta rupes erat, qua spectat Occidentem. Eadem qua uergit ad Orientem leuiore submissa fastigio. Multis arboribus obsita perennẽ habet fontem, ex q̃ largæ aquæ manant. Circuitus eius .xxx. & .ij. stadia cõprehendit. In uertice herbidus campus. In hoc multitudinem imbellẽ considere iubent. Ipsi qua rupes erat, arborũ truncos & saxa obmoliunẽ†. xiij. millia armata erãt, in horũ obsidione Cratero relicto ipse Satribarzanẽ sequ festinat. Et quia longius eũ abesse cognouerat, ad expugnãdos eos, qui edita montiũ occupauerant, redit. Ac primo expurgari iubet, quicqd ingredi possent, deinde ut occurrebant inuiæ cotes, ꝑruptæq; rupes, irritus labor uidebaẽ obstante natura. Ille ut erat animi semp obluctãtis difficultatibus†, cũ & progredi arduũ, & reuerti periculosum esset, uersabat se ad oẽs cogitationes, aliud atq; aliud (ita ut fieri solet) ubi prima q̃q; damnamus subijciente aĩo, hæsitanti quod ratio nõ potuit, fortuna consiliũ subministrauit. Vehemens Fauonius erat, & multã materiã ceciderat miles, aditumq; ꝑ saxa molitus. Hæc uapore torrida inaruerat. Ergo aggerari alias arbores iubet, & igni dare alimenta, celeriterq; stipitibus cumulatis fastigiũ montis æquatum est. Tũc undiq; ignis iniectus cuncta cõprehendit, flammã in ora hostiũ uentus ferebat

† obijciũt obmoliri ꝑ obijcerẽ cui cõtrariũ amoliri ꝑ amouere

† Lucãus cũ difficultatib⁹

fumus ingens uelut quadā nube abſconderat cœlū. Sonabant incēdio ſyluæ, atq; ea q̄q;, quæ incenderat miles, cōcepto igne proxima quæq; adurebant. Barbari ſuppliciorū ultimū, ſi qua intromitteret ignis effugere tentabant, ſed qua flāma dederat locū, hoſtis obſtabat. Varia igit̄ cæde cōſumpti ſunt. Alij in medios ignes, alij in petris p̄cipitauere ſe, quidā manibus hoſtiū ſe obtulerūt, pauci ſemiuſtulati uenere in poteſtatē. Hinc ad Craterum, qui Arctacanā obſidebat, redit. Ille oībus p̄paratis regis expectabat aduentū, captæ urbis titulo (ſicut par erat) cedens. Igit̄ Alexander turres admoueri iubet, ipſoq; aſpectu territi Barbari e muris ſupinas manus tendentes, orare cœperūt, ut iram in Satribarzanē defectionis authorē referuaret, ſupplicibus ſemet dedentibus parceret. Rex data uenia non obſidionē modo ſoluit, ſed oīa ſua incolis reddidit. Ab hac urbe digreſſo ſupplementū nouorum militū occurrit. Zolus. d. equites ex Græcia addnxerat, iij. millia ex Illyrico Antipater miſerat. Theſſali eqtes. c. & xxx. cū Philippo erant. Ex Lydia. ij. millia & dc. peregrinus miles aduenerāt. ccc. equites gentis eiuſdem ſequebant̄. Hac manu adiecta Dracas p̄uenit. Bellicoſa natio eſt. Satrapes erat Nabarzanes ſceleris in regem ſuū particeps cū Beſſo. Is ſuppliciorū quę meruerat metu profugit in Indiā. Iam nonū diem ſtatiua erant, cū externa ui nō territus modo rex, ſed inuictus inteſtino facinore petebat̄. Dymnus modicæ apud regē authoritatis & gratiæ. Exoleti, cui Nicomacho erat nomen, amore flagrabat, obſequio uni ſibi deditī corporis uictus. Is q̄d ex uultu quoq; p̄ſpici poterat, ſimilis attonito remotis arbitris cū iuuene ſeceſſit in templū, arcana ſe & ſilenda afferre p̄fatus, Suſpenſumq; expectatione p̄ mutuā charitatem & pignora utriuſq; animi rogat, ut affirmet iureiurādo, q̄ cōmiſiſſet, ſilentio eſſe tecturū. Et ille ratus nihil q̄d etiam cū piurio detegendū foret, indicaturū per p̄ñtes deos iurat. Tū Dymnus aperit in tertiū diē inſidias regi cōparatas ſeq; ei⁹ cōſilij fortibus uiris et illuſtribus eſſe p̄ticipē†, qbus iuuenis auditis ſe uero fidē in parricidio dediſſe cōſtanter abnuit, nec ulla religione, ut ſcelus tegat, poſſe cōſtringi. Dymnus & amore & metu amens dextrā Exoleti cōplexus, & lachrymans orare primū cœpit, ut particeps cōſilij operiſq; fieret. Si id ſuſtinere non poſſet, attamen ne p̄deret ſe, cuius erga ipſum beniuolentię p̄ter alia hoc q̄q; haberet fortiſſimum pignus quod caput ſuū permiſiſſet fidei adhuc inexpertæ. Ad ultimū auerſari ſcelus p̄ſeuerantē metu mortis terret. Ab illo capite cōiuratos pulcherrimū facinus inchoaturos. Alias deinde effœminatū & muliebriter timidū, alias proditorem amatoris appellans, nūc ingentia promittens, interdumq; regnū, quoq; uerſabat animum tanto facinore procul abhorrentem, ſtrictū deinde gladiū modo illius, modo ſuo admouens iugulo ſupplex idem & infeſtus expreſſit, ut tandem non ſolum ſilentiū,

† p̄ticeps ſibi huius rei

ſed etiã operam polliceret, nanqꝫ abunde cõſtantis animi, & dignus q̃ pudicus eſſet, nihil ex priſtina uoluntate mutauerat. Sed ſe captũ Dym ni amore ſimulabat nihil recuſare. Sciſcitari deinde pergit, cũ quibus tãtæ rei ſocietatẽ iniſſet. Plurimũ referre quales uiri tã memorabili opi admoturi manus eſſent. Ille & amore, & ſcelere maleſanus ſimul grati as agit, ſimul gratulaẽ, q̃d fortiſſimis iuuenũ non dubitaſſet ſe iũgere, Demetrio corporis cuſtodi, Peculao, Nicanori. Adijcit his Aphœbe tũ Loceum, Dioſenũ, Archepolim, & Amyntã. Ab hoc ſermone dimiſ ſus Nicomachus ad fratrẽ (Ceballino erat nomen) q̃ acceperat, defert. Placet ipſum ſubſiſtere in tabernaculo, ne ſi regiã intraſſet, nõ aſſuet⁹ adire regẽ, coniurati, ꝓditõs ſe eſſe reſciſcerent. Ipſe Ceballinus ante ue ſtibulũ regię (neqꝫ enim ꝓpius aditus ei patebat) cõſiſtit, opperiens ali quẽ ex prima cohorte amicorꝫ, quo introduceret ad regẽ. Forte cæte ris dimiſſis, unus Philotas Parmenionis filius incertum q̃ ob cauſam ſubſtiterat in regia. Huic Ceballinus ore cõfuſo magnæ ꝑturbationis notas præ ſe ferens aperit, q̃ ex fratre cõpererat, & ſine cunctatione nũ tiari regi iubet. Philotas laudato eo, ꝓtinus intrat ad Alexandrꝫ, multo qꝫ inuicẽ de alijs rebus cõſumpto ſermone nihil eorũ, quæ ex Cebelli no cognouerat, nuntiat. Sub ueſperã eum prodeuntem in ueſtibulo re giæ excipit iuuenis, an mandatũ executus foret requirens. Ille nõ uacaſ ſe ſermoni ſuo regẽ cauſatus diſceſſit. Poſtero die Ceballinus uenienti in regiã pręſto eſt. Intrantẽqꝫ admonet pridie cõmunicatæ cũ ipſo rei. Ille curę ſibi eſſe rñdit, ac ne tũ quidem regi, q̃ audierat aperit. Cœperat Ceballino eſſe ſuſpectus. Itaqꝫ nõ ultra interpolandũ ratus nobili iuue ni (Metron erat nomen ei) ſuꝑ armamentariũ poſito, q̃d ſcelus pararẽ indicat. Ille Ceballino in armamẽtario abſcondito, ꝓtinus regi corpus forte curanti, q̃d ei index detuliſſet, oſtendit. Rex ad cõprehendendum Dymnũ miſſis ſatellitibus armamentariũ intrat. Ibi Ceballinus gaudi o elatus habeo te inquit, incolumen ex impiorꝫ manibus ereptũ. Percũ ctatus deinde Alexander q̃ noſcenda erant, ordinẽ cuncta cognoſcit. Rurſuſqꝫ inſtitit q̃rere quotus dies eſſet, ex quo Nicomachus ad eũ de tuliſſet indiciũ. Atqꝫ illo fatente iam tertiũ eſſe, exiſtimans haud incor rupta fide tanto poſt deferre q̃ audierat, uinciri eũ iuſſit. Ille clamitare cœpit eodem t̃pis momento, q̃ audiſſet ad Philotã decurriſſe, ab eo ꝑ cũctarẽ. Rex item q̃rens an Philotã adiſſet, an inſtitiſſet ei, ut ꝑueniret ad ſe, perſeuerante eo affirmare q̃ dixerat, manus ad cœlũ tendens ma nantibus lachrymis hãc ſibi a chariſſimo quondã amicorꝫ relatam gra tiã querebaẽ. Inter hæc Dymnus haud ignarus quã ob cauſam accerſe reẽ a rege, gladio q̃ forte erat cinctus grauiter ſe uulnerat, occurſuqꝫ ſa tellitũ inhibitus perferẽ in regiam. Quem intuens rex quod inquit in te Dymne tantũ cogitaui nefas, ut tibi Macedonũ regno dignior Philo

tas me q̃q; ipſo uideret. Illum iã defecerat uox. Itaq; edito gem itu uul-
tuq; a cõſpectu regis auerſo, ſubinde collapſus extinguit. Rex Philota
uenire in regiã iuſſo, Ceballinus inquit, ultimũ ſupplicium meritus eſt, ſi
in caput meũ p̃paratas inſidias biduo texiſſet. Huius criminis reũ Phi-
lotã ſubſtituit, ad quẽ protinus indiciũ detuliſſe ſe affirmat, q̃ propiore
gradu amicitiæ me cõtingis, hoc maius eſt diſſimulationis tuæ facinus
& ego Ceballino magis, q̃ Philotæ id cõuenire fateor. Fauentẽ habes
iudicem, ſi q̃d admitti non potuit, ſaltẽ negari poteſt. Ad hoc Philotas
haud ſane trepidus ſi aĩus uultu ęſtimaret, Ceballinũ quidem ſcorti ſer
monẽ ad ſe detuliſſe, ſed ipſum tã leui authori nihil credidiſſe reſpõdit,
ueritũ ne iurgium inter amatorem & Exoletũ non ſine riſu aliorꝝ detu
liſſet. Cũ Dymnus interemerit ſe ipſum, qualiacũq; erant, nõ fuiſſe reti
cenda, cõplexuſq; regẽ orare cœpit, ut p̃teritam uitã potius q̃ culpam
ſilentij tamen nõ facti ullius intueret. Haud facile dixerim, crediderit
ne ei rex, an altius irã ſuppreſſerit, dextrã reconciliatę gratiæ pignus ob
tulit, & cõtemptũ, magis q̃ celatum indiciũ eſſe uideri ſibi dixit. Aduo-
cato tñ conſilio amicorꝝ, cui tum Philotas adhibitus non eſt, Nicoma
chũ introduci iubet. Is eadẽ, q̃ detulerat ad regẽ, ordine expoſuit. Erat
Craterus regi charus in paucis, & eo Philotæ ob æmulationẽ dignita-
tis aduerſus. Neq; ignorabat ſæpe Alexandro auribus nimia actione
uirtutis atq; opere graueẽ fuiſſe, & ob ea non quidẽ ſceleris, ſed cõtuma
ciæ tñ ſuſpectũ. Non aliã premendi inimici occaſionẽ aptiorem futurã
ratus, odio ſuo pietatis p̃ferens ſpeciẽ. Vtinã inq̃t in principio q̃q; hu-
ius rei nobiſcũ deliberaſſes. Suaſiſſemus, ſi Philotę uelles ignoſcere, pa
tereris potius ignorare eũ quantũ deberet tibi, q̃ uſq; ad mortis metũ
adductũ cogeres potius de periculo ſuo, q̃ de tuo cogitare beneficio. Il
le eñ ſemp̃ inſidiari tibi poterit. Tu non ſemp̃ Philotę poteris ignoſce
re. Nec eſt, q̃d exiſtimes, eũ qui tantũ facinus auſus eſt, uenia poſſe mu-
tari. Scit eos, qui miſericordiã conſumpſerũt, amplius ſperare nõ poſſe
At ego etiã ſi ipſe uel pœnitentia uel beneficio tuo uictus quieſcere uo-
let, patrẽ eius Parmenionẽ tanti ducem exercitus, & ĩueterata apud mi
lites tuos authoritate haud multũ infra magnitudinis tuæ faſtigiũ poſi
tũ, ſcio non ęquo aĩo ſalutem filij ſui debiturꝝ tibi. Quædã beneficia o-
dimus. Meruiſſe mortem confiteri pudet, ſupereſt, ut malit uideri in-
iuriã accipiſſe, q̃ uitã. Proinde ſcio tibi cũ illis de ſalute eſſe pugnandũ.
γνώμη Satis hoſtiũ ſupereſt, ad quos p̃ſequendos ituri ſumus. Latus a dome-
ſticis hoſtibus muni. Hos ſi ſubmoueas, nihil metuo ab externo. Hæc
Craterus. Nec cæteri dubitabãt, quin cõiurationis indiciũ ſuppreſſurꝰ
non fuiſſet, niſi author aut particeps. Quem eñ pium & bonæ mentis
non amicũ modo, ſed ex ultima plebe, auditis q̃ ad eũ delata erant, nõ
p̃tinus ad regem fuiſſe curſurꝝ. Nec Ceballini q̃dem exẽplo, qui ex fra

tre cõperta ipsi nũtiasset. Parmenionis filiũ præfectũ eqtatus oĩm arcanorũ regis arbitrũ simulasse etiã non uacasse sermoni suo regem, ne index aliũ internuntium qreret. Nicomachũ religione quoq; deum astrictũ cõscientiam suã exonerare properasse. Philotã consumpto per ludũ iocũq; pene toto die grauatũ esse, pauca uerba ad caput regis ptinentia tã longo & forsitan supuacuo inserere sermoni. At eñ si nõ credidisset talia deferentibus pueris, cur igit̃ extraxisset biduũ, tanq̃ indicio haberet fidem? Dimittendũ fuisse Ceballinũ, si delationem eius damnabat. In suo quemq; piculo magnũ animum habere, cũ de salute regis timerẽt credulos esse debere, uana quoq; deferentis admittere. Oẽs igit̃ quæstione de eo, ut participes sceleris indicare cogeretur, habendã esse decernũt. Rex admonitos ut consiliũ silentio pmerent, dimittit. Pronunciari deinde iter in posterũ diem iubet, ne qua noui initi consilij daret̃ nota. Inuitatus est etiã Philotas ad ultimas ipsius epulas. Et non cœnare modo, sed etiã familiariter alloqui cũ eo, quẽ damnauerat sustinuit. Secũda deinde uigilia luminibus extinctis cũ paucis in regiã coeũt Ephestion, & Crater⁹, & Cenus, & Erigonus. Hi ex amicis. Ex armigeris aũt Perdicas & Leonatus. Per hos imperatũ, ut qui iuxta prętoriũ excubabant, armati uigilarent. Iam ad oẽs aditus dispositi milites, equites itinera quoq; obsidere iussi, ne qs ad Parmenionẽ, qui tũ Mediæ magnisq; copijs, pręerat, occultus euaderet. Attarras aũt cũ trecentis armatis intrauerat regiã, huic decem satellites tradunt̃, quorũ singulos deni armigeri sequebant̃. Ii ad alios coniuratos cõprehendendos distributi sunt. Attarras cũ trecẽtis ad Philotã missus clausum aditũ domus moliebatur. l. iuuenũ promptissimis stipatus. Nã cęteros cingere undiq; domũ iusserat, ne occlto aditu Philotas posset elabi. Illũ siue securitate animi siue fatigatione resolutũ somnus oppresserat, quẽ Attarras torpentẽ adhuc occupat. Tandẽ ei sopore discusso cũ inijcerent̃ cathenę, uicit inquit, bonitatẽ tuam rex inimicorũ acerbitas, nec plura locutũ capite uelato in regiam adducunt. Postero die rex edixit, oẽs armati coirent. vi. millia fere militũ uenerant, pterea turba lixarũ calonumq; impleuerant regiã. Philotam armigeri agmine suo tegebãt, ne ante cõspici posset a uulgo, quam rex allocutus milites esset. De capitalibus rebus reges uetusto Macedonum modo inquirebant. Exercitus in parte erat uulgi, nihil potestas regum ualebat, nisi prius ualuisset authoritas. Igitur primum Dymni cadauer infertur, plerisque quid parasset, quoue casu extinctus esset, ignaris. Rex deinde in concionem procedit, uultu præferens dolorem animi. Amicorum quoque mœstitia expectationem haud paruam ei fecerat. Diu rex dimisso in terram uultu attonito stupentique similis stetit. Tandem recepto animo, pene inquit milites paucorum hominum scelere uobis ereptus sum. Deum prouiden

tia & misericordia uiuo. Cõspectusq; uester uenerabilis cogit, ut uehementius parricidis irascerer, q̃m spiritus unus, unus uitę meę fructus est tot fortissimis uiris de me optime meritis referre adhuc gratiã posse. Interrupitq; orõnem militũ gemitus, obortæq; sunt oĩbus lachrymæ. Tũ rex inqt quanto maiorẽ in animis uestris motũ excitabo, cũ tanti sceleris authores ostendero, quorũ mentionẽ adhuc reformido, & tanq̃ salui esse possint, noĩbus abstineo. Sed uincẽda est memoria pristinę charitatis, & cõiuratio impiorũ ciuiũ detegenda. Quomodo aũt tantũ nefas sileã? Parmenio illa ętate tot meis, tot parẽtis mei meritis deuictus, oĩm nobis amicorũ uetustissimus ducẽ tanto sceleri se p̃buit. Minister eius Philotas Leucolaũ, & Demetriũ & hunc Dymnũ, cuius corpus aspicitis, cæterosq; eius amentiæ comites in caput meũ subornauit. Fremitus undiq; indignantiũ q̃rentiũq; tota cõcione obstrepebat, qualis solet esse multitudinis & maxime militaris, ubi aut studio agit̃, aut ira. Nicomachus deinde & Metron & Ceballinus, p̃ducti, q̃ quisq; detulerat exponũt, nullius eorũ indicio Philotas in participes sceleris destinabat̃. Itaq; indignatione pressa uox indicũ silentio excepta est. Tũ rex qualis inqt ergo animi uobis uidet̃, qui huius rei delatũ indiciũ id ip̃m suppressit? Quod non fuisse uanũ Dymni exitus declarat, incertã rem deferens tormenta nõ timuit. Ceballinus ne momentũ q̃dẽ tp̃is distulit exonerare se, ut eo, ubi lauabar irrũperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi uirũ, iste regis periculo cũ moueret̃, uultum nõ mutaret, indicẽ tantę rei solicitus nõ audiret. Subest nimirũ silentio facinus, & auida spes regni p̃cipitem aĩm ad ultimũ nefas impulit. Pater Mediæ p̃est. Ipse apud multos copiarũ duces meis p̃potens uiribus maiora, q̃ capit, sperat. Orbitas quoq; mea q̃d sine liberis sum, spernit̃. Sed errat Philotas. In uobis liberos parẽtes cõsanguineos habeo. Vobis saluis orbus esse non possum. Epistolã deinde Parmenionis interceptã, q̃ ad filios Nicanorem & Philotã scripserat, recitat, haud sane indiciũ grauioris consilij ferentem. Nanq; summa eius hæc erat. Primũ uestri curã agite, deinde uestrorũ, sic enim quæ destinauimus, faciemus adiecitq; rex sic esse scriptam, ut siue ad filios peruenisset, a conscijs posset intelligi, siue intercepta esset, falleret ignaros. At enim Dymnus cum cæteros participes sceleris indicaret, Philotam nõ nominauit, hoc quidem illius non innocentiæ, sed potentiæ indiciũ est, quod sic ab ijs timet̃ etiã, a quibus prodi potest, ut dũ de se fateant̃, illum tamen celent. Cæterũ Philotã ipsius indicat uita. Amyntę, qui mihi consobrinus fuit, & in Macedonia capiti meo impias cõparauit insidias, sociũ & consociũ adiunxit. Hic Attalo, q̃ grauiorem inimicũ non habui, sororem suã in matrimoniũ dedit. Hic cũ scripsissem ei pro iure tã familiaris usus atq; amicitiæ, q̃lis sors edita esset Iouis Hãmonis oraculo, sustinuit scri-

bere mihi,se quidẽ gratulari q̃d in numerum deorũ receptus essem. Cę terũ misereri eorũ,quibus uiuendũ esset sub eo, qui modũ hominis ex‑ cederet.Hæc sunt etiã animi pridem alienati a me & inuidentis glorię meæ indicia, quæ equidẽ milites, quãdiu licuit,in aïo meo pressi. Vide bar eñ mihi partem uiscerũ meorum abrumpere, si in quos tã magna contulerã,uiliores mihi facerem. Sed iã non uerba punienda sunt, lin‑ guæ temeritas puenit ad gladios.Hos (si mihi creditis) Philotas in me acuit, si ip̃m dimisi,quo me conferã milites? cui caput meũ credam? E‑ quitatui optimæ exercitus parti principibus nobilissimæ iuuentutis unũ præfeci,salutẽ,spem, uictoriã meam fidei eius tutelæq; cõmisi,pa‑ trem in idem fastigiũ, in quo me ipsi imposuistis,admoui.Mediã,qua nulla opulentior regio est,tot ciuiũ sociorumq; millia imperio eius di tioniq; subieci.Vnde pręsidiũ petieram,periculũ existit.Quã fœliciter in acie occidissem potius hostis præda,q̃ ciuis uictima? Nunc seruatus ex periculis,quæ sola timui,in hæc incidi,quæ timere nõ debui. Soletis identidẽ a me milites petere,ut saluti meæ parcã.Ipsi mihi præstare po testis,quod suadetis ut faciã. Ad uestras manus, ad uestra arma confu‑ gio, inuitis uobis saluꝰ esse nolo, uolentibus nõ possum, nisi uindicor. Tũ Philotam religatis post tergum manibus obsoleto amiculo uelatũ iussit induci.Facile apparebat motos esse tam miserabili habitu nõ si‑ ne inuidia paulo ante cõspecti.Ducem equitatus pridie uiderant, scie‑ bant regis interfuisse cõuiuio.Repente non reũ quidem modo,sed etiã damnatũ immo uinctũ intuebant̃. Subibat aïos Parmenionis quoq; tanti ducis tã clari ciuis fortuna,qui modo duobus filijs Hectore et Ni canore orbatus, cũ eo, quem reliquũ calamitas fecerat, absens diceret causam.Itaq; Amyntas regis p̃tor inclinatam ad misericordiã concio‑ nẽ rursus áspera in Philotã oratione cõmouit. Proditos eos esse Bar‑ baris,neminẽ ad coniugem suã,neminem in patriã & ad parentes fuis se rediturum,uelut truncũ corpus dempto capite sine spiritu,sine noïe, aliena terra ludibriũ hostis futuros.Haud quaq̃ prospere ipsius Amyn tæ oratio grata regi fuit,quod coniugũ,quod patriæ admonitos pigri ores ad cætera munia exequenda fecisset. Tunc Cenus quanq̃ Philotę sororem matrimonio secũ coniunxerat, tamen acrius q̃ quisq̃ in Phi‑ lotam inuectus est,parricidam esse regis,patrię,exercitus clamitans,sa xumq;,quod ante forte pedes iacebat,eripuit,emissurus in eum,ut ple‑ riq; credidere,tormentis subtrahere cupiens,sed rex manum eius inhi‑ buit , dicendæ prius causæ debere fieri potestatem,nec aliter iudicari passurum se affirmans. Tum dicere rursus permissus Philotas siue cõ‑ scientia sceleris , seu periculi magnitudine,amens,& attonitus non at‑ tollere oculos,non hiscere audebat.Lachrymis deinde manantibus lin quente animo in eum,a quo tenebatur, incubuit. Abstersisq; amicu‑

lo eius oculis paulatim recipiens spiritũ ac uocem dicturus uidebať. Iãq; rex intuens eum Macedones, inqt, de te iudicaturi sunt, quęro an patrio sermone sis apud eos usurus. Tũ Philotas præter Macedonas, inquit, plerią; adsunt, quos facilius, quæ dicã, pcepturos arbitror, si eadẽ lingua fuero usus, qua tu egisti, non ob aliud credo, q̃ ut oratio tua intelligi posset à pluribus. Tũ rex ecquid uidetis odio etiã sermonis patrij Philotam teneri? Solus quippe fastidit eũ dicere. Sed dicat sane ut cunq; cordi est, dũ memineritis ęque illũ a nostro more atq; sermone abhorrere. Atq; ita concione excessit. Tũ Philotas, uerba inquit innocenti reperire facile est, modũ uerborum misero tenere difficile. Itaq; inter optimã conscientiam, & iniquissimam fortunã destitutus, ignoro q̃ modo & animo meo & tempori parea. Abest quidem optimus causæ meæ iudex, qui cur me ipse audire noluerit, non me Hercule excogito, cũ illi utiq; cognita causa tam damnare me liceat q̃ absoluere. Non cognita uero liberari absente nõ possum, quin a p̃sente damnatus sum Sed quanq̃ uincti hoĩs non superuacua solũ, sed etiam inuisa defensio est, quę iudicem non docere uidet, sed arguere, tamen utrunq; licet me dicere, memetipse non deseram, nec cõmittam, ut damnatus etiã mea sententia uidear. Equidem cuius criminis reus sim, nõ uideo, inter coniuratos nemo me nomĩat. De me Nicomachus nihil dixit. Ceballinus plus q̃ audierat, scire nõ potuit. At qui cõiurationis caput me fuisse credit rex. Potuit ergo Dymnus eũ præterire, quem insequebať, pręsertim cũ quærenti socios uel falso fuerim noĩandus, quo facilius, q tentabať, posset impelli, non eñ detecto facinore nomen meũ pręterijt, ut posset uideri socio pepercisse. Nicomachus, quem taciturũ arcana de semetipso credebat, confessus alijs noĩatis me unũ subtrahebat. Quęso cõmilitones si Ceballinus non me adisset, nihil me de coniuratis scire uoluisset, nũ hodie dicerem causam nullo me noĩante? Dymnus sane & uiuat adhuc, & uelit mihi parcere. Quid cæteri, qui de se confitebunť? me uidelicet subtrahent? Maligna est calamitas, & fere noxius cũ suo supplicio cruciať, acquiescit alieno? Tot conscij ne in eculeũ quidẽ impositi uerum fatebunť? Atqui nemo parcit morituro, nec cuiq; moriturus ut opinor. Ad uerũ crimen & ad unum reuertendũ mihi est. Cur rem delatã ad te, tacuisti? cur tam securus audisti? hoc qualecunq; est, cõfesso mihi ubicũq; es Alexander remisisti, dextrã tuam amplexus recõciliati pignus animi, cõuiuio q̃q; interfui. Si credidisti mihi, absolutus sum, si pepercisti dimissus, uel iudiciũ tuum serua. Quid hac proxima nocte, qua digressus sum a mensa tua feci? quod nouum facinus delatum ad te, mutauit aĩm tuũ? graui sopore acqęscebã, cũ me malis indormientẽ meis inimici uinciẽdo excitarũt. Vnde & parricidę, & pditori tã alti q̃es somni? Scelerati cõscientia obstrepente cũ dormire nõ possint, agi-

tant eos furiæ nõ cogitato modo,sed & cõsumato parricidio.At Mihi securitatem primũ innocentia mea,deinde dextra tua obtulerant,nõ timui ne plus alienæ crudelitati apud te liceret, q̃ clementiæ tuæ. Sed ne te mihi credidisse pœniteat, res ad me deferebat̃ a puero,qui non testẽ non pignus indicij exhibere poterat,impleturus omnes metu si cœpisset audiri.Amatoris et scorti iurgio interponi aures meas credidi infœlix, & fidem eius suspectã habui, q̃d nõ ipse deferret,sed fratrem potius subornaret. Timui, ne negaret mandasse se Ceballino, & ego uiderer multis amicorũ regis fuisse periculi causa. Sic quoq; cũ læserim neminem, inueni qui mallet perire me, q̃ incolumen esse.Quid inimicitiarũ creditis accepturũ fuisse,si insontes lacessissem? At eñ Dymnus se occidit.Nũ igit̃ facturum eũ diuinare potui? minime.Ita quod solũ inditio fidẽ fecit,id me cũ a Ceballino interpolat⁹ sum, mouere nõ poterat.At hercule si cõscius Dymno tanti sceleris fuissem biduo illo proditos esse nos dissimulare non debui.Ceballinus ipse tolli de medio nullo negotio potuit. Deinde post delatũ inditium,quid opperiturus erã? Cubiculũ regis solus intraui ferro quidem cinctus.Cur distuli facinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille igit̃ princeps coniurationis fuit.Sub illius umbra Philotas latebã? qui regnum Macedonũ affecto. Et quis e uobis corruptus est donis? quem ducem,quem præfectũ impensius colui? Mihi quidem obijcit̃,quod societatẽ patrij sermonis asperner,q̃d Macedonũ mores fastidiam.Sic ego imperio,quod dedignor,imineo,iam pridem natiuus ille sermo cõmertio aliarum gentiũ exoleuit†, tam uictoribus,q̃ uictis peregrina lingua discenda est.Nõ me hercule ista me magis lędũt, q̃ q̃d Amyntas Perdicę filius insidiatus est regi,cũ quo q̃d amicitia fuerit mihi,nõ recuso defendere,si fratrem regis non oportuit diligi a nobis.Sin aũt in illo fortunę gradu positũ etiam uenerari necesse erat,utrũ quæso quod non diuinaui reus sum? An impiorũ amicis insontibus quoq; moriendũ est? Quod si æquũ est, cur tam diu uiuo? si iniustũ,cur nunc demum occidor? At enim scripsi,misereri me eorum, quibus uiuendũ esset, sub eo qui se Iouis filiũ crederet. Fides amicitiæ, ueri consilij periculosa libertas me decepistis,uos, quæ sentiebã, ne reticerem,impulistis,scripsisse me hoc fateor regi non de rege, non eñ faciebã inuidiam,sed pro eo timebam.Dignior mihi Alexander uidebat̃ qui Iouis stirpem tacitus agnosceret, q̃ qui prædicatione iactaret. Sed quoniam oraculi fides certa est, sit deus causæ meæ testis. Retinete me in uinculis,dum consulit̃ Hammonius arcanum & occultũ scelus.Interim qui regem nostrũ dignatus est filium,neminem eorũ, qui stirpi suæ insidiati sunt,latere patiet̃.Si certiora oraculis creditis esse tormẽta, ne hanc quidẽ exhibendæ ueritatis fidẽ deprecor. Solent rei capitis adhibere uobis parẽtes.Duos fr̃es ego nup amisi,patrẽ nec oñdere possum, nec

† uenit in desuetudinem

γνώμη

inuocare audeo, cũ & ipse tanti criminis reus sit. Parũ est enim tot modo liberorũ parentem in unico filio acquiescentẽ eo quoq; orbari, ni ipsc in rogũ meum imponit. Ergo charissime pater, & ꝑpter me morieris & mecũ. Ego tibi uitam adimo, ego senectutem tuã extinguo. Quid eñ me procreabas infœlicẽ aduersantibus dijs? an ut hos ex me fruct⁹ pciperes, qui te manent? Nescio adolescentia mea miserior sit, an senectus tua. Ego in ipso robore ætatis eripior, tibi carnifex spiritũ adimet quẽ si fortuna expectare uoluisset, natura poscebat. Admonuit me patris mei mentio, q̃ timide & cunctanter, q̃ Ceballinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim cũ audisset uenenũ a Philippo medico regi parari, deterrere eũ uoluit epl'a scripta, quo minus medicamẽtum biberet, q̃d medicus dare cõstituerat. Num creditũ est patri meo? Nũ ullam authoritatẽ eius literæ habuerunt? Ego ipse quoties, q̃ audierã detuli, cũ ludibrio credulitatis repulsus sum. Sic & cũ indicamus inuisi, & cũ tacemus, suspecti sumus, qd facere nos oportet? Cũq; unus e circunstantiũ turba exclamasset, bene meritis nõ insidiari. Philotas recte inquit, quisquis es dicis. Itaq; si insidiatus sum, pœnã non deprecor, & finem facio dicendi, quoniã ultima uerba grauia sunt uisa auribus uestris. Abducit̃ deinde ab ijs, qui custodiebant eũ. Erat inter duces manu strenuus Belon quidam pacis artiũ & ciuilis habitus rudis, uetus miles ab humili ordine ad eũ gradum, in quo tũc erat promotus qui tacentibus cęteris, stolida audacia ferox admonere eos cœpit, quoties quisq; diuersorijs, quæ occupassent, deturbatus esset, ut purgamẽta seruorũ Philotę reciperent̃ eo, unde cõmilitones expulisset, auro argẽtoq; uehicula eius onusta totis uicis stetisse, at ne in uicinia quidẽ diuersorij quẽq; cõmilitonum receptum esse, sed per dispositos, quos ad somnũ habebat, omnes procul relegatos, ne fremitu ullo murmurantiũ inter se silentio uerius, q̃ somno excitaretur. Ludibrio ei fuisse rusticos homines Phrygasq; & Paphlagonas appellatos, qui non erubesceret Macedo natus homines linguæ suæ per interpretem audire. Cũ Hammonem consuli uellet, eundem Iouis arguisse mendaciũ Alexandrum filiũ agnoscentis scilicet ueritũ ne inuidiosum esset, quod dij offerrent. Cum insidiaret̃ capiti regis & amici, non consuluisse eũ Iouem. Nunc ad oraculũ mittere, dum pater eius solicitet̃, qui præsit in Media, & pecunia, quæ eius custodiæ cõmissa sit, perditos homines ad societatem sceleris impellat. Ipsos missurus ad oraculũ, non qui Iouẽ interrogent, quod ex rege cognouerint, sed qui gratias agant, qui uota pro incolumitate regis optimi persoluant. Tum uero uniuersa concio accensa est & a corporis custodibus initium factum clamantibus, discerpendum esse parricidam manibus eorũ. Id quidem Philotas, qui grauiora supplicia metueret, haud sane iniquo animo audiebat. Rex in concionem

reuersus,siue ut in custodia quoq; torqueret,siue ut diligentius cuncta cognosceret,conciliū in posterum diem distulit,quanq̄ in uesperā incli nabat dies, tamen amicos cōuocari iubet, & cæteris quidem placebat Macedonū more obrui saxis.Ephestion aūt & Craterus & Cenus tormentis ueritatē exprimendā esse dixerunt,& illi q̄q; qui aliud suaserant in hor; sententiā transeunt. Cōsilio ergo dimisso, Ephestion cū Cratero & Ceno ad quæstionē de Philota habendā consurgunt.Rex Cratero accersito,& sermone habito,cuius summa nō edita est,in intimā diuersorij partē secessit,& remotis arbitris in multā noctem q̄stionis expectauit aduentū,tortores in cōspectu Philotæ oīa crudelitatis tormēta ꝓponūt.Et ille ultro, qd cessatis,inquit,regis inimicū interfectorem cōfitentem occidere? quid q̄stione opus est? cogitaui, uolui. Craterus exigere,ut q̄ confiteret, in tormentis q̄q; diceret. Dū corripit, & dum obligant oculi,dū uestis exuit,gentium iura,deos patrios neq̄q̄ apud surdas aures inuocabat.Per ultimos deinde cruciatus, utpote & damnatus & inimicis in gratiā regis torquentibus lacerat.Ac primo quāq̄ hinc ignis,illinc uerbera iā non ad quęstionē,sed ad pœnā ingerebant, nō uocem modo,sed etiā gemitus habuit in ptāte.Sed postea q̄ intumescens corpus ulceribus flagellor; ictus nudis ossibus incussos ferre nō poterat,si tormentis adhibituri modū essent,dicturum se,quæ scire expeterent,pollicet.Sed finem q̄stioni fore,iurare eos ꝑ Alexandri salutē uolebat,remouericq; tortores.Et utroq; impetrato,Cratero inquit, dic qd me uelis dicere.Illo indignante ludificari eū,rursusq; renouante tortores,tempus petere cœpit,dū reciperet spiritū,cuncta quæ sciret, indicaturus.Interim equites nobilissimus quisq; & ij maxime, qui Parmenionem propinqua cognatione cotingebāt,postea q̄ Philotā torqueri fama uulgauerat, legem Macedonū ueriti,qua cautum erat, ut propinqui eorum, qui regi insidiati erant,cum ipsis necarent,alij se interficiunt, alij in deuios montes uastasq; solitudines fugiunt, ingenti per ta castra terrore diffuso, donec rex tumultu cognito legē se supplicio coniunctis sontiū remittere edixit.Philotas uero nean mendacio liberare se a cruciatu uoluerit,anceps coniectura est,quoniā & uera confessis, & falsa dicentibus idē doloris finis ostēdit.Cęter; pater,inqt,meus Egiloco,q̄ familiariter usus sit, non ignoratis. Illū dico Egilocū, qui in acie cecidit, ille oīm malorū nobis causa fuit. Nam cū primum Iouis filiū se salutari iussit rex,id indigne ferens ille,hunc igit regem agnoscimus,inquit,qui.Philippū dedignat patrem? Actū est de nobis,si ista ꝑpeti possumus. Non homines solū, sed etiam deos despicit,qui postulat deus credi.Amisimus Alexandrū,amisimus regem,incidimus in superbiam,nec dijs quibus se exequat,nec hoībus,quibus se eximit,tolerabilem.Nostro ne sanguine deū fecimus,qui nos fastidiat,qui grauet

mortaliũ adire concilium? Credite mihi, & nos, si uiri sumus, a dijs adoptabimur. Quis pro auũ eius Alexandrum, quis deinde Archelaũ, quis Perdicam occisos ultus est? hic quidem interfectoribus patris ignouit. Hæc Egilocus dixit supra cœnã, & postero die prima luce a patre accersor. Tristis erat & me mœstũ uidebat, audieramus enim, quæ solicitudinem incuterent. Itaq; ut experiremur, utrũ ne uino grauatus effudisset illa, an altiore concepta consilio, accersiri eũ placuit ac uenire. Eodemq; sermone ultro petito adiecit, se siue auderemus duces esse proximas a nobis partes uindicaturũ, siue deesset animus consilium silentio esse tecturũ. Parmenioni uiuo adhuc Dario intempestiua res uidebat, non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrũ, Dario uero sublato prœmiũ regis occisi Asiam & totũ Orientem interfectoribus esse cessurum. Approbatoq; consilio, in hæc, fides data est & accepta. Quod ad Dymnũ pertinet nihil scio, & hæc confessus intelligo non prodesse mihi, quod prorsus sceleris expers sum. Illi rursus tormentis admotis, cũ ipsis quoq; hastis os oculosq; eius euerberarent, ut hoc quoq; crimen confiteret, expressere. Exigentibus deinde ut ordinem cogitati sceleris exponeret, cum diu Bactra retentura regem uiderent, timuisse respondit, ne pater .lxx. natus annos tanti exercitus dux, tantæ pecuniæ custos interim extingueret, ipsiq; spoliato tantis uiribus occidendi regis causa non esset, Festinasse ergo se, dum præmium haberet in manibus. Re præsentare consiliũ, cuius patrem fuisse authorem nisi crederent, tormenta quanq̃ tolerare non posset, tamen non recusare. Illi collocuti satis quęsitũ uideri ad regem reuertunt, qui postero die & q̃ cõfessus erat Philotas recitari, & ipsum qa ingredi nõ poterat iussit afferri, oĩa agnoscente eodẽ, Demetrius qui ꝓximi sceleris particeps esse arguebat, producit, multa affirmatione animiq; pariter cõstantia & uultu abnuens quicq̃ sibi in regem cogitatũ esse. Tormenta etiã deposcebat in semetipsum, cũ Philotas circulatis oculis incideret in Calin quendã haud ꝓcul stantem, ꝓpius eũ iussit accedere. Illo pturbato & recusanti trãsire ad eũ, patieris inquit, Demetriũ mentiri? rursusq; me excruciari? Calin uox sanguisq; defecerãt, & Macedones Philotã inqnare innoxios uelle suspicabant, quia nec a Nicomacho nec ab illo Philota, cũ torqueret, noĩatus esset adolescens, q̃ ut pfectos regis circũstantes se uidit, Demetriũ, & semetipsum id facinus cogitasse cõfessus est. Omnes ergo a Nicomacho nominatos more patrio dato signo saxis obruerũt. Magno nõ modo salutis, sed etiã uitæ periculo liberatus erat Alexãder, quippe Parmenio & Philotas principes amicorũ nisi palam sontes sine indignatione totius exercitus non potuissent damnari. Itaq; anceps quæstio fuit, dum inficiatus est facinus, crudeliter torqueri uidebat. Post confessionem Philotas ne amicorum quidem misericordiam meruit.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM LIBER SEPTIMVS.

PHilotam ſicut recentibus ſceleris eius ueſtigijs iure affectũ ſupplicio cenſuerant milites, ita poſtea q̃ deſierat eſſe quem odiſſent, inuidia in miſericordiam uertit. Mouerat & claritas iuuenis, et patris eius ſenectus atq; orbitas. Primus Aſiam aperuerat regi, omnium periculorum eius particeps, ſemꝑ alterũ aciei cornu defenderat. Philippo quoq; ante omnes amicus, & ipſi Alexandro tam fidus, ut occidendi Attalum non alio miniſtro uti mallet. Horũ cogitatio ſubibat exercitũ, ſeditioſæq; uoces referebant̃ ad regem, quis ille haud ſane motus ſatiſq; prudens otij uitia negotio diſcuti edicit, ut omnes in ueſtibulo regiæ pręſto afforent, quos ubi frequentes adeſſe cognouit, in concionem proceſſit, haud dubie ex cõpoſito Affarios poſtulare cœpit, ut Lynceſtes Alexander, qui multo ante q̃ Philotas regem uoluiſſet occidere, exhiberet̃. A duobus indicibus (ſicut ſupra diximus) delatus, tertiũ iam annum cuſtodiebat̃ in uinculis. Eundem in Philippi quoq; cædem coniuraſſe cũ Pauſania pro cõperto fuit†, ſed quia primus Alexandrũ regem ſalutauerat, ſupplicio magis q̃ crimini fuerat exemptus. Tũ quoq; Antipatri ſoceri eius preces iuſtam regis iram morabant̃. Cæterum recruduit ſoporatus† dolor, quippe ueteris periculi memoriam, præſentis cura renouabat. Igit̃ Alexander ex cuſtodia educit̃, iuſſuſq; dicere quanq̃ toto triennio meditatus erat defenſionem, tamen hæſitans, & trepidus pauca ex ijs, quæ cõpoſuerat, protulit, ad ultimũ non memoria ſolũ, ſed etiam mens eũ deſtituit. Nulli erat dubiũ, quin trepidatio conſcientiæ indiciũ eſſet, non memoriæ uitiũ. Itaq; ex ijs, qui proxime aſtiterãt, obluctantem adhuc obliuioni lanceis confoderũt, cuius corpore ſublato, rex introduci iuſſit Amyntam & Symmannã. Polemon uero minimus ex fratribus, cũ Philotam torqueri comperiſſet, profugerat. Omniũ Philotæ amicorũ hi chariſſimi fuerant ad magna & honorata miniſteria illius maxime ſuffragatione producti, memineratq; rex ſummo ſtudio ab eo conciliatos ſibi. Nec dubitabat huius quoq; ultimi conſilij fuiſſe participes. Igit̃ olim eſſe ſibi ſuſpectos matris ſuæ literis, q̃bus eſſet admonitus, ut ab his ſalutem ſuam tueret̃, ceterum ſe inuitũ deteriora credentem, nũc manifeſtis indicijs uictũ iuſſiſſe uinciri. Nam pridie, q̃ detegeret̃ Philotæ ſcelus, quin in ſecreto cũ ipſo fuiſſent, non poſſe dubitari. Fratrem uero, qui profugerit, cũ Philotas torqueret̃, aperuiſſe fugę cauſam. Nuper præter conſuetudinem officij ſpecie amoris longius cæteris admouiſſe ſemetipſos lateri ſuo nulla probabili cauſa, ſeq; mirantem quod

Affarij

†certũ fuit

†ſoporatus dolor ꝑ ſopitus dixit

non uice sua tali fungerentur officio, ex ipsa trepidatione eorum perterritum strenue† ad armigeros, qui proxime sequebant̃, recessisse. Ad hoc accedere quod cum Antiphatenes scriba equitum Amyntæ denunciasset, pridie ꝙ Philotæ scelus deprehensum esset, ut ex suis equis more solito darent ijs, qui amisissent suos, supbe respondisse, nisi incepto desisteret, breui sciturum quis ipse esset. Iam linguæ uiolentiam temeritatemq́ uerborum, quæ in semetipsum iacularentur, nihil aliud esse, ꝙ sceleſti animi indicem ac testem, quæ si uera essent, idẽ meruisse eos, quod Philotam. Si falsa exigere ipsum ut refellant. Productus deinde Antiphatenes de equis nõ traditis & adiectis etiam superbe minis. Inde captus Amyntas facta dicendi potestate, nihil inquit, interest regis, peto, ut dũ dico, uinculis liberer. Rex solui utrunq́ iubet, desyderantiq́ Amyntæ ut habitus quoq́ redderet̃, armigeri lanceam dari iussit, ꝙ ut leua comprehendit euitato eo loco, in quo Alexandri corpus paulo ante iacuerat, Qualiscunq́, inquit, exitus nos manet rex, confitemur, ꝓsperũ tibi debituros, tristiorem fortunæ imputaturos. Sine præiuditio dicimus causam, liberis corporibus animisq́. habitũ etiam in quo te comitari solemus, reddidisti. Causam non possumus, fortunam timere desinemus. Te quęso, permittas mihi id primũ defendere, quod a te ultimũ obiectum est. Nos rex sermonis aduersus maiestatem tuam habiti nullius conscij sumus nobis. Diceremiam pridem uicisse te inuidiã, nisi periculũ esset, ne alia maligne dicta crederes blanda oratione purgari. Cæterũ etiam si militis tui uel in agmine deficientis & fatigati, uel in acie periclitantis, uel in tabernaculo ęgri & uulnera curantis, aliquã uox asperior esset accepta, merueramus fortibus factis, ut malles ea tẽpori nostro imputare, ꝙ animo, cũ quid accidit tristius omnes rei sunt. Corporibus nostris, quæ utiq́ non odimus, infestas admouemus manus. Parentes liberis si occurrant, & ingrati & inuisi sunt. Contra cum donis honoramur, cum præmijs onusti reuertimur, quis ferre nos potest? quis illã animorꝫ alacritatem cõtinere militantiũ? nec indignatio, nec lętitia moderata est. Ad oẽs affectus impetu rapimur, uituperam⁹, laudamus, miseremur, irascimur. Vtcũq́ p̃sens mouit affectio, modo Indiam adire & Oceanum libet, modo coniugum, & liberorũ patriæq́ memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter se colloquentiũ uoces signũ tuba datũ finit. In suos ordines quisq́ currimus, et qcquid irarum in tabernaculo conceptũ est, in hostium effunditur capita. Vtinã Philotas quoq́ intra uerba peccasset. Proinde ad id reuertar, propter quod rei sumus. Amicitiam, quæ nobis cum Philota fuit, adeo non eo inficias, ut expetisse quoq́ nos, magnosq́ ex ea fructus percepisse confitear. An uero Parmenionis, quem tibi proximum esse uoluisti filium omes pene amicos tuos dignatione uincentem cultũ a nobis esse mira

† pro celeriter

linguę uiolentia

Quid efficatiæ habent Tubæ in prę lio

ris? Tu hercule(si uerũ audire uis)rex huius nobis piculi causa es. Quis enim alius effecit, ut ad Philotam decurrerent, qui placere uellent tibi? Ab illo traditi ad hunc gradũ amicitiæ tuæ ascendimus. Is apud te fuit cuius gratiam expetere, & iram timere possemus. Si non propemodũ tuo uerberatu† ei oẽs te pͥtereunte iurauimus, eosdẽ nos inimicos amicosq; habituros esse, quos tu haberes, hoc sacramento pietatis obstricti aduersaremur.f. quem tum omnibus præferebas? Igit͛ si hoc crimen est, tu paucos innocentes habes, immo hercule neminem. Omnes eñ Philotæ amici esse uolunt, sed totidem, quot uolebant esse non poterant. Ita si a conscijs amicos non diuidis, nec ab amicis quidem separabis illos, qui idem esse uoluerunt. Quod igit͛ conscientiæ affertur indiciũ? ut opinor, quia pridie familiariter & sine arbitris locutus est nobiscũ. At ego purgare non possem, si pridie quicq̃ ex uetere uita ac more mutassem. Nunc uero si ut omnibus diebus illo quoq;, qui suspectus est, fecimus, consuetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus, & pridie q̃ Philotas detectus est, hæc mihi cũ Antiphane res erat, qui si nos suspectos facere uult, q̃d illo die equos non dedimus, semetipsum, quod eos desyderauerit, purgare non poterit. Anceps enim crimen est inter retinentẽ & exigentem, nisi q̃d melior est causa suum nõ tradentis, q̃ poscentis alienũ. Cæterum rex equos decem habui, e quis Antiphanes octo iam distribuerat ijs, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habendam, quos cũ uellet abducere homo superbissimus certe iniquissimus, nisi pedes militare uellem retinere cogebar. Nec inficias eo liberi hominis animo locutũ esse me cũ ignauissimo, & hoc unũ militiæ suæ usurpante, ut alienos equos pugnaturis distribuat. Huc enim malorũ uentũ est, ut uerba mea eodẽ tempore, & Alexandro excusem, & Antiphani. At Hercule mater de nobis inimicis tuis scripsit. Vtinã prudentius esset solicita pro filio, & nõ inanes quoq; species anxio animo figuraret†. Quare enim non ascribit metus sui causam? Deniq; nõ ostendit authorem, quo facto dicto ue nostro mota tam trepidas tibi literas scripsit. O miseram conditionem meam, cui forsitan non periculosius est tacere q̃ dicere. Sed utcunq; cessura res est, malo tibi defensionem meam displicere, q̃ causam. Agnosces aũt quæ dicturus sum, quippe meministi, cũ me ad pducendos ex Macedonia milites mitteres dixisse te multos integros iuuenes in domo tuę matris abscõdi. Pręcepisti igit͛ mihi, ne quem præter te intuerer, sed detrectantes militiã pducerem ad te. Quod equidem feci, & liberius q̃ expediebat mihi, executus sum imperium tuum. Gorgian & Hegateũ & Gorgatam, quorꝫ bona opera uteris inde pduxi. Quid igit͛ iniquius est q̃ me, qui si tibi nõ paruissem, iure daturus fui pœnas, nũc perire quia parui? Neq; eñ ulla alia matri tuæ psequendi nos causa est, q̃ quod utilitatem tuã muliebri pręg

† tuo impulsu, siue te cogẽte

pedes militare

† Figeret siue imaginaretur

posuimus gratiæ.vi.millia Macedonũ peditum & .dc.equites adduxi, quorꝫ pars secutura me non erat, si militiã detrectãtibus indulgere uoluissem. Sequit̃ ergo ut quia illa ꝓpter hanc causã irascit̃ nobis, tu mitiges matrem, qui iræ eius nos obtulisti. Dũ hæc Amyntas agit, forte superuenerunt, qui fratrẽ eius Polemonem, de q̃ ante est dictũ, fugientem cõsecuti uinctũ reducebant. Infesta concio uix inhiberi potuit, quin protinus suo more, saxa in eũ iaceret. Atqꝫ ille sane interritus nihil inquit ꝓ me deprecor, modo ne fratrũ, innocentiæ fuga imputet̃ mea. Hic si defendi nõ potest, meũ crimen sit. Horũ ob id ipsum melior est causa, q̃d ego, qui profugi, suspectus sum. At hęc elocuto uniuersa concio assensa est. Lachrymæ deinde oĩbus manare cœperunt, adeo in contrariũ repente mutatis, ut solũ pro eo esset, q̃d maxime læserat. Iuuenis erat primo ætatis flore pubescens, quem inter equites tormentis Philotæ conturbatos alienus terror abstulerat. Desertũ enim a comitibus & hæsitatẽ inter reuertendi fugiendiqꝫ consiliũ, qui secuti erant, occupauerũt. Is tum flere cœpit, & os suũ conuerberare, mœstus non suã uicem, sed propter ipsum periclitantiũ fratrum. Mouerat qꝫ iã regem non concionẽ modo, sed unus erat implacabilis frater, q terribili uultu intuens eũ. Tũ ait demens lachrymare debueras, cũ equo calcaria subderes fratrũ desertor, & desertorꝫ comes. Miser q̃ & unde fugiebas? Effecisti ut reus capitis accusatoris uterer uerbis. Ille peccasse se, sed grauius in fratres, q̃ in semetipsum fatebat̃. Tũ uero neqꝫ lachrymis neqꝫ acclamationibus, quibus studia sua multitudo profitetur, temperauerunt. Vna uox erat pari emissa cõsensu, ut insontibus & fortibus uiris parceret. Amici quoqꝫ data misericordiæ occasione consurgunt, flentesqꝫ regem deprecant̃. Ille silentio facto, & ipse inquit Amyntã mea sententia fratresqꝫ eius absoluo. Vos aũt iuuenes malo beneficij mei obliuisci, quã periculi uestri meminisse. Eadem fide redite in gratiam mecũ, qua ipse uobiscũ reuertor. Nisi q̃ delata essent, excussissem ualde, dissimulatio mea suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatos esse, q̃ suspectos. Cogitate neminẽ absolui posse, nisi q dixerit cãm. Tu Amynta ignosce fratri tuo. Erit hoc simpliciter etiã mihi reconciliati animi tui pignus. Cõcione deinde dimissa, Polydamanta uocari iubet. Lõge acceptissimus Parmenioni erat, ꝓximus lateri in acie stare solitus. Et quanq̃ cõscientia fret⁹ in regiã uenerat, tñ ut iussus est, fratres suos exhibere admodũ iuuenes & regi ignotos ob ętatẽ, fiducia in solicitudinẽ uersa trepidare cœpit, sæpius quæ nocere possent, q̃ quibus eluderet̃ reputans. Iam armigeri, quibus imperatum erat, produxerant eos, cum exanguem metu Polydamanta propius accedere iubet. Submotisqꝫ oĩbus, scelere inquit Parmenionis oẽs pariter appetiti sumus. Maxime ego ac tu, quos amicitię specie fefellit, ad quem ꝓsequendum puniendũqꝫ uide quantũ

fidei tuę credam, te ministro uti statui. Obsides, dū hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiscere in Mediā, & ad pręfectos meos literas scriptas manu mea perfer. Velocitate opus est, qua celeritatem famę antecedas Noctu puenire illuc te uolo, postero die, quæ scripta erunt, exequi. Ad Parmenionem quoq; epistolas feres, unam a me, alteram Philotę nomine scriptam. Signum annuli eius in mea potestate est. Si pater credit a filio impressum, cū te uiderit, nihil metuet. Polydamas tāto liberatus metu impensius etiā, ꝙ exigebat, promittit operam. Collaudatusq; & premijs oneratus, deposita ueste, quā habebat, Arabica induit. Duo Arabes, quorū interim coniuges ac liberi uinculū fidei obsides apud regem erant, dati comites. Per deserta etiam ob siccitatem loca camelis. xi. die, quo destinauerat, perueniunt. Et prius ꝙ ipsius nuntiaret ad uentus, rursus Polydamas uestem Macedonicā sumit, & in tabernaculū Cleandri (prætor hic regius erat) quarta uigilia puenit. Redditis deinde literis constituerūt prima luce ad Parmenionem coire. Nanq; cæteris ꝗq; literas regis attulerat. Iam ad eū uenturi erant, cum Parmenioni Polydamanta uenisse nuntiauerunt, qui dum lætat aduentu amici simulq; noscendi, quæ rex ageret, auidus (quippe longo interuallo nullā ab eo epistolam acceperat) Polydamanta requiri iubet. Diuersoria regionis illius magnos recessus habent, amœnosq; nemoribus manu consitis. Ea præcipue regū satraparumq; uoluptas erat. Spatiabat in nemore Parmenion medius inter duces, quibus erat imperatū literis regis, ut occiderent. Agendę aūt rei constituerant tempus, cū Parmenion a Polydamante literas traditas legere cœpisset. Polydamas procul ueniens, ut a Parmenione cōspectus uultu lætitię specię præferente ad complectendū eum cucurrit, mutuaq; gratulatione functi, Polydamas epistolam a rege scriptā ei tradidit. Parmenion uinculum epistolæ soluens, quidnā rex ageret, requirebat. Ille ex ipsis literis cogniturū esse respondit. Quibus Parmenion lectis, rex inquit expeditionem parat in Arachosios. Strenuum hoīem, & nunꝗ; cessantem. Sed tempus saluti suæ tanta iam parta gloria parcere. Alterā deinde epistolam Philotæ noīe scriptam lætus, quod ex uultu notari poterat, legebat. Tum eius latus gladio haurit Cleander, deinde iugulū ferit, cæteri exanimū quoq; cōfodiunt. Et armigeri, qui ad aditū nemoris astiterāt, cognita cæde, cuius causa ignorabat, in castra pueniunt, & tumultuoso nuntio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo perpetrata cædes erat, coeunt, & ni Polydamas cæteriq; eiusdem noxæ participes dedantur, murum circundatū nemori euersuros denuntiant, omniūq; sanguine duci parentaturos. Cleander priores eorū intromitti iubet. literasq; regis scriptas ad milites recitat, quibus insidiæ Parmenionis in regem, precesq; ut ipsum uindicaret, continebant. Igit cognita regis uoluntate, nō qui

Polydamas ad pmenionē in Mediā mittitur.

promittit operā

Coeo

lætitię species

Parmenion occiditur.

dẽ indignatio, ſed tñ ſeditio cõpreſſa eſt. Dilapſis pluribus pauci remã ſerunt, qui ſaltem, ut corpus ipſius ſepelire pmitterent, precabant. Diu id negatũ eſt Cleandri metu, ne offenderet regẽ. Pertinacius deinde pre cantibus materiem conſternationis ſubtrahendã ratus, capite deciſo truncũ humare permiſit. Ad regem caput miſſum eſt. Hic exitus Par- menionis fuit militiæ domiq; clari uiri. Multa ſine rege proſpere, rex ſi ne illo nihil magnæ rei geſſerat. Fœliciſſimo regi & oĩa ad fortunæ ſuæ exigenti modũ ſatiſfecit. lxx. natus annos iuuenis, ducis, & ſæpe etiam gregarij militis munera explicuit. Acer cõſilio, manu ſtrenuus, charus principibus, uulgo militũ acceptior. Hæc impulerint illũ ad regni cupi ditatem, an tantũ ſuſpectum fecerint, ambigi poteſt. Quare Philotas ul timis cruciatibus uictus uera ne dixerit, q̃ facta probari non poterant an falſis tormentorũ petierit finem, re quoq; recenti cũ magis poſſet li- quere, dubitatũ eſt. Alexander quos mortem Parmenionis cõqueſtos eſſe compererat, ſeparandos a cætero exercitu ratus, in unã cohortem ſecreuit, ducemq; his Leonidã dedit, & ipſum Parmenioni quondam intima familiaritate co niunctum. Fere ijdem erant, quos alioquin rex habuerat inuiſos. Nam cũ experiri uellet militũ animos, admonuit qui literas in Macedoniã ad ſuos ſcripſiſſet, ijs quos ipſe mittebat, perlatu ris cũ fide traderet, ſimpliciter ad neceſſarios ſuos quiſq; ſcripſerat, q̃ ſentiebat. Alijs grauis erat, pleriſq; non ingrata militia. Ita & agentiũ gratias & querentiũ literæ exceptæ ſunt. Et qui forte tediũ laboris per literas erant queſti, hanc ſeorſum cohortem a cæteris tendere ignomi- niæ cauſa iubet, fortitudine uſurus in bello, libertatem linguæ ab auri- bus credulis remoturus, & conſiliũ temerarium forſitan, quippe fortiſ ſimi iuuenes contumelijs irritati erant, ſicut oĩa alia fœlicitas regis ex- cepit. Nihil illis ad bella promptius fuit. Incitabat uirtutem & ignomi- niæ demendę cupido, & quia fortiora facta in paucis latere non pote- rant. His ita compoſitis Alexander Arianorũ Satrapæ conſtituto iter pronuntiari iubet in armatos, quos iam tunc mutato noĩe Euergetas appellãt. Ex q̃ frigore uictuſq; penuria Cyri exercitum affectũ, tectis & cõmeatibus iuuerant. Quintus dies erat ut in eam regionem puenerat, cognoſcit Satribarzanem, qui ad Beſſum defecerat, cum equitum ma nu irrupiſſe rurſus in Aulicos. Itaq; Caronum, Erignum cum Artaba zo & Andronico & .vi. millibus Græcorũ peditum. dc. equites ſeque- bantur. Ipſe. lx. diebus gentem Euergetarum ordinauit, magna pecu- nia ob egregiam in Cyrũ fidem donata. Relicto deinde, qui ijs p̃eſſet, Amenide (ſcriba is Darij fuerat) Arachoſios, quorũ regio ad ponticũ mare pertinet, ſubegit. Ibi exercitum, qui ſub Parmenione fuerat, occu pauit. Sex millia Macedonum erant, & .cc. nobiles, & .v. millia Græco- rum cum equitibus ducentis, haud dubie robur omnium uirium regis.

caput Parmenionis ad Alexãdrũ delatum

δυσβουλία

Arachosijs datus Memnon prætor.iiij. millibus peditum,&.dc.equitibus in præsidium relictis. Ipse rex nationem ne finitimis quidem satis notam, quippe nullo cōmertio uolentem mutuos usus, cum exercitu intrauit. Paramedesidæ appellantur, agreste hominū genus,& inter Barbaros maxime inconditum,locorū asperitas, hominum quoq; ingenia durauerat. Gelidissimū Septentrionis axem ex magna parte spectant, Bactrianis ad Occidentem coniuncti sunt. Meridiana regio ad mare Indicum uergit. Tuguria latere primo struunt. Et quia sterilis est terræ materia, in nudo etiam montis dorso usq; ad summum ædificiorum fastigium eodem laterculo utuntur. Cæterum structura latior ab imo paulatim incremento operis in arctius cogitur. Ad ultimum in carinæ maximæ modum coit. Ibi foramine relicto superne lumen accipiunt. Ad mediū uites & arbores,si quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt,obruūt. Penitus hyeme defossæ latent. Cum niue discussa aperiri humus cœpit,cœlo soliq; redduntur. Cæterum adeo altæ niues p̄munt terram gelu & perpetuo pene rigore constrictæ,ut ne auium quidem,feræ ue ullius uestigium extet. Obscura cœli uerius umbra,quam lux nocti similis premit terram, uix ut quæ prope sunt, conspici possint. In hac tamen omnis humani cultus solitudine destitutus exercitus, quicquid malorum tolerari potest,pertulit inopiam,frigus,lassitudinem,desperationem. Multos exanimauit rigor insolitus niuis, multorum adussit pedes, plurimorum oculis præcipue perniciabilis†fuit, fatigati quippe in ipso gelu deficientia corpora sternebant, quæ cum moueri desissent, uis frigoris ita astringebat, ut rursus ad surgendum conniti non possent. A cōmilitonibus torpentes excitabant̃. Neq; aliud remedium erat,q̄ ut ingredi cogerentur. Tum demum uitali calore moto membris aliquis redibat uigor. Si qui Tuguria Barbarorū adire potuerunt,celeriter refecti sunt. Sed tanta caligo erat, ut ædificia nulla alia res q̄ fumus ostenderet. Illi nunq̄ ante in terris suis aduena uiso,cū armatos repente conspicerent, exanimati metu, quicquid in Tugurijs erat, afferebant, ut corporibus ipsorum parceret̃ orantes. Rex agmen circuibat pedes,iacentes quosdam erigens,& alios,cū ęgre sequerent̃, adminiculo corporis sui excipiens. Nunc ad prima signa,nunc in medium,nunc in ultimo agmine itineris multiplicato labore aderat. Tandem ad cultiora p̄uentum loca est, cōmeatuq; largo recreatus exercitus simul,& qui consequi non poterant, in illa castra uenerunt. Inde agmen processit ad Caucasum montem, cuius dorsum Asiam p̄petuo iugo diuidit,hinc simul mare, quod Ciliciam subit,illinc Caspium fretum,& amnem Araxem,aliaq; regionis Scythiæ deserta spectat. Taurus secundæ magnitudinis mons cōmittitur Caucaso, a cappadocia se attollens Ciliciam præterit, Armeniæq; montibus iungitur,sic inter

Paramedesidæ & eorū regio

dorsum montis

Exercitus grauia tolerat

†pernitio sus

se tot iuga uelut serie cohærentia perpetuum habent dorsum, ex quo Asiæ omnia fere flumina, alia in rubrum, alia in Caspium mare, alia in Hyrcanum & ponticum decidunt. xvij. dierum spatio Caucasum superauit exercitus. Rupes in eo. x. in circuitu stadia complectitur, quatuor in altitudinē excedit, in qua uinctū Promethea fuisse antiquitas tradit. Condendæ in radicibus montis urbi sedes electa est. vij. millia seniorū Macedonū & præterea militibus, quorū opera uti desisset, permissum, in nouam urbem considere. Hanc quoq; Alexandriam incolæ appellauerunt. At Bessus Alexandri celeritate perterritus, dijs patrijs sacrificio rite facto, sicut illis gentibus mos est, cū amicis ducibusq; copiarū inter epulas de bello cōsultabat. Graues mero suas uires extollere, hostiū nunc temeritatem, nūc paucitatem spernere incipiūt. Præcipue Bessus ferox uerbis, & parto per scelus regno superbus, ac uix potens mentis dicere ordit. Secordia Darij creuisse hostiū famam. Occurrisse eīm Ciliciæ angustissimis faucibus, cū retrocedendo posset perducere incautos in loca naturæ situ inuia, tot fluminibus obiectis, tot montiū latebris, inter quas deprehensus hostis, ne fugæ quidem nedū resistendi occasionem fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos recedere. Oxiū amnem uelut murum obiectur hosti, dum ex finitimis gentibus ualida auxilia cōcurrerent. Venturos aūt Chorasmios, & Dacas, Sagasq;, & Indos, & ultra Tanaim amnem colentes Scythas, quorū neminem adeo humilem esse, ut humeri eius non possent Macedonis militis uerticē æquare. Conclamant temulenti unam hanc sententiā salubrem esse, & Bessus circumferri merū largius iubet, debellaturus sup mensam Alexandrū. Erat in eo conuiuio Cobares natione Medus, sed magicæ artis (si modo ars est, non uanissimi cuiusq; ludibriū) magis professione q̄ scientia celeber, alioquin moderatus & probus. Is cū præfatus esset, scire seruo utilius parere dicto, q̄ afferre consiliū, cum illos, qui pareant idem quod cęteros maneat, qui uero suadeant propriū sibi periculum. poculū etiam, quod habebat in manu, tradidit, quo accepto Cobares, Natura, inquit, mortaliū hoc quoq; noīe praua & sinistra dici potest, q̄d in suo quisq; negotio hebetior est, q̄ in alieno. Turbida facta sunt consilia eorū, qui sibi suadent. Obstat metus, alijs cupiditas, nonnunq̄ naturalis eorū, quæ cogitaueris, amor. Nā in te superbia non cadit. Expertus es unūquenq;, quod ipse repereris, aut solū aut optimum ducére. Magnū onus sustines capite regum insigne. Hoc aut moderate perferendū est, aut quod abominor, in te ruet. Consilio nō impetu opus est Adijcit deinde q̄d apud Bactrianos uulgo usurpabant. Canem timidū uehementius latrare, q̄ mordere. Altissima quæq; flumina minimo sono labi. Quę inserui, ut qualiscūq; inter Barbaros potuit esse, prudētia traderet. In his audientiū suspensam dederat expectationem sui. Tū

Prometheus uinctus i caucaso

Stataram Scytharū nota

Magia

In pprijs rebus cæcutimus

Sic apud Terentiū

παροιμία

consiliũ aperit, utilius Besso q̃ gratius. In uestibulo, inquit, regiæ tuę ue locissimus constat rex. Ante illi agmen, q̃ tu mensam istam mouebis. Nunc ab Tanai exercitũ accerses, & armis flumina oppones. Scilicet qua tu fugiturus es hostis, sequi non potest. Iter utriq; cõmune est, ui ctori tutius. Licet strenuũ metum putes esse, uelocior tamen spes est. Quin ualidioris occupas gratiã, dedisq; te. Vtcunq; cesserit, meliorem fortunam deditus quam hostis habiturus. Alienũ habes regnum, quo facilius eo careas. Incipies forsitan iustus esse rex, cum ipse fecerit, qui tibi & dare potest regnũ & eripere. Consiliũ hahes fidele, q̃d diutius ex equi superuacuum est. Nobilis equus umbra quoq; uirgę regitur. Igna uus ne calcari quidem concitari potest. Bessus & ingenio & multo me ro ferox adeo exarsit, ut uix ab amicis, quo minus occideret eum (nam astrinxerat quoq; acinacem) contineret. Certe conuiuio ꝓsiliuit haud quaq̃ potens mentis. Cobares inter tumultum elapsus ad Alexandrũ transfugit. viij. millia Bactrianorũ habebat armata Bessus, quæ quãdiu ꝓpter cœli inteperiem Indiã potius Macedonas petituros crediderãt, obedienter imperata fecerunt. Posteaq̃ aduentare Alexandrum com pertum est, in suos quisq; uicos dilapsi Bessum liquerunt. Ille cum cli entium manu, qui nõ mutauerant fidem, Oxo amne superato exustis q; nauigijs, quibus transierat, ne ijsdem hostis uteretur, nouas copias in Sogdianis contrahebat. Alexander Caucasum quidem (ut supra di ctum est) transierat, sed inopia frumenti prope ad famem uentum e rat. Succo ex Sisena expresso haud secus quã oleo artus perungebant Sed huius succi ducenis quadragenis denarijs amphoræ singulæ, mel lis denarijs. ccc. xc. ccc. uini æstimabañ, tritici nihil aut admodum exi guum reperiebañ. Syros uocabant Barbari. Quos ita solerter abscon dunt, ut nisi, qui defoderunt, inuenire nõ possint. In ijs conditæ fruges erant. In quarum penuria milites fluuiatili pisce & herbis sustineban tur. Iamq; hæc ipsa alimenta defecerant, cũ iumenta quibus onera por tabant, cedere iussi sunt, horum carne dum in Bactriano s peruentum, traxere uitam. Bactrianę terræ multiplex & uaria natura est. Alibi mul ta arbor & uitis largos mitesq; fructus alit. Solum pingue crebri fon tes rigant. Quæ mitiora sunt, frumento conseruntur. Cætera armen torum pabulo cedunt. Magnam deinde partem eiusdem terræ steri les harenæ tenent. Squalida siccitate regio non hominem, non frugem alit. Cum uero uenti a Pontico mari spirant, quicquid sabuli in cam pis iacet, conuerrunt. Quod ubi cumulatum est, magnorum collium procul species est, omniaq; pristini itineris intereunt. Itaque qui tran seunt campos, nauigantium modo noctu sydera obseruant, ad quo rum cursum iter dirigunt, & prope modum clarior est noctis umbra, q̃ lux. Ergo interdiu inuia est regio, quia nec uestigium, quod sequañ,

Marginal notes: utilius q̃ grati⁹, no ua corrigendi for ma — γνωμικα — fluuiatiles pisces — Bactrianę terræ na tura

inueniunt,& nitor syderum caligine absconditur. Cæterum si quos ille uentus, qui a mari exorit, deprehendit, harena obruit. Sed qua mitior terra est, ingens hominum equorũq; multitudo gignitur. Itaq; Bactriani equites.xxx.millia expleuerant, Ipsa Bactra regionis eius caput sita sunt sub monte Paropamiso. Bactrus amnis præterit mœnia. Is urbi

Statiua & regioni dedit nomen, hic regi statiua habenti nuntiatur ex Græcia Peloponnensium Laconumq; defectio. Nondum enim uicti erant, cũ proficiscerent tumultus eius principia nunciaturi, & alius præsens terror affertur, Scythas, qui ultra Tanaim amnem colunt, aduentare Besso ferentes opem. Eodem tempore, quæ in gente Arionũ Caucarus &

Nota pugnã inter duos Eriguus gesserant, perferunt. Cõmissum erat prælium inter Macedones Ariosq;. Transfuga Satibarzanes Barbaris præerat, qui cum pugnã segnem utrinq; æquis uiribus stare uidisset, in primos ordines adequitauit, demptaq; galea inhibitis, qui tela iaciebant, si quis uiritim dimicare uellet, prouocauit ad pugnam, nudũ se caput in certamine habiturũ. Non tulit ferociam Barbari dux illius exercitus grauis quidem ætate, sed & animi & corporis robore nulli iuuenum postferendus. Is galea dempta canitiem ostentans. Venit, inquit, dies quo aut uictoria, aut morte honestissima, quales amicos & milites Alexander habeat, ostendam, nec plura elocutus equũ in hostem egit. Crederes imperatũ, ut acies utræq; tela cohiberent. Protinus certe recesserunt dato libero spatio, intenti in euentũ non duorum modo, sed etiam suę sortis, quippe alienũ discrimen secuturi. Prior Barbarus emisit hastam, quã Eriguus modica capitis declinatione uitauit. At ipse infestã Sarissam equo calcaribus concito in medio Barbari gutture ita fixit, ut per ceruicẽ emineret. Præcipitatus ex equo Barbarus, adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam ex uulnere hastam rursus in os dirigit. Satibarzanes hastam manu complexus, quo maturius interiret, ictũ hostis adiuuit, & Barbari duce amisso, quem magis necessitate q̃ sponte secuti erant, tunc haud immemores meritorum Alexandri arma Eriguo tradunt. Rex his quidem lętus de Spartanis haud quaq̃ securus magno tamen animo defectum eorũ tulit, dicens non ante ausos consilia nudare quam ipsum ad fines Indiæ peruenisse cognouissent. Ipse Bessum persequens copias mouit, cui Eriguus spolia Barbarica ceu opimum belli decus præferens occurrit. Igitur Bactrianorũ regione Artabazo tradi

Susitanorum loca calida cũ exercitu intrat Alexãder ta, sarcinas & impedimenta ibi cũ præsidio reliquit. Ipse cũ expedito agmine loca deserta Susitanorũ intrat, nocturno itinere exercitũ ducẽs. Aquarũ (ut ante dictũ est) penuria prius desperatione, q̃ desyderio bibẽdi sitim accẽdit. Per.cccc.stadia ne modicus qdẽ humor existit. Harenas uapor ęstiui solis accendit, q̃ ubi flagrare cœperũt, haud secus q̃ cõtinenti incẽdio cũcta torrent. Caligo deinde ĩ modico terrę feruore

excitata lucem tegit. Camporūq; non alia q̃ uasti & profundi ęquoris species est. Nocturnū iter tolerabile uidebatur, quia rore & matutino frigore corpora leuabantur. Cæterum cū ipsa luce æstus orit̃, omnemq; naturalem absorbet humorem siccitas, ora uisceraq; penitus uruntur. Itaq; primū animi, deinde corpora deficere cœperunt. Pigebat & consistere & progredi. Pauci a peritis regionis admoniti præpararunt aquā. Hæc paulisper repressit sitim. Deinde crescente æstu rursum desyderium humoris accensum est. Ergo quicquid uini oleiq; erat, hominibus ingerebat̃. Tantaq; dulcedo bibendi fuit, ut in posterū sitis non timeretur. Graues deinde auide hausto humor non sustinere arma, nō ingredi poterant, & fœliciores uidebant̃, quos aqua defecerat, cū ipsi sine modo infusam uomitu cogerent̃ egerere. Anxiū regem tantis malo circūfusi amici ut meminisset sui, orabāt. Animi sui magnitudinem unicum remediū deficientis exercitus esse, cum ex ijs qui præcesserant ad capiendū locum castris, duo occurrūt utribus aquam gestantes, & filijs suis, quos in eodem agmine esse & ægre pati sitim non ignorabāt occurrerent, qui cū in regem incidissent, alter ex ijs utre resoluto uas, quod simul ferebat, implet porrigens regi. Ille accipit percontatus quibus aquā portarent, filijs ferre cognoscit. Tunc poculo pleno (sicut oblatum est) reddito, nec solus inquit bibere sustineo, nec tam exiguū diuidere omnibus possum. Vos currite, & liberis uestris, quod propter illos attulistis, date. Tandem ad flumen Oxū ipse peruenit prima fere uespera. Sed exercitus maga pars nō poterat sequi. In edito monte ignes iubet fieri, ut ij, q ęgre sequebant̃, haud procul castris eos abesse cognoscerent. Eos aūt qui primi agminis erant, mature cibo ac potione firmatos implere alios utres, alios uasa, quibus cum aqua possit portari iussit, ac suis opem ferre. Sed qui intemperantius hauserant, intercluso spiritu extincti sunt. Multoq; maior horū numerus fuit, quam ullo amiserat prælio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus aut potu, qua ueniebat exercitus, cōstitit. Nec ante ad curandum corpus recessit, quam p̃terierant, qui agmen sequebant̃, totamq; eam noctem cū magno animi motu perpetuis uigilijs egit. Nec postero die lætior erat, quia nulla nauigia habebat, nec pons erigi poterat circum amnem nudo solo et materia maxime sterili. Cōsilium igitur, quod unū necessitas subiecerat, init. Vtres quamplurimos stramentis refertos diuidit. His incubantes transnauere amnē, quiq; primi transierant in statione erant, dū traijcerent cæteri. Hoc modo. vi. demū die in ulteriore ripa totū exercitum exposuit. Iamq; ad p̄sequendum Bessum statuerat p̄gredi, cum ea, q̃ in Susianis erāt cognoscit. Spitamenes erat inter oēs amicos p̄cipuo honore cultus a Besso. Sed nullis meritis p̄fidia mitigari pōt, quę tñ iam minus in eo inuisa esse poterat, quia nihil ulli nefas tū

Oxus fluuius

Nota cōsilium

in Bessum interfectorem regis sui uidebatur. Titulus facinoris specio sus praeferebatur uindicta Darij. Sed fortunã non scelus oderant Bessi Nam ut Alexandrum flumen Oxum superasse cognouit, Dataphar nem & Catenem, quibus a Besso maxima fides habebat, in societatem rei asciscit. Illi promptius adeũt, q̃ rogabant, assumptisq; octo fortissi mis iuuenibus talem dolum intendunt. Spitamenes pergit ad Bessum & remotis arbitris comperisse ait se insidiari ei Dataphernem & Cate nem, ut uiuũ Alexandro traderent agitantes a semet occupatos esse, & uinctos teneri. Bessus tanto merito (ut credebat) obligatus, partim gra tias agit, partim auidus explendi supplicij adduci eos iubet. Illi mani bus sua sponte religatis a participibus consilij trahebant, quos Bessus truci uultu intuens consurgit manibus non temperaturus. At illi simu latione omissa circunsistunt eum, & frustra repugnantem uinciunt, di repto ex capite regni insignc, lacerataq; ueste, quam spolijs occisi regis induerat. Ille deos sui sceleris ultores adesse confessus, adiecit non Da rio iniquos fuisse, quem sic ulciscerent, sed Alexandro propitios, cuius uictoriam semper etiam hostis adiuuisset. Multitudo an uindicatura Bessum fuerit, incertum est, nisi illi, qui uinxerant iussu Alexandri fecis seipsos ementiti, dubios adhuc animos terruissent. In equum imposi tũ Alexandro tradituri ducunt. Inter haec rex, quibus matura erat mis sio relictis. dcccc. fere, equiti bina talenta dedit, pediti ter denariũ mil lia, monitosq; ut liberos generarẽt, remisit domũ. Caeteris gratię actae, quod ad reliqua belli nauaturos operam pollicebant. Tum Bessus per ducit. Peruentum erat in paruulum oppidum, Branchidae eius incolae erant. Mileto quondam iussu Xerxis cũ e Graecia rediret, transierant, & in ea sede constiterant, qui templũ, quod Didymeon appellat, in gra tiam Xerxis uiolauerant. mores patrij nondũ exoleuerant, sed iam bi

Bilinguis lingues erãt, paulatim a domestico externoq; sermone degeneres. Ma gno igitur gaudio regem excipiunt, urbem seq; dedentes. Ille Milesios, qui apud ipsum militarent, conuocari iubet. Vetus odium miles gere bat in Branchidarũ gentem. Proditis ergo siue iniuriae, siue originis me minisse mallent, liberum de Branchidis pmittit arbitriũ. Variantibus deinde sententijs, se ipsum consyderaturũ quod optimum factu esset, o stendit. Postero die occurrentibus Branchiadas secũ procedere. Cun cq; ad urbem uentũ esset, ipse cum expedita manu portam intrat. Pha lanx moenia oppidi circumire iussa, & dato signo diripere urbem pro ditorũ receptaculum, ipsosq; ad unum cędere. Illi inermes passim truci dant, nec aut cõmertio linguae, aut suppliciorum uelamentis precibus q; inhiberi crudelitas potest. Tandem ut deijcerent, fundamenta muro rũ ab imo moliunt, ne quod urbis uestigium extaret. Nec mora, lucos quoq; sacros non cędunt modo, sed etiam extirpant, ut uasta solitudo

& sterilis humus excussis etiam radicibus linqueret, quæ si in ipsos, proditionis authores excogitata essent, iusta ultio esse non crudelitas uideret. Nunc culpam maiorum posteri luere, qui ne uiderant quidem Miletũ. Ideo & Xerxi non potuerant prodere. Inde processit ad Tanaim amnem. Quo productus est Bessus non uictus modo, sed etiã omni uelamẽto corporis spoliatus. Spitamenes eũ tenebat collo inserta cathena, tam Barbaris q̃ Macedonibus gratũ spectaculum. Tum Spitamenes & te inquit & Dariũ reges meos ultus, interfectorẽ domini sui adduxi, eo modo captũ, cuius ipse fecit exemplum. Aperiat ad hoc spectaculũ oculos Darius. Existat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit, & hoc solatio dignus est. Alexander multũ collaudato Spitamene cõuersus ad Bessum, Cuius, inquit, feræ rabies occupauit animũ tuum, cũ regem de te optime meritum prius uincire, deinde occidere sustinuisti? Sed huius parricidij mercedem falso regis noĩe persoluisti. Ibi ille facinus purgare non ausus, regis titulũ se usurpare dixit, ut gentem suã tradere ipsi posset, qui si cessasset, aliũ fuisse regnum occupaturum. Et Alexander Oxatrem fratrem Darij, quẽ inter corporis custodes habebat, propius iussit accedere, tradiq; Bessum ei, ut cruci affixũ mutilatis auribus naribusq; sagittis configerent Barbari, asseruarentq; corpus, ut ne aues quidem contingerent. Oxatres cætera sibi curæ fore pollicetur. Aues nõ ab alio, q̃ a Catene posse prohiberi adijcit, eximiã eius artem cupiens ostendere. Nanq; adeo certo ictu destinata feriebat, ut aues q̃q; exciperet. Nam si forsitan sagittandi tã celebri usu minus admirabilis uideri hæc ars possit, tamen ingens uisentibus miraculũ, magnoq; honori Cateni fuit. Dona deinde oĩbus, qui Bessum adduxerant, data sunt. Cæterum suppliciũ eius distulit, ut eo loco, in quo Dariũ ipse occiderat, necaret. Interea Macedones ad petendum pabulũ incomposito agmine egressi, a Barbaris, qui de proximis montibus decurrerunt, opprimunt, pluresq; capti sunt q̃ occisi. Barbari aũt captiuos p̃ se agentes rursus in montem recesserunt. xx. millia latronũ erant, fundis, sagittisq; pugnam inuadunt, quos dũ obsidet rex inter promptissimos dimicans sagitta ictus est, q̃ in medio crure fixa reliquerat spiculũ. Illum quidẽ mœsti & attoniti Macedones in castra referebant. Sed nec Barbaros fefellit subductus ex acie rex, quippe ex edito monte cuncta prospexerant. Itaq; postero die misere legatos ad regem, quos ille protinus iussit admitti, solutisq; fascijs magnitudinem uulneris dissimulãs crus Barbaris ostendit. Illi iussi considere affirmant nõ Macedonas, q̃ ipsos fuisse tristiores, cognito uulnere ipsius, cuius si authorem reperissent, dedituros fuisse. Cum dijs enim pugnare sacrilegos tantũ. Cæterum se gentẽ in fidem dedere, superatos uirtute illius. Rex fide data & captiuis receptis, gentẽ in deditionẽ accepit. Castris inde motis lectica militari

ferebat, q̃ pro se quisq; eques pedesq; subire certabant. Equites, cũ quibus rex prælia inire solitus erat, sui muneris id esse censebant. Pedites contra cũ saucios cõmilitones ipse gestare assueuisset, eripi sibi proprium officiũ tum potissimum, cũ rex gestandus esset, querebant. Rex in tanto utriusq; partis certamine & sibi difficilem, p̃turis grauem electionem futurã ratus, inuicem subire eos iussit. Hinc quarto die ad urbem Marupenta peruentũ est. lxx. stadia murus urbis amplectit̃. Arx illinc cingit̃. Muro ac præsidio urbis relicto proximos uicos depopulat̃, atq; urit. Legati deinde Aulorꝝ, Scytharum superueniũt, liberi, ex quo decesserat Cyrus, tum imperata facturi, Iustissimos Barbarorꝝ cõstabat.
Scythę iusti Armis abstinebant nisi lacessiti. Libertatis modico & æquali usu, principibus humiliores pares fecerunt. Hos benigne allocutus, ad hos Scythas, qui Europã incolunt, Penidam quendã misit ex amicis, qui denũtiaret his ne Tanaim amnem regionis iniussu regis transirẽt, eidẽ mandatũ, ut contemplaret̃ locorum situm, & illos quoq; Scythas, qui super Bosphoro incolunt, uiseret. Condendę urbis sedem sup ripam Tanais eligeret, claustrũ etiam perdomiturũ, & quod deinde adire decreuerat Sed consiliũ distulit. Sogdianorꝝ nuntiata defectio, quę Bactrianos q̃q; traxit. vij. millia equitũ erant, quorꝝ authoritatem cæteri sequebant̃. Alexander Spitamenẽ & Catenẽ, a q̃bus ei traditus erat Bessus, haud dubius quin eorũ opera redigi possent in potestatem coercendo eos, q nouerant rex iussit accersiri. At illi defectionis, ad quã coercendam euocabant̃, authores uulgauerant fama. Bactrianos equites a rege oẽs ut occiderent̃ accersiri. Idq; imperatũ ipsis, non sustinuisse tamen exequi, ne expiabile in populares facinus admitterent, non magis Alexandri sæuitiam, q̃ Bessi parricidiũ ferre potuisse. Itaq; sua sponte iam motos, metu pœnæ haud difficulter concitauerũt ad arma. Alexander trãsfugarũ defectione comperta, Craterũ obsidere Cyropolin iubet. Ipse aliã urbem regionis eiusdem corona capit, signoq; ut puberes interficerent̃ dato, reliqui in prędã cessere uictoris. Vrbs diruta est, ut cæteri cladis exemplo continerentur. Memaceni ualida gens obsidionem non ut honestiorem modo, sed etiã ut tutiorem ferre decreuerant. Ad quorũ pertinatiam mitigandã rex. l. equites p̃misit, qui clementiã ipsius in deditos simulq; exorabilem animũ in deuictos ostenderent. Illi nec de fide, nec de potentia regis ipsos dubitare respondent, equitesq; tendere extra munimenta urbis iubent. Hospitaliter deinde exceptos grauesq; epulis & somno intẽpesta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud secus, q̃ par erat motus, urbem corona circundedit, munitiorẽ q̃ ut primo impetu capi posset. Itaq; Meleagrum & Perdicam in obsidionem iungit Cyropolim (ut ante dictum est) obsidentes. Statuerat aũt parcere urbi conditæ a Cyro, quippe non alium gentium illarum magis ad-

miratus est, q̃ hunc regem & Semiramim, in quis & magnitudinē animi, & claritatem rerũ longe emicuisse credebat. Cęterũ pertinatia oppidanorũ eius irã accendit. Itaq; captã urbē diripe iussit delectos Macedones haud iniuria infestos, & ad Meleagrũ & Perdicã redit. Sed nõ alia urbs fortius obsidionem tulit, q̃ppe & militũ promptissimi cecidere & ipse rex ad ultimũ periculum uenit. Nãq; ceruix eius saxo ita icta est, ut oculis caligine effusa collaberet, ne mentis quidem compos. Exercitus certe uelut erepto eo ingemuit. Sed inuictus aduersus ea, quæ cæteros terrent, nondum percurato uulnere acrius obsidioni institit, naturalem celeritatē ira concitante. Cuniculo ergo suffossa mœnia, ingens nudauere spatiũ, per quod irrupit, uictorq; urbē dirui iussit. Hinc Menedemũ cum tribus millibus peditũ & .dccc. equitibus ad urbem Maracandam misit. Spitamenes transfuga præsidio Macedonũ inde deiecto muris urbis eius incluserat se, haud oppidanis consiliũ defectionis approbantibus. Sequi tamen uidebant̃, quia prohibere non poterant. Interim Alexander ad Tanaim amnem redit, & quantũ soli occupauerant, castris muro circũdedit. lx. stadiorum urbis murus fuit, hanc quoq; urbem Alexandriã appellari iussit. Opus tanta celeritate perfectũ est ut xvij. die, qua munimenta excitata erant, tecta quoq; urbis absoluerent̃. Ingens militũ certamen inter ipsos fuerat, ut suum quisq; munus (nã diuisum erat) primus ostẽderet. Incolę nouę urbi dati captiui, quos reddito pretio dominis liberauit. quorũ posteri nunc quoq; non apud eos tam longa ætate propter memoriã Alexandri exoleuerũt. Rex Scytharũ, cuius tum ultra Tanaim imperiũ erat, ratus eam urbem, quã in ripa amnis Macedones cõdiderant suis impositã esse ceruicibus, fratrē Charcasim noĩe cum magna equitum manu misit ad diruendam eam proculq; amne ad submouendas Macedonũ copias. Bactrianos Tanais ab Scythis, quos Europeos uocãt, diuidit. Idem Asiam & Europã finis interfluit. Cæterũ Scytharum gens haud procul Thracia sita ab Oriente ad septentrionē se uertit. Sarmatarũq; (ut quidam credidere) nõ finitima sed pars est. Recta deinde regionē aliam ultra Istrũ iacentem colit. Vltima Asiæ, quæ Bactra sunt, stringit, habitat, quæ septentrioni proxima sunt. Profundę inde syluæ uastæq; solitudines excipiunt. Rursus q̃ ad Tanaim & Bactra spectant, humano cultu haud disparia sunt Primus cũ hac gente non prouisum bellũ Alexander gesturus, cum in conspectu eius obequitaret hostis, adhuc æger ex uulnere præcipue uoce deficiens, quam & modicus cibus & ceruicis extenuabat dolor, amicos in consilium aduocari iubet. Terrebat eũ non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant. Scythæ etiã lacessebant. Ipse nõ insistere in terra, nõ equo uehi, non docere, nõ hortari suos poterat. Ancipiti periculo implicitus, deos q̃q; incusans querebat̃, se iacere segnē, cuius

uelocitatem nemo antea ualuisset effugere. Vix suos credere non simulari ualetudinem. Itaq; qui post Dariū uictum Ariolos & uates consulere desierat, Rursus ad superstitionem humanarum gentium ludibria reuolutus. Aristandrū, cui crudelitatem suā addixerat, explorare euentū rerꝫ sacrificiis iubet. Mos erat aruspicibus exta sine rege spectare, & quę portenderent referre. Inter hæc rex dum fibris pecudū exploratur euentus latentium rerū prius ipsum cōsidere, deinde amicos iubet, ne cōtentione uocis cicatricem infirmā adhuc rumperet. Ephestion Craterus & Eriguus erant cum custodibus in tabernaculū admissi, discrimen inquit me occupauit, meliore hostiū q̄ meo tempore. Sed necessitas ante rationem est maxime in bello, quod raro permittit tempora legere, defecere Bactriani, in quorū ceruicibus stamus, & quantū in nobis animi sit, alieno Marte experiunt. Haud dubia fortuna si omiserimus Scythas ultro arma inferentes, cōtempti ad illos qui defecerūt reuertemur. Si uero Tanaim transierimus, & ubiq; inuictos esse nos Scytharꝫ pnitie ac sanguine ostenderimus, quis dubitabit patere Europē uictoribus? fallit, qui terminos gloriæ nostræ metit spatio, quod transituri sumus. Vnus amnis interfluit, quem si traiicimus, in Europam arma proferimus. Et quanti æstimandū est, dum Asiā subigimus in alio quodammodo orbe trophęa statuere, & quæ tam longo interuallo natura uidet diremisse, una uictoria subito cōmittere? At hercule si paululū cessauerimus, in tergis nostris Scythæ hęrebūt. An soli sumus, qui flumina tranare possumus? Multa in nos metipsos recident, quibus adhuc uicimus. Fortuna belli artem uictos q̄q; docet. Vtribus amnem traiiciendi exemplum fecimus nuper, hoc ut Scythæ imitari nesciant, Bactriani docebūt. Præterea unus gentis huius adhuc exercitus uenit, cęteri expectant. Ita bellum uitando alemus, & quod inferre possemus accipere cogemur. Manifesta est consilii mei ratio. Sed an permissuri sint Macedones animo uti meo dubito, quia ex quo hoc uulnus accepi, non equo uectus sum, non pedibus ingressus. Sed si me sequi uultis, ualeo amici. Satis uirium est ad toleranda ista. Aut si iam adest uitæ meæ finis, in quo tandē opere melius extinguar? Hæc quassa adhuc uoce subdeficiens uix proximis exaudientibus dixerat, cum omnes a tam præcipiti consilio regē deterrere cœperunt. Eriguus maxime, qui haud sane authoritate proficiens apud obstinatum animū, superstitionem, cuius potens non erat rex, incutere tentauit, dicendo deos quoq; obstare consilio, magnumq; periculū, si flumen transisset, ostendi. Intranti Eriguo tabernaculū regis Aristander occurrerat, tristia exta fuisse significans, hæc ex uate comperta Eriguus nūtiabat. Quo inhibito, Alexander non ira solū, sed etiam pudore confusus, quod superstitio, quā celauerat, detegebat. Aristandrum uocari iubet. Qui ut uenit intuens

Supstitio

Bellū nō expectare

Alexādri oratio

eum.Non rex inquit,sed priuatus sum,sacrificium ut faceres mandaui. Quid eo portenderet, cur apud alium q̃ apud me professus es? Erigyus arcana mea & secreta te prodente cognouit. Quem certũ mehercu le habeo extorũ interpretem metu suo, tibi aũt sæpius q̃ potest denuntio, ipse mihi indices, quid extis cognoueris, ne possis inficiari dixisse quæ dixeris. Ille exanguis attonitoq́ꝫ similis stabat per metũ etiam uoce suppressa. Tandemq́ꝫ eodem metu stimulante, ne regis expectationem moraret, magni inquit, laboris non irriti discrimen instare prædixi. Nec mea ars magis q̃ beneuolentia me perturbat. Infirmitatem ualetudinis tuæ uideo, & quantũ in uno te sit scio. Vereor ne nõ pręsenti fortunæ tuæ sufficere possis. Rex iussum cõfidere fœlicitatis suæ remisit. Sibi eñ ad alia gloriam cõcedere deos. Consultanti deinde cum ijsdem, quo nam modo flumen transiret, superuenit Aristander, non alias lætiora exta uidisse se affirmans, utiq́ꝫ prioribus longe diuersa, tũ so licitudinis causas aperuisse, nunc prorsus egregie litatũ esse. Cæterũ q̃ subinde nuntiata sunt regi, continuæ fœlicitati rerũ eius imposuerant labem. Menedemũ (ut supra dictum est) miserat ad obsidendũ Spitamenem Bactrianæ defectionis authorem. Qui comperto hostis aduentu, ne muris urbis includeret, simul fretus excipi posse, quem uenturũ sciebat, consedit occultus. Syluestre iter aptũ insidijs tegendis erat. Ibi Dacas condidit. Equi binos armatos uehunt, quorũ inuicem singuli repente desiliunt. Equestris pugnæ ordinem turbant. Equorũ uelocitati par est hoĩm pernicitas. Hos Spitamenes saltum circũire iussos pariter & a lateribus, & a fronte & a tergo hosti se ostendit. Menedemus undiq́ꝫ inclusus ne numero quidem par, diu tñ restitit, clamitans nihil aliud superesse locorũ fraude deceptis, q̃ honestæ mortis solatiũ ex hostium cæde. Ipsum præualens equus uehebat, quo sæpius in cuneos Barbarorum effusis habenis euectus magna strage eos fuderat. Sed cũ unum omnes peterent uulneribus exanguis Hipsidem quendã ex amicis hortatus est, ut in equũ suum ascenderet, & se fuga eriperet. Hæc agentem anima defecit, corpusq́ꝫ ex equo defluxit in terram. Hispides poterat quidem effugere, sed amisso amico mori statuit. Vna erat cura, ne inultus occideret. Itaq́ꝫ subditis calcaribus equo in medios hostes se immisit, & memorabili edita pugna obrutus telis est. Quod ubi uidere, qui cædi supererant, tumulũ paulo q̃ cætera editiorem capiunt, quos Spitamenes fame in deditionem subacturus obsedit. Cecidere eo prælio peditũ.ij.millia.ccc.equites. Quã cladem Alexander solerti consilio texit, morte denuntiata ijs, qui ex prælio uenerant, si acta uulgassent. Cęterũ cum animo disparem uultum diutius ferre non posset, in tabernaculũ super ripam fluminis de industria locatũ secessit. Ibi sine arbitris singula animi cõsulta pensando noctem uigilijs extraxit, sæpe pellibus

tabernaculi alleuatis, ut conspiceret hostiũ ignes, e q̃bus coniectare poterat, quanta hoim multitudo esset. Iãq; lux apparebat, cũ thoracem indutus procedit ad milites, tum primũ post uulnus proxime acceptum tanta erat apud eos ueneratio regis, ut facile periculi, q̃d horrebant, cogitationem p̃sentia eius excuteret. Lęti ergo & manãtibus p̃ gaudio lachrymis, cõsalutant eum, & q̃d ante recusauerant bellũ, feroces deposcũt. Ille se ratibus equitem Phalangẽq; transportaturũ esse pnuntiat, sup utres iubet nare leuius armatos. Plura nec dici res desyderauit, nec rex dicere p ualetudinem potuit. Cęterũ tanta alacritate militũ rates iũctæ sunt, ut in triduũ a d. xij. millia effectę sint. Iãq; ad transeundum oĩa aptauerant, cũ legati Scytharũ. xx. more gentis p castra equis uecti nũtiare iubent regi, uelle ipsos ad eũ mandata pferre. Admissi in tabernaculũ, iussiq; considere in uultu regis defixerãt oculos, credo qs magnitudine corporis aĩm æstimantibus modicus aĩus, haud quaq̃ famę par uidebat̃. Scythis aũt non ut cæteris Barbaris rudis & incõditus sensus

nota legati Scythæ oratione ad Alexãdrum

est. Quidã eorũ sapientiam capere dicunt̃, quantãcunq; gens capit semp armata. Sicq; locutos esse apud regem memorię proditũ est. Abhorrent forsitan moribus nostris & tp̃a & ingenia cultiora sortitis. Sed ut possit oratio eorũ sperni, tamen fides nostra non debet, q̃ utcunq; tradita sunt, incorrupta pferemus. Igit̃ unum ex his maximũ natu ita locutũ accepimus. Si dij habitũ corporis tui auiditatis animi parẽ esse uoluissent, orbis te non caperet. Altera manu Orientẽ, altera occidentem cõtingeres. Et hoc assecutus scire uelles, ubi tanti numinis fulgor conderet̃. Sic q̃q; concupiscis, quæ non capis. Ab Europa petis Asiã, ex Asia transis in Europã. Deinde si humanũ genus omne supa ueris, cũ syluis et niuibus & fluminibus ferisq; bestijs gesturus es bellũ. Quid tu ignoras arbores magnas diu crescere, una hora extirpari? Stultus est, q fructus earũ spectat, altitudinẽ non metit̃. Vide ne dũ ad cacumen peruenire cõtendis, cũ ipsis ramis, quos cõprehenderis, decidas. Leo q̃q; aliq̃n minimarũ auium pabulum fuit, & ferrũ rubigo consumit. Nihil tam firmũ est, cui periculũ non sit etiã ab inualido. Quid nobis tecũ est? nũq̃ terrã tuam attigimus. Qui sis, unde uenias, licet ne ignorare ĩ uastis syluis uiuentibus? Nec seruire ulli possumus, nec imperare desyderamus. Dona nobis data sunt, ne Scytharũ gentem ignores, iugum boum, aratrũ & sagitta, & patera. His utimur & cũ amicis, & aduersus inimicos. Fruges amicis damus boũ labore quæsitas, Patera cũ his uinum dijs libamus, inimicos sagitta eminus, hasta cõminus petimus, sic Scythæ regem, & postea Persarũ, Medorumq; superauimus, patuitq; nobis iter usq; in Aegyptũ. At tu, qui te gloriaris ad latrones psequendos uenire, oĩm gentium, quas adisti latro es. Lydiã cœpisti. Syriam occupasti Persidẽ tenes. Bactrianos habes in potestate, Indos petisti. Iam etiã ad

pecora nr̃a auaras & instabiles manus porrigis. Quid tibi diuitijs op⁹ est, q̃ te esurire cogũt: primus oĩm facietate parasti famẽ, ut quo plura haberes, acrius, q̃ non habes, cuperes. Nõ succurrit tibi, q̃diu circũ Bactra hæreas: Dũ illos subigis, Sogdiani bellare cœperunt, Bellũ tibi ex uictoria nascit̃. Nã ut maior fortiorq; sis q̃ qsq̃, tñ alienigenã dominũ pati nemo uult. Transi modo Tanaim, scies q̃ late pateat, nunq̃ tñ consequeris Scythas. Paupertas nr̃a uelocior erit, q̃ exercitus tuus, qui prædã tot nationũ uehit. Rursus cũ procul abesse nos credes, uidebis in tuis castris. Eadẽ uelocitate & seqmur, & fugimus, Scytharũ solitudines Græcis etiã prouerbijs audio eludi. Nos deserta & humano cultu uacua, magis q̃ urbes & opulentos agros seqmur. Proinde fortunã tuam pressis manibus tene, lubrica est, nec inuita teneri põt. Salubre consiliũ sequens, q̃d pñs tp̃s ostendit melius, impone fœlicitati tuę frenos facilius illã reges. Nostri sine pedibus dicũt esse fortunã, q̃ manus & pinnas tantũ habet, cũ manus porrigit, pinnas q̃q; cõprehendere nõ sinit. Deniq; si deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, nõ sua eripere. Sin aũt homo es, id q̃d es, semp̃ esse te cogita. Stultũ est eorũ meminisse, ꝓpter q̃ tui obliuisceris. Quibus bellũ non intuleris, bonis amicis poteris uti. Nã & firmissima est inter pares amicitia, & uident̃ pares, qui nõ fecerunt inter se periculũ uiriũ. Quos uiceris, amicos tibi esse caue credas. Inter dominũ & seruum nulla amicitia est etiã in pace, belli tñ iura seruant̃. Iurando gratiã Scythas sancire ne credideris. Colendo fidẽ iurant. Græcorũ ista cautio est, q facta consignãt, & deos inuocant: Nos religionẽ in ipsa fide nouimus. Qui nõ reuerent̃ hoĩes, fallũt deos Nec tibi amico opus est, de cuius beneuolentia dubites. Cæterorũ nos & Asię & Europę custodes habes. Bactra, nisi diuidat Tanais, cõtingim⁹ Vltra Tanaim & usq; ad Thraciã collibus Thraciæ Macedoniã coniunctã esse fama est. Vtriq; imperio tuo finitimos hostes an amicos uelis esse cõsydera, hæc Barbarus. Contra rex fortuna sua & cõsilijs eorũ se usurũ esse respondet. Nã & fortunam, cui cõfidat, & consiliũ suadentiũ, ne qd temere, & audacter faciat secuturũ. Dimissisq; legatis in præparatas rates exercitũ imposuit. In proris clypeatos locauerat, iussos in genua subsidere, q̃ tutiores essent aduersus ictus sagittarũ. Post hos, q tormenta intenderent, stabant, & ab utroq; latere & a fronte circundati armatis. Reliqui qui post tormenta constiterant, remigem loricа indutum scutorum testitudine armati protegebant. Idem ordo in illis quoq; ratibus, q̃ equitem uehebant seruatus est. Maior pars a puppe nantes equos loris trahebat. At illos, q̃s utres stramento repleti uehebant, obiectę rates tuebant̃. Ipse rex cũ delectis primus ratẽ soluit, & in ripã dirigi iussit. Cui Scythæ admotos ordines equitũ in primo ripæ margine opponũt, ut ne applicari qdẽ terræ rates possent. Cęterũ ꝑter

σκυθῶν ἐρημία

Sine pedibus fortuna

hanc speciē ripis p̄sidentis exercitus ingens nauigantes terror inuaserat. Nanq; cursum gubernatores cū obliq̄ flumine impellerent, regere nō poterant. Vacillantesq; milites, & ne excuterent, soliciti nautarū ministeria turbauerant. Nec tela quidē conati nixu uibrare poterant, cū prior standi sine periculo, q̄ hostē incessendi cura esset. Tormenta saluti fuerunt, qbus in cōfertos ac temere se offerentes haud frustra excussa sunt tela. Barbari q̄q; ingentem uim sagittarū infudere ratibus. Vixq; ullū fuit, quod nō pluribus simul spiculis perforaret. Iamq; terræ rates applicabant, cū acies clypeata consurgit, & hastas certo ictu utpote libero nisu mittit e ratibus. Et ut territos recipiētesq; eq̄s uidere, alacres mutua adhortatione in terrā desiliere. Turbatis acriter pedē inferre cœperunt. Equitū deinde turmę, q̄ frenatos uehebant eq̄s pfregere Barbarorū aciem. Interim cæteri agmine dimicantiū tecti aptauere se pugnę. Ipse rex, q̄d uigoris ægro adhuc corpore deerat, animi firmitate supplebat. Vox adhortantis nō poterat audiri, nondū bene obducta cicatrice ceruicis, sed dimicantē cuncti uidebāt. Itaq; ipsi quidē ducum fungebant officio, aliusq; aliū adhortati in hostem salutis imemores ruere cœperunt. Tū uero non ora, non arma, non clamorem hostiū Barbari tolerare potuerunt. oēsq; effusis habenis (nāq; equestris acies erat) capessunt fugā, quos rex quanq̄ uexationē inualidi corporis pati nō poterat, per. lxxx. tn̄ stadia insequi pseuerauit. Iāq; linquente aīo suis p̄cepit ut donec lucis aliquid sup esset, fugientiū tergis inhærerent. Ipse exhaustis etiā animi uiribus in castra se recepit, reliquū substitit. Transierant iā liberi patris terminos, q̄rū monumenta, lapides erāt crebris interuallis dispositi, arboresq; pceræ, q̄rū stipites hedera cōtexerat. Sed Macedonas ira lōgius puexit, qppe media fere nocte i castra redierūt multis interfectis, pluribus captis, eq̄sq;. M. dccc. abegere. Ceciderūt aūt Macedonū equites. lx. pedites. c. fere, mille saucij fuerūt. Hæc expeditio deficientē magna ex parte Asiā fama tā opportunæ uictoriæ domuit. Inuictos Scythas esse crediderāt, quibus fractis nullā gentem Macedonū armis parē fore confitebant, itaq; Sagæ misere legatos, qui pollicerent gentē mandata facturā. Mouerat eos regis nō uirtus magis, q̄ clementia in deuictos Scythas, quippe captiuos oēs sine p̄tio remiserat, ut fidē faceret sibi cū ferocissimis gentiū, de fortitudine non de ira fuisse certamē. Benigne igit̄ exceptis Sagarū legatis, comitem Excipinū dedit ad modū iuuenem ętatis flore conciliatū sibi, qui cū specie corpis ęquaret Ephestionē, lepore haud sane uirili par nō erat. Ipse Cratero cū maiore parte exercitus modicis itineribus sequi iusso ad Marecantū urbem p uenit, ex qua Spitamenes cognito eius aduentu Bactra pfugerat. Itaq; quatriduo rex longū itineris spatiū emensus puenerat in eū locum, in q̄ Menedemo duce. ij. millia peditū & trecentos equites amiserat. Ho-

rũ ossa tumulo contegi iussit, & inferias more patrio dedit. Iã Craterus cũ phalange subseq iussus ad regẽ puenerat. Itaq; ut oẽs, qui defecerãt, pariter belli clade pmerenť, copias diuidit. Vtriq; agros & interfici puberes iussit. Sogdiana regio maiori ex parte deserta est. lxxx. fere stadia in latitudinẽ uastæ solitudines tenent. Ingens spatiũ rectę regionis est, per quã amnis (Polytimetũ uocant incolæ) ferť torrens. Eũ ripæ in tenuẽ alueum cogũt, deinde cauerna accipit, & sub terrã rapit. Cursus absconditi indiciũ est aquæ meantis sonus, cũ ipsum solum, sub q̃ tantus amnis fluit, ne modico quidẽ resudet humore. Ex captiuis Sogdianorũ ad regem. xxx. nobilissimi corporꝫ robore eximio pducti erant. Qui ut p interpretẽ cognouerunt iussu regis ipsos ad suppliciũ trahi, carmen lætantiũ more canere, tripudiisq; & lasciuiori corporis motu gaudiũ quoddã animi ostentare cœperũt. Admiratus rex tanta magnitudine animi oppetere mortẽ, euocari eos iussit, causam tã effusæ lætitię cũ suppliciũ ante oculos haberent requirens. Illi si ab alio occiderenť, tristes morituros fuisse respondent. Nũc a tanto rege uictore oĩm gentiũ maioribus suis redditos, honestã mortẽ, quã fortes uiri uoto q̃q; expeterent, carminibus sui moris lætitiaq; celebrare. Tũ rex admiratus magnitudinẽ animi, Quæro itaq; inqt, an uiuere uelitis nõ inimici mihi, cuius beneficio uicturi estis. Illi nunq̃ se inimicos ei, sed bello lacessitos, hostes fuisse respondent. Si quis ipsos beneficio quam iniuria experiri maluisset, certaturos fuisse, ne uincerentur officio. Interrogantiq; q̃ pignore fidẽ obligaturi essent, uitã, quam acciperent, pignori futurã esse dixerũt. Reddituros quando repetisset. Nec pmissum fefellerunt. Nã qui remissi domos ierant, fide cõtinuere populares. Quatuor inter custodes copis retenti, nulli Macedonũ in regem charitate cesserũt. In Sogdianis Peucolao cũ tribus millibus peditũ (neq; eñ maiori præsidio indigebat) relicto, Bactra puenit. Inde Bessum Ecbatana duci iussit, interfecto Dario pœnas capite psoluturũ. Iisdem fere diebus Ptolemeus & Menidas peditũ tria millia & equites mille adduxerũt mercede militaturos. Alexander q̃q; ex Lycia cum pari numero peditũ & d. equitibus uenit. Totidẽ e Syria Asclepiodorũ sequebanť. Antipater Græcorũ. viii. in quis. d. equites erant, miserat. Itaq; exercitu aucto ad ea, quæ defectione turbata erãt, cõponenda pcessit, interfectisq; cõsternationis authoribus quarto die ad flumen Oxũ puentum est, hic quia limũ uehit, turbidus semp & insalubris est potui. Itaq; puteos miles cœperat fodere. Nec tamen humo alte egesta existebat humor. Tũ in ipso tabernaculo regis cõspectus est fons, quẽ, quia tarde notauerant, subito extitisse finxerũt. Rexq; ipse credi uoluit donũ dei id fuisse. Supatis deinde amnibus Ocho & Oxo, ad urbem Marginiã peruenit. Circa eam vi. oppidis cõdendis electa sedes est. Duo ad Meridiem uersa, quatuor

ſpectantia orientē modicis inter ſe ſtadĳs diſtabant, ne ꝑcul repetendū eſſet mutuum auxiliū. Hęc oīa ſita ſunt in editis collibus, tum uelut freni domitarū gentium, nunc originis ſuę oblita, ſeruiūt qbus imperauerunt. Et cętera qdē pacauerat rex. Vna erat petra, quā Arimazes Sogdianus cū. xxx. millibus armatoꝝ obtinebat alimentis ante cōgeſtis, q̄ tantæ multitudini uel p biennium ſuppeterent. Petra in altitudinē. xxx. eminet ſtadia, circuitu. c. & l. cōplectit̄, undiq; abſciſſa et abrupta ſemita perangusta adit̄. In medio altitudinis ſpatio habet ſpecū, cuius os arctum & obſcuꝝ eſt, paulatim deinde ulteriora pandunt̄. Vltima etiā altos receſſus habēt, fontes p totū fere ſpatiū manāt. E qbus collatę aquę per ꝓna mōtis flumen emittūt. Rex loci difficultate ſpectata ſtatuerat inde abire. Cupido deiñ inceſſit aīo naturā q̄q; fatigādi. Prius tñ q̄ fortunā obſidionis experiret̄, Cophan (Artabazi hic filius erat) miſit ad Barbaros, qui ſuaderet, ut dederēt rupem. Arimazes loco fretus ſupbe multa r̄ndit. Ad ultimum an Alexander uolare poſſit, interrogat. Quæ nūtiata regi ſic accendere aīm, ut adhibitis, cū qbus cōſultare erat ſolitus, indicaret inſolentiā Barbari eludētis ipſos, q̄a pinnas nō haberent. Se aūt ꝓxima nocte effectuꝝ ut crederet Macedones etiā uolare. Trecentos inquit ꝑniciſſimos iuuenes ex ſuis quiſq; copĳs ꝑducite ad me qui p calles & pene inuias rupes domi pecora agere cōſueuerint. Illi ꝓſtantes & leuitate corporū & ardore animoꝝ ſtrenue adducunt, quos intuens rex uobiſcū, inquit, o iuuenes & mei æquales urbiū inuictarū ante munimenta ſuperaui, montiū iuga perenni niue obruta emenſus ſum, anguſtias Ciliciæ intraui, Indię ſine laſſitudine uim frigoris ſum ꝑpeſſus. Et mei documenta uobis dedi & ueſtra habeo. Petra, quā uidetis unū aditū habet, quē Barbari obſidēt, cętera negligūt. Nullę uigiliæ ſunt, niſi q̄ caſtra nr̄a ſpectant. Inuenietis uiā, ſi ſolerter rimati fueritis adit⁹ ferenteis ad cacumē. Nihil tā alte natura cōſtituit, q̄ uirtus nō poſſit eniti. Experiendo q̄ cæteri deſperauerint, Aſiā habemus in ꝑtāte. Euadite in cacumen, q̄d cū cœperitis, candidis uelis ſignū mihi dabitis, ego copĳs admotis hoſtem in nos a uobis cōuertam, ꝑmiū erit ei, qui primus occupauerit uerticē, talenta. x. Vno minus accipiet, qui proximus ei uenit, eademq; ad. x. hoīes ſeruabit̄ portio. Cæterū habeo uos nō tam libertatem intueri meam, q̄ uoluntatē. His animis regem audierunt, ut iā cœpiſſe uerticem uiderent̄. Dimiſſiq; ferreos cuneos, q̄s inter ſaxa defigerēt, ualidoſq; funes parabāt. Rex circūuectos petrā, qua minime aſper ac ꝓruptus aditus uidebat̄, ſecunda uigilia (q̄d bene uerteret) ingredi iubet. Illi alimentis in biduū ſumptis, gladĳs modo atq; haſtis armati ſubire cœperunt. Ac primo pedibus ingreſſi ſunt, deinde ut in ꝓrupta peruentū eſt, alĳ manibus eminentia ſaxa cōplexi leuare ſe ſemet, alĳ adiectis funium laqueis euaſere, cū cuneos inter ſaxa defi

præmiū

gerent, quis gradus subinde insisterent, diē inter metū laboremq; consumpserūt, Per aspera enisis duriora restabant, & crescere altitudo petræ uidebat. Illa uero miserabilis erat facies†, cū ij, qs instabilis gradus fefellerat, ex pcipiti deuoluerent. Mox eadē in se patienda alieni casus ostendebat exemplū. per has tn̄ difficultates enitunt in uerticē montis, oēs fatigatione continuati laboris affecti. Quidā mutilati parte membror, pariterq; eos & nox & somnus oppressit. Stratis passim corporibus in inuijs & in asperis saxorū, periculi instantis obliti in lucē qeuerūt. Tandemq; uelut ex alto sopore excitati, occultas subiectasq; ipsis ualles rimantes, ignari in qua parte petrę tanta uis hostiū condita esset fumū specus infra se ipsos reuolutū notauerūt. Ex q̄ intellectū est, illam hostiū latebrā esse. Itaq; hastis imposuere, q̄d cōuenerat signū, totoq; e nūero duos &.xxx. in ascensu īterijsse cognoscūt. Rex nō cupidine magis potiūdi loci q̄ uice† eor, q̄s ad tā manifestū piculū miserat, solicitus toto die cacumina mōtis intuens restitit. Noctu demū cum obscuritas conspectū oculor ademisset, ad curandū corpus recessit. Postero die nondū satis clara luce primus uela signū capti uerticis cōspexit. Sed ne falleret acies, dubitare cogebat uarietas cœli, tunc internitente lucis fulgore conditi. Verū ut liqdior lux apparuit cœlo, dubitatio exēpta est. Vocatūq; Cophen, p quem Barbarorū aīos tentauerat, mittit ad eos, q moneret, nūc saltem salubrius consiliū inirent. Sin aūt fiducia loci pseuerarent, ostendi a tergo iussit, qui cœperāt uerticem. Cophas ad eos missus suadere cœpit Arimazi petrā tradere, gratiā regis inituro, si tantas res molientem in unius rupis obsidione hærere nō coegisset. Ille ferocius supbiusq; q̄ antea locutus abire Cophen iubet. At is prehensum manu Barbarum rogat, ut secū extra specum prodeat, quo impetrato iuuenes in cacumine ostendit. Eius superbiæ haud immerito illudens pinnas ait habere milites Alexandri. Ianq; Macedonū castris signor cōcentus, & totius exercitus clamor audiebat. Ea res sicut pleraq; belli uana & inania Barbaros ad deditionē traxit, quippe occupati metu paucitatem eorū, qui a tergo erāt, æstimare nō poterant. Itaq; Cophen (nam trepidantes reliquerat) strenue reuocant, & cū eo .xxx. principes mittūt, qui petram tradant, & incolumibus abire liceat, pacisćant. Ille quanq̄ uerebat ne conspecta iuuenū paucitate deturbarent eos Barbari, tamen & fortunæ suæ confisus, & Arimazi superbiæ infensus, nullā se conditionē deditionis accipere respondit. Arimazes desperatis magis q̄ perditis rebus cū propinquis nobilissimisq; gentis suæ descendit in castra, quos oīs uerberibus affectos sub ipsis radicibus Petræ crucibus iussit affigi. Multitudo deditītiorū incolis nouarum urbium cū pecunia capta dono data est. Artabazus in Petræ regionisq;, quæ apposita esset ei tutela, relictus est.

†species

†causa

Curare corpus

πολλὰ κενά

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM LIBER OCTAVVS.

ALexander maiore fama, q̃ gloria in ditionem redacta petra, cum propter uagũ hostem spargendæ manus essent, in tres partes diuisit exercitũ. Ephęstionem uni, Cenon alteri duces dederat. Ipse cæteris pręerat. Sed non eadem mens omnibus Barbaris fuit. Armis quidam subacti, plures ante certamen imperata fecerunt, quibus eorum, qui in defectione perseuerauerant, urbes agrosq; iussit attribui. At exules Bactriani cum.dccc.equitibus Massagetarum proximos uicos uastauerunt. Ad quos coercendos Attinas regionis eius præfectus.ccc.equites insidiarum, quæ parabantur, ignarus eduxit. Nanq; hostis in syluis, quæ erant forte campo iunctæ, armatum militem condidit, paucis propellentibus pecora, ut improuidum ad insidias præda perduceret. Itaq; incomposito agmine, solutisq; ordinibus, Attinas prædabundus sequebatur, quem pter gressum syluam, qui in ea consederant, ex improuiso adorti cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Craterum huius cladis fama perlata est qui cum omni equitatu superuenit. Et Massagetæ quidem iam refugerant, Dacæ mille oppressi sunt, quorum clade totius regionis finita defectio. Alexander quoq; Sogdianis rursus subactis, Maracandã repetit. Ibi Berdes, quem ad Scythas super Bosphorum colentes miserat, cum legatis gentis occurrit, Phrataphanes quoque, qui præerat Massagetis & Dacis regionum confinio adiunctis miserat, qui facturum imperata polliceretur. Scythæ petebant, ut regis sui filiam matrimonio sibi iungeret. Si dedignaretur affinitatem, principes Macedonum cum primoribus suæ gentis cõnubio coire pateretur. Ipsum quoq; regem uenturum ad eum pollicebantur. Vtraq; legatione benigne audita Ephęstionem & Artabazum opperiens statiua habuit, quibus adiunctis in regionem, quæ appellatur Bazaria peruenit. Barbaræ opulentiæ in illis locis haud ulla sunt maiora indicia, q̃ magnis nemoribus saltibusq; nobilium ferarum greges clausi. Spatiosas ad hoc eligũt syluas, crebris perennium aquarum fontibus amœnas. Muris nemora cinguntur, turresq; habent uenantium receptacula. Quatuor continuis ætatibus intactum saltum fuisse cõstabat, quem Alexander cum toto exercitu ingressus agitari undiq; feras iussit. Inter quas cũ Leo magnitudinis raræ ipsum regem inuasurus incurreret, forte Lysimachus,

πλησμονή

qui postea regnauit proximus Alexandro, uenabulum obijcere feræ cœperat. Quo rex repulso, & abire iusso, adiecit, tam a semet, quam a Lysimacho Leonem interfici posse. Lysimachus enim quondam cum uenaretur in Syria, occiderat eximiæ magnitudinis feram solus, sed leuo humero usq; ad ossa laceratus, ad ultimum periculi peruenerat. Id ipsum exprobrans ei rex, fortius quam locutus est, fecit. Nā feram non excepit modo, sed etiam uno uulnere occidit. Fabulam, quæ obiectum leoni a rege Lysimachum temere uulgauit, ab eo casu (quem supra diximus) ortam esse crediderim. Cæterum Macedones quanquam prospero euentu defunctus erat Alexander, tamen sciuere gentis suæ more, ne pedes uenaretur sine delectis principum amicorūq;. Ille. iiij. millibus ferarum deiectis in eodem saltu cum toto exercitu epulatus est. Inde Maracanda reditum est. Acceptaq; ætatis excusatione ab Artabazo, prouinciam eius destinat Clyto. Hic erat, qui apud Granicum amnem nudo capite regem dimicantem clypeo suo texit. Rhosaceris manum capiti regis imminentem gladio amputauit. Vetus Philippi miles, multisq; bellicis operibus clarus. Hellanice, quæ Alexandrum educauerat soror eius, haud secus, quam mater a rege diligebatur. Ob has causas ualidissimam imperij partem fidei eius, tutelæq; commisit. Iamq; iter parare in posterum iussus solenni & tempestiuo adhibetur conuiuio. In quo rex cum multo incaluisset mero, immodicus æstimator sui celebrare, quæ gesserat cœpit. Grauis etiam eorum auribus, qui sentiebant uera memorari. Silentium tum habuere seniores, donec Philippi res orsus obterere, nobilem apud Chæroneam uictoriam sui operis fuisse iactauit, ademptamque sibi malignitate & inuidia patris tantæ rei gloriam. Illum quidem seditione inter Macedones milites & Græcos mercenarios orta debilitatum uulnere, quod in ea consternatione acceperat, iacuisse, non alias quam simulatione mortis tutiorem se corpus eius protexisse clypeo suo, ruentesq; in illum sua manu occisos. Quæ patrem nunquam æquo animo esse confessum inuitum filio debentem salutem suam. Itaq; post expeditionem, quam sine eo fecisset ipse, in Illyricos uictorem scripsisse se patri fusos fugatosq; hostes. Nec affuisse unquam Philippum. Laude dignos esse non qui Samothracum initia uiserent, cum Asiam uri uastariq; oporteret, sed eos qui magnitudine rerū fidem antecessissent. Hæc & his similia læti audiere iuuenes, ingrata senioribus erant, maxime propter Philippum, sub quo diutius uixerant. Tum Clytus ne ipse quidem satis sobrius ad eos, qui infra ipsum cubabant, conuersus Euripidis retulit carmen, ita ut sonus magis quam sermo exaudiri posset a rege. Quo significabatur, male instituisse Græcos, quod trophæis regum dumtaxat nomina inscriberentur. Alieno enim sanguine partam gloriam

alieno periculo parta gloria

intercipi. Itaq; rex cum suspicaretur malignius habitum esse sermonē, percontari proximos cœpit, quid ex Clyto audissent. Et illis ad silentium obstinatis, Clytus paulatim maiore uoce Philippi acta bellaq; in Græcia gesta cōmemorat, omnia præsentibus præferens. Hinc inter iuniores senesq; orta contentio est. Et rex uelut patienter audiret, quis Clytus obterebat, laudes eius ingentem iram conceperat. Cæterū cum animo uideretur imperaturus, si finem procaciter orto sermoni Clytus imponeret, nihil eorum omittente magis exasperabatur. Iamq; Clytus etiā Parmenionem defendere audebat, & Philippi de Atheniensibus uictoriam Thebarum præferebat excidio, non uino modo, sed etiam animi praua contentione prouectus. Ad ultimum si moriendum, inquit, est pro te, Clytus est primus. At uictoriæ arbitrium magis præcipuum ferunt, qui procacissime patris tui memoriæ illudunt. Sogdianā regionem mihi attribuis, toties rebellem, & nō modo indomitam, sed quæ ne subigi quidem possit. Mittor ad feras bestias præcipitia ingentia sortitas. Sed quæ ad me pertinent transeo. Philippi milites spernis oblitus, nisi hic Atharias senex iuniores pugnam detrectantes reuocasset, ad huc nos circa Alicarnasum hæsuros fuisse. Quomodo ergo Asiam etiam cum istis iunioribus subiecisti? Verū est (ut opinor) quod auunculum tuum in Italiam dixisse constat, ipsum in uiros incidisse, te in fœminas. Nihil ex omnibus inconsulte ac temere actis regem magis mouerat, q̄ Parmenionis cum honore mentio illata. Dolorem tamen rex pressit, contentus iussisse ut cōuiuio excederet. Nec quicq̄ aliud adiecit, quam forsitan eum (si diutius locutus foret) exprobraturū. Sibi fuisse uitam a semetipso datam, hoc enim superbe sæpe iactasse. Atq; illum cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei cubuerant, iniectis manibus iurgantes monentesq; conabant̄ abducere. Clytus cū abstraheretur ad pristinam uiolentiam ira quoq; adiecta suo pectore tergum illius esse defensum, nunc posteaq̄ tanti meriti præterijt tempus, etiam memoriam inuisam esse proclamat. Attali quoq; cædem obijciebat, & ad ultimum Iouis, quem patrem sibi Alexander assereret, oraculum eludens, ueriora se regi, quam patrem eius respondisse dicebat. Iam tantum iræ conceperat rex, quantum uix sobrius ferre potuisset. Enimuero mero sensibus uictis ex lecto repente prosiliit. Attoniti amici ne positis quidem, sed adiectis poculis cōsurgunt in euentum rei, quam tanto impetu acturus esset intenti. Alexander rapta lancea ex manibus armigeri, Clytum adhuc eadem linguæ intemperantia furentem percutere conatus, a Ptolemæo & Perdica inhibet̄. Medium complexi & obluctari perseuerantem morabant̄. Lysimachus, & Leonatus etiam lanceam abstulerant. Ille militum fidem implorans, comprehendi se a proximis amicorum, quod Dario nuper ac

cidiſſet, exclamat. Signumq́ꝫ tuba dari, ut ad regiam armati coirent iubet. Tum uero Ptolemæus & Perdicas genibus aduoluti orant, ne in tam præcipiti ira perſeueret, ſpatiumq́ꝫ potius animo det. Omnia poſtero die iuſtius executurum. Sed clauſæ erant aures, obſtrepente ira. Itaq́ꝫ impotens animi percurrit in regiæ ueſtibulum, & uigili excubanti haſta ablata conſtitit in aditu, quo neceſſe erat ijs qui ſimul cœnauerant egredi. Abierant cæteri. Clytus ultimus ſine lumine exibat. Quem rex, quiſnam eſſet interrogat. Eminebat etiã in uoce ſceleris, quod parabat atrocitas. Et ille iam non ſuæ, ſed regis iræ memor, Clytum eſſe & de conuiuio exire reſpondit. Hæc dicentis latus haſta transfixit, Morientiſq́ꝫ ſanguine aſperſus. I nunc (inquit) ad Philippum & Parmenionem, & Attalum. Male humanis ingenijs natura conſuluit, quod plerunq́ꝫ nõ futura, ſed tranſacta perpendimus, quippe rex poſtea quam ira mente deceſſerat, etiam ebrietate diſcuſſa magnitudinem facinoris ſera æſtimatione perſpexit. Videbat tunc ĩmodica libertate abuſum. Sed alioq egregium bello uirum, & niſi erubeſceret fateri ſeruatorem ſui occiſum. Deteſtabile carnificis miniſterium occupauerat rex. Verborũ licentiam, quæ uino poterat imputari, nephanda cęde ultus. Manabat toto ueſtibulo cruor. Paulo ante conuiuæ, uigiles attoniti & ſtupentibus ſimiles procul ſtabant, liberioremq́ꝫ pœnitentiã ſolitudo excipiebat. Ergo haſtam ex corpore iacentis euulſam retorſit in ſemet, ianq́ꝫ admouerat pectori, cum aduolant uigiles, & repugnanti e manibus extorquent, alleuatumq́ꝫ in tabernaculum deferunt. Ille humi proſtrauerat corpus, gemitu eiulatuq́ꝫ miſerabili tota perſonat regia. Laniare deinde os unguibus, & circunſtantes rogare ne ſe tanto dedecori ſuperſtitem eſſe paterentur. In has preces tota nox exacta eſt. Scrutantemq́ꝫ num ira deorum ad tantum nefas actus eſſet, ſubit anniuerſarium ſacrificium Libero patri nõ eſſe redditum ſtatuto tempore. Itaq́ꝫ inter uinum & epulas cæde cõmiſſa iram dei fuiſſe manifeſtam. Cæterum magis eo mouebat̃, quod omnium amicorum animos uidebat attonitos. Neminem cum ipſo ſociare ſermonem poſtea auſurum. Viuendum eſſe in ſolitudine uelut feræ beſtiæ terrenti alias, alias timenti. Prima deinde luce tabernaculo corpus, ſicut adhuc cruentum erat, iuſſit inferri. Quo poſito, ante ipſum lachrymis obortis hanc, inquit, nutrici meæ gratiam retuli, cuius duo filij apud Miletum pro mea gloria occubuere mortẽ, hic frater unicum orbitatis ſolatium, a me inter epulas occiſus eſt. Quo nunc ſe conferet miſera? Oĩbus eius unus ſuperſum, quem ſolũ æquis oculis uidere nõ poterit. Et ego ſeruatorꝶ meorꝶ latro reuertar in patriã? Vt ne dexterã quidẽ nutrici ſine memoria calamitatis eius offerre poſſim? Et cũ finis lachrymis q̃reliſq́ꝫ nõ fieret, iuſſu amicorꝶ corpus ablatũ eſt. Rex triduũ iacuit incluſus. Quem ut armi

Anniuerſariũ ſacrificiũ, q̄d annis recurrens

ὁμίωσις

geri corporisq; custodes ad moriendũ obstinatum esse cognouerunt, uniuersi in tabernaculũ irrumpunt, diuq; precibus ipsorum reluctatũ ægre uicerunt, ut cibum caperet. Quoq; minus cædis puderet, iure interfectũ Clytum Macedones decernunt, sepultura quoq; prohibituri, ni rex humari iussisset. Igitur decem diebus maxime ad confirmandũ pudorem apud Maracanda consumptis, cum parte exercitus Ephestionem in regionem Bactrianam misit, commeatus in hyemem paraturum. Quam Clyto aũt destinauerat prouinciam Amyntæ dedit. Ipse Xenippa peruenit (Scythiæ cõfinis est regio) habitaturq; pluribus ac frequentibus uicis, quia ubertas terræ non indigenas modo detinet, sed etiam aduenas inuitat. Bactrianorũ exulum, qui ab Alexandro defecerãt receptaculũ fuerat. Sed postea q̃ regem aduentare compertum est, pulsi ab incolis duo millia fere & ducenti congregant̃. Omnes equites erant etiam in pace latrociniis assueti. Tum ferocia ingenia non bellũ modo, sed etiam ueniæ desperatio efferauerat. Itaq; ex improuiso adorti Amyntã prætorem Alexandri, diu anceps prælium fecerant. Ad ultimũ. dcc. suorum amissis, quorum. ccc. hostis cœpit dedere terga uictoribus haud sane inulti, quippe. lxxx. Macedonũ interfecerunt, prꝑterq; eos. ccc. & l. saucii facti sunt. Veniã tamen etiam post alteram defectionẽ impetrauerunt. His in fidem acceptis in regionem, quam Naurã appellant, rex cum toto exercitu uenit. Satrapes erat Sysimithres duobus ex sua matre filiis genitis, quippe apud eos parentibus stupro coire cum liberis fas est. ii. millibus armatis popularibus fauces regionis, qua in arctissimum cogitur, ualido munimento sepserant. Præterfluebat torrens amnis, qui terga petræ claudebat, hanc manu peruiam incolæ fecerant. Sed aditus specus accipit lucem. Interiora nisi illato lumine obscura sunt. Perpetuus cuniculus iter præbet in campos ignotũ nisi Indigenis. At Alexander quanq̃ angustias naturali situ munitas ac ualidas manu Barbari tuebant̃, tamen arietibus admotis munimenta, quæ manu adiuncta erant, concussit, fundisq; & sagittis propugnantiũ plerosq; deiecit, quos ubi dispersos fugauit, ruinas munimentorũ supergressus ad petram admouit exercitũ. Cæterum interueniebat fluuius coeuntibus aquis ex superiore fastigio in uallem, magniq; operis uidebatur tam uastam uoraginem explere. Cædi tamen arbores & saxa cõgeri iussit. Ingensque Barbaros pauor rudes ad talia opera concusserat, excitatam molem subito cernentes. Itaque rex ad deditionem metu posse compelli ratus, Oxortem misit nationis eiusdem, sed ditionis suæ, qui suaderet duci, ut traderet Petram. Interim ad augendam formidinem & turres admouebantur, & excussa tormentis tela micabant. Itaque uerticem Petræ omni alio præsidio damnato petiuerunt. At Oxortes trepidum diffidentemq; rebus suis Sysimithrem cœ

pit hortari, ut fidem, quã uim Macedonũ mallet experiri, neu moraretũ festinationem uictoris exercitus in Indiã tendentis. Cui quisquis semet offerret, in suũ caput alienã cladẽ esse uersurã. Et ipse quidẽ Sysimithres deditionem abnuebat. Cæterũ mater eademq; cõiunx morituram se ante denũtians, quam in ullius ueniret potestatẽ. Barbari animũ ad honestiora q̃ tutiora conuerterat, pudebatq; libertatis maius esse apud fœminas, q̃ apud uiros pretiũ. Itaq; dimisso internuntio pacis, obsidionẽ ferre decreuerat. Sed cũ hostis uires suasq; pẽsaret, rursus muliebris cõsilij quod p̃ceps magis q̃ necessariũ esse credebat, pœnitere eum cœpit. Reuocatoq; strenue† Oxorte futurũ se in regis potestate respondit, unũ imprecatus, ne uoluntatem & consiliũ matris suæ proderet, quo facilius uenia illi quoq; impetraretũ. Præmissum igitũ Oxortem cũ matre liberisq; & totius cognationis grege sequebatũ, ne expectato quidem fidei pignore quod Oxortes promiserat. Rex equite præmisso, qui reuerti eos iuberet, oppeririq; præsentiã ipsius, superuenit, & uictimis Mineruæ ac Victoriæ cæsis imperiũ Sysimithri restituit, spe maioris etiã prouinciæ facta si cũ fide amicitiã ipsius coluisset. Duos illis iuuenes patre tradente secũ militaturos sequi iussit. Relicta deinde Phalange ad subigendos, qui defecerant, cũ equite processit. Arduũ & impeditum saxis iter primo utcunq; tolerabant. Mox equorũ non ungulis modo attritis, sed corporibus etiã fatigatis sequi pleriq; non poterant, & rarius subinde agmen fiebat, pudorem (ut fere fit) immodico labore uincente. Rex tamen subinde equos mutãs sine intermissione fugientes insequebatũ. Nobiles iuuenes comitari eum soliti defecerant, præter Philippũ Lysimachi erat frater, tum primũ adultus, & quod facile apparet in dolis raræ, is pedes (incredibile dictu) per .l. stadia uectum regem comitatus est, sæpe equũ suum offerente Lysimacho, nec tamẽ ut digrederetũ a regi effici potuit, cũ lorica indutus arma gestaret. Idẽ cum peruentũ esset in saltũ, in quo se Barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam, regemq; cõminus cũ hoste dimicante protexit. Sed postea q̃ Barbari in fugã effusi deseruere syluas, animus, qui in ardore pugnæ corpus sustentauerat, liquit, subitoq; ex omnibus membris profuso sudore arboris proxime stipiti se applicuit. Deinde ne illo quidem adminiculo sustinente manibus regis exceptus est, inter quas collapsus extinguitũ. Mœstũ regem alius haud leuis dolor excepit. Eriguus inter claros duces fuerat, quem extinctũ esse paulo ante, q̃ reuerteretũ in castra cognouit. Vtriusq; funus omni apparatu atq; honore celebratũ est. Dacas deinde statuerat petere. Ibi nanq; Spitamenẽ esse cognouerat. Sed hanc q̃q; expeditionẽ ut pleraq; alia fortuna indulgendo ei nunq̃ fatigata pro absente transegit. Spitamenes uxoris ĩmodico amore flagrabat, quã ægre fugã, & noua subinde exilia tolerantẽ in omne discrimen comitẽ trahe-

†celeriter siue prodnus

bat. Illa malis fatigata identidē muliebres adhibere blanditias, ut tandem fugam sisteret, uictorisq; Alexandri clementiā expertus placaret, quem effugere non posset. Tres adulti erant liberi ex eo geniti, quos cū pectori patris admouisset, ut saltem eorum misereri uellet, orabat. Et quo efficaciores essent preces, haud procul erat Alexander. Ille se prodi nō moneri ratus, & formæ profecto fiducia cupere eā quam primū dedi Alexandro, acinacem strinxit, pcussurus uxorem, nisi prohibitus esset fratrū eius occursu. Cæterū abire e conspectu iubet, addito metu mortis, si se oculis eius obtulisset, & ad desyderiū leuandum noctes interpellices agere cœpit. Sed penitus hærens amor fastidio præsentium accensus est. Itaq; rursus uni ei deditus orare non destitit, ut tali consilio abstineret, patereturq; sortem quācūq; his fortuna fecisset. Sibi mortem deditione esse leuiorem. At illa purgare se, quod quæ utilia esse censebat, muliebriter forsitan, sed fida tamen mente suasisset, de cætero futurā in uiri potestate. Spitamenes simulato captus obsequio, de die conuiuiū apparari iubet, uinoq; & epulis grauis semisomnus in cubiculum fert. Quem ut alto & graui somno sopitum esse sensit uxor, gladiū quem ueste occultauerat, stringit, caputq; eius abscissum cruore respersa seruo suo conscio facinoris tradit. Eodem comitante (sicut erat cruenta ueste) in Macedonū castra peruenit, nuntiariq; Alexandro iubet adesse, quæ ex ipsa deberet agnoscere. Ille protinus Barbaram iussit admitti. Quam ut aspersam cruore conspexit, ratus ad deplorandā contumeliā uenisse, dicere, quæ uellet iubet. At illa seruum, quem stare in uestibulo iusserat, introduci desyderauit. Qui quia caput Spitamenis ueste tectum habebat, suspectus scrutantibus, quid occuleret ostendit. Cōfuderat oris exanguis notas pallor, nec quis esset nosci satis poterat. Ergo rex certior factus humanū caput afferre eū, tabernaculo excessit, percontatusq; quid rei sit, illo profitente cognoscit. Variæ hinc cogitationes inuicem animum diuersa agitantem cōmouerant. Meritū ingens in semet esse credebat, quod transfuga & proditor, quiq; tantis rebus (si uixisset) iniecturus moram fuisset, interfectus esset. Cōtra facinus ingens auersabatur, cum optime meritum de ipsa cōmunium parentem liberorū per insidias interemisset. Vicit tamen gratiam meriti sceleris atrocitas, denūtiariq; iussit, ut excederet castris. Neu licentiæ Barbaræ exemplar in Græcorū mores & mitia ingenia transferret. Dacæ Spitamenis cæde comperta Dataphernem defectionis eius participem uinctū Alexandro seq; dedunt. Ille maxima pręsentiū curarum parte liberatus, conuertit animū ad uindicandas iniurias eorum, quibus a prætoribus suis auare ac superbe imperabat. Ergo Pharaserni Hyrcaniam Cardos cū Tapyris tradidit, mandauitq; ut Phradatem, cui succedebat, ad se in custodiam mitteret. Arsami Cariæ præfecto

ſubſtitutus eſt Tanſonor. Arſaces in Mediā miſſus, ut Occidates inde diſcederet, Babylonia mortuo Mazeo Deditameni ſubiecta eſt. His cōpoſitis tertio menſe ex hybernis mouit exercitū, regionem, q̃ Gabaza appellaꝛ, aditurus. Primus dies quietū iter pr̨buit, Proximus ei nō dum quidem procelloſus & triſtis obſcurior tñ priſtino, non ſine creſcentis mali damno p̃terijt. Tertio ab omni parte cœli emicare fulgura & nūc internitente luce nunc condita, nō oculos modo meantis exercitus, ſed etiā animos terrere cœperūt. Erat prope continuus cœli fragor & paſſim cadentiū fulminum ſpecies uiſebaꝛ. Attonitiſq; auribus ſtupens agmen nec ꝓgredi nec conſidere audebat. Tū repente imber gran dinem incutiens torrentis modo effundiꝛ. Ac primo quidē armis ſuis tecti exceperant. Sed iam nec retinere arma lubricæ & rigentes manus poterant, nec ipſi deſtinare, in quā regionem obuerterent corpora, cū undiq; tempeſtatis uiolentia maior, q̃ uitabaꝛ, occurreret. Ergo ordini bus ſolutis p totū ſaltum errabundū agmen ferebaꝛ, multiq; prius metu, q̃ labore defatigati, proſtrauerant humi corpora, quāq̃ imbrem uis frigoris concreto gelu aſtrinxerat. Alij ſe ſtipitibus arborum admouerant. Id plurimis & adminiculum & ſuffugium erat. Nec fallebat ipos morti locū eligere, cū immobilis uitalis calor linqueret. Sed grata erat pigritia corporum fatigatis, nec recuſabant extingui quieſcendo, quippe non uehemens modo, ſed etiam pertinax uis mali inſiſtebat. lucemq; naturale ſolatiū præter tempeſtatem haud diſparem nocti, ſyluarū q̃q; umbra ſuppreſſerat. Rex unus tanti mali patiens circuire milites, cōtrahere diſperſos, alleuare proſtratos, oſtendere procul euolutū ex Tugurijs fumum, hortariq; ut proxima quæq; ſuffugia occuparent. Nec ulla res magis ſaluti fuit, q̃ quod multiplicato labore ſufficientē malis, quibus ipſi ceſſerant, regem deſerere erubeſcebant. Cæterum efficacior in aduerſis neceſſitas, q̃ ratio frigoris remediū inuenit. Dolabris enim ſyluas ſternere aggreſſi, paſſim aceruos ſtrueſq; accenderūt. Continenti incendio ardere crederes ſaltū, & uix inter flammas agminibus relictū locum. Hic calor ſtupentia membra cōmouit, paulatimq; ſpiritus, quem continuerat rigor, meare libere cœpit. Excepere alios tecta Barbarorū, quæ in ultimo ſaltu abdita neceſſitas inueſtigauerat. Alios caſtra, quæ in humido quidem, ſed etiam cœli miteſcente ſ̨uitia locauerunt mille militum atq; lixarū calonumq; peſtis illa cōſumpſit. Memoriæ proditū eſt, quoſdam applicatos arborū truncis, & non ſolū uiuentibus, ſed & inter ſe colloquentibus ſimiles eſſe conſpectos, durante adhuc habitu, in quo mors quemq; deprehenderat. Forte Macedo gregarius miles ſeq; & arma ſuſtentans, tandem in caſtra peruenerat. Quo uiſo rex quanq̃ ipſe tunc maxime admoto igne refouebat artus ex ſella ſua exiliuit, torpentemq; militem & uix compotem ment

οὔτε πλεῖν
οὔτε μένειν

is demptis armis in sua sede iussit cōsidere. Ille diu nec ubi requiesceret nec a q̄ esset exceptus, agnouit. Tandē recepto calore uitali, ut regiam sedem regemq́ꝫ uidit, territus surgit. Quē intuens Alexander. Ecquid intelligis miles, inquit, quanto meliore sorte, q̄ Persæ sub rege uiuatis? Illis eṅ in sella regis cōsedisse capitale foret, tibi saluti fuit. Postero die conuocatis amicis copiarūq́ꝫ ducibus, ꝓnuntiari iussit ipsum oīa, quę amissa essent redditurū, & ꝓmisso fides extitit. Nā Sysimithres multa iumenta & camelorū.ij.millia adduxit, pecoraq́ꝫ & armenta, q̄ distributa pariter militem & damno & fame liberauerunt. Rex gratiā sibi relatam a Sysimithre præfatus, sex dierū cocta cibaria ferre milites iussit. Sagas petens totā hanc regionem depopulatus.xxx. millia pecorū ex prę da Sysimithri dono dat, inde ꝑuenit in regionem, cui Cohortanus Satrapes nobilis præerat, qui se regis potestati fideiq́ꝫ ꝑmisit. Ille imperio ei reddito haud amplius q̄ ut duo ex tribus filijs secū militarent, exegit. Satrapes etiam eū, qui penes ipsum relinquebať, tradit. Barbara opulentia conuiuiū, quo regem accipiebat, instruxerat. Id cū multa comitate celebraret, introduci.xxx. nobiles uirgines iussit. Inter quas erat filia ipsius Roxane noīe, eximia corporis specie & decore habitꝰ in Barbaris raro. Quę quāq̄ inter electas, ꝑcesserat, oīm tn̄ oculos cōuertit in se, maxime regis minus iā cupiditatibus suis imperantis inter obsequia fortunę, contra quā nō satis cauta mortalitas est. Itaq́ꝫ ille, q uxorē Darij, q duas filias uirgines, qbus forma ꝑter Roxanem cōparari nulla poterat, haud alio aīo, q̄ parentis aspexerat, tunc in amore uirgunculæ (si regię stirpi compareť ignobilis) ita effusus est, ut diceret ad stabiliendū regnū pertinere Persas & Macedones cōnubio iungi, hoc uno modo & pudorem uictis, & superbiā uictoribus detrahi posse. Achillem quoq́ꝫ, a quo genus ipse deduceret, cū captiua coisse. Ne inferri nefas arbitrarenť, ita matrimonij iure uelle iungi insperato gaudio lętus pater sermonem eius excipit. Et rex medio cupiditatis ardore iussit afferri patrio more panem. Hoc erat apud Macedones sanctissimum coeuntiū pignus. Quē diuisum gladio uterq́ꝫ libabat. Credo eos, qui gentis mores condiderūt, parco & parabili uictu ostendere uoluisse iungentibus opes, quantulo contenti esse deberent, hoc modo rex Asiæ & Europæ introductā inter conuiuales ludos matrimonio sibi adiūxit, e captiua geniturus, qui uictoribus imperaret. Pudebat amicos super uinū & epulas socerum ex deditis esse electū. Sed post Clyti cædē libertate sublata, uultu, qui maxime seruit, assentiebanť. Cæterum Indiā & inde Oceanū petiturus, ne quid a tergo, quod destinata impedire posset, moueret, & ex oībus prouintijs.xxx. millia iuniorū legi iussit, & ad se armata ꝑduci. Obsides simul habiturus & milites. Craterū ad persequendos Haustanē & Cathenem, qui ab ipso defecerant, misit, quorū Hau-

βαρβά-ρων πλησ-μονή

Salem & mensam

γνώμη

stanes captus est. Catenes in prælio occisus. Polypercon quoq; regionem, quæ Bubacene appellat, in deditionem redegit. Itaq; omnibus cõpositis cogitationes in bellum Indicũ uertit. Diues regio habebat non auro modo, sed gemmis quoq; margaritisq; ad luxũ magis q̃ ad magnificentiam exculta. Periti militares auro & ebore fulgere dicebant. Itaq; nec ubi uinceret, cum cæteris præstaret, scutis argenteas laminas equis frenos aureos addidit, loricas quoq; alias auro, alias argento adornauit. cxx. millia armatorũ erant, quę regem ad id bellum sequebant. Iamq; omnibus præparatis quod olim praua mente conceperat, tunc esse maturum, quonam modo cœlestes honores usurparet, cœpit agitare. Iouis filium non dici tantũ se, sed etiam credi uolebat, tanq̃ perinde animis imperare posset ac linguis. Itaq; more Persarũ Macedonas uenerabundos ipsum salutare prosternentes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti perniciosa adulatio, perpetuũ malum regum, quorũ opes sæpius assentatio, q̃ hostis euertit. Nec Macedonum hæc erat culpa, nemo enim illorũ quicq̃ ex patrio more labare sustinuit, sed Græcorũ, qui professionem honestarum artiũ malis corruperant moribus. Hages quidam argiuus pessimorũ carminum post Choerilum conditor, & ex Sicilia Cleo, hic quidẽ non ingenij solũ, sed etiam nationis uitio adulator, & cætera urbium suarũ purgamenta, quę ꝓpinquis etiam maximorumq; exercituũ ducibus a rege præferebantur. Hi tum cœlũ illi aperiebant, Herculemq; & patrem Liberũ & cum Polluce Castorem nouo numini cessuros esse iactabant. Igit̃ festo die omni opulentia cõuiuiũ exornari iubet, cui nõ Macedones modo & Gręci principes amicorũ, sed etiam nobiles adhiberent. Cum quibus cum discubuisset rex, paulisper epulatus conuiuio egredit̃. Cleo sicut præparauerat, sermonem cũ admiratione laudum eius instituit. Merita deinde ꝑcensuit, q̄bus uno modo referri gratia posset, si quem intelligerent deũ esse confiterent̃, exigua thuris impensa tanta beneficia pensaturi. Persas quidem non pie solũ, sed etiam prudenter reges suos inter deos colere, maiestatem enim imperij salutis esse tutelam. Nec herculem quidem & patrem Liberũ prius dicatos deos, quam uicissent secũ uiuentium inuidiam. Tantundem quoq; posteros credere, quantũ præsens ætas spopondisset. Quod si cæteri dubitent, semetipsum cũ rex inisset conuiuium prostraturum humi corpus. Debere idem facere cæteros, & in primis sapientia præditos. Ab illis enim cultus in regem esse prodendum exemplum. Haud perplexe in Calisthenem dirigebat̃ oratio, Grauitas uiri & prompta libertas inuisa erat regi, quasi solus Macedonas paratos ad tale obsequium moraret̃. Is tum silentio facto unũ illum intuentibus cæteris, Si rex, inquit, sermoni tuo affuisset, nullius profecto uox responsuri tibi desyderaret̃. Ipse enim peteret, ne in pere

Adulatio

Græci

grinos ritus degenerare se cogeres, neu rebus fœlicissime gestis inuidiã tali adulatione contraheres. Sed quoniã abest, ego tibi pro illo respondeo, nullũ esse eundem & diuturnum et prçcocem fructũ, cœlestesq́; honores nõ dare te regi, sed auferre. Interuallo enim opus est, ut credatur deus, semperq́; hanc gratiã magnis uiris posteri reddunt. Ego aũt immortalitatem precor regi, ut uita diuturna sit & æterna maiestas. Hominem consequit̃ aliquando nunq̃ comitat̃ diuinitas. Herculem modo & patrem Liberũ consecratæ imortalitatis exempla referebas. Credis ne illos unius conuiuij decreto deos factos? Prius ab oculis mortaliũ amolita natura est, quam in cœlũ fama perueheret. Scilicet ego & tu Cleo deos facimus. A nobis diuinitatis suæ authoritatem accepturus est rex. Potentiã tuam experiri libet. Fac aliquem regem. Si deũ potes facere, facilius est imperiũ dare, q̃ cœlũ. Dij ꝓpitij sine inuidia, quæ Cleo dixit, audierint, eodemq́; cursu, quo fluxere res, ire patiantur. Nostris moribus uelint nos esse contentos. Nõ pudet patriç, nec desydero ad quem modũ rex mihi colendus sit, discere. Quos equidem uictores esse confiteor, si ab illis leges quis uiuamus, accipimus. Aequis auribus Calisthenes ueluti uindex publicæ libertatis audiebat̃. Expresserat non assensionem modo, sed etiam uocem, seniorũ præcipue, quibus grauis erat inueterati moris externa mutatio. Nec quicq̃, quæ inuicem iactata erant, rex ignorabat, cũ post aulçam, quæ lectos obduxerat, staret. Igitur & Hagem & Cleonem misit, ut sermone finito Barbaros tantũ cum intrasset, procumbere suo more paterent̃. Et paulo post quasi potiora quædam egisset, conuiuiũ repetit. Quem uenerantibus Persis Polypercon, qui cubabat super regem, unum ex his mento contingentem humum per ludibriũ cœpit hortari, ut uehementius id quateret ad terrã, elicuitq́; irãm Alexandri, quã olim animo capere nõ poterat. Itaq́; rex, Tu aũt, inqt, nõ ueneraberis me? An tibi uni digni uidemur esse ludibrio? Ille nec regem ludibrio, nec se contemptu dignum esse respondit. Tum detractũ eum lecto rex prçcipitat in terram. Et cum is pronus corruisset. Vides ne inquit, idẽ te fecisse q̃d in alio paulo ante ridebas? Et tradi eo in custodiã iusso conuiuiũ soluit. Polyperconti quidem postea castigato diu ignouit. In Calisthenẽ olim cõtumacia suspectũ ꝑuicatioris iræ fuit, cuius explendæ matura obuenit occasio. Mos erat (ut supra dictũ est) principibus Macedonũ adultos liberos regibus tradere ad munia haud multũ seruilibus ministerijs abhorrẽtia. Excubabãt seruatis noctiũ uicibus proximi foribus ædis, in qua rex acquiescebat. Per hós pellices introducebant̃ alio aditu, quam quem armati obsidebãt. Iidem acceptos ab Agasonibus eq̃s cũ rex ascensurus esset admouebant, comitabanturq́; & uenantem & in prælijs, omnibus artibus studiorum liberalium exculti. Præcipuus honor habebatur, quod lice-

bat sedentibus uesci cum rege. Castigandi uerberibus eos nullius potestas prÆter ipsum erat. Hæc cohors uelut seminarium ducũ prÆfectorumq; apud Macedonas fuit. Hinc habuere posteri reges, quorũ stirpi p multas Ætates romani opes ademerũt. Igit̃ Hermola puer nobilis ex regia cohorte cum aprum telo occupasset, quem rex ferire destinauerat, iussu eius uerberibus affectus est. Quam ignominiam ægre ferens deflere apud Sostratum cœpit, ex eadem cohorte erat Sostratus amore eius ardens. Qui cũ laceratum corpus, in quo deperibat, intueretur, forsitan olim ob aliam quoq; causam regi infestus, iuuenem sua sponte iam motũ data fide acceptaq; perpulit, ut occidendi regem consiliũ secũ iniret. Nec puerili impetu rem executi sunt, quippe solerter, quos in societatem sceleris asciscerẽt, Nicostratum, Antipatrũ, Asclepiodorũq;, & Philotã placuit assumi. Per hos adiecti sunt Anticles Elaptonius, & Phimanes. CÆterũ agendÆ rei haud sane facilis patebat uia. Opus erat eadem oẽs cõiuratos nocte excubare, ne ab exptibus cõsilij impedirent̃, forte aũt alius alia nocte excubabat. Itaq; in pmutandis stationũ uicibus cæteroq; apparatu exequendæ rei. xxx. & ij. dies absumpti sunt. Aderat nox, qua coniurati excubare debebant, mutua fide læti, cuius documentũ tot dies fuerant. Neminem metus spes ue mutauerat. Tanta omnibus uel in regem ira, uel fides inter ipsos fuit. Stabant igit̃ ad fores ædis eius, in qua rex uescebat̃, ut conuiuio egressum in cubiculum deducerent. Sed fortuna ipsius simulq; epulantiũ comitas prouexit omnes ad largius uinum, ludi etiam conuiuales extraxere tempus, nunc lætis coniuratis, quod sopitũ aggressuri essent, nunc solicitis, ne in lucem conuiuium extraheret̃, quippe alios in stationem oportebat prima luce succedere, ipsorum post. vij. diem reditura uice. Nec sperare poterant in illud tempus omnibus duraturã fidem. CÆterum cũ iam lux appareret, & conuiuium soluit̃, & coniurati exceperunt regem læti occasionem exequendi sceleris admotam. Cũ mulier attonitæ (ut creditum est) mentis cõuersari† in regia solita, quia instinctu uidebat̃ futura pdicere, non occurrit modo abeunti, sed etiã semet obiecit, uultuq; & oculis motũ prÆferens animi, ut rediret in conuiuiũ monuit, & ille p ludũ bene deos suadere respondit, reuocatisq; amicis in horam diei ferme secundam conuiuij tempus extraxit. Iam alij ex cohorte in stationẽ successerant, ante cubiculi fores excubituri. Adhuc tamen cõiurati stabant uice officij sui expleta. Adeo pertinax spes est, quã humanæ mentes, quã ingentes concupiscentiÆ deuouerunt. Rex benignius, quã alias allocutus discedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte perstitissent, iubet. Data sunt singulis. l. sestertia, Collaudatisq; quod etiã alijs tradita uice tamen excubare perseuerassent. Illi tanta spe destituti domos abeunt, & cæteri quidem expectabant stationis suæ noctem.

† p familiariter uersari

Ephimanes siue comitate regis, qua ipsum inter coniuratos exceperat repente mutatus, siue quia ceptis deos obstare credebat, fratri suo Eurilocho, quem antea expertem esse consilij uoluerat, quid pararet aperit. Omnibus Philotæ supplicium in oculis erat. Itaq; protinus iniicit fratri manũ, & in regiam peruenit. Excitatisq; custodibus corporis ad salutem regis pertinere, quæ afferret, affirmat, & tempus, q̃ uenerant, & uultus haud sane securi animi index & mœsticia e duob⁹ alterius. Ptolemæũ ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitauerunt. Itaq; apertis foribus, & lumine illato, sopitũ mero ac somno excitant regem Ille paulatim mente collecta, quid afferrent, interrogat. Nec cũctatus Eurilochus non ex toto domũ suam auersari deos dixit, quia frater ipsius, quanq̃ impiũ facinus ausus foret, tamen & pœnitentiam eius ageret, & per se potissimum profiteret̃ indicium, in eã ipsam noctem, quæ decederet, insidias cõparatas fuisse. Authores scelesti consilij esse, quos minime crederet rex. Tum Ephimanes cuncta ordine conscioruq; nomina exponit. Calisthenem non ut participem facinoris nominatũ esse constabat, sed solitum puerorũ sermonibus uituperantiũ criminantiumq; regem faciles aures præbere. Quidam adijciunt, cum Hermolaus apud eum quoq; uerberatũ se a rege quereret̃, dixisse, Calisthenẽ meminisse debere eos iam uiros esse. Idq; an ad consolandam patientiam uerberũ, an ad incitandum iuuenum dolorem dictũ esse, in ambiguo fuisse. Rex animi corporisq; sopore discusso, cũ tanti periculi, q̃ euaserat, imago oculis oberraret, Eurilochum. L. talentis & cuiusdam Tyridatis opulentis bonis donat protinus, fratremq; anteq̃ pro salute eius precaret̃, restituit. Sceleris autẽ authores interq; eos Calisthenem uinctos asseruari iubet, quibus in regiã adductis toto die & nocte proxima mero ac uigilijs grauis acquieuit. Postero aũt die frequens consiliũ adhibuit, cui patres propinquiq; eorũ, de quibus agebatur, intererant, ne de sua quidem salute securi, quippe Macedonũ more perire debebant, omniũ deuotis capitibus qui sanguine contigissent eos. Rex introduci coniuratos præter Calisthenem iussit, atq; quæ agitauerant sine cunctatione confessi sunt. Increpantibus deinde uniuersis eos, ipse rex, quo suo merito tantũ in semet cogitassent facinus, interrogat. Stupentibus ceteris, Hermolaus, Nos uero inquit, quoniã quasi nescias q̃ris, occidendi te consiliũ iniuimus, quia non ut ingenuis imperare cœpisti, sed quasi in mãcipia dominaris. Primus ex oĩbus pater ipsius Sopolis parricidam etiam parentis sui clamitans esse consurgit, & ad os manu obiecta scelere & malis insanientem ultra negat audiendũ. Rex inhibito patre dicere Hermolaũ iubet, quæ ex magistro didicisset Calisthene, & Hermolaus utor inquit, beneficio tuo, & dico quæ nostris malis didici. Quota pars Macedonum sæuitiæ tuæ superest? Quotus

quisq; non e uilissimo sanguine? Attalus & Philotas, & Parmenio, & Lyncestes Alexander, & Clytus, quantum ad hostes pertinet, uiuunt? Stant in acie, te clypeis suis, ptegunt, & pro gloria tua, pro uictoria uul nera accipiunt, quibus egregiam gratiā retulisti. Alius mensam tuam sanguine suo aspersit. Alius nec simplici quidem morte defunctus est. Duces exercituum tuorū in eculeum impositi, Persis quos uicerant, fue re spectaculo. Parmenio indicta causa trucidatus est, per quem Attalū occideras. Inuicem enim miserorum uteris manibus ad expetenda supplicia. Et quos paulo ante ministros cædis habuisti, subito ab alijs iubes trucidari. Obstrepūt subinde cuncti Hermolao. Pater supremū strinxerat ferrū, percussurus haud dubie, ni inhibitus esset a rege (quippe Hermolaum dicere iussit) petitq; ut causas supplicij augentem pariter audirent. Aegre ergo coercitis rursus Hermolaus, quam liberaliter inquit, pueris rudibus ad dicendū agere permittis? & Calisthenis uox carcere inclusa est, quia solus potest dicere. Cur enim non producitur, cum etiam confessi audiuntur? Nempe quia liberam uocem innocentis audire metuis. Ac ne uultū quidem pateris? Atqui nihil eum fecisse contendo. Sunt hic, qui mecū rem pulcherrimam cogitauerūt. Nemo est, qui conscium fuisse nobis Calisthenem dicat, cum morti olim destinatus sit a iustissimo & patientissimo rege. Hæc ergo sunt Macedonū præmia, quorum ut superuacuo & sordido abuteris sanguine. At tibi xxx. millia mulorum captiuū aurum uehunt, cum milites nihil domum pręter gratuitas cicatrices relaturi sunt. Quę tamen omnia tolerare potuimus, anteq̃ nos Barbaris dederes, & nouo more uictores sub iugū mitteres. Persarum te uestis & disciplina delectat. Patrios mores exosus es. Persarum ergo non Macedonū regem occidere uoluimus, & te transfugam belli iure persequimur. Tu Macedonas uoluisti genua tibi ponere, uenerariq; te ut deum. Tu Philippū patrem auersaris, & si quis deorū ante Iouem haberetur, fastidires etiam Iouem. Miraris, si liberi homines superbiam tuā ferre non possumus? Quid speramus ex te, quibus aut insontibus moriendum est, aut quod tristius morte est in seruitute uiuendum? Tu quidem si emendari potes, multū mihi debes. Ex me enim scire cœpisti, q̃d ingenui hoïes ferre non possunt. De cætero parce, quorū orbā senectutem supplicijs ne oneraueris. Nos iube duci, ut q̃d ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra, hæc Hermolaus. At rex q̃ falsa sint, inquit, quæ iste tradita a magistro suo dixit, patientia mea ostendet. Cõfessum eñ ultimum facinus, tñ ut uos q̃q; non solum ipsi audiretis expressi non imprudens, cū permisissem huic latroni dicere usurum eum rabie, qua compulsus est, ut me quem parentis loco colere debet, uellet occidere. Nuper cum procacius se in uenatione gessisset, more patrio & ab antiquissimis Macedoniæ regi

bus usurpato eum castigari iussi. Hoc & oportere fieri, & ut a tutoribus pupilli, a maritis uxores, seruis quoque huius pueros ætatis uerbera re concedimus. Hæc est sæuitia in ipsum mea, quam impia cæde uoluit ulcisci. Nam in cæteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo q̃ mitis sim, non ignoratis. Commemorare superuacuum est. Hermolao parricidarum supplicia non probari, cũ eadem ipse meruerit, minime hercule admiror. Nam cum Parmenionem & Philotam laudat, suæ seruit causæ. Lyncestem uero Alexandrum bis insidiatum capiti meo a duodus indicibus liberaui. Rursus conuictum per biennium tamen distuli, donec uos postularetis, ut tandem debito supplicio scelus lueret. Attalum, anteq̃ rex essem hostem meo capiti fuisse meministis. Clytus utinam non coegisset me sibi irasci. Cuius temerariam linguã probra dicentem mihi & uobis diutius tuli, quam ille eadem me dicentem tulisset. Regum ducumque clementia non in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent, ingenijs sita est. Obsequio mitigant imperia. Vbi uero reuerentia excessit animis, & summa imis confundimus, ui opus est ut uim repellamus. Sed quid ego mirer istum crudelitatem mihi obiecisse, qui auaritiam exprobrare ausus sit? Nolo singulos uestrum excitare, ne inuisam liberalitatem meam faciam, si pudori uestro grauem fecero. Totum exercitum aspicite, qui paulo ante nihil præter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis. Mensas auro onerant, greges seruorum ducunt, spolia de hostibus sustinere nõ possunt. At enim Persæ, quos uicimus, in magno honore sunt apud me quidẽ. Moderationis meæ certissimum indicium est, quod ne uictis quidem superbe impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus euerterem gentes, nec ut dimidiam partem terrarũ solitudinem facerem, sed ut illos quoque, quos bello subegissem uictoriæ meæ nõ pœniteret. Itaque militant uobis, cũ pro imperio uestro sanguinem fundũt, qui superbe habiti rebellassent. Nõ est diuturna possessio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia sempiterna est. Si habere Asiam non transire uolumus, cum his cõmunicanda est nostra clementia, horũ fides stabile & æternũ faciet imperiũ, & sane plus habemus, quam cupimus. Insatiabilis autẽ auaritiæ est, adhuc implere uelle q̃d iam circũfluit. Verũ tamen eorum mores in Macedonas transfundo, in multis enim gentibus esse uideo, quæ non erubescamus imitari, nec aliter tantũ imperium apte regi potest, quã ut quædam & tradamus illis, & ab ijsdem discamus. Illud pene dignũ risu fuit, q̃d Hermolaus postulabat a me ut auersarer Iouem, cuius oraculo agnoscor. An etiam quid dij respondeant, in mea potestate est? Obtulit nomen filij mihi, recipere ipsis rebus, quas agimus, haud alienum fuit. Vtinam Indi quoque deum esse me credant. Fama enim bella constant, & sæpe etiam quod falso creditũ est, ueri uicem obtinuit. An

πολλὰ κενὰ

me luxuriæ indulgentem putatis arma uestra auro argentoq; adornas se: assuetis nihil uilius hac uideri materia, uolui ostendere Macedonas inuictos cæteris nec auro quidem uinci. Oculos ergo primum eorum sordida omnia & humilia spectantium capiam, & docebo nos non auri aut argenti cupidos, sed orbem terrarum subacturos uenisse. Quam gloriam tu parricida intercipere uoluisti, & Macedonas rege adempto deuictis gentibus dedere. At nunc mones me, ut uestris parentibus parcam: Non oportebat quidem uos scire quid de his statuissem, quo tristiores periretis, si qua uobis parentum memoria & cura est. Sed olim istum morem occidendi cum scelestis insontes propinquos parentesq; solui. Et profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuum Calisthenem, cui uni uir uideris, quia latro es, scio cur produci uelis, ut coram his probra, quæ modo in me iecisti, modo audisti, illius quoq; ore referantur. Quem si Macedo esset tecum, introduxissem, dignissimum te discipulo magistrum. Nunc Olintheo non idem iuris est. Post hæc consilium dimisit, tradiq; damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant, iussit. Illi ut fidem suam sæuitia regi approbarent, excruciatos necauerunt. Calisthenes quoq; tortus interijt, initi consilij in caput regis innoxius, sed haud quaquam aulæ & assentantium accommodatus ingenio. Itaq; nullius cędes maiorem apud Græcos Alexandro excitauit inuidiam, quam quod præditum optimis moribus artibusq;, a quo reuocatus ad uitam erat, cũ interfecto Clyto mori perseueraret, non tantum occiderit, sed etiam torserit indicta quidem causa. Quam crudelitatem sera pœnitentia cõsecuta est. Sed ne otium serendis rumoribus natum aleret, in Indiam mouit, semper bello quam post uictoriam clarior. India tota ferme spectat Orientem, minus in latitudinem quam recta regione spatiosa, quę austrum accipiunt, in altius terræ fastigium excedunt, plana sunt cætera, multisq; inclytis amnibus Caucaso monte ortis placidũ per campos iter præbent. Indus gelidior est quam cæteri. Aquas uehit a colore maris haud multum abhorrentes. Ganges omnium ab ortu fluuius eximius a meridiana regione decurrit, & magnorum montium iuga recto alueo stringit. In eum obiectæ rupes inclinant ad orientem. Vtq; rubro mari accipitur findens ripas, multas arbores cum magna soli parte exorbet. Saxis quoq; impeditus, quibus crebro reuerberatur. Vbi mollius solum reperit, stagnat, insulasq; molitur. Acesines eum auget. Ganges decursurum in mare intercipit. Magnoq; motu amnis uterq; colliditur, quippe Ganges asperum os influenti obijcit, nec repercussæ aquæ cedunt. Dyardenes minus celeber auditu est†, quia per ultima Indiæ currit. Cæterum nõ Crocodilos modo uti Nilus, sed etiam delphines ignotasq; alijs gentibus beluas alit. Erimanthus crebris fle-

Caucasus. Indus flu. Gãges flu. †celebris fama

xibus subinde curuatus ab accolis rigantibus carpitᷣ. Ea causa est, cur tenues reliquias iam sine nomine in mare emittat. Multis pręter hos a-mnibus tota regio diuiditur, sed ignobilibus, quia non adeo interflu-unt. Cæterum quæ propiora sunt mari, Aquilones maxime deurunt: Ii cohibiti iugis montium ad interiora non penetrant, ita alendis frugi bus mites. Sed adeo illa plaga mundus statutas temporum uices mu-tat, ut cum alia feruore solis exæstuant, Indiam niues obruant. Rur-susq; ubi cætera rigent, illic intolerãdus æstus existat. Nec cur ulli se na-

Erythreũ unde

turæ causa ingessit. Mare certe, quo alluitur ne colore quidem abhor-ret a cæteris, ab Erythro rege inditum est nomen. Propter quod igna-ri rubere aquas credũt. Terra lini ferax, inde plerisq; sunt uestes. Libri arborum teneri haud secus q̃ ceræ literarũ notas capiunt. Aues ad imi-tandum humanæ uocis sonum dociles sunt. Animalia inusitata cæte-ris gentibus nisi inuecta. Eadem terra & rhinocerotas alit, non gene-rat. Elephantorum maior est uis, q̃ quos in Africa domitãt. Et uiribus magnitudo respondet. Aurum flumina uehunt, quæ leni modicoq; la-psu segnes aquas ducunt. Gemmas margaritasq; mare litoribus infun dit. Neq; alia illis maior opulentiæ causa est, utiq; postea q̃ uitiorum comercium uulgauere in exteras gentes, quippe æstimanᷣ purgamen-ta æstuantis freti pretio, quod libido constituit. Ingenia hominum si-cut ubiq; apud illos locorum quoq; situs format. Corpora usq; pedes carbasa uelant; Soleis pedes, capita linteis uinciunt. Lapilli ex auribus pendent, brachia quoq; & lacertos auro colunt, quibus inter popula-res aut nobilitas aut opes eminent. Capillum pectunt sæpius quã ton-dentur. Mentum semper intonsum est. Reliquam oris cutem ad speci-

Regũ lu-xuria

em leuitatis exæquant. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnificen-tiam appellant, super omnium gentium uitia, cum rex sane in publico conspici patitur. Thuribula argentea ministri ferunt, totumq; iter per quod ferri destinauit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis cir cũpendentibus recubat. Distincta sunt auro & purpura carbasa, quæ indutus est, lecticam sequũtur armati corporisq; custodes. Inter quos ramis aues pendent, quas cantu serijs rebus obstrepere docuerunt. Re-gia auratas columnas habet, totas eas uitis auro cælata percurrit, aui-umq; quarum uisu maxime gaudent, argenteæ effigies opera distin-guunt. Regia adeuntibus patet. Cum capillum pectit atq; ornat, tunc responsa legationibus, tunc iura popularibus reddit. Demptis soleis odoribus illinunt pedes. Venatus maximus labor est, inclusa uiuario animalia inter uota cantusq; pellicum figere. Binorum cubitorum sa-gittæ sunt, quas emittunt maiore nixu quam effectu, quippe telum, cu-ius in leuitate uis omnis est, inhabili pondere oneratur. Breuiora itine-ra equo conficit. Longior ubi expeditio est, Elephanti uehunt currum

& tantarum beluarum corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perditis moribus desit, lecticis aureis pellicum longus ordo sequitur. Separatum aliud reginæ ordine agmen est, æquatq; luxuria. Fœminæ epulas parant. Ab ijsdem uinum ministratur, cuius omnibus Indis largus est usus. Regem mero somnoq; sopitum in cubiculum pellices referunt, patrio carmine noctiũ inuocantes deos. Quis credat inter hæc uitia curam esse sapientię? Vnum agreste & horridum genus est, quod sapientes uocant. Apud hos occupari fati diem pulchrum, & uiuos se cremari iubent. Quis autem segnis ætas aut incommoda ualitudo est, expectatam mortem pro dedecore uitę habent. Nec ullus corporibus, quæ senectus soluit, honos redditur. Inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. Illi qui in urbibus publicis moribus degunt, syderum motus scite spectare dicuntur, & futura prædicere. Nec quenq̃ admouere leti diem credunt, cui expectare interrito liceat. Deos putant quicquid colere cœperunt, arbores maxime, quas uiolare capitale est. Menses in quinos denos descripserunt dies. Anni plena spatia seruantur. Lunæ cursu notant tempora, non ut pleriq; cum orbem sydus impleuit, sed cũ se curuare cœpit in cornua, & iccirco breuiores habent menses, qui spatium eorum ad hunc lunæ modum dirigunt. Multa & alia traduntur, quibus morari ordinem rerum haud sane operæpretium uidebatur. Igitur Alexandro fines Indiæ ingresso gentium suarum reguli occurrerunt, imperata facturi, illum tertium Ioue genitum ad ipsos peruenisse memorantes. Patrem liberum atq; Herculem fama cognitos esse, Ipsum coram adesse cernique. Rex benigne exceptos sequi iussit, ijsdem itinerum ducibus usurus. Cæterum cum amplius nemo occurreret, Ephæstionem & Perdicam cum copiarum parte præmisit, ad subigendos, qui auersarentur imperium. Iussitq; ad flumen Indum procedere, & nauigia facere, quis in ulteriora transportari posset exercitus. Illi, quia plura flumina superanda erant, sic iunxere naues, ut solutæ palustris uehi possent, rursusq; coniungi. Post se Cratero cum Phalange iusso sequi, equitatum ac leuem armaturam eduxit, eosque qui occurrerant leui prælio in urbem proximam compulit. Iam superuenerat Craterus. Itaque ut principio terrorem incuteret genti non dum arma Macedonum expertæ, præcipit ne cui parceretur, munimentis urbis, quam obsidebat incensis. Cęterum dum obequitabat mœnibus, sagitta ictus est. Cœpit tamen oppidum, & omnibus incolis eius trucidatis etiam in tecta sæuitum est. Inde domita ignobili gente, ad Nysam urbẽ puenit. Forte castris ante mœnia ipsa in syluestri loco positis, nocturnũ frigus uehemẽtius quã alias horrore corpora affecit, opportunũq; remedium ignis oblatũ est. Cæsis quippe syluis flam-

Reginę Indorum luxuria

mā excitauerunt, quæ igni alita oppidanorum sepulchra comprehen‑dit. Vetusta cedro facta erāt, conceptumq́ ignem late fudere, donec o‑mnia solo æquata sunt. Et ex urbe primum canū latratus, deinde etiam hominum fremitus auditus est. Tum & oppidani hostem & Macedo‑nes ipsos ad urbem uenisse cognoscunt. Iāq́ rex eduxerat copias, mœ‑nia obsidebat, cum hostiū q̄ discrimen tentauerant, obruti telis sunt. A lijs ergo deditionem, alijs pugnam experiri placebat, quorum dubita‑tione comperta circunsideri tantū eos, & abstineri cædibus iussit. Tan demq́ obsidionis malis fatigati dedidere se. A libero patre conditos se esse dicebant, & uera hęc origo erat. Sita est sub radicibus montis, quē Meron incolæ appellant. Inde græci mentiendi traxere licentiam, Io‑uis femine liberum patrem esse cęlatum. Rex situ montis cognito ex incolis cum toto exercitu præmissis cōmeatibus uerticem eius ascen‑dit, multa edera uitisq́ toto gigniť monte. Multæ perennes aquæ ma‑nant. Pomorum quoq́ uarij salubresq́ succi sunt, sua sponte fortuito rum seminum fruges humo nutriente. Lauri baccæq́ & multa in illis rupibus agrestis est sylua. Credo equidem non diuino instinctu, sed la‑sciuia esse prouectos, ut passim ederæ ac uitium folia decerperent, re‑dimitiq́ fronde toto nemore similes bacchantibus uagarentur. Voci‑bus ergo tot millium præsidem nemoris eius deum adorantium iuga montis collesq́ resonabant, cum orta licentia a paucis (ut fere fit) in o‑mnes se repente uulgasset, quippe uelut in media pace p herbas conge stamq́ frondem prostrauerāt corpora. Et rex fortuitam licentiam nō auersatus, large ad epulas omnibus prębitis per decem dies Libero pa tri operatum habuit exercitum. Quis neget eximiam quoq́ gloriā sæ‑pius fortunæ q̄ uirtutis esse beneficium? quippe ne epulantes quidem & sopitos mero aggredi ausus est hostis, haud secus bacchantium eiu‑lantiumq́ fremitu perterritus q̄ prælia ntium clamor esset auditus. Ea dem fœlicitas ab Oceano reuertentes temulentos cōmessantesq́ inter ora hostium texit. Hinc ad regionem, quę Dędala uocatur peruentum est. Deseruerant incolæ sedes, & in auios syluestresq́ montes confuge‑rant. Ergo Acadira transit, atq́ usta & destituta incolentiū fuga. Itaq́ rationem belli necessitas mutauit. Diuisis enim copijs pluribus simul locis arma ostendit, oppressiq́ urbe qui expectauerāt hostem. Omni clade p domiti sunt. Ptolemæus plurimas urbes, Alexander maximas cœpit, rursusq́ quas distribuerat copias iunxit. Superato deinde Cho aspe amne Cœnon in obsidione urbis opulentæ (Beiram incolæ uo‑cant) reliquit. Ipse ad Mazagas uenit nuper Assacano (cuius regnum fuerat) demortuo. Regioni quoq́ ubiq́ præerat mater eius Cleophes. xxxviij. millia peditum tuebantur urbem, non situ solū, sed etiam ope munitā. Nam qua spectat Orientem, cingiť amne torrenti, q̄ p̄ruptis

utrinq; rupibus aditũ ad urbem impedit. Ab Occidente & a Meridie uelut de industria rupes præaltas admolita natura est. Infra quas cauernæ & uoragines longa uetustate in altum cauatæ iacent. Quaq; desinunt, fossa ingentis operis obiecta est. xxxv. stadia murus urbem cõplectitur, cuius inferiora saxo, superiora crudo latere sunt structa. Lateri uinculum lapides sunt, quos interposuere, ut duriori materiæ fragilis incumberet simulq; terra humore diluta. Ne tamen uniuersa consideret, interpositæ erant trabes ualidæ, quibus iniecta tabulata muros & tegebant, & peruios fecerant. Hæc munimenta contemplantem Alexandrum, consilij q; incertum (quia nec cauernas nisi aggere poterat implere, nec tormenta aliter muris admouere) quidam e muro sagitta percussit. Tum forte in suram incidit telum, cuius spiculo euulso admoueri equum iussit, quo uectus ne obligato quidem uulnere haud segnius destinata exequebatur. Cæterum cum crus saucium penderet, & cruore siccato frigescens uulnus aggrauaret dolorem, dixisse fertur, se quidem Iouis filium dici, sed corporis ægri uitia sentire. Non tamen ante se recepit in castra, quam cuncta prospexit, & quæ fieri uellet, edixit. Ergo sicut imperatum erat, alij extra urbem tecta demoliebant, ingentemq; uim materiæ faciendo aggeri detrahebant. Alij magnarum arborum stipites cumulis ac moles saxorum in cauernas deijciebant. Iamq; agger æquauerat summæ fastigium terræ. Itaq; turres erigebantur, quæ opera ingenti militũ ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea uisenda rex nondum obducta uulneri cicatrice processit, laudatisq; militibus admoueri machinas iussit, e quibus ingens uis telorum in propugnatores effusa est, præcipue rudes talium operum terrebant mobiles turres, tantasq; moles nulla ope, quæ cerneretur, adiutas, deorũ numine agi credebant. Pila quoq; muralia, excussas tormentis prægraues hastas negabant conuenire mortalibus. Itaq; desperata urbis tutela concessere in arcem. Inde quia nihil obsessis præter deditionem placebat, legati ad regem descenderunt ueniã petituri. Qua impetrata regina cum magno nobilium fœminarum grege aureis pateris uina libantium processit. Ipsa genibus regis paruo filio admoto non ueniam modo, sed etiam pristinæ fortunæ impetrauit decus, quippe appellata regina est, & credidere quidam plus formæ quam miserationi datum. Puero quoq; certe postea ex ea utcunque genito Alexandro fuit nomen. Hinc Polypercon ad urbem Noram cum exercitu missus inconditos oppidanos prælio uicit, intra munimenta compulsos secutus urbem in ditionem redegit. Multa ignobilia oppida deserta a suis uenere in regis potestatem. Quorum incolæ armati petram Dorinim nomine occupauerunt, hanc ab hercule frustra obsessam esse, terræque motu coactum absistere fama uulgauerat. Inopem consilij

Alexandrum quia undiq; præceps & abrupta rupes erat, senior quidã peritus locorum cum duobus filijs adijt, si pretium operi esset, aditũ se monstraturum esse promittens. Lxxx. talenta constituit daturũ. Alexander, & altero ex iuuenibus obside retento ipsum ad exequẽda, quæ obtulerat dimisit. Leuiter armatis dux datus est Mullinus scriba regis Hos enim circuitu, qui fallerent hostem in summum iugum placebat euadere. Petra non ut pleræq; modicis ac mollibus cliuis in sublime fastigium crescit, sed in metæ maxime modum erecta est, cuius ima spatiosiora sunt, altiora in arctius coeunt, summa in acutum cacumen exurgũt. Radices eius Indus amnis subit, præaltus utrinq; asperis ripis. Ab altera parte uoragines eluuiesq; præruptæ sunt. Nec alia expugnandi patebat uia, q̃ ut repleret̃. Ad manũ sylua erat, quã rex ita cædi iussit, ut nudi stipites iacerentur, quippe rami fronde uestiti impedissent ferentes. Ipse primus truncam arborem iecit, clamorq; exercitus index alacritatis secutus est, nullo detrectante munus, quod rex occupasset. Intra septimum diem cauernas expleuerãt, cum rex sagittarios & Agrianos iubet per ardua niti. Iuuenesq; promptissimos ex sua cohorte.xxx delegit. Duces his dati sunt Charus & Alexander, quem rex nominis quod sibi cum eo cõmune esset, admonuit. Ac primo quia tam manifestum periculum erat, ipsum regem discrimen subire non placuit. Sed ut signum tuba datum est, uir audaciæ promptæ conuersus ad corporis custodes sequi se iubet, primusq; inuadit in rupem. Nec deĩde quisq; Macedonũ substitit, relictisq; stationibus sua sponte regem sequebant̃. Multorum miserabilis fuit casus, quos ex prærupta rupe lapsos amnis præterfluens hausit. Triste spectaculum etiam non periclitantibus, cum uero alieno exitio, quid ipsis timendum foret, admonerent̃. In metum misericordia uersa non extinctos, sed semetipsos deflebant. Et iam eo peruentum erat, unde sine pernitie nisi uictores redire non possent, ingentia saxa in subeuntes prouoluentibus Barbaris. Qui perculsi instabili & lubrico gradu præcipites recidebant. Euaserant tamẽ Alexander & Charus, quos cum.xxx. delectis præmiserat rex, & iam pugnare cõminus cœperant. Sed cũ superne tela Barbari ingererent, sæpius ipsi feriebant̃ quam uulnerabant. Ergo Alexander & nõis sui & promissi memor, dum acrius quam cautius dimicat confossus undiq; obruitur. Quem ut Charus iacentem conspexit, ruere in hostem omnium præter ultionem immemor cœpit. Multosq; hasta, quosdam gladio interemit. Sed cum tot unũ incesserent manus, super amici corpus procubuit exanimis. Haud secus quam par erat, promptissimorũ iuuenum cæterorũq; militum interitu cõmotus rex, signum receptui dedit. Saluti fuit, quod sensim & intrepidi se receperunt. Et Barbari hostem depulisse contenti non institere cedentibus. Cæterũ Alexander

Vorago Eluuies, terra ui is brium ex hausta

Alexãder occiditur

cũ ſtatuiſſet deſiſtere incepto, quippe nulla ſpes potiundæ petræ offe-
rebat̃,tamen ſpeciem oſtendit in obſidione perſeuerantis. Nam & iti-
nera obſideri iuſſit,& turres admoueri, & fatigatis alios ſuccedere.Cu
ius pertinacia cognita Indi per biduũ quidem ac duas noctes cũ oſten
tatione non fiduciæ modo ,ſed etiã uictoriæ epulati ſunt, tympana ſuo
more pulſantes.Tertia uero nocte tympanorũ quidem ſtrepitus deſie-
rat audiri.Cæterum ex tota petra faces refulgebant, quas accenderant
Barbari,ut tutior eſſet ipſis ſuga obſcura nocte per inuia ſaxa curſuris
Rex Balacro,qui ſpecularet̃ præmiſſo,cognoſcit petrã fuga Indorum
eſſe deſertam.Tũ dato ſigno ut uniuerſi conclamarent, incõpoſite fugi
entibus metũ incuſſit. Multiq;(tanq̃ adeſſet hoſtis)per lubrica ſaxa,p-
q; inuias cotes præcipitati occiderunt. Plures aliqua membrorũ par-
te mutilati ab integris deſerti ſunt.Rex locorũ magis q̃ hoſtium uictor
tamen magnæ uictoriæ ſacrificijs & cultu deũ ſatisfecit. Aræ in petra
locatæ ſunt Mineruæ Victoriæq;. Ducibus itineris, quos ſubire iuſſe-
rat leuiter armatos,& ſi promiſſis minora præſtiterant, pretiũ cum fi-
de redditũ eſt.Petræ regioniſq; ei adiunctæ Siſocoſto tutela permiſſa.
Inde proceſſit Echolima, & cũ anguſtias itineris obſideri.xx. millibus
armatorũ ab Eryce quodã comperiſſet, grauius agmen exercitus Pœ-
no ducendũ modicis itineribus tradidit.Ipſe prægreſſus funditores ac
ſagittarios deturbat.ijs, qui obſederant ſaltũ , ſequentibus ſe copijs ui
am fecit.Inde ſiue odio ducis , ſiue gratiã uictoris regis inituri, Erycem
fugientem adorti interemerũt, caputq; eius atq; arma ad Alexandrum
detulerunt.Ille facto impunitatem dedit,honorem denegauit exemplo
Hinc ad flumen Indũ ſextiſdecimis caſtris peruenit,oĩaq; (ut præcepe-
rat) ad traijciendũ præparata ab Ephęſtione reperit.Regnabat in ea re
gione Omphis,qui patri quoq; fuerat author dedendi regnũ Alexan-
dro.Et poſt mortem parentis legatos miſerat,qui conſulerent eum,re-
gnare ſe interim uellet, an priuatum opperiri eius aduentum. Permiſ-
ſiſq; ut regnaret non tamen ius datum uſurpare ſuſtinuit . Is benigne
quidem exceperat Ephęſtionem,gratuitum frumentum copijs eius ad
menſus non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius niſi regis experiretur.
Itaq; uenienti obuiam cum armato exercitu egreſſus eſt. Elephanti q̃-
q; per modica interualla militum agmini ĩmixti procul caſtellorum ſe-
cerant ſpeciem.Ac primo Alexander non ſociũ,ſed hoſtem aduentare
credebat . Iamq; & ipſe arma milites capere , & equites deſcendere in
cornua iuſſerat,paratos ad pugnam.At Indus cognito Macedonum
errore,iuſſis ſubſiſtere cęteris ipſe concitat equum quo uehebat̃. Idem
Alexander quoq; fecit,ſiue hoſtis ſiue amicus occurreret,uel ſua uirtu
te uel illius fide tutus coiret,q̃d ex utriuſq; uultu poſſet intelligi amicis
animis.Cęterũ ſine interprete nõ poterat conſeri ſermo.Itaq; adhibito

eo Barbarus occurrisse se dixit cum exercitu, totas imperij uires protinus traditurum, nec expectasse dum per nuntios daretur fides. Corpus suũ & regnum pmittere illi, quem sciret gloriæ militantẽ. Nihil magis q̃ famam timere perfidiæ. Lætus simplicitate Barbari rex, & dextrã fidei suę pignus dedit, & regnum restituit. lvi. Elephanti erant, quos tradidit Alexandro, multaq; pecora eximię magnitudinis. Tauros ad. iij. millia pretiosum in ea regione acceptũq; animis regnantium armentũ Quærenti Alexandro plures agricultores haberet an milites, cũ duobus regibus bellanti sibi, maiore militũ q̃ agrestium manu opus esse respondit. Abiasares & Porus erant. Sed in Poro eminebat authoritas. Vterq; ultra Hydaspen amnem regnabat, & belli fortunã, quisquis arma inferret, experiri decreuerat. Omphis permittente Alexandro & regiũ insigne sumpsit, & more gentis suæ nomen, quod patris fuerat, Taxilem appellauere populares, sequente noĩe imperium in quemcunq; transiret. Ergo cũ per triduum hospitaliter Alexandrũ accepisset, quarto die & quantũ frumenti copijs, quas Ephęstion dixit, præbitum a se esset ostendit. Et aureas coronas ipsi amicisq; oĩbus præter hæc signati argenti. Lxxx. talenta dono dedit. Qua benignitate eius Alexander mire lætus, & quæ is dederat remisit, & mille talenta ex præda, quã uehebat, adiecit, multaq; conuiualia ex auro & argento uasa, plurimum Persicę uestis. xxx. equos ex suis cũ ijsdem insignibus, quis assueuerant cũ ipsum ueherent. Quæ liberalitas, sicut Barbarũ obstrinxerat, ita amicos ipsius uehementer offendit. E quibus Meleager sup cœnam largiore uino usus gratulari se Alexandro dixit, quod saltem in India reperisset dignũ talentis mille. Rex haud oblitus q̃ ægre tulisset, quod Clytũ ob linguæ temeritatem occidisset, iram quidẽ tenuit, sed dixit inuidos hoĩes nihil aliud, q̃ ipsorũ esse tormenta. Postero die legati Abiasaræ adiere regem, omnia ditioni eius ita, ut mandatũ erat, pmittebant, firmataq; inuicem fide remittunt̃ ad regem. Porũ quoq; nominis sui fama ratus ad deditionem posse compelli, misit ad eum Cleocharen, qui denuntiaret ei ut stipendium penderet, & in primo finium suorum aditu occurreret regi. Porus alterum ex his facturum sese respondit, ut intranti regnũ suum pręsto esset, sed armatus. Iam Hydaspen Alexander superare decreuerat, cum Barzentis defectionis Arachosijs author uinctus. xxxq; Elephanti simul capti perducunt̃, opportunũ aduersus Indos auxilium, quippe plus in beluis, q̃ in exercitu spei aut uirium illis erat. Gamaxusq; rex exiguæ partis Indorum, qui Barzenti se coniunxerat, uinctus adductus est. Igitur transfuga & Regulo in cũstodiam, Elephantis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaspen peruenit. In cuius ulteriore ripa Porus consederat, transitu prohibiturus hostem. Lxxxv Elephantos obiecerat eximio corporum robore, ultraque eos currus

ccc,& peditũ. xxx. fere millia. In quis erant sagittarij (sicuti ante dictũ est) grauioribus telis, quam ut apte excuti possent. Ipsum uehebat Elephantus super cæteras beluas eminens, armaq; auro & argento distincta corpus raræ magnitudinis honestabant. Par animus robori corporis, & quanta inter rudes poterat esse sapientia. Macedonas non conspectus hostium solũ, sed etiam fluminis, quod transeundum erat, magnitudo deterrebat. Quatuor in latitudinem stadia diffusum, profundo alueo & nusq̃ uada aperiente, speciem uasti maris fecerat. Nec pro spatio aquarum late stagnantiũ impetum coercebat. Sed quasi in arctum coeuntibus ripis & torrens & elisus ferebatur, occultaq; saxa inesse ostendebant pluribus locis undæ repercussæ. Terribilior erat facies ripæ, quam equi uiriq; compleuerant. Stabant ingentes uastorum corporum moles, & de industria irritatæ horrendo stridore auras fatigabant. Hinc hostis, hinc amnis capacia quidem bonæ spei pectora, & sæpe se experta improuiso tamen pauore percusserant, quippe instabiles rates nec dirigi ad ripam, nec tuto applicari posse credebant. Erant in medio amne insulæ crebræ, in quas & Indi Macedones nantes leuatis super capite armis transibant. Ibi leuia prælia conserebant, & uterq; rex paruæ rei discrimine summæ experiebatur euentum. Cæterũ in Macedonum exercitu temeritate atq; audacia insignes fuere Symmachus & Nicanor nobiles iuuenes, & ꝑpetua partium fœlicitate ad spernendum omne periculũ accensi. Quis ducibus promptissimi iuuenum lanceis modo armati tranauere in insulam, quam frequens hostis tenebat, multosq; Indorum nulla re magis q̃ audacia armati interemerũt. Abire cum gloria poterant, si unq̃ temeritas fœlix inueniret modum. *fœlix temeritas* Sed dũ superuenientes contemptim & superbe quoq; expectant, circumuenti ab his, qui occulti enatauerãt, eminus obruti telis sunt. Qui effugerant hostem, aut impetu amnis ablati sunt, aut uerticibus impliciti. Eaq; pugna multum fiduciam Pori erexit cuncta cernentis e ripa. Alexander inops consilij tandem ad fallendum hostem talem dolum intendit. Erat insula in flumine amplior cęteris, syluestris eadem & tegendis insidijs apta. Fossa quoq; præalta haud procul a ripa, quam tenebat ipse, non pedites modo, sed etiam cũ equis uiros poterat abscondere. Igitur ut a custodia huius opportunitatis oculos hostium auerteret, Ptolemæum cum omnibus turmis obequitare iussit procul ab insula, & subinde Indos clamore terrere, quasi flumen tranaturus foret. Per complures dies Ptolemæus id fecit, eoq; consilio Porum agmenq; suum ei parti, quam se petere simulabat, coegit aduertere. Iam extra conspectum hostis insula erat. Alexander in diuersa parte ripæ statui suum tabernaculũ iussit, assuetamq; comitari ipsum cohortem ante id tabernaculum stare, & omnem apparatum regiæ magnificentiæ ho-

ftiũ oculis de industria ostendi. Attalũ & æqualem sibi & haud dispa rem habitu oris & corporis, utiq; cũ procul uiseret, ueste regia exornat præbiturũ speciem ipsum regem illi ripæ præsidere, nec agitare de tran situ. Huius consilij effectum primo morata tempestas est, mox adiuuit incommoda quoq; ad bonos euentus uertente fortuna. Traijcere a mnem cum cæteris copijs in regionem insulæ (de qua ante dictum est) parabat, auerso hoste in eos, qui cũ Ptolemæo inferiorem obsederant ripam, cũ procella imbrem uix sub tectis tolerabilem effudit. Obrutiq; milites nymbo in terrã refugerunt, nauigijs ratibusq; desertis. Sed tu multuantiũ fremitus obstrepentibus ripis ab hoste non poterat audiri. Deinde momento temporis repressus est imber. Cæterũ adeo spissæ intendere se nubes, ut conderent lucem, uixq; colloquentiũ inter ipsos facies noscitaret. Terruisset aliũ obducta nox cœlo, cũ ignoto amne nauigandũ esset, forsitan hoste eam ipsam ripam, quã cæci atq; impro uidi, et ex periculo gloriã accersentes petebãt occupante, obscuritatẽ, q̃ cęteros terrebat suã occasionem ratus, dato signo ut omnes silentio a scenderent in ratem, eam, qua ipse uehebat, primam iussit expelli. Va cua erat ab hostibus ripa quæ petebat, qppe ad huc Porus Ptolemæũ tantũ intuebat. Vna ergo naui, quã petræ fluctus illiserat hærente, cęte ræ euadunt. Armaq; capere milites & ire in ordinẽ iussit. Iamq; agmen in cornua diuisum ipse ducebat, cũ Poro nuntiatur armis uirisq; ripã obtineri, & rerũ adesse discrimen. Ac primo humani ingenij uitio spei suæ indulgens, Abiasarem belli sociũ & ita conuenerat, aduentare cre debat. Mox liquidiore luce aperiente hostem. c. quadrigas & .iiij. millia equitũ uenienti agmini Porus obiecit. Dux erat copiarũ, quas pręmi sit Hages frater ipsius. Summa uiriũ in curribus, senos uiros singuli ue hebant, duos clypeatos, duos sagittarios ab utroq; latere dispositos, cę teri aurigæ erant haud sane inermes, quippe iacula complura, ubi cõ minus præliandum erat, omissis habenis in hostem ingerebant. Cæ terũ uix ullus usus huius auxilij eo die fuit. Nanq; (ut supra dictum est) imber uiolentius quã alias fusus campos lubricos & inequitabiles fe cerat. Grauesq; & propemodũ imobiles currus illuuie & uoragine hæ rebant. Cõtra Alexander expedito ac leui agmine strenue inuectus est. Scythæ & Dacæ primi oĩm inuasere Indos. Perdicam deinde cũ equi tibus in dexterũ cornu hostium emisit. Iam undiq; pugna se mouerat, cũ ij, qui currus agebant, illud ultimũ auxilium suorũ rati effusis habe nis in mediũ discrimen ruere cœperũt. Anceps id malũ utrisq; erat. Nã & Macedonũ pedites primo impetu obterebantur, & per lubrica atq; inuia immissi currus excutiebant eos, a quibus regebantur. Aliorũ tur bati equi non uoragines modo lacunasq;, sed etiam in amnem pręcipi tauere curricula. Pauci tamen hostiũ exacti penetrauere ad Porũ acer

rime pugnam cientem. Is ut dissipatos tota acie currus uagari sine rectoribus uidit, proximis amicorũ distribuit Elephantos. Post eos posuerat pedites ac sagittarios, tympana pulsare solitos. Id pro cantu tubarum Indis erat, nec strepitu eorũ mouebantur olim ad notum sonũ auribus mitigatis. Herculis simulacrũ agmini peditum præferebatur. Id maximũ erat bellantibus incitamentum, & deseruisse gestantes militare flagitium habebatur. Capitis etiam sanxerant pœnam ijs, qui ex acie non retulissent, metu, quem ex illo hoste quondã conceperant, etiã in religionẽ uenerationẽq; conuerso. Macedonas nõ beluarũ modo, sed etiã ipsius regis aspectus parump inhibuit. Beluę dispositæ inter armatos speciem turriũ procul fecerãt. Ipse Porus humanę magnitudinis propemodum excesserat formã. Magnitudini Pori adijcere uidebatẽ belua, qua uehebatẽ, tantum inter cęteras eminens, quantũ alijs ipse pręstabat. Itaq; Alexander contemplatus & regem & agmen Indorũ, tandem inquit, par animo meo periculũ uideo. Cum bestijs simul & cum egregijs uiris res est. Intuensq; Cœnon. Cũ ego inquit, Ptolemæo Perdicaq; & Ephæstione comitatus in leuum hostiũ cornu impetum fecero, uiderisq; me in medio ardore certaminis, ipse dexterũ moue, & turbatis signa infer. Tu Antigone, & tu Leonate, & Tauron inuehimini in mediam aciem, & urgebitis frontem. Hastæ nostræ prælongæ & ualidæ non alias magis, q̃ aduersus beluas rectoresq; earum usui esse poterunt, deturbate eos, qui uehuntur, & ipsas confodite. Anceps genus auxilij est, & in suos acrius furit. In hostem eñ imperio, in suos pauore agitur. Hæc elocutus concitat equum primus. Iamq; (ut destinatum erat) inuaserat ordines hostium, cum Cœnus ingenti ui in leuum cornu inuehitur. Phalanx quoq; in mediam Indorum aciem uno impetu prorupit. At Porus qua equitem inuehi senserat, beluas agi iussit. Sed tardum & pene immobile animal equorum uelocitatem æquare non poterat. Nec sagittarũ quidem ullus erat Barbaris usus, quippe longę & prægraues nisi prius in terra statuerent, arcum haud satis apte & cõmode imponunt. Tum humo lubrica & ob id impediente conatũ molientes ictus celeritate hostium occupantur. Ergo spreto regis imperio (quod fere fit) ubi turbatis acrius metus, quã dux imperare cœpit, totidem erant imperatores, quot agmina errabant. Alius iungere aciem, alius diuidere, stare quidam, & nonnulli circunuehi terga hostium iubebant. Nihil in medium consulebatur. Porus tamen cum paucis, quibus metu potior fuerat pudor colligere dispersos, obuius hosti ire pergit, Elephantosq; ante agmen suorum agi iubet. Magnũ belųę iniecere terrorem, insolitusq; stridor non equos modo, tam pauidũ ad omnia animal, sed uiros quoq; ordinesq; turbauerat. Iam fugæ circunspiciebant locum paulo ante uictores, cũ Alexander Agrianos & Thracas

leuiter armatos meliorem concursatione, q̃ cominus militem emisit in beluas. Ingentem ij uim telorum iniecere & Elephantis & regentibus eos Phalanx quoq; instare constanter territis cœpit. Sed quidem auidius persecuti beluas in semet irritauere uulneribus. Obtriti ergo pedibus earũ, cæteris ut partius instarent fuere documentũ. Præcipue terribilis illa facies erat, cum manu arma uirosq; corriperent, & super se regenti bus traderent. Anceps ergo pugna nunc sequentiũ, nunc fugientiũ Elephantos. In multũ diei uarium certamen extraxit, donec securibus (id nanq; genus auxilij præparatũ erat) pedes amputare cœperunt. Copidas uocant gladios leuiter curuatos falcibus similes, quis appetebant beluarum manus. Nec quicq̃ inexpertum nõ mortis modo, sed etiam in ipsa morte noui supplicij timor omittebat. Ergo elephanti uulneribus tandem fatigati suos impetu sternunt, & qui rexerant eos, præcipitati in terram ab ipsis obterebantur. Itaq; pecorum modo magis pauidi, q̃ infesti ultra aciem exigebant, cum Porus destitutus a pluribus tela multo ante præparata in circũfusos ex Elephanto suo cœpit ingerere, multisq; eminus uulneratis expositus ipse ad ictus undiq; petebat. Nouem iam uulnera hinc tergo, illinc pectore exceperat, multoq; sanguine profuso languidis manibus magis elapsa, q̃ excussa tela mittebat Nec segnius belua instincta rabie nõdum saucia inuehebat ordinibus, donec rector beluæ regem conspexit fluentibus membris omissisq; armis uix cõpotem mentis. Tũ beluam in fugã concitat sequente Alexandro. Sed equus eius multis uulneribus cõfossus deficiensq; procubuit, posito magis rege q̃ effuso. Itaq; dum equũ mutat, tardius insecutus est. Interim frater Taxilis regis Indorũ præmissus ab Alexandro monere cœpit Porum ne ultima experiri perseueraret, dederetq; se uictori. At ille quanq̃ exhaustæ erant uires, deficiebatq; sanguis, tamen ad notam uocem excitatus agnosco inquit, Taxilis fratrem imperij regni q; sui proditorem, & telum quod unum forte nõ effluxerat, contorsit in eum, quod per mediũ pectus penetrauit ad tergum. Hoc ultimo uirtutis opere edito fugere acrius cœpit. Sed elephantus quoq;, q multa exceperat tela, deficiebat. Itaq; sistit fugam, peditemq; sequenti hosti obiecit. Iam Alexander consecutus erat, & pertinacia Pori cognita, uetabat resistentibus parci. Ergo undiq; & in pedites, et in ipsum Porum tela congesta sunt, quis tandem grauatus labi ex belua cœpit. Indus, qui Elephantũ regebat, descendere eum ratus, more solito elephantũ procumbere iussit in genua, qui ut se submisit, cæteri quoq; (ita enim instituti erant) demisere corpora in terram. Ea res & Porum & cæteros uictoribus tradidit. Rex spoliari corpus Pori interemptum esse credens iussit, & qui detraherent loricam uestemq; cõcurrere, cũ belua dominũ tueri & spoliantes cœpit appetere, leuatumq; corpus eius rursus dorso

ſuo imponere. Ergo telis undiqꝫ obruit, compoſitoqꝫ eo in uehiculum Porus imponit. Quem rex ut uidit alleuantem oculos, nõ odio, ſed miſeratione cõmotus, quæ malum inquit, amentia te coegit rerum mearũ cognita fama belli fortunam experiri? cum Taxilis eſſet in deditos clementiæ meæ tam propinquũ tibi exemplum? At ille quoniã inquit, percontaris, reſpondebo ea libertate, quã interrogando feciſti. Neminem me fortiorem eſſe cenſebam. Meas em̃ noueram uires nondũ expertus tuas, fortiorem eſſe te belli docuit euentus. Sed ne ſic quidẽ parũ fœlix ſum ſecundus tibi. Rurſus interrogatus quid ipẽ uictorem ſtatuere debere cenſeret, quod hic inquit, dies tibi ſuadet, quo expertus es quã caduca fœlicitas eſſet. Plus monendo profecit, q̃ ſi precatus eſſet, quippe magnitudinem animi eius interritam ac ne fortuna quidem infractam non miſericordia modo, ſed etiam honore excipere dignatus eſt. Aegrum curauit haud ſecus, q̃ ſi pro ipſo pugnaſſet. Confirmatum contra ſpem omnium in amicorum numerũ recepit. Mox donauit ampliore regno, quam tenuit. Nec ſane quicq̃ ingeniũ eius ſolidius aut cõſtantius habuit, quam admirationem ueræ laudis & gloriȩ. Simplicius tamen famam æſtimabat in hoſte q̃ in ciue, quippe a ſuis credebat magnitudinem ſuam deſtrui poſſe. Eandem clariorem fore, quo maiores fuiſſent, quos ipſe uiciſſet.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM LIBER NONVS.

ALexander tam memorabili uictoria lætus, qua ſibi Orientis fines apertos eſſe cenſebat. Soli uictimis cæſis milites quoqꝫ, quo promptioribus animis reliqua belli munia obirent, pro concione laudatos docuit, quicquid Indis uirium fuiſſet illa dimicatione proſtratum. Cæteram opimam prȩdam fore, celebrataſqꝫ opes in ea regione eminere quam peterent. Proinde iam uilia & obſoleta eſſe ſpolia de Perſis, gemmis margaritiſqꝫ et auro atqꝫ ebore Macedoniam Græciamqꝫ non ſuas tantum domos repleturum. Auidi milites & pecuniæ & gloriæ, ſimul quia nunq̃ affirmatio eius feſellerat eos, pollicentur operam, dimiſſiſqꝫ cum bona ſpe nauigia ædificari iubet, ut cũ totam Aſiam ꝑcurriſſent, finem terrarũ mare inuiſeret. Multa materia naualis in proximis montibus erat, quam cædere aggreſſi magnitudinis inuſitatæ reperere ſerpentes. Rhinocerotes quoqꝫ rarũ alibi animal in iiſdem montibus erant. Cæterũ hoc nomen beluis eis inditũ a græcis, ſermonis eius ignari, aliud lingua ſua u-

Rhinocerotes

ſurpant. Rex duabus urbibus cõditis in utraq; fluminis, q̃d ſuperauerat,ripa copiarũ duces coronis & mille aureis ſingulos donat. Cæteris quoq; pro portione aut gradu, quem in amicitia obtinebant, aut nauatæ operæ honos habitus eſt. Abiaſares, qui prius q̃ cũ Poro dimicaret̃, legatos ad Alexandrũ miſerat, rurſus alios miſit, pollicentes oĩa facturũ quę imperaſſet, modo ne cogeret̃ corpus ſuũ dedere. Neq; eñ aut ſine regio imperio uicturũ, aut regnaturũ eſſe captiuũ. Cui Alexander nũtiari iuſſit, ſi grauaret̃ ad ſe uenire, ipſum ad eũ eſſe uenturũ. Hinc Poro amneq; ſuperato ad interiora Indię ꝓceſſit. Syluæ erant prope in ĩmenſum ſpatiũ diffuſæ, proceriſq; & in eximiã altitudinem editis arborib9 umbroſæ. Pleriq; rami inſtar ingentium ſtipitũ flexi in humum, rurſus qua ſe curuauerãt, erigebant̃, adeo ut ſpecies eſſet nõ rami reſurgentis, ſed arboris ex ſua radice generatæ. Cœli temperies ſalubris, quippe & uim ſolis umbræ leuant, & aquæ largæ manant e fontibus. Cæterũ hic quoq; ſerpentiũ magna uis erat ſquamis fulgorẽ auri reddentibus. Virus haud ullũ magis noxiũ eſt, quippe morſum pręſens mors ſequebat̃, donec ab incolis remediũ oblatum eſt. Hinc per deſerta uentũ eſt ad flumen Hiarotim. Iunctũ erat flumini nemus opacũ arboribus alibi inuſitatis, agreſtiũq; pauonum multitudine frequẽs. Caſtris inde motis oppidũ haud procul poſitũ corona capit, obſidibuſq; acceptis ſtipendiũ imponit. Ad magnã deinde (ut in ea regione) urbem peruenit, non muro ſolũ, ſed etiam palude munitã. Cæterũ Barbari uehiculis inter ſe iunctis dimicaturi occurrerũt. Alijs tela, alijs haſtæ, alijs ſecures erant. Trã-
†celeri ſiliebantq; in uehicula ſtrenuo †ſaltu, cũ ſuccurrere laborantibus ſuis uellent. Ac primo inſolitũ genus pugnę Macedonas terruit, cũ eminus uulnerarẽt. Deinde ſpreto tã incõdito auxilio, ab utroq; latere uehiculis circũfuſi repugnantes ſodere cœperũt. Et uincula, q̃s conſerta erant iuſſit ĩcidi, q̃ facilius ſingula circũuenirent̃. Itaq;. viij. m. ſuorũ amiſſis in oppidũ refugerunt. Poſtero die ſcalis undiq; admotis muri occupant̃. Paucis pernicitas ſaluti fuit, qui cognito urbis excidio paludem tranauere. In uicina oppida ingentem intulere terrorem, inuictũ exercitum & deorũ profecto aduenisse memorantes. Alexander ad uaſtandã eam regionem Perdica cũ expedita manu miſſo partem copiarũ Eumeni tradit, ut is quoq; Barbaros ad deditionem cõpelleret. Ipſe cæteros ad urbem ualidã, in quam aliarum quoq; confugerant incolæ, duxit. Oppidani miſſis, q̃ regem deprecarent̃, nihilominus bellũ parabant, quippe orta ſeditio in diuerſa conſilia deduxerat uulgum. Alij omnia deditione potiora, quidam nullam opem in ipſis eſſe ducebant. Sed dum nihil in commune conſulitur, qui deditioni imminebant, apertis portis hoſtem recipiunt. Alexander quanq̃ belli authoribus iure poterat iraſci, tamen omnibus uenia data, & obſidibus acceptis, ad proximam dein-

de urbem castra mouit. Obsides ducebant̃ ante agmen. Quos cum e muris agnouissent utpote gentis eiusdem, in colloquium conuocaue-runt. Illi clementiam regis simulq; uim cōmemorando, ad deditionem eos compulere. Cæteras q; urbes simili modo deditas in fidem accepit. Hinc in regnū Sophitis peruentum est. Gens (ut Barbari credunt) sapi entia excellit, bonisq; moribus regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt aluntq;, sed eorū quibus spectandi infantum habitū cura mandata est. Si quos segnes aut aliqua membrorū parte inutiles notauerunt, necari iubent. Nuptijs coeunt non genere ac nobilitate cō iunctis, sed electa corporū specie, quia eadem æstimat̃ in liberis. Huius gentis oppidū, cui Alexander admouerat copias, ab ipso Sophite obti nebat̃. Clausæ erant portæ, sed nulli in muris turribusq; se armati ostē derant. Dubitabantq; Macedones deseruissent ne urbem incolæ, an fraude se occulerent. Cū subito patefacta porta rex Indus cum duobus adultis filijs occurrit, multū inter omnes Barbaros eminens corporis specie. Vestis erat auro purpuraq; distincta, quæ etiam crura uelabat. Aureis soleis inseruerat gemmas. Lacerti quoq; & brachia margaritis ornata erāt. Pendebant ex auribus insignes cādore colore & magnitu-dine lapilli. Baculum aureū Berylli distinguebant. Quo tradito preca-tus ut sospes acciperet, se liberosq; & gentem suā dedidit. Nobiles ad uenandū canes in ea regione sunt. Latratu abstinere dicuntur cū uide-re ferā, leonibus maxime infesti. Horū uim ut ostenderet Alexandro in cōspectu leonem eximiæ magnitudinis iussit emitti, & .iiij. omnino ad moueri canes, qui celeriter occupauerunt feram. Tū ex ijs qui assueue-rant talibus ministerijs unius canis leoni cū alijs inhærentis crus auel-lere, & quia nō sequebatur, ferro amputare cœpit. Nec sic quidem pti nacia uicta rursus aliā partē secare instititit, & inde nō segnius inhærentē ferro subinde cędebat. Ille in uulnere feręe dentes moribūdus quoq; infixe rat. Tantā in illis aīalibus ad uenandū cupiditatem ingenerasse naturā memoriæ proditū est. Equidem plura transcribo, q̃ credo. Nā nec affir mare sustineo, de quibus dubito, nec subducere q̃ accepi. Relicto igit̃ Sophite in suo regno, ad fluuium Hypasin processit. Ephæstione, qui diuersam regionē subegerat, coniuncto, Phegelis erat gentis proximę rex, q̃ popularibus suis colere agros (ut assueuerant) iussis, Alexandro cū donis occurrit. Nihil quod imperaret detractans, biduū apud eum substitit. Rex tertio die amnem superare decreuerat, transitu difficilem non spatio solū aquarum, sed etiam saxis impeditū. Percontatus igit̃ Phegela, quæ noscenda erant .xi. dierū ultra flumen per uastas solitudi nes iter esse cognoscit. Excipere deinde Gangem maximū totius Indiæ fluminū. Vlteriores ripas colere gentes Gangaridas & Parrhasios, eo-rumq; regem esse Aggrammen .xx. millibus equitum .ccq; peditū ob-

Sophitis regnum

ſidentem uias. Ad hæc quadrigarum.ij.millia trahere, & præcipuũ terrorem Elephantos, quos.iij.millium numerũ explere dicebat. Incredibilia regi omnia uidebantur. Igitur Porum (nam cũ eo erat) percontatur, an uera eſſent, quæ dicerent. Ille uires quidem gentis & regni haud falſo iactari affirmat. Cæterũ qui regnaret non modo ignobilem eſſe, ſed etiã ultimæ ſortis, quippe patrem eius tonſorem uix diurno quæſtu propulſantem famẽ propter habitum haud indecorũ cordi fuiſſe reginæ. Ab ea in propiorem eius, qui tũ regnaſſet, amicitiæ locum admotũ, Interfecto eo p inſidias ſub ſpecie tutelæ liberum eius inuaſiſſe regnum, necatiſq; pueris hunc, qui nunc regnat, generaſſe inuiſum uilemq; popularibus, magis paternæ fortunæ q̃ ſuæ memorem. Affirmatio Pori multiplicem animo regis iniecerat curã, hoſtem beluaſq; ſpernebat, ſitũ locorum & uim fluminum extimeſcebat. Relegatos in ultimum pene rerum humanarũ perſequi terminum, & eruere arduũ uidebatur. Rurſus auaritia gloriæ, & inſatiabilis cupido famæ nihil inuiũ, nihil remotũ uideri ſinebat. Et interdũ dubitabat, an Macedones tot emenſi ſpatia terrarũ in acie & in caſtris ſenes facti p obiecta flumina per tot naturæ obſtantes difficultates ſecuturi eſſent. Abundantes onuſtoſq; p̃da magis parta frui uelle, q̃ ad quærenda fatigari. Nõ idem ſibi & militibus animi eſſe. Se totius orbis imperiũ mente complexum, adhuc in operũ ſuorũ primordio ſtare. Militem labore defatigatũ, proximum quenq; fructũ finito tandem periculo expetere. Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem uocatis militibus ad hunc maxime modũ diſſeruit. Nõ ignoro milites, multa, quæ terrere uos poſſent, ab incolis Indiæ p hos dies de induſtria eſſe iactata. Sed non eſt improuiſa uobis mentientiũ uanitas. Sic Ciliciæ fauces, ſic Meſopotamiæ campos, Tigrim & Euphratem, quorũ alterum uado tranſiuimus, alterũ ponte terribilem fecerãt Perſæ. Nunq̃ ad liquidũ fama perducitur. Omnia illa tradente maiora ſunt uero. Noſtra quoq; gloria cũ ſit ex ſolido (plus tamen habet nois q̃ operis) Modo quis beluas offerentes mœniũ ſpeciem, quis Hydaſpen amnem, quis cętera auditu maiora quã uero ſuſtinere poſſe credebat? Olim Hercule fugiſſemus ex Aſia, ſi nos fabulæ debellare potuiſſent. Creditis ne Elephantorũ greges maiores eſſe, quã uſq̃ armentorũ ſunt, cum & rarũ ſit animal, nec facile capiatur, multoq; difficilius mitigetur. Atqui eadem uanitas copias peditum equitũq; numerauit. Nã flumen, quo latius fuſum eſt, hoc placidius ſtagnat, quippe anguſtis ripis coercitũ, & in anguſtiorem alueum eliſum torrentes aquas inuehit. Contra ſtatio aluei ſegnior curſus eſt. Præterea in ripa omne periculũ eſt, ubi applicantes nauigia hoſtis expectat. Itaq; quantumcunq; flumen interuenit, idem futurũ diſcrimen eſt euadentiũ in terrã. Sed oĩa iſta uera eſſe fingamus. Vtrũ ne uos magnitudo beluarũ an multitudo

Auaritia gloriæ

hostium terret. Quod pertinet ad Elephantos, præsens habemus exemplum, in suos uehementius quam in nos incurrerunt. Tam uasta corpora securibus falcibusque mutilata sunt. Quid autem interest totidem sint, quod Porus habuit, an tria millia: cũ uno aut altero uulneratis cæteros in fugam declinari uidemus? Deinde paucos quoque incõmode regunt. Congregata uero tot millia ipsa se elidunt, ubi nec stare nec fugere potuerint, inhabiles uastorum corporũ moles. Equidem sic aĩalia ista contempsi, ut cũ haberem, ipse non opposuerim, satis gnarus plus suis q̃ hostibus periculi inferre. At enim equitũ peditumque multitudo uos cõmouet: cum paucis enim pugnare soliti estis, & nunc primũ inconditam sustinebitis turbã? Testis aduersus multitudinem inuicti Macedonũ roboris Granicus amnis, & Cilicia inundata cruore Persarũ, & Arbela, cuius campi deuictorũ a nobis ossibus strati sunt. Sero hostium legiones numerare cœpistis, postea q̃ solitudinem in Asia uincendo fecistis. Cum per Hellespontũ nauigaremus, de paucitate nostra cogitandũ fuit. Nunc nos Scythæ sequunt, Bactriana auxilia præsto sunt. Dacæ Sogdianique inter nos militant. Nec tamen illi turbæ confido. Vestras manus intueor, uestram uirtutem rerũ, quas gesturus sum, uadẽ prædemque habeo. Quamdiu uobiscũ in acie stabo, nec mei nec hostiũ exercit⁹ meminero. Vos modo aĩos mihi plenos alacritatis ac fiduciæ adhibete. Nõ in limine operũ laborumque nostrorũ, sed in exitu stamus. Peruenimus ad solis ortum & Oceanũ, nisi obstat ignauia, inde uictores perdomito fine terrarũ reuertemur in patriam. Nolite (quod pigri agricolæ faciunt) maturos fructus per inertiã amittere e manibus. Maiora sunt periculis præmia, diues eadem & imbellis est regio. Itaque non tam ad gloriam uos duco, quam ad prædã. Digni estis, qui opes, quas illud mare litoribus inuehit, referatis in patriã. Digni, qui nihil inexpertũ, nihil metu omissum relinquatis. Per uos gloriamque uestram, qua humanũ fastigium exceditis, perque & mea in uos & in me uestra merita, quibus inuicti contendimus, oro quæsoque, ne humanarũ rerum terminos adeuntem alumnum cõmilitonemque uestrum ne dicam regem deseratis. Cætera uobis imperaui, hoc unũ debiturus sum. Et is uos rogo qui nihil unquã uobis præcepi, quin primus me periculis obtulerim qui sæpe aciem clypeo meo texi, ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem Liberũque patrem, si inuidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tandem obstinatum silentiũ rumpite. Vbi est ille clamor alacritatis uestræ index? Vbi est ille meorum Macedonum uultus? Non agnosco uos milites, nec agnosci uideor a uobis. Surdas iam dudum aures pulso. Auersos animos & infractos excitare conor. Cunque illi in terrã dimissis capitibus tacere perseuerarent. Nescio quid inquit, imprudens in uos deliqui, quod me ne intueri quidem uultis. In

solitudine mihi uideor esse. Nemo respōdet, nemo saltem negat, quos alloquor. Quid aūt postulo? uestram gloriā & magnitudinem indicamus. Vbi sunt illi, quorū certamen paulo ante uidi contendentiū, qui potissimū uulnerati regis corpus exciperent, desertus, destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoq; ire perseuerabo. Obijcite me fluminibus & beluis & illis gentibus, quarum nōia horretis. Inueniā qui desertū a uobis sequanť, Scythæ Bactrianiq; erunt mecū, hostes paulo ante, nunc milites nostri. Mori præstat, quā precario imperatorem esse. Ite reduces domos, ite deserto rege ouantes. Ego hic a uobis desperatę uictoriæ aut honestæ morti locū inueniam. Nec sic quidem ulli militū uox exprimi potuit. Expectabant, ut duces principesq; ad regem pferrent, uulneribus & continuo labore militię fatigatos nō detrectare munia, sed sustinere non posse. Cæterū illi metu attoniti in terram ora defixerant. Ergo primo fremitus sua sponte, deinde gemitus quoq; oriť. Paulatimq; liberius dolor erigi cœpit manantibus lachrymis, adeo ut rex, ira in misericordiam uersa, ne ipse quidem, quanq̄ cuperet temperare, oculis potuerit. Tandem uniuersa cōcione effusius flente, Pœnus ausus est cunctantibus cæteris propius tribunal accedere, significans se loqui uelle. Quem ut uidere milites detrahentem galeā capiti (ita eñ regem alloqui mos est) hortari cœperunt, ut causam exercitus ageret. Tum Pœnus. Dij prohibeant inquit, a nobis impias mentes, & profecto prohibent. Idem animus est tuis, qui fuit semper, ire iusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro cōmendare posteritati tuū nomen. Proinde si perseueras, inermes quoq; & nudi & exangues utcūq; tibi cordi est, sequimur uel antecedimus. Sed si audire uis nō fictas tuorum militum uoces, rerū necessitate ultima expressas, præbe quæso, propitias aures imperium atq; auspiciū tuum constantissime secutis, & quocunq; pergis secuturis. Vicisti rex magnitudine rerū non hostes modo, sed etiā milites. Quicquid mortalitas capere poterat, impleuimus. Emensis maria terrasq; melius nobis, q̄ incolis omnia nota sunt. Pene in ultimo mundi fine cōsistimus, in aliū orbem paras ire, & Indiam q̄ris Indis quoq; ignotam. Inter feras serpentesq; degentes eruere ex latebris & cubiculis suis expetis, ut plura quā sol uidet, uictoria lustres. Digna prorsus cogitatio animo tuo, sed altior nostro. Virtus enim tua semper in icremento erit, nostra uis in fine iam est. Intuere corpora exanguia tot pfossa uulneribus, tot cicatricibus putrida. Iam tela hebetia sunt, iam arma deficiunt. Vestem Persicam induimus, quia domestica subuehi non potest. In externum degenerauimus cultum. Quota cuiq; lorica est? quis equum habet? Iube quæri quam multos serui ipsorum psecuti sunt? quod cuiq; supersit ex prędа? Omnium uictores, omnium inopes sumus. Nec luxuria laboramus sed bello. Instrumenta belli cō-

ſumpſimus,hūc tu pulcherrimū exercitum nudū obijcies beluis? Quarū ut multitudinem augeāt de induſtria Barbari, magnū tamen eſſe numerū etiam ex mendacio intelligo. Quod ſi adhuc penetrare in Indiā certum eſt, regio a meridie minus uaſta eſt. Qua ſubacta licebit decurrere in illud mare,quod rebus humanis terminū uoluit eſſe natura. Cur circuitu petis gloriam, quæ ad manum poſita eſt? hic quoq; occurrit Oceanus. Niſi mauis errare, peruenimus quo tua fortuna ducit. Hæc tecum q̄ ſine te cū his loqui malui,non uti inirem circunſtantis exercitus gratiam,ſed ut uocem loquentiū potius,q̄ ut gemitum murmurantiū audires. Vt finem orationi Pœnus impoſuit, clamor undiq; cum ploratu orit̄, regem, patrem, dominū,confuſis appellantium uocibus Iāq; & alij duces pręcipueq; ſeniores, quis ob ætatem & excuſatio honeſtior erat,& authoritas maior, eadem precabantur. Ille nec caſtigare obſtinatos, nec mitigare poterat iratos. Itaq; inops conſilij deſiliuit e tribunali, claudique regiam iuſſit omnibus, præter aſſuetos adire prohibitis. Biduum iræ datum eſt,tertio die proceſſit e regia, qui.xij.aras ex quadrato ſaxo monimentū expeditionis ſuæ munimenta quoq; caſtrorū iuſſit extendi,cubiliaq; amplioris formæ,q̄ pro corporum habitu relinqui,ut ſpeciem omnium augeret poſteritati fallax miraculū pręparans. Hinc repetens quæ emenſus erat,ad flumen Aceſinem locat caſtra. Ibi forte Pœnus morbo extinctus eſt,cuius morte ingemuit rex quidem. Adiecit tamē propter paucos dies longam orationem eū exorſum,tanq̄ ſolus Macedoniā uiſurus eſſet. Iam in aqua claſſis, quā ædificari iuſſerat,ſtabat. Inter hęc Memnon ex Thracia in ſupplementum equitū.vi.millia præter eos ab Harpelo peditum.vij.millia adduxerat,armaq;.xxv.m.auro & argento cęlata pertulerat,quis diſtributis uetera cremari iuſſit mille nauigijs aditurus Oceanum. Diſcordes & uetera odia retractantes Porū & Taxilem Indiæ reges firmata per affinitatem gratia reliquit in ſuis regnis,ſummo in ædificanda claſſe amborum ſtudio uſus. Oppida quoq; duo condidit, quorum alterum Nicęam appellauit, alterum Bucephalon,equi, quem amiſerat memoriæ ac nomini dedicans urbem. Elephantis deinde & impedimentis terra ſequi iuſſis ſecundo amne defluxit, quadraginta ferme ſtadia ſingulis diebus procedens,ut opportunis locis exponi ſubinde copiæ poſſent. Peruentū erat in regionem,in qua Hydaſpes amnis Aceſini cōmittit̄, hinc decurrit in fines Sobiorum. Hi de exercitu Herculis maiores ſuos eſſe cōmemorant, ægros relictos eſſe cœpiſſe ſedem,quam ipſi obtinebant. Pelles ferarum pro ueſte, clauæ pro telo erant. Multaq; etiam cū Græci mores exoleuiſſent, ſtirpis oſtendebant ueſtigia. Hinc extenſione facta.cc.&.l.ſtadia proceſſit. Depopulatuſq; regionem,oppidum caput eius Corona cœpit.xl.peditū millia gens in ripa fluminū oppo-

fuerat, quã amne superato in fugam compulit, inclusosq; mœnibus expugnat. Puberes interfecti sunt, cæteri uenierunt. Alterã deinde urbem expugnare adortus, magnaq; ui defendentiũ pulsus multos Macedonũ amisit. Sed cum in obsidione perseuerasset, oppidani desperata salute subiecere tectis, se quoq; ac liberos coniugesq; incendio cremant. Quod cũ ipsi augerent, hostes extinguerent, noua forma pugnæ erat. Delebant incolæ urbem, hostes extinguebant, adeo etiam naturæ iura bellũ in contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in q̃ præsidiũ dereliquit. Ipse nauigio circunuectus est arcem, quippe. iij. flumina tota India præter Gangem maxima munimento arcis applicant undas. A septentrione Indus alluit, a meridie Acesines Hydaspi confundit. Cæterẽ amniũ cœtus maritimis similes fluctus mouent, multoq; ac turbido limo, quod aquarũ concursu subinde turbat, iter qua meant nauigijs in tenuem alueum cogit. Itaq; cum crebri fluctus se inueherent, & nauiũ hinc proras, hinc latera pulsarent, subducere nautæ uela cœperũt. Sed ministeria eorũ hinc cœtu, hinc præarapida celeritate fluminum occupant. In oculis duo maiora † oĩm nauigia submersa sunt, leuiora cũ & ipsa nequirent regi in ripam tamen innoxia expulsa sunt. Ipse rex in rapidissimos uertices incidit. Quibus intorta nauis obliqua & gubernaculi impatiens agebat. Iam uestem detraxerat corpori, proiecturus semet in flumen, amiciq; ut exciperent eũ, haud procul nabant. Apparebatq; anceps periculũ tam nataturi, q̃ nauigare perseuerantis. Ergo ingenti certamine cõcitant remos, quantaq; uis humana esse poterat admota est, ut fluctus, qui se inuehebant euerberarentur. Findi crederes undas, & retro gurgites cedere. Quibus tandẽ nauis erepta non tamen ripæ applicabat, sed in proximũ uadum illiditur. Cũ amne bellum fuisse crederes. Ergo aris pro numero fluminũ pósitis, sacrificioq; facto. xxx. stadia pcessit. Inde uentũ est in regionem Oxydracarũ Malorumq;, quos alias bellare inter se solitos, tunc periculi societas iunxerat. ix. millia iuniorũ peditum in armis erant, præter hos equitũ. x. m. dcccc. q; quadrigæ. At Macedones qui omni discrimine iã defunctos se esse crediderant, postea q̃ integrum bellũ cum ferocissimis Indiæ gentibus superesse cognouerunt, improuiso metu territi, rursus seditiosis uocibus regem increpare cœperunt, Gangem amnem, & quæ ultra essent, coactos transmittere, non tamen finisse, sed mutasse bellũ indomitis gentibus se obiectos, ut sanguine suo aperirent ei Oceanũ. Trahi extra sydera & solem, cogiq; adire quæ mortaliũ oculis natura subduxerat. Nouis identidẽ armis nouos hostes existere. Quos ut omnes fundant fugentq;, q̃d præmiũ ipsos manere? Caliginem ac tenebras & ppetuã noctem profundo incubantem mari, repletum immanium beluarum gregibus fretum, immobiles undas, in quibus emoriens natura defece-

Margin notes: Belli rabies — † pro maxima — συγκρισμος

rit. Rex non sua, sed militũ solicitudine anxius concione aduocata docet imbelles esse, quos metuant. Nihil deinde pter has gentes obstare, quo minus terrarũ spatia emensi ad finem simul mundi laboremq̧ puenniant. Cessisse illis metuentibus Gangem, et multitudinem nationũ, q̄ ultra amnem essent, declinasse iter eo, ubi par gloria, minus periculũ esset. Iam prospicere se oceanũ. Iam perflare ad ipsos aurã maris, ne inuiderent sibi laudẽ quã peteret. Herculis & Liberi patris terminos trãsituros illos. Regi suo paruo impendio imortalitatem famæ daturos. Paterenẽ se ex India redire nõ fugere. Omnis multitudo & maxime militaris mobili impetu fertur. Ita seditionis nõ remedia q̄ principia maiora sunt. Non alias tam alacer clamor ab exercitu est redditus, iubentium duceret dijs secundis, & æquaret gloria, quos æmularet. Lætus his acclamationibus ad hostes protinus castra mouit. Validissimæ Indorũ gentes erant, & bellũ impigre parabant, ducemq̧ ex natione Sudracarũ spectatæ uirtutis elegerant, Qui sub radicibus montis castra posuit. Lateq̧ ignes, ut speciem multitudinis augeret, ostẽdit, clamore q̄q̧ ac sui moris ululatu identidem acquiescentes Macedonas frustra terrere conatus. Iã lux apparebat, cũ rex fiduciæ ac spei plenus alacres milites arma capere & exire in aciem iubet. Sed (ut tradit) metu ne an seditione oborta inter ipsos subito profugerunt Barbari. Certe auios montes & impeditos occupauerunt. Quorũ agmen rex frustra psecutus impedimenta cœpit. Peruentũ deinde est ad oppidum Sudracarų, in q̄d pleriq̧ confugerant, haud maiore fiducia mœniũ q̄ armorum. Iam admonebat rex, cũ uates monere eũ cœpit, ne cõmitteret, aut certe differret obsidionem. Vitę eius periculũ ostendi, rex Demophoonta (naq̧ uates erat) intuens, Si quis inquit arti tuæ intentũ & exta spectantem sic interpolet, nõ dubitem, quin incõmodus ac molestus uideri tibi possit. Et cũ ille ita prorsus futurų respondisset, Censes ne inquit tantas res non pecudũ fibras ante oculos habenti ullũ esse maius impedimentũ, q̄ uatem superstitione captũ? Nec diutius q̄ respõdit moratus admoueri iubet scalas. Cunctantibusq̧ cæteris euadit in murũ, Angusta muri corona erat, nõ pinnę sicut alibi fastigiũ eius distinxerant, sed perpetua lorica obducta transitũ sepserat. Itaq̧ rex hærebat magis, q̄ stabat in margine, clypeo undiq̧ incidentia tela propulsans. Nã ubiq̧ eminus ex turribus petebaẽ. Nec subire milites poterant, quia superne uĩ telorũ obruebanẽ. Tandem magnitudinem telorų periculi pudor uicit, qppe cernebant cunctatione sua dedi hostibus regem. Sed festinando morabanẽ auxilia. Nam dũ pro se quisq̧ certat euadere, onerauere scalas, quis nõ sufficientibus deuoluti unicã spem regis fefellerunt. Stabat enim in conspectu tanti exercitus uelut in solitudine destitutus. Iãq̧ leuam, qua clypeum ad ictus circunferebat, lassauerat, clamantibus

amicis ut ad ipsos desiliret, stabantq; excepturi, cum ille rem ausus incredibilem atq; inauditã multoq; magis ad famam temeritatis q̃ gloriæ insignem. Nanq; in urbem hostium plenam præcipiti saltu semet ipse immisit, cum uix sperare posset dimicantem certe & non inultum esse moriturũ, quippe anteq̃ assurgeret, opprimi poterat, & capi uiuus sed forte ita librauerat corpus, ut se pedibus exciperet. Itaq; stans init pugnã, & ne circuiri posset fortuna prouiderat. Vetusta arbor haud procul muro ramos multa fronde uestitos uelut de industria regem ꝓtegentes obiecerat, huius spatioso stipiti corpus ne circuiri posset applicuit, clypeo tela, quæ ex aduerso ingerebantur excipiens. Nam cũ comminus unum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius accedere. Missilia ramis plura, q̃ clypeo incidebãt. Pugnabat pro rege primũ celebrati nominis fama, Deinde desperatio magnũ ad honeste moriendum incitamentũ. Sed cum subinde hostis afflueret, iã ingentem uim telorũ exceperat clypeo, iam galeam saxa ꝑfregerant, iã cõtinuo labore grauia genua succiderant. Itaq; cõtemptim & incaute, qui proximi steterant incurrerunt, e quibus duos gladio ita excepit, ut ante ipsum exanimes procumberent. Nec cuiq̃ deinde propius incessendi eũ animus fuit. Procul iacula sagittasq; mittebant. Ille ad omnes ictus expositus ægre iam exceptum poplitibus corpus tuebatur, donec Indus duorum cubitorum sagittam (nãq; Indis ut antea diximus huius magnitudinis sagittæ erant) ita excussit, ut per thoracem paulũ super latus dexterũ infigeret. Quo uulnere afflictus magna ui sanguinis emicante remisit arma moribundo similis, adeoq; resolutus, ut ne ad uellendũ quidem telum sufficeret dextra. Itaq; ad expoliandũ corpus, q uulnerauerat alacer gaudio accurrit. Quem ut iniicere corpori suo manus sensit, credo, ultimi dedecoris indignitate cõmotus linquentem reuocauit animũ, & nudum hostis latus subiecto mucrone hausit. Iacebant circa regem tria corpora procul stupentibus cæteris. Ille ut anteq̃ ultimus spiritus deficeret, dimicans iam extingueret, clypeo se alleuare conatus est, & postea q̃ ad connitendũ nihil superarat uirium, dextra impendentes ramos complexus tentabat assurgere. Sed ne sic quidem potens corporis rursus in genua procubit, manu prouocans hostes, si quis congredi auderet. Tandem Peucestes per aliam oppidi partem deturbatis propugnatoribus muri uestigia persequens regi superuenit. Quo conspecto Alexander iam non uitæ suæ sed mortis solatium superuenisse ratus, clypeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timeus & paulo post Leonatus, hinc Aristonus superuenit. Indi quoq; cum intra mœnia regem esse comperissent, omissis cæteris illuc concurrerunt, urgebantq; protegentes, ex quibus Timeus multis aduerso corpore uulneribus acceptis egregiaque edita pugna ce

cidit. Peucestes quoq; tribus iaculis confossus non se tamen scuto, sed regem tuebat. Leonatus dum auide ruentes Barbaros submouet, ceruice grauiter icta semianimis pcubuit ante regis pedes. Iam Peucestes et uulneribus fatigatus submiserat clypeũ. In Aristono spes ultima hærebat. Hic quoq; grauiter saucius tantam uim hostiũ ultra sustinere non poterat. Inter hæc ad Macedones regem cecidisse fama plata est. Terruisset alios, q̃d illos incitauit. Nãq; periculi oẽs imemores dolabris pfregere murũ, & qua moliti erant aditum, irrupere in urbẽ. Indosq; plures fugientes q̃ congredi ausos ceciderunt. Non senibus, non fœminis, non infantibus parcitur. Quisquis occurrerat, ab illo uulneratũ regem esse credebant. Tandemq; internitione hostiũ iustę iræ parentatum est Ptolemæũ, qui postea regnauit, huic pugnę affuisse, author est Clytarchus, & Timagenes. Sed ipse. s. gloriæ suę nõ refragatus absuisse se missum in expeditionem memoriæ tradidit. Tanta componentiũ uetusta rerũ monumenta uel securitas uel par huic uitiũ credulitas fuit. Rege in tabernaculo relato medici lignũ hastę corpori infixũ ita ne spiculũ moueret, abscindunt. Corpore deinde nudato animaduertunt hamos inesse telo. Nec aliter id sine pernitie corporis extrahi posse, q̃ ut secando uulnus augerent. Cæterũ ne secantes profluuiũ sanguinis occuparet, uerebant, quippe ingens telum adactũ erat, & penetrasse in uiscera uidebat. Critobolus, inter medicos artis eximię, sed in tanto periculo territus amouere metuebat, ne in ipsius caput parũ prosperæ curationis recideret euentus, lachrymantem eũ ac metuentẽ & solicitudine prope modũ exanguem rex conspexerat. Quid inquit, quod ue tempus expectas, & non q̃primũ hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times ne reus sis, cum insanabile uulnus acceperim? At Critobolus tandem uel finito, uel dissimulato metu hortari eum cœpit, ut se continendũ præberet, dum spiculũ euelleret. Etiam leuem corporis motum noxium fore. Rex cum affirmasset nihil opus esse ijs, qui semet continerent (sicut præceptum erat) sine motu prębuit corpus curæ. Igitur patefacto latius uulnere, & spiculo euulso, ingens uis sanguinis manare cœpit. linquiq; animo rex & caligine oculis effusa ueluti moribundus extendi. Cumq; profluuium medicamentis frustra inhiberent, clamor simul atq; ploratus amicorum oritur regem expirasse credentiũ. Tandem constitit sanguis, paulatimq; animũ recepit, & circunstantes cœpit agnoscere. Toto eo die ac nocte quæ secuta est, armatus exercitus regiam obsedit, confessus omnes unius spiritu uiuere. Nec prius recesserunt, quam compertum est somno paulisper acquiescere. Hinc certiorem spem salutis eius in castra retulerunt. Rex septem diebus curato uulnere nec dum obducta cicatrice cum audisset cõualuisse apud Barbaros famam mortis suæ, duobus nauigijs iunctis statui in mediũ un-

dicꝗ conſpicuũ tabernaculũ iuſſit,ex quo ſe oſtenderet perijſſe creden tibus.Conſpectuſcꝗ ab incolis ſpem hoſtiũ falſo nũtio conceptam in-hibuit.Secundo deinde amne defluxit aliquantũ interualli a cętera claſ ſo,præcipiens ne quies ori inualido adhuc neceſſaria pulſu remorũ im pediretur.Quarto,poſteaꝗ nauigare cœperat die, peruenit in regionẽ deſertam quidem ab incolis,ſed frumento & pecoribus abundantem. Placuit is locus & ad ſuam & ad militum requiem. Mos erat principi-bus amicorũ & cuſtodibus corporis excubare ante prætoriũ, quotiẽs regi aduerſa ualitudo incidiſſet. Hoc tum more ꝗcꝗ ſeruato uniuerſi cubiculũ eius intrant.Ille ſolicitus,ne qd noui afferrent, quia ſimul ue-nerant,percontaẽ,num hoſtium recens nuntiareẽ aduentus. At Crate rus cui mandatũ erat,ut amicorum preces perferret ad eum. Credis ne inquit,aduentu magis hoſtium, ut iam in uallo conſiſterent,ꝗ cura ſa lutis tuæ, ut nunc eſt tibi uilis,nos eſſe ſolicitos? Quantalibet uis oĩm gentiũ conſpiret in nos, impleat armis uiriſcꝗ totũ orbem. Claſſibus maria cõſternat, inuſitatas beluas inducat,tu nos præſtabis inuictos. Sed quis deorũ hoc Macedoniæ columen ac ſydus diuturnũ fore polli ceri poteſt?cũ tam auide manifeſtis piculis offeras corpus, oblitus tot ciuiũ animas trahere te in caſum? Quis eñ tibi ſuperſtes aut optat eſſe aut poteſt?Eo peruenimus,auſpiciũ atꝗ imperium ſecuti tuum, unde niſi te reduce nulli ad penates ſuos iter eſt. Qui ſi adhuc de Perſidis re-gno cũ Dario dimicares,& ſi nemo uellet, tamen ne admirari quidem poſſet tam promptæ eſſe te ad omne diſcrimen audaciæ. Nam ubi pa ria ſunt periculũ ac pręmium,& ſecundis rebus amplior fructus eſt, & aduerſis ſolatiũ maius. Tuo uero capite ignobilem uicum emi,quis fe-rat?Non tuorũ modo militum,ſed ullius etiã gentis Barbaræ,qui tuam magnitudinem nouit.Horret animus cogitatione rei? quã paulo ante uidimus?Eloqui timeo inuicti corporis ſpolia inertiſſimas manus fu-iſſe iniecturas,niſi te interceptum miſericors in nos fortuna ſeruaſſet. Totidem proditores,totidem deſertores ſumus, quot te nõ potuimus perſequi.Vniuerſos licet milites ignominia notes,Nemo recuſabit lue re id,ꝗd ne admitteret,præſtare nõ potuit. Patere nos quęſo alio mo-do eſſe uiles tibi.Quocũcꝗ iuſſeris,ibimus. Obſcura bella & ignobiles pugnas nobis depoſcimus.Temetipſum ad ea ſerua pericula,quæ ma-gnitudinẽ tuam capiũt.Cito gloria obſoleſcit in ſordidis hoſtib⁹. Nec quicꝗ indignius eſt,ꝗ conſumi eam,ubi nõ poſſit oſtendi. Eadem fere Ptolemæus,& ſimilia ijs cæteri,Iamcꝗ cõfuſis uocibus flentes eum ora bant, ut tandem ex ſatietate laudi modum faceret, ac ſaluti ſuæ item publicæ parceret.Grata erat regi pietas amicorum.Itaque ſingulos fa-miliarius amplexus conſidere iubet, altiuſque ſermone repetito,uo-bis quidem, inquit, o fidiſſimi pijſſimique ciuium atque amicorum

grates ago habeoq; non solum meo noie, quod hodie salutem meā ue
strae ꝑponitis, sed quod a primordijs belli nullū erga me beneuolentiæ
pignus atq; indiciū omisistis. Adeo ut confitendū sit, nunq̄ mihi uitam
meā fuisse tam charam, q̄ esse cœpit, ut uobis diu frui possim. Cęterum
nō eadem est cogitatio eorꝫ, q pro me mori optant. Meā quidem hanc
beneuolentiā ue ltra uirtute meruisse me iudico. Vos enim diuturnum
fructū ex me forsitan etiam perpetuū percipere cupitis. Ego me metior
nō ætatis spatio, sed glorię. Licuit paternis opibus contento intra Ma
cedonię terminos per otiū corporis expectare obscurā & ignobilem se
nectutem. Quanq̄ ne pigri quidē sibi fata disponūt. Sed unicum bonū
diuturnā uitam æstimantes sæpe acerba mors occupat. Verū ego, qui
nō annos meos, sed uictorias nūero, si munera fortunæ bñ cōputo, diu
uixi. Orsus a Macedonia imperiū, Gręciam teneo. Thraciā, & Illyricos
subegi. Triballis Medisq; imperito, Asiā qua Hellesponto, qua rubro
mari abluit, possideo. Iamq; haud ꝑcul absum a fine mundi. Quē egres
sus, aliam naturā, alium orbem aperiri mihi statui. Ex Asia in Europæ
terminos momento unius horę transiui. Victor utriusq; regionis post
nonū regni mei post uicesimum atq; octauū ætatis annum, uideor ne
uobis in excolenda gloria, cui me uni deuoui, posse cessare? Ego uero
non deero & ubicūq; pugnabo, in Theatro terrarꝫ orbis esse me cre
dā. Dabo nobilitatē ignobilibus locis. Aperiā cunctis gentibus terras,
quas natura lōge submouerat. In his opib⁹ extingui mihi (si fors ita fe
ret) pulchrū est. Ea stirpe sum genitus, ut multa prius, q̄ lōgā uitam de
beā optare. Obsecro uos, cogitate nos ꝑuenisse ī terras, qbus ob fœmi
nę uirtutem celeberrimū nomen est. Quas urbes Semiramis condidit?
quas genteis redegit in potestatem? quanta opa molita est? Nondū fœ
minā æquauimus gloria, & iam nos laudis facietas cœpit? Dij faueant
maiora adhuc restant. Sed ita nostra erunt, quæ nondū attigimus, si ni
hil paruū duxerimus, in quo magnæ glorię locus est. Vos modo me ab
intestina fraude & domesticorū insidijs præstate securꝫ. Belli Martisq;
discrimen impauidus subibo, Philippus in acie tutior, q̄ in theatro fuit
hostiū manus sæpe uitauit, suorū effugere non ualuit. Aliorꝫ quoq; re
gū exitus, si reputaueritis, plures a suis, q̄ ab hoste interemptos nume
rabitis. Cæterū quoniam olim rei agitatæ in animo meo nunc, ꝑmen
dæ occasio oblata est, mihi maximus laborum atq; operum meorum
erit fructus, si Olympias mater immortalitati consecretur, quando
cunque excesserit uita. Si licuerit ipse præstabo hoc. Si me præcepe
rit fatum, uos mandasse mementote. Ac tum quidem amicos dimisit.
Cæterum per complures dies ibi statiua habuit. Hæc dū in India ge
runtur, Græci milites nuper in colonias a rege deducti Carabactra
orta inter ipsos seditione defecerant, non tam Alexandro infensi,

q̃ metu supplicij, quippe occisis quibusdam populariũ qui ualidiores erant, arma spectare cœperunt. Et Bactriana arce, quæ quasi negligentius asseruata erat, occupata, Barbaros quoq; in societatem defectionis impulerant. Athenodorus erat princeps eorũ, qui regis quoq; nomen assumpserat, non tam imperij cupidine, q̃ in patriam reuertendi cũctis qui authoritatẽ ipsius sequebant̃. Huic Bicon quidã nationis ei⁹ sed ob æmulationẽ infestus cõparauit insidias, inuitatũq; ad epulas p̃ Boxum quendam Macerianũ in conuiuio occidit. Postero die concione aduocata Bicon ultro insidiatũ sibi Athenodorum plerisq; persuaserat. Sed alijs suspecta fraus erat Biconis, & paulatim in plures cœpit manare suspitio. Itaq; græci milites arma capiunt occisuri Biconem, si daret̃ occasio. Cæteri principes eorũ iram multitudinis mitigauerunt. Præter spem suã Bicon præsenti periculo erepto paulo post insidiatus authoribus salutis suæ est, cuius dolo cognito & ipsum comprehenderunt & Boxum. Cęterũ Boxum protinus placuit interfici, Biconem etiã percruciatũ necari. Iamq; corpori tormenta admouebant̃, cum græci milites incerti ob quã causam lymphatis similes ad arma discurrunt, q̃rum fremitu exaudito, qui torquere Biconem iusserant, omisere, ueriti ne id facere tumultuantiũ uociferatione prohiberent̃. Ille, sicut nudatus erat, peruenit ad Græcos, & miserabilis facies supplicio destinati in diuersum animos repente mutauit, dimittiq; eũ iusserunt. Hoc modo pœna bis liberatus cũ cæteris, qui colonias a rege attributas reliquerunt, reuertit in patriam. Hæc circa Bactra & Scytharum terminos gesta. Interim regem duarũ gentium (de quibus ante dictũ est) .c. legati adeunt. Omnes curru uehebant̃, eximia magnitudine corporũ, decoro habitu, lineæ uestes intextæ auro, purpuraq; distinctæ. Ei se dedere ipsos, urbes, agrosq; referebant, per tot ætates inuiolatã libertatem illius primũ fidei ditioniq; permissuros. Deos sibi deditionis authores, non metũ, quippe intactis uiribus iugum excipere. Rex consilio habito deditos in fidem accepit, stipendio, quod Arachosijs utraq; natio pensitabat, imposito. Præterea .ij. millia & .d. equites imperat, & oĩa obedienter a Barbaris facta. Inuitatis deinde ad epulas legatis gentiũ regulisq; exornari conuiuiũ iussit. Centum aurei lecti modicis interuallis positi erant. Lectos circundederant aulęa purpura auroq; fulgentia, quicquid aut apud Persas uetere luxu, aut apud Macedonas noua imutatione corruptũ erat, confusis utriusq; gentis uitijs in illo cõuiuio ostendens. Intererat epulis Dioxippus Atheniensis pugil nobilis, & ob eximiã uirtutem uiriũ iam a rege ꝑnotus et gratus. Inuidi maligniq; increpabant per seria & ludũ saginati corporis sequi inutilem beluam. Cũ ipsi prælio inirent, oleo madentem præparare uentrem epulis. Eodem igit̃ in conuiuio Horratas Macedo iam temulentus exprobrare ei cœ

obedienter

pit,& postulare ut si uir esset, postero die secũ ferro decerneret.Regem tandem uel de sua temeritate,uel de illius ignauia iudicaturum. Et a Dioxippo contemptim militarem eludente forociã accepta conditio est. Ac postero die rex cũ etiam acrius certamen exposcerent, quia deterrere non poterat,destinata exequi passus est.Ingens hic militũ inter quos erant Græci, qui Dioxippo studebant, conuenerat multitudo. Macedo iusta arma sumpserat æreũ clypeum, hastam,quam Sarissam uocãt leua tenens,dextra lanceã,gladioq; cinctus uelut cũ pluribus sit dimicaturus.Dioxippus oleo nitens et coronatus,leua puniceũ amiculum,dextra ualidum nodosumq; stipitem præferebat. Ea ipsa res omniũ animos expectatione suspenderat,quippe armato congredi nudũ dementia non temeritas uidebatur. Igit̃ Macedo haud dubius eminus interfici posse lanceam emisit, quã Dioxippus cũ exigua corporis declinatione uitasset, anteq̃ ille hastam transferret, in dextrã assiluit, & stipite mediam eam fregit.Amisso utroq; telo Macedo gladiũ cœperat stringere, quem occupatũ complexu pedibus repente subductis Dioxippus arietauit † in terrã.Ereptoq; gladio pedem super ceruicem iacentis imposuit,stipitem intentãs,elisurusq; eo uictũ,ni prohibitus esset a rege.Tristis spectaculi euentus nõ Macedonibus modo,sed etiã Alexandro fuit,maxime quia Barbari affuerant,quippe celebratam Macedonũ fortitudinem ad ludibrium recidisse uerebat̃. Hinc ad criminationem inuidorũ adapertę sunt aures regis.Et post paucos dies inter epulas aureũ poculum ex composito subducitur. Ministriq; quasi amisissent,quod amouerant,regem adeunt.Sæpe minus est constantiæ in rubore,q̃ in culpa.Coniectũ oculorum,qbus ut fur destinabat̃,Dioxippus ferre nõ potuit. Et cũ excessisset conuiuio, lr̃is cõscriptis quæ regi redderentur, ferro se interemit. Grauiter mortem eius tulit rex, existimans indignationis esse non pœnitentiæ testem, utiq; postea q̃ falso insimulatũ eum nimium inuidorũ gaudium ostendit. Indorũ legati dimissi domos paucis post diebus cũ donis reuertunt̃.ccc.erant equites. Mille.xxx.currus,quos quadriiugi equi ducebãt. Lineæ uestis aliquantũ,mille scuta Indica,& ferri candidi talenta centũ. Leonesq; raræ magnitudinis & Tigres,utrunq; animal ad mansuetudinem domitũ. Lacertarum quoq; ingentiũ pelles & dorsa testudinũ. Cratero deinde imperat rex,haud procul amne,p quem erat ipse nauigaturus, copias duceret.Eos autem, qui comitari eũ solebant imponit in naues, & in fines Malliorũ secundo amne deuehit̃. Inde Sabracas adiit ualidam Indiæ gentem,quæ populi non regũ imperio regebat̃.vi.millia peditũ habebant,equitũ.vi.millia,has copias currus.d.sequebant̃. Tres duces spectatos uirtute bellica elegerant. At qui in agris erant proximi flumini (frequentes aũt uicos maxime in ripa habebant) ut uidere totũ amnẽ,

Marginal notes: Sarissa; † præcipitauit; calumnia

qua prospici poterat nauigijs cõstratum, & tot militũ arma fulgentia, territi noua facie, deorũ exercitum & alium Liberũ patrem celebre in illis gentibus nomen aduentare credebant. Hinc militũ clamor, hinc remorũ pulsus, uariæq; nautarum uoces hortantiũ pauidas aures impleuerant. Ergo uniuersi ad eos, qui in armis erant, currunt, Furere clamitantes cũ dijs prælium inituros. Nauigia nõ posse numerari, quæ inuictos ueherent. Tantũq; in exercitum suorũ intulere terroris, ut legatos mitterent gentem dedituros. His in fidem acceptis, ad alias deinde gẽtes quarto die peruenit. Nihilo plus animi his fuit, q̃ cæteris fuerat. Itaq; oppido ibi condito, quod Alexandriã appellari iusserat, fines eorũ qui Musicani appellant̃, intrauit. Hic Desteriolem Satrapem, quẽ Caracamisadis præfecerat, ijsdem arguentibus cognouit, multaq; auare ac superbe fecisse conuictũ interfici iussit. Oxatres prętor Bactrianorũ non absolutus modo, sed etiã iure amplioris imperij donatus est. Finibus Musicanis deinde in ditionem redactis, urbi eorũ imperium imposuit. Inde Pręstos & ipsam Indiæ gentem peruentũ est. Porticanus rex erat, qui se munitę urbi cũ magna manu populariũ incluserat. Hanc Alexander tertio die, q̃ cœperat obsidere, expugnauit. Et Porticanus cũ in arcem confugisset, legatos de conditione deditionis misit ad regem. Sed anteq̃ adirent eũ duæ turres cum ingenti fragore prociderant, per quarũ ruinas Macedones euasere in arcem, qua capta Porticanus cũ paucis repugnans occidit̃. Diruta igit̃ arce & omnibus captiuis uenũdatis, Sabi regis fines ingressus est. Multisq; oppidis in fidem acceptis ualidissimam gentis urbem cuniculo cœpit. Barbaris simile monstri uisum est rudibus militarium operum, quippe in media ferme urbe e terra existebant, nullo suffossi specus ante uestigio facto. dccc. Indorum in ea regione cæsa Clytarchus est author, multosq; captiuos sub Corona uenisse. Rursus Musicani defecerũt, ad quos opprimendos missus est Phyton, qui captũ principem gentis, eundemq; defectionis authorem adduxit ad regem. Quo Alexander in crucem sublato, rursus amnem, in quo classem expectare se iusserat, repetit. Quarto deinde die secundo amne peruenit̃ ad oppidũ, qua iter in regnum erat Sami. Nuper se ille dediderat, sed oppidani detrectabant imperiũ, & clauserant portas. Quorũ paucitate cõtempta rex. d. Agrianos mœnia subire iusserat, & sensim recedentes elicere extra muros hostem, secuturum profecto si fugere eos crederet. Agriani (sicut imperatum erat) lacessito hoste subito terga uerterunt, quos Barbari effuse sequentes in alios, inter quos ipse rex erat, incidunt. Renouato ergo prælio ex. iij. millibus Barbarorũ. d. cæsi sunt, mille capti. Cæteri mœnibus urbis inclusi. Sed nõ ut prima specie læta uictoria, ita euentu q̃q; fuit, quippe Barbari ueneno tinxerant gladios. Itaq; saucij subinde expirabant. Nec causa tã stre

nuæ† mortis excogitari poterat a medicis, cũ etiam leues plagę insanabiles essent. Barbari aũt sperauerant incautũ & temerariũ regem excipi posse. Et forte inter promptissimos dimicans intactus euaserat. Pręcipue Ptolemæus leuo humero leuiter quidem saucius, sed maiore periculo q̃ uulnere affectus, regis solicitudinem in se cõuerterat. Sanguine coniunctus erat, & quidam Philippo genitũ esse credebant. Certe pellice eius ortũ constabat. Idem corporis custos promptissimusq; bellator, & pacis artibus q̃ militiæ maior & clarior, modico ciuiliq; cultu liberalis ĩ primis, adituq; facilis nihil ex fastu regio assumpserat. Ob hęc regi an popularibus charior esset, dubitari poterat. Tum certe primũ expertus suorũ animos, adeo ut fortunam, in quã postea ascendit, in illo periculo Macedones ominati esse uideant̃, quippe non leuior illis Ptolemæi fuit cura q̃ regis, q & ꝓlio & solicitudine fatigatus cũ Ptolemæo assideret, lectũ, in quo ipse acquiesceret iussit inferri. In quem ut se recepit protinus altior insecutus est somnus. Ex q̃ excitatus ꝑ quietẽ uidisse se exponit speciem draconis oblatã herbam ferentis ore, quã ueneni remediũ esse monstrasset. Colorem q̃q; herbę referebat, agniturũ si quis reperisset affirmans. Inuentãq; deinde, quippe a multis erat requisita uulneri imposuit. Protinusq; dolore finito, intra breue spatiũ cicatrix quoq; obducta est. Barbaros ut prima spes fefellerat, se ipsos urbemq; dediderunt. Hinc in proximã gentem Pathaliam peruentum est. Rex erat Mœris, qui urbe deserta in montes ꝓfugerat. Itaq; Alexãder oppido potit̃, agrosq; populat̃. Magnę inde ꝑdæ actæ sunt pecorꝝ armentorũq;, magna uis reperta frumenti. Ducibus deinde sumptis amnis peritis defluxit ad insulã, medio ferme alueo enatã. Ibi diuti⁹ subsistere coactus, quia duces socordius asseruati ꝓfugerãt, misit qui cõquirerent alios, nec reptis ꝑuicax cupido ĩcessit uisendi Oceanũ, adeundiq; terminos mũdi sine regiõis ꝑitis, flumini ignoto caput suũ totq; fortissimorũ uirorum salutem ꝑmittere. Nauigabant ergo oĩm per quæ ferebant̃ ignari, quantũ inde abesset mare, quæ gentes colerent, q̃ placidũ amnis os, q̃ patiens longarũ nauium esset, anceps & cęca æstimatio augurabat̃. Vnum erat temeritatis solatiũ, perpetua fœlicitas. Iã. cccc. stadia processerant, cũ gubernatores agnoscere ipsos auram maris, & haud procul uideri sibi Oceanũ abesse indicant regi. Lætus ille hortari nauticos cœpit, incũberent remis. Adesse finem oĩbus uotis expetitũ. Iam nihil gloriæ deesse, nihil obstare uirtuti. Sine ullo martis discrimine, sine sanguine orbem terræ ab illis capi. Nec naturã quidem longius posse procedere. Breui incognita nisi immortalibus esse uisuros. Paucos tamen nauigio emisit in ripam qui agrestes uagos exciperent, e quibus certiora nosci posse sperabat. Illi scrutati omnia tuguria, tandem latentes reperere. Qui interrogati q̃ procul abesset mare, responderunt

† citæ

nullū ipsos mare ne fama quidem accepisse. Cæterum tertio die perueniri posse ad aquam amarā, quę corrumperet dulcem. Intellectū est mare destinari ab ignaris naturæ eius. Itaq; ingenti alacritate nautici remigāt, & proximo quoq; die, quo propius spes admouebaṫ, crescebat ardor animorū. Tertio iam die mixtū flumini subibat mare, leni adhuc ęstu confundente dispares undas. Tū aliam insulā medio amni sitam euecti paulo leuius, quia cursus æstu uerberabaṫ, applicant classem, & ad cōmeatus petendos discurrunt securi casus eius, qui supuenit ignaris. Tertia ferme hora erat, cū stata uice† Oceanus exęstuans inuehi cœpit, & retro flumen urgere. Quod primo coercitū, deinde uehementius pulsum maiore impetu aduersum agebaṫ, quā torrentia præcipiti alueo incurrunt. Ignota uulgo freti natura erat, monstraq; & iræ deū indicia cernere uidebanṫ. Identidem intumescēs mare, & in campos paulo ante siccos descendere superfusum. Iāq; leuatis nauigijs & tota classe dispersa, qui expositi erāt, undiq; ad naues trepidi & improuiso malo attoniti recurrunt. Sed in tumultu festinatio quoq; tarda est. Hi cōtis nauigia appellebant, hi dū remos aptari prohibebant, consederant Quidam enauigare properantes, sed non expectatis qui simul esse debebant, clauda & inhabilia nauigia languide moliebantur. Aliæ nauium inconsulte ruentes non receperant, pariterq; & multitudo & paucitas festinantes morabanṫ. Clamor hinc expectare, hinc ire iubentiū, dissonęq; uoces nunq̄ idem ac unū tendentium non oculorum modo usum, sed etiam auriū abstulerant. Ne in gubernatoribus quidē quicq̄ opis erat, quorū nec exaudiri uox a tumultuantibus poterat, nec imperiū a territis incōpositisq; seruari. Ergo collidi inter se naues, abstergiq; inuicem remi, & alij aliorū nauigia urgere cœperunt. Crederes non unius exercitus classem uehi, sed duorū nauale inisse certamen. Incutiebanṫ puppib⁹ proræ, ꝑmebanṫ a sequentibus, q antecedentes turbauerant. Iurgantiū ira pueniebat etiā ad manus. Iamq; æstus totos circa flumē campos inundauerat, tumulis dūtaxat eminentibus uelut insulis paruis, in quos plerię; trepidi omissis nauigijs enare cœperunt. Dispersa classis partim in præalta aqua stabat, qua subsederant ualles partim in uado hærebat, utcunq; inæquale terræ fastigium occupauerant. Vnde cū subito nouus & pristino maior terror incutiṫ, reciprocare† cœpit mare, magno tractu aquis in suū fretum recurrētibus, reddebatq; terras paulo ante profundo salo mersas. Igitur destituta nauigia alia præcipitanṫ in proras, alia in latera procumbunt. Strati erant campi sarcinis auulsarū tabularum remorumq; fragmentis. Miles nec egredi in terram, nec in naues subsistere audebat, identidem præsentibus grauiora, quæ sequerenṫ spectans. Vix quæ perpetiebanṫ, uidere ipsos posse credebant, in sicco naufragia, in amni mare, nec fines malo

†certis uicibus

Absterge non abstergi, ut sit secūdę cōiugationis

†redire unde uenerat

rũ, quippe æſtum paulo poſt mare relaturum quo nauigia alleuarenť ignari,famẽ & ultima ſibimet ominabanť.Beluę quoq; fluctibus deſti tutæ terribiles uagabantur. Iamq; nox appetebat, & regem quoq; deſperatio ſalutis ægritudine affecerat,non tamen inuictum animum curæ obruunt,quin tota nocte præſideret in ſpeculis,equiteſq; præmitteret, ad os amnis, ut cum mare rurſus exęſtuare ſenſiſſent,procederent. Nauigia quoq; lacerata refici,& euerſa fluctibus erigi iubet,paratoſq; eſſe & intentos, cum rurſus mare terras inundaſſet. Tota ea nocte inter uigilias adhortationeſq; conſumpta celeriter & equites ingenti curſu refugere,& ſecutus eſt æſtus.Qui primo aquis leni tractu ſubeũtibus cœpit leuare nauigia, mox totis campis inundans etiam impulit claſſem.Plauſuſq; militũ nauticorũq; inſperatam ſalutem ĩmodico celebrantiũ gaudio,litoribus ripiſq; reſonabat. Vnde tantũ rediſſet ſubito mare quo pridie refugiſſet,quæ nam eſſet eiuſdem elementi natura modo diſcors, modo imperio temporũ obnoxia mirabundi requirebant.Rex cũ ex eo quod acciderat cõiectaret, poſt ſolis ortũ ſtatutum tempus eſſe,& media nocte ut æſtũ occuparet, cum paucis nauigiĵs ſecundo amne defluxit. Euectuſq; os eius. cccc.ſtadia proceſſit in mare, tandem uoti ſui compos, Præſidibuſq; & maris & locorũ diĵs ſacrificio facto ad claſſẽ rediĵt, Hinc aduerſum flumen ſubit claſſis,& altero die appulſa eſt haud procul lacu ſalſo, cuius ignota natura pleroſq; de cepit temere ingreſſos aquã, quippe ſcabies corpora inuaſit,& contagiũ morbi etiã in alios uulgatũ eſt†, Oleum remedio fuit. Leonato deinde p̃miſſo ut puteos foderet, qua terreſtri itinere ducturus exercitũ uidebať,q̃ppe ſicca erat regio,ipſe cũ copiĵs ſubſtitit uernũ tempus expectans.Interim & urbes pleraſq; condidit. Nearcho atq; Oneſicrito nauticæ rei peritis imperauit,ut ualidiſſimas nauiũ deducerent in Oceanũ.Progreſſiq; quo ad tuto poſſent naturam maris noſcerent,uel eo dem amne uel Euphrate ſubire eos poſſe,cũ reuerti ad ſe uellent. Iamq; mitigata hyeme, & nauibus,quæ inutiles uidebanť crematis, terra ducebat exercitũ.Nonis caſtris in regionem Aboricon,inde totidem diębus in Cedroſiorũ regionẽ p̃uentũ eſt. Liber hic populus cõcilio habito dedidit ſe,nec quicq̃ deditis p̃ter cõmeatus imperatum eſt. Quinto hinc die uenit ad flumẽ,Barbarũ incolę appellant.Regio deſerta & aq̃rũ inops excipit, quam emenſus in Noritas tranſit. Ibi maiorem exercitus partẽ Ephæſtioni tradidit,leuẽ armaturã cũ Ptolemęo Leonatoq; partit⁹ eſt.Tria ſimř agmina populabanť Indos,magnęq; p̃dę actæ ſunt. Maritimos Ptolemæus,cæteros ipſe rex, & ab alia parte Leonatus urebant.In hac quoq; regiõe urbẽ condidit,deductiq; ſunt in Amarachoſios.Hinc p̃uenit ad maritimos Indos,deſertam uaſtamq; regionem late tenent.Ac ne cum finitimis quidem ullo commerciĵ iure mi

† in uulg⁹ ſparſum

scent. Ipsa solitudo natura quoque inimicia efferauit ingenia. Prominent ungues nunque recisi. Comae hirsutae & intonsae sunt. Tuguria conchis & caeteris purgamentis maris instruunt. Ferarum pellibus tecti, piscibus sole duratis, & maiorum quoque beluarum, quas fluctus eijcit, carne uescuntur. Consumptis igitur alimentis Macedones primo inopiam, deinde ad ultimum famem sentire coeperunt, radices palmarum (nanque sola ea arbor gignitur) ubique rimantes. Sed cum haec quoque alimenta defecerant, iumenta caedere aggressi ne equis quidem abstinebant, & cum deessent quae sarcinas ueherent, spolia de hostibus propter quae ultima Orientis peragrauerant, cremabant incendio. Famem deinde pestilentia secuta est, quippe insalubrium ciborum noui succi, ad hoc itineris labor & aegritudo animi uulgauerat morbos, & nec manere sine clade, nec progredi poterant. Manentes fames, progressos acrior pestilentia urgebat. Ergo strati erant campi pene pluribus semiuiuis, quam cadaueribus. Ac ne leuius quidem aegri sequi poterant, quippe agmen raptim agebatur, tantum singulis ad spem salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris festinando praeriperent. Igitur qui defecerant, notos ignotosque ut alleuarent, orabant. Sed nec iumenta erant, quibus excipi possent, & miles uix arma portabat, iminentisque etiam ipsius facies mali ante oculos erat. Ergo saepius reuocati ne respicere quidem suos sustinebant, misericordia in formidinem uersa. Illi relicti deos testes sacra communia regisque implorabant opem. Cunque frustra surdas aures fatigarent, in rabiem desperatione uersi parem suo exitum similesque ipsis amicos & contubernales precabantur. Rex dolore simul ac pudore anxius, quia causa tantae cladis ipse esset, ad Phrataphernem Parthinorum Satrapem misit, qui iuberet camelis cocta cibaria afferre. Alios finitimarum regionum praefectos certiores necessitatis suae fecit. Nec cessatum est ab his, Itaque fame duntaxat uendicatus exercitus, tandem in Gedrosiae fines perducitur. Omnium rerum sola fertilis regio est, in qua statiua habuit, ut uexatos milites quiete firmaret. Hic Leonati literas accipit, conflixisse ipsum cum. viij. millibus peditum & .d. equitibus Noritarum prospero euentu. A Cratero quoque nuntius uenit Ozinem & Zariaspem nobilis Persas defectionem molientes oppressos a se in uinculis esse. Praeposito igitur regioni Siburtio (nanque Memnon praefectus eius nuper interierat morbo) in Carmaniam ipse processit. Aspastis erat Satrapes gentis suspectus res nouare uoluisse, dum in India rex esset. Quem occurrentem dissimulata ira comiter allocutus, dum exploraret quae delata erant, in eodem honore habuit. Cum Indiae praefecti (sicut imperatum erat) equorum, iumentorum, iugaliumque uim ingentem ex omni quae sub imperio erat, regione misissent, quibus deerant impedimenta, restituit. Arma quoque ad pristinum refecta sunt cultum, quippe haud procul a Persidae aberant, non pacata modo, sed etiam opulenta. Igitur (ut supra dictum

est) æmulatus patris Liberi non gloriam solũ, quam ex illis gentibus deportauerat, sed etiam famam, siue illud triũphus fuit ab eo primũ institutus, siue bacchantiũ lusus statuit imitari animo super humanũ fastigiũ elato. Vicos, per quos iter erat, floribus coronisq; sterni iubet. Liminibus ædiũ crateras uino repletos, & alia eximiæ magnitudinis uasa disponi. Vehicula deinde cõstrata, ut plures capere milites possent, in tabernaculorum modũ ornari, alia candidis uelis, alia ueste pretiosa. Primi ibãt amici & cohors regia uarijs redimita floribus coronisq; Alibi tubicinũ cantus, alibi lyræ sonus audiebat̃. Item in uehiculis pro copia cuiusq; adornatis cõmessabundus exercitus armis, quæ maxime decora erant circumpendentibus, ipsum cõuiuasq; currus uehebat crateris aureis eiusdemq; materiæ ingentibus poculis prægrauis. Hoc modo per dies. vij. bacchabundũ agmen incessit. Parta præda si quid uictis saltem aduersus cõmessantes animi fuisset, mille Hercule uiri modo & sobrij. vij. dierũ crapula graues in suo triumpho capere potuerũt. Sed fortuna, quæ rebus famam pretiũq; constituit, hic quoq; militiæ probrũ uertit in gloriam, & præsens ætas & posteritas deinde mirata est per gentes non dũ satis domitas incessisse temulentos. Barbaris, q̃d temeritas erat, fiduciã esse credentibus, hunc apparatũ carnifex sequebat̃. quippe Satrapes Aspastis (de quo ante dictum est) interfici iussus est, adeo nec luxuriæ quicq̃ crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONVM LIBER DECIMVS.

Iisdem fere diebus Cleander & Sitalces, & cũ Agathone Eracon superueniũt, qui Parmenionem iussu regis occiderant. v. millia peditũ cum equitibus mille. Sed & accusatores eos e prouincia, cui p̃fuerant, sequebant̃, nec tot facinora, quod admiserant compensare poterant, cædis per quam gratæ regi ministerio, quippe cum oĩa prophana spoliassent, ne sacris quidem abstinuerant, uirginesq; & principes fœminarũ stupra perpessæ corporũ ludibria deflebant. Inuisum Macedonum nomen auaritia eorum ac libido Barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem uirginem constupratam seruo suo pellicem dederat. Plerisq; amicorum Alexandri non tam criminum, quæ palam obijciebantur, atrocitatem, quam memoriam occisi per eos Parmenionis, quod tacitum prodesse reis apud regem poterat, intuebantur, Læti recidisse iram in iræ ministros, nec ullam potentiam scelere quæsitam cuiq̃ esse diuturnam. Rex cognita causa pro-

nuntiauit ab accusatoribus unum & id maximũ crimen esse præteritũ desperationẽ salutis suæ, nunq́ enim talia ausuros qui ipsum ex India sospitem aut optassent reuerti, aut credidissent reuersurũ. Igitur hos quidem uinxit. dc. aũt militum, qui sæuitiæ eorũ ministri fuerant interfici iussit. Eodem die sumptũ est supplicium de his q́q́, quos authores defectionis Persarũ Craterus adduxerat. Haud multo post Nearchus & Onesicritus, quos longius in Oceanũ procedere iusserat, supueniunt. Nũtiabant aũt quædam audita, alia comperta. Insulam ostio amnis subiectã auro abundare, inopem equorũ esse, singulos eos ab ijs, qui ex continenti traijcere auderẽt, singulis talentis emi. Plenũ esse beluarum mare, æstu secundo eas ferri magnarum nauium corpora æquantes, truci cantu deterritas sequi classem cũ magno ęquoris strepitu, uelut demersa nauigia subisse aquas. Cætera incolis crediderant. Inter quæ rubrũ

Erythreũ mare non a colore undarum, ut pleriq́ crederent, sed ab Erythro rege appellari. Esse haud procul a continenti insulam palmis frequentibus consitam, & in medio fere nemore columnã eminere Erythri regis monumentũ, literis gentis eius scriptam. Adijciebant nauigia, q̃ lixas mercatoresq́ uexissent, famã auri secutis gubernatoribus in insulam esse transmissa, nec deinde ab his postea uisa. Rex cognoscendi plura cupidine accensus rursus eos terram legere iubet, donec ad Euphratem appellerent classem, inde aduerso amne Babyloniam subituros. Ipse animo infinita complexus statuerat omni ad Orientem maritima regione perdomita, ex Syria petere Africã Carthagini infensus, inde Numidię solitudinibus peragratis cursum Gadis dirigere, ibi nanq́ colũnas

Iberia Herculis esse fama uulgauerat, Hispaniam deinde, quam Iberiam Gręci a flumine Ibero uocabant adire, & præteruehi alpes Italiæq́ oram, unde in Epirum breuis cursus est. Igit̃ Mesopotamiæ prætoribus imperauit ut materia in Libano monte cæsa deuectaq́ ad urbem Syriæ Capsagas ingentiũ carinas nauium ponere. septiremes omnes esse, deduciq́ Babyloniam. Cypriorum regibus imperatum, ut æs stupamq́ & uela præberent. Hæc agenti Pori & Taxilis regũ literæ tradunt̃. Abiasarem morbo, Philippũ præfectum ipsius ex uulnere interijsse, oppressosq́ qui uulnerassent eum. Igit̃ Philippo substituit Eudemonem dux erat Thracũ, Abiasaris regnum filio eius attribuit. Ventũ est deinde Pasargadas, Persica est gens, cuius Satrapes Orsines erat nobilitate ac diuitijs inter omẽs Barbaros eminens. Genus ducebat a Cyro quondam rege Persarum. Opes & a maioribus traditas habebat, & ipse longa imperij possessione cumulauerat. Is regi cum omnis generis donis non ipsi modo ea, sed etiam amicis eius daturus occurrit. Equorum domiti greges sequebantur, currusq́ argento & auro adornati, pretiosa supellex, nobiles gemmæ, aurea magni ponderis uasa, ue-

stesq; purpureę, & signati argenti talenta.iiij.millia. Cæterũ tanta benignitas Barbaro causa mortis fuit. Nã cum oẽs amicos regis donis sup ipsorũ uota coluisset Bagoe spadoni, qui Alexandrũ obsequio corporis deuinxerat sibi, nullũ honorem habuit. Admonitusq; a quibusdã q̃ Alexandro cordi esset, respondit, amicos regis nõ scorta se colere, nec moris esse Persis mares ducere, qui stupro effœminarent. His auditis Spado potentiã flagitio & dedecore quęsitã in caput nobilissimi & insontis exercuit. Nanq; gentis eiusdẽ leuissimos falsis criminibus astruxit, monitos tum demũ ea deferre, cum ipse iussisset. Interim q̃ties sine arbitris erat, credulas regis aures implebat, dissimulans causam iræ, q̃ grauior criminantis authoritas esset. Nondũ suspectus erat Orsines iam tamen uilior. Reus eñ in secreto agebat, latentis periculi ignarus & importunissimũ scortum, ne in stupro quidẽ & dedecoris patientia fraudis oblitũ, quoties amorem regis in se accenderat, Orsinem modo auaritiæ, interdũ etiam defectionis arguebat. Iã matura erant in perniciem inocentis mendacia, & fatũ cuius ineuitabilis sors est, appetebat. Forte enim sepulchrũ Cyri Alexander iussit aperiri, in q̃ erat conditũ eius corpus, cui dare uolebat inferias, auro argentoq; repletũ esse crediderat, quippe ita fama Persæ uulgauerant. Sed præter clypeũ eius putrẽ & arcus duos Scythicos & acinacem nihil reperit. Cæterũ corona aurea imposita amiculo, cui assueuerat ipse, soliũ in quo corpus iacebat, uelauit, miratus tanti noĩs regem, tantis pręditũ opibus, haud p̃tio sius sepulchrũ esse q̃ si fuisset e plebe. Proxim⁹ erat lateri Spado q regẽ intuens quid mirũ, inquit, est inania sepulchra esse regũ, cum satraparũ domus aurum inde egestum capere non possint. Quod ad me attinet, ipse hoc bustum antea non uideram. Sed ex Dario ita accepi.iij.millia talentum condita esse cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, ut quod impune habere non poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret. Cõcitauerat iam animum in iram, cum hi, quibus negotium idem dederat superueniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo subornati falsis criminibus occupant aures. Antequam accusari se suspicaretur Orsines, in uincula traditus est. Non contentus supplicio insontis Spado, ipse morituro manum iniecit. Quem Orsines intuens, audieram inquit, in Asia olim regnasse fœminas, hoc uero nouum est regnare castratum. Hic fuit exitus nobilissimi Persarũ nec insontis modo, sed eximię quoq; benignitatis in regem. Eodem tempore Phradates regnũ affectasse suspectus occidit. Cœperat esse p̃ceps ad reprę̃sentanda supplicia, idẽ ad deteriora credenda. Sic scilicet res secũdæ ualent cõmutare naturã, & raro quisq̃ erga bona sua satis cautus est. Idem eñ paulo ante Lyncestem Alexandrũ delatum a duobus indicibus damnare nõ sustinuerat. Humiliores q̃q; reos contra suam uoluntatem, quia cęteris uidebant insontes, pas

Bagoas

Orsines rex occiditur

sus absolui, hostibus uictis regnare dixerat, ad ultimũ a semetipso degenerauit in quosdã, ut aduersus libidinẽ animi arbitrio scorti alijs regna daret, alijs adimeret uitã. Iisdem fere diebus literas a Cœno accepit de rebus in Europa & Asia gestis, dum ipse Indiam subegit. Zopyro Thraciæ præpositus dũ expeditionem in Getas faceret, tempestatibus procellisq; subito coortis cum toto exercitu oppressus erat. Qua cognita clade Seuthes odysas populares suos ad defectionem compulerat, amissa propemodum Thracia, nec dum græcia quidem

Fragmentum

Sunium Igit. xxx. nauibus Sunium transmittunt, promontoriũ est atticæ terrę unde portum urbis petere decreuerant. His cognitis rex Arpalo Atheniensibusq; iuxta infestus classem parari iubet, Athenas protinus petiturus. Quod consiliũ cum agitat, clam literæ ei reddunt. Arpalum intrasse quidem Athenas, pecunia cõciliasse sibi principũ animos, mox concilio plebis habito iussum urbe excedere, ad Græcos milites peruenisse, quibus interceptum & trucidatum a quodam uiatore per insidias, his lætus in Europam traijciendi consiliũ omisit. Sed exules præter eos, q ciuili sanguine aspersi erant, recipi ab oĩbus Grecorũ ciuitatibus, qs pulsi erant, iussit. Et Greci haud ausi imperiũ aspernari, quanq̃ soluendarũ legum id principiũ esse censebant, bona q̃cq;, quę extarent, restituere damnatis. Soli Athenienses non suæ modo, sed etiã Reipublicæ uindices colluuionem hominũ quia ægre ferebant, nõ regio imperio, sed legibus moribusq; patrijs regi assueti prohibuere, igit exules finibus eijciunt, oĩa potius toleraturi, q̃ purgamenta quondã urbis suæ tunc etiã exilij admitterent. Alexander senioribus militũ in patriam remissis. xiij. millia peditum, & duo millia equitũ, quę in Asia retineret, eligi iussit, existimans modico exercitu cõtinere posse Asiã, qa pluribus locis p̃sidia disposuisset, nupq; conditas urbes quas colonis replesset, res renouare cupientibus obstare. Cęterũ prius q̃ secerneret, quos erat retenturus, edixit, ut oẽs milites æs alienũ profiterent. Graue plerisq; esse compererat, Et quanq̃ ipsorum luxu contractum erat, dissoluere tamen ip̃e decreuerat. Illi tentari ipsos rati, quo facilius ab integris sumptuosos discerneret, prolatando † aliquantum extraxerant temporis. Et rex satis gnarus professioni æris, pudorem non contumaciam obstare, mensas totis castris poni iussit, & x. millia talentorum proferri. Tum demum fide facta professio est. Nec amplius ex tanta pecunia quam. c. & xxx. talenta superfuere. Adeo ille exercitus tot ditissimarum gentium uictor, plus tamen uictoriæ quam prædæ deportauit ex Asia. Cæterum ut cognitum est alios mitti domum, alios retineri, perpetuam eum regni sedem in Asiam habiturum rati, uecordes & disciplinæ militaris immemores seditiosis uocibus castra complent,

† differendo

Regemq; ferocius quam alias adorti, omnes simul missionem postulare cœperūt, deformia ora cicatricibus, caniciemq; capitū ostentantes. Nec aut pfectorū castigatione, aut uerecūdia regis deterriti, tumultuoso clamore & militari uiolentia uolentem loqui inhibebāt, palam professi nusq̄ inde nisi in patriam uestigiū esse moturos. Tandem silentio facto magis quia motum esse credebant, q̄ quia ipsi moueri poterant, quidnam acturus esset, expectabant. Ille quid hæc, inquit, repens consternatio, & tam procax atq; effusa licentia denunciat? Eloqui timeo, palam certe rupistis imperium, & precario rex sum, cui non alloquendi, non noscendi monendiq; aut intuendi uos ius reliquistis. Equidem cum alios dimittere in patriam, alios mecū paulo post deportare statuerem, tam illos acclamantes uideo, qui abituri sunt, quam hos, cum quibus præmissos subsequi statui. Quid hoc est rei? Dispari in causa idem omnium clamor est. Peruelim scire, utrum qui discedunt, an qui retinentur de me querantur, Crederes uno ore omnes sustulisse clamorem. Ita pariter ex tota concione responsum est omnes queri. Tum ille non hercule inquit, potest fieri, ut adducar querendi simul oībus hanc causam esse, quā ostenditis, in qua maior pars exercitus non est, utpote cū plures dimiserim, q̄ retenturus sum. Subest nimirꝫ altius malū, quod omnes auertit a me. Quādo enim regem uniuersus exercitus deseruit? Ne serui quidem uno grege profugiunt dominos, sed est quidem in illis pudor a cæteris destitutos relinquendi. Verū ego tam furiosæ consternationis oblitus remedia insanabilibus conor adhibere. Omnem Hercule spem, quam ex uobis cōceperam damno, nec ut cū militibus meis (iam em̄ esse desistis) sed ut cū ingratissimis (ut oportet) agere decreui. Secundis rebus quæ circūfluunt uos insanire cœpistis, obliti status eius, quē beneficio exuistis meo. Digni Hercule q̄ in eodem cōsenescatis, quoniam facilius est uobis aduersam, q̄ secundam regere fortunam. Et tandem Illyriorum paulo ante & Persarum tributarijs Asia & tot gentiū spolia fastidio sunt. Modo sub Philippo seminudis amicula ex purpura sordent. Aurū & argentū oculi ferre nō possunt. Lignea enim uasa desyderant, & ex cratibus scuta, rubiginemq; gladiorꝫ. Hoc cultu nitētes uos accepi, & .d. talenta æris alieni, cum oīs regia supellex haud amplius q̄ .lx. talentorꝫ sit, meorū operꝫ fundamenta, qbus tn̄ ab sit inuidia imperiū maximæ terrarū partis imposui. Asiæ ne pertesum est? q̄ uos gloria rerū gestarum dijs pares fecit? in Europā ire properatis rege deserto, cū pluribus uestrum defuturum uiaticū fuerit, ni æs alienū luissem†? Nempe in Asiatica præda, nec pudet profundo uentre deuictarū gentium spolia circūferentes reuerti uelle ad liberos cōiugesq; quibus pauci præmia uictoriæ potestis ostendere. Nam cæterorum dum etiā spei uestræ obuiam istis, arma q̄q; pignori sunt, Bonis uero

Summa Alexādri

†soluissē quod alius debeat

militibus cariturus ſum, pellicum ſuarum concubinis, quibus hoc ſolū ex tantis opibus ſupereſt, q̄d impendit. Proinde fugiētibus me pateāt limites, faceſſite hinc ocyus. Ego cū Perſis abeuntiū terga tutabor. Neminem teneo, liberate oculos meos ingratiſſimi ciues. Læti uos excipient parentes liberiq; ſine ueſtro rege redeuntes. Obuiam ibunt deſertoribus tranſfugiſq;. Triumphabo me Hercule de fuga ueſtra, & ubicunq; ero expetam pœnas, hos, cū quibus me relinquitis, colendo p̄ferendoq; uobis. Iam aūt ſcietis & quantū ſine rege ualeat exercitus, & quid opis in me uno ſit. Deſiliuit deinde frendens de tribunali, & in medium armatorꝝ agmē ſe imiſit, notatos q̄q;, qui ferociſſime oblocuti† erant, ſingulos manu corripuit. Nec auſos repugnare. xiij. aſſeruādos cuſtodibus corporis tradidit. Quis crederet ſæuam paulo ante concionem obtorpuiſſe ſubito metu? & cum ad ſupplicium uideret trahi nihil auſos grauiora quam cæteros.

Multitudinis inconſtantia

† obloqui nō qui clā obtrectāt ſed qui reclamant

Fragmentum.

ſiue nominis, quod gentes, quæ ſub regibus ſunt inter deos colunt, ſiue propria ipſius ueneratio, ſiue fiducia tanta ui exercentis imperium conterruit eos. Singulare certe ediderunt patientiæ exemplum. Adeoq; non ſunt accenſi ſupplicio cōmilitonum, cum ſub noctem interfectos eſſe noſſent, ut nihil omiſerint, quod ſinguli magis obedienter ac pie facerent. Nam cum poſtero die prohibiti aditu ueniſſent, Aſiaticis modo militibus admiſſis, lugubrem totis caſtris edidere clamorem, denuntiantes ſe protinus eſſe morituros, ſi rex perſeueraret iraſci. At ille peruicacis ad omnia quæ agitaſſet animi, peregrinorum militum concionem aduocari iubet. Macedonibus intra caſtra cohibitis, & cū frequentes coiſſent, adhibito inteprete talē orationem habuit. Cū ex Europa traijcerem in Aſiā, multas nobiles gentes, magnā uim hominum imperio meo additurū eſſe ſperabam. Nec deceptus ſum quod de his credidi famæ. Sed ad illa hoc q̄q; acceſſit, q̄d uideo fortes uiros erga reges ſuos pietatis inuictę. Luxu oīa fluere crediderā, & nimia fœlicitate mergi in uoluptates. At hercule munia militię hoc animorꝝ corporumq; robur æque impigre toleratis, & cū fortes uiri ſitis, nō fortitudinem magis q̄ fidem colitis. Hoc ego nō nunc primū profiteor, ſed olim ſcio. Itaq; & delectū e uobis iuniorum habui, & uos meorum militū corpori imiſcui. Idem habitus, eadem arma ſunt uobis. Obſequiū uero & patientia imperij longe præſtantior eſt, q̄ cæteris. Ergo ipſe Oxatris Perſæ filiam mecū in matrimonio iunxi, non dedignatus ex captiua liberos tollere. Mox deinde cū ſtirpem generis mei latius propagare cuperem, uxorem Darij filiā duxi. Proximiſq; amicorꝝ author fui ex captiuis generandi liberos, ut hoc ſacro fœdere omne diſcrimen uicti & ui-

cti & uictoris excluderem. Proinde genitos uos mihi non ascitos milites credite. Asiæ & Europæ unum atq; idem regnũ est. Macedonum uobis arma do. Inueterauí peregrinam nouitatem, & ciues mei estis & milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec Persis Macedonũ morem abumbrare, nec Macedonibus Persas imitari indecorũ est. Eiusdem iuris esse debent, qui sub eodem rege uicturi sunt.

Fragmentum

Quousq; inquit animo tuo etiam per supplicia, & quidem externi moris obsequeris? Milites tui, ciues tui incognita causa captiuis suis ducentibus trahunt ad pœnam? Si mortem meruisse iudicas, saltem ministros supplicij muta. Amico animo, si ueri patiens fuisset, admonebatur. Sed in rabiem ira peruenerat. Itaq; rursus, nam parumper quibus imperatum erat dubitauerant, mergi in amnem sicut iuncti erant, iussit. Nec hoc quidem supplicium seditionem militum mouit. Nanq; copiarũ duces atq; amicos eius manipuli adeunt, petentes ut si quos adhuc pristina noxa iudicaret esse contactos, iuberet interfici. Offerre se corpora, trucidaret.

Fragmentum

Intuentibus lachrymæ obortæ præbuere speciem iam non regem, sed funus eius uisentis exercitus. Mœror tamen circunstantium lectum eminebat, quos ut rex aspexit, Inuenietis inquit, cum excessero dignum talibus uiris regem. Incredibile dictu audituq; in eodem habitu corporis, in quem se composuerat, cum admissurus milites esset, durasse, donec a toto exercitu illo ad ultimum persalutatus est, dimissoq; uulgo uelut omni uitę debito liberatus fatigata membra reiecit, propiusq; adire iussis amicis, nam & uox deficere iam cœperat, detractum annulum digito Perdicæ tradidit, adiectis mandatis ut corpus suũ ad Hammonem ferri iuberent. Quærentibusq; his, cui relinqueret regnum, respondit ei, qui esset optimus. Cæterũ prouiderat iam ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi. Rursus Perdica interrogante quãdo cœlestes honores haberi sibi uellet, dixit tum uelle cum ipsi fœlices essent. Suprema hæc uox fuit regis, & paulo post extinguitur. Ac primo ploratu lamentisq; & planctibus tota regia personabat. Mox uelut in uasta solitudine omnia tristi silentio muta torpebant, ad cogitationes quid deinde futurum esset dolore conuerso. Nobiles pueri custodiæ corporis eius assueti nec doloris magnitudine carere, nec se ipsos intra uestibulum regiæ retinere potuerunt. Vagiq; & furentibus similes totã urbem luctu ac mœrore compleuerant, nullis quæstibus omissis, quos in tali casu dolor suggerit. Ergo q extra regiam astiterant Macedones pariter Barbariq; concurrunt, nec poterant uicti a uicto-

ribus in cōmuni dolore discerni. Persę iustissimum ac mitissimum dominum, Macedones optimum ac fortissimum regem inuocantes certamen quoddam mœroris edebant. Nec mœstorum solum, sed etiam indignantium uoces exaudiebant, tam uiridem & in flore ętatis fortunęqꝫ inuidia deum ereptū esse humanis. Vigor eius et uultus educentis in pręliū milites, obsidentis urbes, euadentis in muros, fortes uiros pro concione donantis occurrebant oculis. Tum Macedones diuinos honores negasse ei pœnitebat, Impiosqꝫ & ingratos fuisse se confitebantur, quod aures eius debita appellatione fraudassent. Et cum diu nunc in ueneratione, nunc in desyderio regis hæsissent, in ipsos uersa miseratio est. Macedonia profecti ultra Euphraten medijs hostibus nouum imperium aspernantibus destitutos se esse cernebant, sine certo regis hærede, sine hærede regni publicas uires ad se quenqꝫ tracturum. Bella deinde ciuilia, quæ secuta sunt, mentibus augurabantur. Iterum non de regno Asiæ, sed de rege ipsis sanguinem esse fundendum. Nouis uulneribus ueteres rumpendas cicatrices. Senes debiles modo petita missione a iusto rege, nunc morituros pro potentia forsitan satellitis alicuius ignobilis, has cogitationes uoluentibus nox superuenit, terroreqꝫ auxit. Milites in armis uigilabāt. Babylonij alius e muris, alius culmine sui quisqꝫ tecti prospectabant, quasi certiora uisuri. Nec quisq̃ lumina audebat accendere. Et quia oculorum cessabat usus, fremitus, uocesqꝫ auribus captabant. Ac plerūqꝫ uano metu territi ꝑ obscuras semitas alius alij occursantes, inuicem suspecti & soliciti ferebantur. Persæ commisso more detonsis in lugubri ueste coniugibus ac liberis non ut uictorem & modo hostem, sed ut gentis suæ iustissimum regem uero desyderio lugebant. Assueti sub rege uiuere, non aliū qui imperaret ipsis digniorem fuisse confitebant. Nec muris urbis luctus continebat. Sed proximam regionem ab ea, deinde magnam partem Asiæ cis Euphratem tanti mali fama peruaserat. Ad Darij q̃qꝫ matrem celeriter ꝑlata est. Abscissa ergo ueste, qua induta erat, lugubrem sumpsit, laceratisqꝫ crinibus humi corpus abiecit. Assidebat ei altera ex neptibus, nuper amissum Ephæstionem, cui nupserat, lugens. Propriasqꝫ causas doloris in communi mœstitia retractabat. Sed omnium suorum mala Sysigambis una capiebat. Illa suam, illa neptium uicem flebat. Recens dolor etiam præterita reuocauerat. Crederes modo amissum Darium, & pariter miseræ duorum filiorum exequias esse ducendas. Flebat mortuos simul uiuosqꝫ. Quem enim puellarum actu rum esse curam? quem alium futurum Alexandrum? Iterum esse se captas, iterum excidisse regno. Qui mortuo Dario ipsas tueretur reperisse, qui post Alexandrum respiceret utiqꝫ non reperturas. Subibat inter hæc animum .lxxx. fratres suos eodem die ab Ocho sæuissimo regū

trucidatos, adiectumq́; stragi tot filiorum patrem. E septem liberis, quos genuisset ipsa, unum superesse. Ipsum Dariū floruisse paulisper, ut crudelius posset extingui. Ad ultimū dolori succumbit, obuolutoq́; capite assidētes genibus suis neptem nepotemq́; auersata, cibo pariter abstinuit & luce. Quito, posteaq̃ mori statuerat, die extincta est. Magnū profecto Alexandro indulgentiæ in eā, iustitięq́; in omnes captiuos documentū est mors huius. Quæ cum sustinuisset post Dariū uiuere, Alexandro esse superstes erubuit. Et hercule, iuste æstimantibus regem liquet bona naturæ eius fuisse, uitia uel fortunæ uel ætatis, uis incredibilis animi, laboris patientia propemodū nimia. Fortitudo non inter reges modo excellens, sed inter illos quoq́;, quorū hæc sola uirtus fuit. Liberalitas sæpe maiora tribuentis, quā a dijs petunt, clementia in deuictos. Tot regna aut reddita quibus ea dempserat bello, aut dono data. Mortis, cuius metus cæteros exanimat ꝑpetua cōtemptio. Glorię, laudisq́; ut iusto maior cupido, ita ut iuueni & in tātis admittenda rebus. Iam pietas erga parentes, quorū olympiada immortalitati consecrare decreuerat, Philippū ultus erat. Iam in omnes fere amicos benignitas, erga milites beneuolentia. Consiliū par magnitudini animi. Et quantā uix poterat ætas eius capere solertia. Modus īmodicarum cupiditatū, ueneris iuxta naturale desyderiū usus. Nec ulla nisi ex permisso uoluptas. Ingentes profecto dotes erant. Vitia fortunæ dijs ęquare se, & cœlestes honores accersere, & talia suadentibus oraculis credere, & dedignantibus uenerari ipsum uehementius q̃ par esset irasci, in externū habitū mutari corporis cultum, imitari deuictarū gentium mores, quas ante uictoriā spreuerat. Nā iracundiā & cupidinē uini sicuti iuuenta irritauerat, ita senectus mitigare potuisset. Fatendū est tn̄, cum plurimū uirtuti debuerit, plus debuisse fortunę, quā solus oīm mortaliū in potestate habuit. Quoties illum a morte reuocauit? q̄ties temere in pericula uectū perpetua fœlicitate protexit? Vitę quoq́; finem eūdem illi, quem gloriæ statuit. Expectauere eū fata, dum Oriente ꝑdomito, aditoq́; Oceano quicquid mortalitas capiebat, impleret, huic regi duciq́; successor quęrebāt. Sed maior moles erat, q̃ ut unus subire eam posset. Itaq́; nomen quoq́; eius, & fama rerum in totum propemodum orbem reges ac regna diffudit. Clarissimiq́; sunt habiti, qui etiam minime parti tantæ fortunæ adhæserunt. Cæterū Babylone (inde enim diuertit oratio) corporis eius custodes, in regiam principes amicorū ducesq́; copiarū aduocauere, secuta est militum turba cupientiū scire, in quem Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces frequentia militū exclusi regiam intrare nō poterant, cum preco exceptis, qui noīatim citarent̄ adire prohiberet. Sed precariū spernebat̄ imperium. Ac primum eiulatus ingens, ploratusq́; renouatus est. Deinde futuri expectatio inhibi-

tis lachrymis silentiũ fecit. Tunc Perdica regia sella in cõspectum uulgi data, in qua diadema uestisq; Alexandri cum armis erant, annulũ sibi pridie traditũ a rege, in eadem sede posuit, quorum aspectu rursus obortæ omnibus lachrymæ integrauere luctum. Et Perdica ego quidem inquit, annulũ, quo ille regni atq; imperij uires obsignare erat solitus, traditũ ab ipso mihi reddo uobis. Cæterum quanq̃ nulla clades huic, qua affecti sumus, par ab iratis dijs excogitari potest, tamen magnitudinem rerum, quas egit intuentibus credere licet, tantũ uirum deos accõmodasse rebus humanis, quarum sorte completa cito repeterent eũ suæ stirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo superest, q̃ quod semper ab immortalitate subducit, corpori nominiq; q̃primũ iusta soluamus haud obliti in qua urbe, inter quos simus, quali rege ac præside spoliati. Tractandum est cõmilitones cogitandũq;, ut uictoriam partam inter hos, de quibus parta est, obtinere possimus. Capite opus est. Hoc ne uno, an pluribus in uestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine duce turbam corpus esse sine spiritu. Sextus mensis est, ex quo Roxane prægnans est. Optamus ut marem enitatur, cuius regnum dijs approbantibus futurum, quando adoleuerit. Interim a quibus regi uelitis destinate, Hæc Perdica. Tũ Nearchus Alexandri sanguinem, ac stirpem regiæ maiestati conuenire neminem ait posse imitari. Cæterum expectari nondũ ortum regem, & qui iam sit præteriri, nec animis Macedonũ conuenire nec tempori rerũ. Esse ab Arsine filium regis huic diadema dandũ. Nulli placebat oratio. Itaq; suo more hastis scuta quatientes obstrepere perseuerabant. Ianq; prope ad seditionem peruenerat, Nearcho puicacius tuente sententiam. Tum Ptolemæus digna prorsus est soboles inquit, quæ Macedonũ imperet genti Roxanis uel Arsinæ filius, cuius nomen q̃q; in Europa dicere pigebit. Maiore ex parte captiui. Cur Persas uicerimus, ut stirpi eorum seruiamus? Quod iusti illi reges Darius & Xerxes tot millium agminibus, tantisque classibus nequicq̃ petiuerunt. Mea sententia hæc est, ut sede Alexandri in regia posita, q consilijs eius adhibebant̃ coeant, q̃ties in cõmune cõsulto opus fuerit. Eoq; quod maior pars eorũ decreuerit, stetur. Duces præfectiq; copiarũ his pareant. Ptolemæo quidam, pauciores Perdicæ assentiebant̃. Tum Aristonus orsus est dicere, Alexandrũ consultũ, cui relinqueret regnum, uoluisse optimũ deligi. Iudicatum aũt ab ipso optimũ Perdicam, cui annulũ tradidisset. Neq; enim unũ eum assedisse morienti, sed circũferentẽ oculos ex turba amicorum delegisse cui traderet. Placere igit̃ summã imperij ad Perdicã deferri. Nec dubitauere quin uera censeret. Itaq; uniuersi procedere in mediũ Perdicam, & regis annulũ tollere iubebant. Hærebat inter cupiditatem pudoremq;, & quo modestius quod expetebat, appeteret, puicacius oblaturos esse, crede

bat. Itaq; cũctatus, diuq; quid ageret, incertus, ad ultimũ tamen recessit, & post eos qui steterant proximi, constitit. At Meleager unus e ducibus confirmato animo, quem Perdicæ cunctatio erexerat, nec dij siuerit (inquit) ut Alexandri fortuna, tantiq; regni fastigiũ in istos humeros ruat, hoĩes certe nõ ferent. Nihil dico de nobilioribus q̃ hic est, sed de uiris tantũ, quibus inuitus nihil ꝑpeti necesse est. Nec uero interest Roxanis, filiũ quandocunq; genitus erit, an Perdicã regem habeatis, cũ iste sub tutelę specie regnũ occupaturus sit. Itaq; nemo ei rex placet nisi qui nondũ natus est. Et in tanta omniũ festinatione non iusta modo, sed etiã necessaria exactos menses solus expectat, & iã diuinat marem esse conceptũ, quem uos dubitatis paratũ esse uel subdere. Si medius fidius Alexander hunc nobis regem pro se reliquisset, id solũ ex his, quæ imperasset, non faciendũ esse censerem. Quin igit̃ ad diripiendos thesauros discurritis? harũ enim opum regiarum utiq; populus est hæres. Hæc elocutus per medios armatos erupit. Et qui abeunti uiam dederant, ipsum ad prænuntiatã prædam sequebant̃. Iamq; armatorum circa Meleagrũ frequens globus erat, in seditionem ac discordiã uersa concione, cum quidam plerisq; Macedonum ignotus ex infima plebe, Quid opus est inquit armis, ciuiliq; bello habentibus regem, quẽ quæritis? Arithdeus Philippo genitus Alexandri paulo ante regis frater, sacrorum, cærimoniarumq; consors modo nunc solus hæres præterit̃ a uobis. Quo merito suo? quid ue fecit? cur etiam gentium cõmuni iure fraudet̃? Si Alexandro similem q̃ritis, nunq̃ reperietis. Si proximũ, hic solus est. His auditis concio primo silentiũ uelut iussa habuit. Conclamant deinde pariter Arithdeũ uocandum esse, mortemq; meritos, qui concionem sine eo habuissent. Tũ Phiton plenus lachrymarum ordit̃ dicere. Nunc uel maxime miserabilem esse Alexandrũ, qui tam bonorũ ciuium militumq; fructu, & præsentia fraudatus est. Nomen enim memoriamq; regis sui tantum intuentes ad cætera caligare eos. Haud ambigue iuuenem cui regnum destinabat̃, impensa probra, quæ magis ipsi odium, q̃ Arithdeo contemptũ attulerunt, quippe dum miserent̃, etiam fauere cœperunt. Igitur non aliũ se q̃ eum qui ad hanc spem genitus esset regnare pertinaci acclamatione declarant, uocariq; Arithdeũ iubent. Quem Meleager infestus inuisusq; Perdicæ strenue perducit in regiam, & milites Philippũ consalutatum regem appellãt. Cæterum hæc uulgi erat uox, principũ alia sententia. E quibus Phiton cõsilium Perdicæ exequi cœpit, tutoresq; destinat filio ex Roxane futuro Perdicam & Leonatum stirpe regia genitos, adiecit, ut in Europa Craterus & Antipater res administrarent. Tum iusiurandum a singulis exactum futuros in potestate regis geniti Alexandro. Meleager haud iniuria metu supplicij territus cum his secesserat. Rursus Philippum tra-

hens secum irrupit in regiam, conclamitans suffragari rei publicæ de nouo rege paulo ante concepto, robur ætatis experirentur, modo stirpem Philippi, & filium, ac fratrem regum duorũ sibimet ipsis potissimum crederent. Nullum profundũ mare, nullum uastum fretũ & procellosum tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet. Vtiq; si noua & breui duratura libertate luxuriat. Pauci Perdicæ modo electo, plures Philippo quam sperauerat, imperiũ dabant. Nec uelle, nec nolle q̃ diu poterant, pœnitebatq; modo consilij, modo pœnitentiæ ipsius, ad ultimum tamen in stirpem regiam declinauere studijs. Cesserat ex concione Arithdeus principum authoritate conterritus, & abeunte illo conticuerat magis, quam languerat militaris fauor. Itaq; reuocatus uestem fratris eam ipsam, quæ in sella posita fuerat, induitur. Et Meleager thorace sumpto capit arma, nouiq; regis satelles sequit̃. Phalanx hastis clypeos quatiens expleturã se sanguine illorũ, qui affectauerant, nihil ad ipsos pertinens regnum minabatur, in eadem domo familiaq; imperij uires remansuras esse gaudebant, hæreditarium imperium stirpem regiã uendicaturã, assuetos se nomẽ ipsum colere uenerariq;, nec quenq̃ id capere nisi genitũ ut regnaret. Igitur Perdica territus concla uẽ in quo Alexandri corpus iacebat, asseruari iubet. dc. cum ipso erant spectatæ uirtutis. Ptolemæus quoq; se adiunxerat ei, puerorumq; regia cohors. Cæterum haud difficulter a tot millibus armatorum claustra perfracta sunt. Et rex quoq; irruperat stipatus satellitũ turba, quorum princeps erat Meleager. Iratusq; Perdica hos, qui Alexandri corpus tueri uellent, seuocat, sed qui irruperãt, eminus tela in ipsum iaciebant, multisq; uulneratis tandem seniores demptis galeis, quo facilius nosci possent, precari, qui cũ Perdica erant, cœpere, ut abstinerent bello, regiq; & pluribus cederet. Primus Perdica arma deposuit, cæteriq; idem fecere. Meleagro deinde suadente ne a corpore Alexandri discederent, insidijs locum quæri rati, diuersa regiæ parte ad Euphratem fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobilissimis iuuenum constabat, Perdicam & Leonatum frequens sequebat̃, placebatq; excedere urbe, & tendere in campos. Sed Perdica ne pedites quidẽ secuturos ipsum desperabat. Itaq; ne abducendo equites abrupisse a cætero exercitu uideretur, in urbe subsistit. At Meleager regem monere non destitit. Ius imperij Perdicæ morte sanciendum esse, ne occupetur impotens animus rerum nouarum, meminisse eum quid de rege meruisset. Neminem autem ei satis fidum esse, quem metuat. Rex patiebatur magis, quam assentiebatur. Itaq; Meleager silentium pro imperio habuit. Misitq; regis nomine, qui Perdicam accerserent. Iisdem mandatũ ut occiderent, si uenire dubitaret. Perdica nuntiato satellitum aduentu, sedecim omnino pueris regiæ cohortis comitatus in limine domus suæ constitit,

Castigatos[que] & Meleagri mancipia identidē appellans, sic animi uultus[que] constantia terruit, ut uix mentis compotes fugerent. Perdica pueris equos iussit conscendere, & cum paucis amicorum ad Leonatum peruenit. Iam firmiore præsidio uim propulsaturus, si quis inferret. Postero die indigna res Macedonibus uidebatur. Perdicam ad mortis periculum adductum, & Meleagri temeritatem armis ultum ire decreuerant. Atque ille seditione prouisa, cum regem adisset, interrogare eum cœpit, an Perdicam comprehendi ipse iussisset. Ille Meleagri instinctu se iussisse, respondit. Cæterum non debere tumultuari eos, Perdicam enim uiuere. Igitur concione dimissa Meleager equitum maxime defectione perterritus, inops[que] consilij, quippe in ipsum periculū reciderat, quod inimico paulo ante intenderat, triduum fere consumpsit incerta consilia uoluendo. Et pristina quidem regię species manebat. Nā & legati gentium regem adibant, & copiarum duces aderant, & uestibulum satellites armati[que] compleuerant. Sed ingens sua sponte mestitia ultimæ desperationis index erat, Suspecti[que] inuicem non adire propius, nō colloqui audebant, secretas cogitationes intra se quo[que] uoluētes, & ex comparatione regis noui desyderium excitabatur amissi, ubi ille esset, cuius imperium, cuius auspicium secuti erāt, requirebant. Destitutos se inter infestas indomitas[que] gentes, Expetituras tot cladium suarum pœnas, quandocun[que] oblata esset occasio. His cogitationibus animos exedebant, cum annuntiatur equites, qui sub Perdica essent, occupatis circa Babyloniam campis, frumentum quod in urbem inuehebatur, retinuisse. Ita[que] inopia primum, deinde fames esse cœpit. Et qui in urbe erant aut reconciliandam gratiam cum Perdica, aut armis certandum esse censebant. Forte ita acciderat, ut qui in agris erant populationem uillarum uicorum[que] ueriti confugerent in urbem. Oppidani cum ipsos alimenta deficerent urbe excederent, & utri[que] generi tutior aliena sedes, quam sua uideretur. Quorum consternationem Macedones ueriti in regiam coeunt, quæ[que] ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti de finienda discordia, armisque ponendis. Igitur a rege legatur Pasas thessalus, & Amissus Megalopolitanus, & Perilaus, qui cum mandata regis edidissent, non aliter posituros arma equites, quam si rex discordiæ authores dedidisset, tulere responsum. His renuntiatis sua sponte milites arma capiunt, quorum tumultu e regia Philippus excitus, Nihil inquit, seditione est opus. Nam inter se certantium præmia, qui quieuerint occupabunt. Simul mementote rem esse cum ciuibus, quibus spem gratiæ cito abrumpere, ad bellum ciuile properantium est. Altera legatione an mitigari possint, experiamur, & credo nondum regis corpore sepulto ad præstanda ei iusta omnes esse coituros.

Quod ad me attinet, reddere hoc imperiũ malo, q̃ exercere ciuium sanguine. Et si nulla alia concordiæ spes est, oro, quæsoq; eligite potiorẽ. Obortis deide lachrymis diadema detrahit capiti, dextrã, qua id tenebat ꝑtendens, ut si quis se digniorẽ profiteret̃, acciperet. Ingentẽ spem indolis ante eũ diem fratris claritate suppressam ea moderata excitauit oratio. Itaq; cuncti instare cœperunt, ut quę agitasset, exequi uellet. Eosdem rursus legat petituros, ut Meleagrũ tertium ducem acciperet̃. Haud ægre id impetratũ est. Nã & abducere Meleagrꝛ Perdica a rege cupiebat, & unũ duobus imparem futurũ esse censebat. Igit̃ Meleagro cũ phalange obuiam egresso, Perdica equitum turmas antecedens occurrit. Vtrunq; agmen mutua salutatione facta coit, in perpetuũ ut arbitrabant̃ concordia & pace firmata. Sed iam fatis admouebant̃ Macedonũ genti bella ciuilia. Nam & insociabile est regnũ, & a pluribus expetebat̃. Primũ ergo collegere uires, deinde disperserunt, & cũ pluribus corpus, q̃ capiebat onerassent, cætera membra deficere cœperũt. Quodq; imperiũ sub uno stare potuisset, dũ a pluribus sustinet̃, ruit. Proinde iure meritoq; populus Romanus salutẽ se principi suo debere profitet̃, cui noctis, quam pene supremã habuimus, nouũ sydus illuxit. Huius Hercule non solis ortus lucem caliganti reddidit mundo, cũ sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tũ extinxit faces? quot condidit gladios? quantã tempestatem subita serenitate discussit? Non ergo reuirescit solũ, sed etiam floret imperiũ. Absit modo inuidia, excipiet huius seculi tempora, eiusdem domus utinã perpetua certe diuturna posteritas. Cæterũ ut ad ordinem a quo me contemplatio publicæ fœlicitatis auerterat redeam. Perdica unicam spem salutis suæ in Meleagri morte deponebat, uanũ eundem & infidum celeriterq; res nouaturũ, & sibi maxime infestum occupandũ esse. Sed alta dissimulatione consilium premebat, ut opprimeret incautum. Ergo clam quosdam ex copijs, quibus pręerat, subornauit, ut quasi ignoraret ipse conquererent̃ palam Meleagrũ æquatum esse Perdicæ, quorũ sermone Meleager ad se relato furens ira, Perdicæ quę comperisset, exponit. Ille uelut noua re exterritus, admirari, queri, dolentisq; speciem ostentare ei cœpit. Ad ultimũ conuenit, ut comprehenderent̃ tam seditiosę uocis authores. Agit Meleager gratias, amplexusq; Perdicam, fidem eius in se ac beneuolentiã collaudat. Tum cõmuni consilio rationem opprimendi noxios ineunt. Placet exercitũ patrio more lustrari, & probabilis causa uidebatur præterita discordia. Macedonum reges ita lustrare soliti erant milites, ut discissæ canis uiscera ultimo in campo, in quem deduceret̃ exercitus, ab utraq; abijcerentur parte. Intra id spatiũ armati omnes starent, hinc milites, hinc equites, illinc phalanx. Itaq; eo die, quem huic sacro destinauerant, rex cum equitibus Elephantisq; cõsti-

terat contra pedites, quis Meleager preerat. Iam equestre agmen mo-uebaẽ, & pedites subita formidine ob recentem discordiam haud sane pacati quicq̃ expectantes parump addubitauere, an in urbem subdu-cerent copias, quippe pro equitibus planities erat. Cæterũ ueriti ne te-mere cõmilitonum fidem damnarent, substitere ꝑparatis ad dimican-dũ animis, si quis uim inferret. Iam agmina coibant, paruũq; interual-lũ erat, quod aciem utranq; diuideret. Itaq; rex cũ una ala obequitare peditibus cœpit, discordię authores, quos tueri ipse debebat instinctu Perdicę ad supplicia deposcens, minabaẽq; omnes turmas cũ Elephan tis inducturę se recusantes. Stupebantq; improuiso malo pedites. Nec plus in ipso Meleagro erat aut consilij aut animi. Tutissimũ ex pręsen tibus uidebaẽ expectare potius, q̃ mouere fortunam. Tum Perdica ut torpentes & obnoxios uidit. ccc. fere qui Meleagrũ erumpentem ex cõ cione, quæ prima habita est, post mortem Alexandri secuti erant, a cæ teris discretos elephantis in conspectu totius exercitus obijcit, omnesq; beluarũ pedibus obtriti sunt, nec prohibente Philippo authore. Ap parebatq; id modo pro suo uendicaturũ, quod approbasset euentus, Hoc bellorũ ciuilium Macedonibus & omen & principiũ fuit. Melea ger sero intellecta fraude Perdicę, tum quidem quia ipsius corpori uis non afferebaẽ, in agmine quietus stetit. Et mox damnata spe salutis, cũ eius noĩe, quem ipse fecerat regem, in ꝑniciem suam abeunteis uideret inimicos, confugit in templũ. Ac ne loci quidem religione defensus oc-cidiẽ. Perdica ꝑducto in urbem exercitu consiliũ principum uirorꝝ ha buit, in quo imperiũ ita diuidi placuit, ut rex quidem summã eius obti-neret. Satrapes Ptolemæus Aegypti & Africæ gentiũ quæ in ditione erant, Laomedonti Syria cũ Phœnice data est. Philotæ Cilicia destina-ta. Lyciam cũ Pamphylia & maiore Phrygia obtinere iussus Antigo-nus. In Cariã Cassander, Menander in Lydiã missi. Phrygiã minorem Hellesponto adiunctã Leonati prouinciã esse iusserunt. Cappadocia Eumeni cũ Paphlagonia cessit. Præceptũ est ut regionem eam usq; ad Trapezunta defenderet, bellũ cum Arbate gereret. Solus hic detrecta-bat imperiũ. Phiton Mediã. Leonnachus Thraciã, appositasq; Thra-ciæ ponticas gentes obtinere iussi. Qui Indiæ, quiq; Bactris & Sogdia nis, cęterisq; aut Oceani, aut rubri maris accolis pręerant, q̃bus quisq; finibus habuisset imperij etiã ius obtineret. Decretũ est ut Perdica cũ rege esset, copijsq; præesset, quæ regem sequebantur. Credidere qui-dam testamento Alexandri distributas esse prouincias. Sed famam eius rei (quanq̃ ab authoribus tradita est) uanam fuisse comperimus: Et quidem suas quisq; opes diuisis imperij partibus tuebantur, quas ipsi fundauerant, Si unquã aduersus immodicas cupiditates terminus staret, q̃ppe paulo ante regis ministri specie imperij alieni procurãdi,

singuli ingentia inuaserant regna sublatis certaminũ causis, cum & omnes eiusdem gentis essent, & a cæteris sui quisq; imperij regione discreti. Sed difficile erat eo contentos esse, quod obtulerat occasio, quippe sordent prima, cũ maiora quęq; sperant. Itaq; oĩbus expeditius uidebat augere regna, q̃ fuisset accipere. Septimus dies erat, ex quo corpus regis iacebat in solio, curis oĩm ad formandum publicũ statum a tam solenni munere auersis. Et non alijs q̃ Mesopotamiæ regioni feruidior æstus existit, adeo ut pleraq; animalia, quæ in nudo solo deprehendit, extinguat. Tantus est uapor solis & cœli, quo cuncta uelut igne torrenẽ. Fontes aquarũ & rari sunt, & incolentiũ fraude cęlantur. Ipsis usus patet. Ignotus est aduenis. Vt tandem curare corpus exanimũ amicis uacauit, nulla tabe ne nimio quidem liuore corruptũ uidere, qui intrauerant. Vigor quoq;, qui constat ex spiritu, non destituerat uultũ. Itaq; Aegyptij Chaldæiq; iussi corpus suo more curare, primo nõ sunt ausi admouere uelut spiranti manus. Deinde precati ut ius fasq; esset mortalibus attrectare eũ, purgauere corpus, repletumq; est odoribus. Aureum soliũ & capiti adiecta fortunę eius insignia. Veneno necatũ esse credidere. Pleriq; filiũ Antipatri inter ministros Iollam nomine patris iussu dedisse. Sæpe certe audita erat uox Alexandri, Antipatrũ regiũ affectare fastigium, maioremq; esse præfecti opibus, ac titulo spartanæ uictoriæ inflatũ, omnia a se data afferentem sibi. Credebant etiã Craterum cũ ueterum militum manu ad interficiendum eum missum. Vim aũt ueneni quod in Macedonia gignĩ, talem esse constat, ut ferrum quoq; exurat, ungula iumenti dumtaxat patiẽtẽ esse constat. Sucistygem appellant fontem, ex quo pestiferum uirus emanat. Hoc per Cassandrum allatũ, traditumq; fratri Iollæ, & ab eo supremę regis potioni inditum. Hæc utcunq; sunt tradita, eorũ quos rumor asperserat, mox potentia extinxit, Regnum eñ Macedonię Antipater, & Græciã quoq; inuasit. Soboles deinde excepit, interfectis omnibus quicunq; Alexandrum etiam longinqua cognatione contigerant. Cæterum corpus eius a Ptolemęo, cui Aegyptus cesserat, Memphim, & inde paucis post annis Alexandriam translatum est, omnisq; memoriæ ac nomini honos habeĩ.

FINIS

Argentorati ex Aedibus Schurerij Mense Iunio Anno
M D XVIII